

MOSTENIREA MĂSIANICĂ

MICHAEL BAIGENT
RICHARD LEIGH și HENRY LINCOLN
Autorii controversatei cărți
SÎNGELE SFÎNT ȘI SFÎNTUL GRAAL

Henry Lincoln s-a născut la Londra, în 1930. Francofon pătimăș, a fost, pentru mult timp, extrem de interesat de limba, istoria și cultura franceză. Încă din copilărie, s-a angrenat în studiul egiptologiei și a învățat singur să descifreze hieroglifile. Misterele care înconjoară Egiptul antic l-au condus, în scurt timp, către alte enigme ale istoriei. Astfel a avut prilejul de a explora mitologia, religiile și o serie de aspecte ezoterice. Este autorul a peste o sută de scenarii pentru televiziune.

Cu toate că, de peste douăzeci de ani, cercetează enigmele istoriei și o serie de subiecte ezoterice, **Richard Leigh** este, în primul rând, romancier și nuvelist. Născut în 1943, în New Jersey, și-a făcut studiile la Universitatea Tufts, la Universitatea din Chicago și la Universitatea din New York, de unde și-a obținut diploma. Începând de atunci, a ținut numeroase prelegeri la colegii și universități din Statele Unite, Canada și Marea Britanie.

Născut în Noua Zeelandă, în 1948, **Michael Baigent** este licențiat în psihologie și s-a pregătit pentru cariera de profesor. În același timp și-a menținut activ interesul pentru istorie, religie și ezoterism. În 1973 a devenit fotograf profesionist. În această calitate, a călătorit în zone îndepărtate, cum ar fi Laos și Bolivia. În 1976 a revenit în Anglia pentru a face cercetări în vederea unui studiu asupra Cavalerilor Templieri. După un foarte scurt timp, i-a întâlnit pe Richard Leigh și pe Henry Lincoln și s-a implicat în investigațiile legate de misterul de la Rennes-le-Château.

MICHAEL BAIGENT
RICHARD LEIGH
HENRY LINCOLN

MOȘTENIREA MESIANICĂ

Traducere din limba engleză și note
DAN COSTINAȘ

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BAIGENT, MICHAEL

Moștenirea mesianică / Michael Baigent, Richard Leigh, Henry Lincoln;
trad.: Dan Costinaș. – București:

RAO International Publishing Company, 2006

Bibliogr.

Index.

ISBN 973-576-845-3

I. Leigh, Richard

II. Lincoln, Henry

III. Costinaș, Dan (trad.)

232.1

RAO International Publishing Company

Grupul Editorial RAO

Str. Turda 117-119, București, ROMÂNIA

www.raobooks.com

www.rao.ro

Michael Baigent, Richard Leigh & Henry Lincoln

The Messianic Legacy

© Michael Baigent, Richard Leigh & Henry Lincoln 1986

All rights reserved

© RAO International Publishing Company, 2005,

pentru versiunea în limba română

Tiparul executat de

R.A. „Monitorul Oficial“

București, România

2006

ISBN 973-576-845-3

*Aborde la Nef ensablée
Et jeûne à ton clou subtil
Et à ton marteau lourd.
Console-toi. Du tombeau vide
Poussera un rejecton généreux.*

*Bientost d'une âme heureuse
Le chant se lèvera.
Joue, Nymphaea,
Joue ta musique céleste.
Ta boudego bourdonne
Comme la voix du Verbe.
Sa chaleureuse mélodie nous attire.
Come la Rose rose, Apiphile
Et la Rose rouge, l'Abeille.*

JEHAN L'ASCUIZ

Mulțumiri

Încă o dată, trebuie să-i mulțumim lui Ann Evans, îndemînării sale în identificarea textelor compozite datorîndu-i-se în bună parte existența acestei cărți.

De asemenea, trebuie să le mai mulțumim și lor: Juan Atienza, Andrew Baker, Michael Bentine, Ernest Bigland, Colin Bloy, Brie Burkerman, Derek Burton, Liz Calder, Philippe de Chérissey, Jonathan Clowes, Lindy și Ramon del Corral, Ian Craig, Neville Barker Cryer, Robert Eisenman, Geoff Elkin, Patrick J. Freeman, Jim Garrets, Janice Glaholm, Denis Graham, Joy Hancox, Nigel Horne, Douglas Lockhart, Lydia Ludlow, Linda MacFayden, Jania McGillivray, Rosalind Maiden, Alison Mansbridge, Tom Maschler, Robert Matthews, Roberta Matthews, Robin Mosley, Michael Myfsud, William Phillips, Pierre Plantard de Saint-Clair, John Prudhoe, Bob Quinn, David Rolfe, Gino Sandri, John Saul, Hugh Schonfield, Rosalie Siegel, Gordon Thomas, Jonathan Tootell, Louis Vazart, Gérard Watelet, Lilianne Ziegel, personalului de la Büchereien Wien și de la British Library și, evident, doamnelor noastre.

Le mulțumim de asemenea editurii Faber & Faber Ltd pentru permisiunea de a cita din *The Last Temptation* de Nikos Kazantzakis (traducere de P.A. Bien, 1961) și editurii Williams Collins Sons & Co. Ltd pentru permisiunea de a cita din *The Erl King* de Michel Tournier (traducere de Barbara Bray, 1972).

Introducere

În 1982, după cei aproape doisprezece ani de cercetări efectuate asupra unui mister local din sudul Franței, care au culminat cu publicarea lucrării *Holy Blood, Holy Grail (Sîngele sfînt și Sfîntul Graal)*, Bérenger Saunière, un obscur preot din regiunea Languedoc de pe la sfîrșitul secolului al nouăsprezecelea, ne-a luat de mînă și ne-a condus, metaforic vorbind, la locul în care trebuia să săpăm pentru a desluși secretul ascuns în spatele poveștii sale. Prin el am ajuns la o societate secretă, sau aproape secretă, Prioria din Sion, a cărei existență poate fi urmărită pe parcursul ultimului mileniu, care includea în rîndurile ei un număr de figuri ilustre și care rămăsese activă în Franța, și poate și în alte locuri, pînă în zilele noastre. Obiectivul mărturisit al Prioriei din Sion era restaurația și aducerea pe tronul Franței a dinastiei merovingienilor, o linie de sînge dispărută de pe scena istoriei cu peste treisprezece secole în urmă. Ceea ce părea să nu aibă nici un sens. Ce ar fi putut fi atît de special cu descendența merovingiană? De ce aducerea ei pe tron ar fi putut interesa persoane precum Leonardo da Vinci și Victor Hugo sau, mai recent, precum André Malraux, mareșalul Alphonse Juin și, probabil, Charles de Gaulle?

Un răspuns parțial, dar crucial, la această întrebare a apărut cînd am descoperit că merovingienii înșiși susțineau că sînt descendenții direcți ai lui David din Vechiul Testament, iar pretențiile lor păreau a fi recunoscute ca adevărate de către dinastia care i-a înlocuit, de alte case regale și de Biserica de la Roma din acele timpuri. Încetul cu încetul, dovezile s-au adunat de la sine, ca și cum ar fi avut propria lor viață. Și ne-au condus pe nisipurile mișcătoare ale studiilor biblice. Și ne-au împins către o ipoteză provocatoare – aceea că Isus

a fost un rege legitim al Israelului, că a fost înșurat și a avut urmași, că aceștia au perpetuat linia lui de sînge pînă cînd, peste aproape trei secole și jumătate, s-au unit cu dinastia merovingiană a Franței.

Concluziile noastre, pe măsură ce se înfiripau, erau la fel de uluitoare pentru noi cum s-au dovedit a fi și pentru cititorii noștri. Pentru noi însă, descoperirile veneau treptat, se insinuuau în conștiințele noastre de-a lungul timpului. Pentru cititori, același proces de cunoaștere este comprimat între copertele unei singure cărți, iar efectul este mult mai năucitor, mai neașteptat și mai deranjant – dar și mai însuflețitor. Nu implică asamblarea lentă, dureroasă, a faptelor, întinsă pe parcursul săptămînilor și a lunilor, pînă cînd piesele dispartate ale acestui puzzle s-au adunat astfel încît să descoperim imaginea. Dimpotrivă, vine ca o explozie ce dărîmă totul în jur. Dat fiind locul în care apare explozia, rezultatul este inevitabil. Pentru mulți dintre cititori, tema principală, dacă nu și singura, a cărții este „cazul Isus“.

Isus a adus munca noastră pe prima pagină a ziarelor de pe tot globul și a investit-o cu un plus de „senzațional“. În ceea ce privește presa, toate celelalte lucruri pe care le-am scris au căzut pe planul al doilea, asta atunci cînd au mai fost măcar amintite. Emoția pe care am simțit-o cînd, de exemplu, am descoperit noi dimensiuni ale cruciadelor, noi informații legate de apariția Cavalerilor Templieri sau noi dovezi despre sursa notoriilor Protocoale ale Sionului, nu a fost împărtășită de toți ceilalți. Toate aceste descoperiri au fost eclipsate de umbra lui Isus și de ipotezele noastre despre el.

Pentru noi totuși, ipoteza legată de Isus nu era singurul aspect al cercetării. Și, la urma urmei, nici cel mai important. Chiar dacă presa și mulți dintre cititori s-au concentrat asupra concluziilor biblice, noi am înțeles direcția pe care trebuiau să o ia în continuare cercetările noastre. Trebuia să ne concentrăm asupra prezentului Prioriei din Sion.

Care era adevărata rațiune de a fi a Prioriei? Dacă restaurația dinastiei merovingiene era scopul final, care erau mijloacele puse în joc? Indivizi precum Malraux sau Juin nu erau nici idealisti naivi, nici fanatici religioși. Lucru aplicabil și altor membri ai ordinului pe care i-am întilnit personal. Și atunci, cum doreau ei să-și atingă obiectivele? Răspunsul, aproape evident, pare a lega psihologia maselor, puterea politică și marile finanțe. Avem de a face cu

persoane active în „lumea reală“, și în termenii acestei „lumi reale“ a anilor 1980 trebuia să capete sens istoria lor veche de atâtea secole.

Dar ce anume *face* Prioria azi? Ce urme ale activității ei prezente sau ale implicării sale în afacerile curente pot fi descoperite? Care mai sînt membrii ordinului? Cît de puternici sînt ei? Ce fel de resurse le stau la dispoziție? Dacă ipotezele noastre se dovedesc a fi adevărate, cum vor ei să exploateze acea descendență merovingiană, și/sau a lui Isus, și/sau a lui David din Vechiul Testament? Și care ar fi consecințele sociale și politice ale acestei revendicări asupra lumii moderne?

Părea limpede că Prioria lucra pe scară mare la un plan general pentru viitorul Franței, al Europei ca întreg și poate pentru chiar mai mult decît atît. Așa ni se pare că implică diversele ponturi, informații și sugestii pe care le-am întîlnit în cale. Și nu putem uita modul categoric, definitiv, de la sine înțeles în care persoana menită a deveni mare maestru al Prioriei din Sion ne-a comunicat că ordinul deține comoara pierdută a Templului din Ierusalim. Care va fi returnată Israelului, a spus, „atunci cînd va sosi timpul potrivit“. Ce ar putea să însemne timpul „potrivit“? Condiții sociale și politice sau și un anumit „climat psihologic“?

Era evident că cercetările noastre asupra Prioriei contemporane vor implica atacul simultan pe mai multe direcții. Mai întîi, trebuia să recapitulăm cercetările de istorie a religiei și materialele biblice, încercînd să refacem drumul nostru, reexaminînd și amănunțind lucrările noastre în aceste domenii. În prealabil, obținusem dovezi care atestau o descendență sacră. De această dată trebuia să ne concentrăm asupra lui Isus văzut ca Mesia. Observasem că, din punctul de vedere al Prioriei, mesianismul avea o importanță specială. Era imposibil, de exemplu, să nu observi insistența cu care dinastia merovingiană era descrisă în mod repetat într-un limbaj rezervat de obicei figurilor mesianice. Era nevoie să stabilim clar ce însemna „Mesia“ în epoca lui Isus, cum evoluase conceptul în secolele ce au urmat și cum pot fi reconciliate conceptul antic și cel modern.

În al doilea rînd, trebuia să stabilim cum se poate aplica în practica zilelor noastre conceptul de mesianic. Pentru început, trebuia să ne convingem pe noi înșine că acest concept mai putea fi relevant pentru secolul douăzeci. Asta implica observarea mediului spiritual și psihologic caracteristic lumii moderne. Trebuia să confruntăm

anumite clișee ale societății occidentale – criza semnificațiilor și căutarea valorilor spirituale.

În fine, desigur, eram obligați să continuăm contactul personal cu Prioria din Sion însăși, cu marele ei maestru și cu acei membri sau parteneri pe care-i identificasem sau care ni se prezentaseră ei înșiși. Aici, se va vedea foarte repede, am ajuns pe nisipurile mișcătoare ale unor evenimente aflate în rapidă desfășurare, în fața unor bruște schimbări de poziție. Urma să determinăm ce este adevărat dincolo de afirmații și contraafirmații. Urma să analizăm noi dovezi documentare, să descoperim falsuri, croindu-ne drumul printr-un labirint de „dezinformări” în mod intenționat presărate în calea noastră – „dezinformări” generate prin obscure mașinații ale figurilor aflate în umbră.

Treptat, am început să discernem în amalgamul de posibilități. Am început să înțelegem cum de o organizație precum Prioria din Sion putea aborda, și chiar putea profita de „criza de sens” a lumii contemporane. Și am înțeles cum un concept în aparență slăbit, difuz și mistic precum „mesianismul” poate fi aplicat în lumea pragmatică a societății și politicii secolului douăzeci.

PARTEA ÎNTÎI

MESIA

CAPITOLUL 1

Erudiții și înțelegerea publică

... Am dat peste el din întâmplare, nu-i mult de atunci. Înainte de a-l fi citit, habar n-aveam ce înseamnă exegeza modernă, nici măcar nu bănuiam cum funcționează critica istorică... Ce revelație!... Așa am aflat, pentru prima oară, lucruri de felul acesta: Evangheliile au fost redactate între anii 65 și 100 după Isus Hristos; prin urmare, biserica a fost întemeiată, a existat și ar putea exista fără ele. Au apărut așadar, la un interval de peste 60 de ani după moartea lui Hristos. E ca și cum, în zilele noastre, cineva ar hotări să consemneze acțiunile și cuvintele lui Napoleon, fără să consulte nici un document scris și folosindu-se numai de unele amintiri și de mărturii vagi...¹

Dincolo de referința la Napoleon, citatul de mai sus, judecând după scrisorile și declarațiile verbale pe care le-am primit, exprimă aproape perfect reacția cititorului contemporan la *Holy Blood, Holy Grail* publicată în 1982. De fapt, cuvintele sînt preluate din romanul *Jean Barois* de Roger Martin du Gard, publicat în 1912, iar în același roman poate fi găsit și răspunsul:

De altfel, poți să fii perfect convins, dragul meu, că, peste cîțiva ani, toți teologii cultivați vor ajunge la această concluzie. Se vor minuna chiar la gîndul că, în secolul al XIX-lea, catolicii au putut să creadă multă vreme în sensul literal al tuturor acestor povestiri poetice.²

Dar chiar cu mult timp înainte de acest dialog imaginar, amplasat în anii 1970, Isus și originile creștinismului începuseră să devină o afacere mănoasă pentru cercetători, scriitori și editori. Se spune că papa Leon al X-lea ar fi declarat la începutul secolului al șaisprezecelea: „Ne-a fost de folos acest mit al lui Hristos“. Iar încă din anii 1740 cercetătorii au aplicat ceea ce am numi azi o metodologie corectă din punct de vedere istoric pentru a verifica adevărul scrierilor evanghelice. Astfel, între 1744 și 1767, Hermann Samuel Reimarus, profesor din Hamburg, a argumentat că Isus nu a fost nimic altceva decât un revoluționar evreu ratat, al cărui trup a fost furat din mormint de către discipolii săi. La jumătatea secolului al nouăsprezecelea, școala germană biblică a ajuns la maturitate, iar datarea pe care a făcut-o evangheliilor rămâne valabilă și astăzi ca mod de abordare și în ceea ce privește majoritatea concluziilor trase. În ziua de azi nici un istoric reputat și nici un cercetător al Bibliei nu ar mai nega că și cea mai timpurie Evanghelie a fost alcătuită la cel puțin o generație după evenimentele pe care le descrie. Atacul întreprins de cercetarea germană a culminat cu poziția rezumată astfel de Rudolf Bultmann de la Universitatea din Marburg, unul dintre cei mai importanți, faimoși și stimați cercetători ai Bibliei din secolul douăzeci:

Cred astăzi cu adevărat că noi nu putem cunoaște aproape nimic despre viața și personalitatea lui Isus, din moment ce sursele creștine timpurii nu au arătat nici un interes pentru aceste aspecte, sînt mai degrabă fragmentare și de cele mai multe ori provin din legende.³

Dar Bultmann rămîne un credincios creștin. El spune acestea insistînd asupra distincției cruciale între un Isus al istoriei și un Hristos al credinței. Atît timp cît distincția este păstrată, credința rămîne posibilă. Dacă nu se recunoaște această distincție, credința este erodată și stînjinită de faptele istorice concrete.

Acesta este tipul de concluzie la care au ajuns erudiții germani din secolul al nouăsprezecelea. În același timp, bastionul autorității biblice tradiționale era atacat și dintr-o altă direcție. Argumentele controversate ale cercetătorilor germani circulau numai în cercurile specialiștilor, dar în 1863 scriitorul francez Ernest Renan a provocat o controversă pe plan internațional prin celebrul său bestseller *Vie de Jésus (Viața lui Isus)*. Lucrarea, în care se încerca dezbrăcarea

creștinismului de capcanele supranaturalului și prezentarea lui Isus ca „un om deosebit“, a fost probabil cea mai discutată carte a epocii. Asupra publicului, impactul a fost uriaș, iar printre personalitățile profund influențate s-a numărat și Albert Schweitzer. Dar pînă și abordarea lui Renan le-a părut dulceagă, sentimentală, fără spirit critic, generațiilor moderniste apărute la sfîrșitul secolului al nouăsprezecelea. Iar majoritatea moderniștilor – trebuie ținut cont de acest fapt – lucrau în cadrul bisericii pînă la condamnarea lor de către papa Pius al X-lea, în 1907, și introducerea jurămîntului antimodernist, în 1910.

Din acel moment, descoperirile erudiților germani și ale moderniștilor catolici au început să-și caute drumul în artă. Astfel, în 1916, romancierul anglo-irlandez George Moore a publicat propria sa versiune asupra istoriei lui Isus în *The Brook Kerith*. Moore a provocat un scandal considerabil înfățișînd un Isus care a supraviețuit răstignirii și a fost îngrijit și vindecat de Iosif din Arimateea. În anii ce au urmat publicării cărții *The Brook Kerith* au apărut numeroase alte romanțări ale istoriei evangheliilor. În 1946, Robert Graves a publicat un portret ambițios, *King Jesus (Isus Regele)*, în care, încă o dată, Isus supraviețuia răstignirii. Iar în 1954, Nikos Kazantzakis, autorul grec laureat al Premiului Nobel, a provocat un scandal internațional cu *Ultima ispită a lui Isus*. În contrast cu personajele zugrăvite de Moore și Graves, eroul lui Kazantzakis moare pe cruce. Înainte de asta însă, are viziunea a ceea ce ar fi putut fi viața lui dacă nu ar fi acceptat sacrificiul. În această viziune, o „amintire despre viitor“, Isus se însoară cu Maria Magdalena (pe care o dorise pe tot parcursul cărții) și întemeiază o familie.

Aceste exemple ilustrează modul în care cercetările biblice au deschis noi teritorii pentru arte. Cu două secole în urmă, un roman care reinterpreta conținutul scripturilor nu ar fi fost de conceput. Nici poezia nu ar fi abordat astfel de subiecte decît într-un mod cît mai tradițional, o variantă mai mult sau mai puțin cucernică a paradisului pierdut. Dar în secolul douăzeci totuși, Isus și lumea lui au devenit un subiect acceptabil, nu numai pentru dubioasa exploatare a senzaționalului aferent, ci și ca punct de pornire pentru cercetări întreprinse de personalități literare recunoscute pe plan internațional. Prin operele acestora, rezultatele cercetărilor biblice au ajuns la un public larg.

Iar cercetătorii Bibliei nu au stat nici ei pe loc. Isus și lumea Noului Testament continua să fie abordată de istorici și cercetători care, cu din ce în ce mai multă rigoare științifică și pe baza a noi dovezi apărute au încercat să stabilească faptele legate de acest personaj enigmatic de acum două mii de ani. Multe dintre aceste studii se adresau experților din domeniu și nu atrăgeau atenția publicului larg. Unele dintre ele totuși au atras atenția cititorilor obișnuiți și au provocat adevărate controverse. *The Passover Plot (Scenariul Pascal* – 1963) al dr. Hugh Schonfield susținea că Isus și-a înscenat o falsă răstignire și că nu a murit pe cruce. Cartea a devenit un best-seller internațional cu peste trei milioane de exemplare vândute pînă azi. Mai recent, a provocat controverse *Jesus the Magician (Vrăjitorul Isus)*, în care dr. Morton Smith își descrie personajul ca pe un magician al epocii, o figură tipică Evului Mediu plasată la începuturile erei creștine. Eroul lui Morton Smith nu este diferit, să spunem, de Apollonius din Tyana sau de prototipul (presupunînd că a existat) legendarei figuri Simon Magus.

Dincolo de titlurile dedicate în mod special lui Isus, au apărut și nenumărate lucrări referitoare la originile creștinismului, la formarea bisericii creștine timpurii și la rădăcinile acestuia în Vechiul Testament iudaic. Aici, dr. Schonfield a jucat încă o dată un rol important cu o serie de lucrări adresate originilor Noului Testament. Iar în 1979, Elaine Pagels a atras atenția lumii și a maselor de cititori cu *The Gnostic Gospels (Evangheliile gnostice)*, un studiu al manuscriselor de la Nag Hammadi, descoperite în 1945 în Egipt, și care aruncă o cu totul altă lumină asupra învățăturilor și tradițiilor creștine.

Studiile biblice au avansat enorm în ultimii patruzeci de ani, ajutate de descoperirea unor noi documente primare, materiale ce nu au fost la dispoziția cercetătorilor din trecut. Cele mai faimoase surse sînt, desigur, manuscrisele de la Marea Moartă, descoperite în 1947 printre ruinele comunității ascetice eseniene de la Qumran. Pe lângă aceste descoperiri majore, din care o bună parte încă mai așteaptă publicarea, au ieșit la lumină și alte surse care, după o lungă tăcere, au început din nou să circule și să fie studiate.

Ca rezultat, Isus nu mai este umbra din simplista lume de basm a Evangheliilor. Palestina de la originile creștinismului nu mai este un loc nebulos, care să țină mai mult de mit decît de istorie. Dimpotrivă, cunoaștem azi multe despre mediul lui Isus, chiar mai multe

decît ceea ce înțeleg creștinii practicanți despre Palestina primului secol – sociologia, economia, politica, profilul ei cultural și religios, consistența istorică. Bună parte din lumea lui Isus s-a adunat din piese disparate, din speculații și hiperbole mitologice, și este mai bine documentată decît, să spunem, lumea regelui Arthur. Iar dacă Isus însuși încă ne mai scapă printre degete, este posibil să deducem informații plauzibile despre el așa cum o facem pentru regele Arthur sau Robin Hood.

Eșecul erudiției biblice

În ciuda acestor lucruri, profetia citată la începutul acestei cărți nu s-a împlinit. Teologii și intelectualii nu au ajuns, cel puțin public, să împărtășească aceste concluzii, nici să fie uluiți de credulitatea precursorilor din secolul al nouăsprezecelea. În anumite cercuri, dogmele sînt mai stricte ca niciodată. În ciuda problemei curente a suprapopulării, Vaticanul încă se opune controlului nașterilor și avortului, nu pe baze sociale sau morale, ci teologice. Un incendiu, cauzat de un fulger la catedrala din York, încă mai este privit ca dovadă a furiei divine față de numirea unui episcop contestat. Afirmările ambigue ale acestui episcop față de unele aspecte ale biografiei lui Isus încă îi mai ultragiază pe cei care refuză să creadă altceva cu excepția faptului că Mintuitorul lor a fost conceput de Duhul Sfînt și de Fecioară. Iar în comunitățile americane, opere majore ale literaturii sînt interzise în școli și biblioteci – cu anumite ocazii arse – pentru că au sfidat istoria din Evanghelii, în timp ce un nou curent fundamentalist influențează politica americană cu ajutorul acelor milioane de ființe care așteaptă să fie înălțate la ceruri în stil Disneyland.

Oricît de neortodoxă ar fi prezentarea lui Isus, *Ultima ispită* a lui Kazantzakis este o operă creștină profund religioasă, devotată. Cu toate acestea, este interzisă în numeroase țări, inclusiv în țara natală a autorului, Grecia, iar Kazantzakis însuși a fost excomunicat. Printre lucrările de non-ficțiune, *The Passover Plot* a lui Schonfield, în ciuda tirajelor uriașe, provoacă o și mai mare ostilitate.

În 1983, David Rolfe, lucrînd pentru London Weekend Television și Channel 4, a început să realizeze un documentar în trei părți

intitulat *Jesus: the Evidence* (*Isus: dovada*). Documentarul nu-și asuma o poziție anume, nu susținea nici un punct de vedere. Pur și simplu își propunea să inventarieze domeniul cercetărilor referitoare la Noul Testament și să evalueze diferitele teorii propuse. Chiar înainte ca proiectul să demareze, grupuri de presiune britanice au făcut lobby pentru ca proiectul să fie abandonat. Când filmul a fost gata, în 1984, a fost nevoie să fie prezentat, într-o proiecție privată, unor membri ai Parlamentului, înainte de a fi difuzat. Și, chiar dacă mai toate cronicile l-au considerat normal și necontroversat, clerici anglicani au anunțat că sînt gata să-i sprijine pe membrii congregațiilor lor care au fost deranjați de acest program.

Jesus: the Evidence încercase să aducă în atenția publicului cele mai noi cercetări întreprinse asupra Noului Testament. Cu excepția lui *The Passover Plot*, nici un alt studiu nu-și găsisese drumul către publicul larg. Cîteva lucrări, precum *Jesus the Magician* și *The Gnostic Gospels*, fuseseră recenzate pe larg, dezbătute și vîndute, dar se adresau unui public interesat în mod special de subiect. Marea majoritate a lucrărilor din ultimii ani erau dedicate specialiștilor. Și erau scrise pentru specialiști, fiind inaccesibile publicului neinițiat.

Aceste lucrări nici nu fuseseră amintite vreodată publicului larg sau bisericilor care slujesc acest public. Descrierea făcută de George Moore unui Isus care a supraviețuit răstignirii vine nu numai din unele dintre cele mai vechi erezii, dar și din Coran, și este în general acceptată de Islam și de lumea musulmană. Dar aceeași afirmație a atras scandalul și îndoiala atunci cînd a fost propusă de Robert Graves, apoi de dr. Schonfield în *The Passover Plot*, ca și cum nimeni nu ar mai fi auzit de așa ceva mai înainte. În domeniul studiilor dedicate Noului Testament, lucrurile se petrec ca și cum fiecare nouă ipoteză este înghițită pe nemestecate. Totul trebuie prezentat ca nou și original numai pentru a dispărea imediat în neant. Multe persoane au reacționat la afirmațiile făcute în cartea noastră ca și cum *The Passover Plot*, sau *King Jesus* de Graves, sau *The Brook Kerith* de Moore, sau, dacă asta mai contează, chiar Coranul însuși, nu ar fi fost scrise vreodată.

Este o situație extraordinară, probabil unică în întreg domeniul cercetării istorice moderne. În toate celelalte cercetări istorice, materialele noi sînt admise. Poate vor fi disputate. Poate se vor face încercări să fie eliminate. Sau poate vor fi digerate și asimilate. Dar

oamenii vor ști, cel puțin, ce s-a descoperit nou, ce s-a spus acum douăzeci sau acum șaptezeci de ani. Există un soi de progres natural în care vechile descoperiri și controverse se întorc la viață. Teoriile revoluționare pot fi acceptate sau respinse, dar cunoașterea este preluată din ele și din ceea ce le-a precedat. Există un context. Contribuțiile cumulate ale generațiilor de cercetători creează un nivel tot mai ridicat de cunoaștere. Așa strângem informații despre istorie în general, ca și despre anumite epoci și evenimente. Așa căpătăm o imagine coerentă a regelui Arthur, a lui Robin Hood sau a Ioanei d'Arc. Portretele sînt în continuă elaborare, suferă mutații permanente, cresc ca număr de detalii pe măsură ce devin disponibile noi materiale.

Cît privește publicul larg, Noul Testament ne oferă un contrast remarcabil. Este încremenit, nu este afectat de noi dezvoltări, noi descoperiri. Fiecare afirmație controversată este tratată ca și cum ar fi fost făcută pentru prima dată. Doar așa poate produce un șoc declarația în plan teologic a episcopului de Durham, ca și cum chiar predecesorul său, arhiepiscopul Temple, n-ar fi trăit niciodată, n-ar fi prezidat asupra Bisericii Anglicane între cele două războaie, și nu ar fi făcut declarații asemănătoare.

Fiecare contribuție în domeniul cercetării biblice este ca amprenta unui picior pe nisip. Este acoperită imediat și, din punctul de vedere al publicului larg, nu lasă nimic în urmă. De fiecare dată trebuie lăsată o amprentă nouă pentru ca și aceasta să dispară imediat.

De ce trebuie să se întîmple astfel? De ce studiile biblice, care sînt abordate de atîția oameni, sînt imune la evoluție și dezvoltare? De ce este nevoie ca marea masă de credincioși creștini să știe de fapt mult mai puțin despre persoana venerată decît despre figuri istorice de mult mai mică importanță? În trecut, cînd această cunoaștere era inaccesibilă și răspîndirea ei era periculoasă, poate că exista o justificare. Dar azi cunoașterea este accesibilă și poate fi răspîndită fără riscuri. Cu toate acestea, creștinii practicanți rămîn la fel de ignoranți precum predecesorii lor de acum cîteva secole și recurg la aceleași istorii simpliste pe care le-au auzit pe cînd erau copii.

Un fundamentalist ar putea afirma că situația aceasta este o marturie a rezistenței și tenacității credinței creștine. Pentru noi, explicația nu este satisfăcătoare. Credința creștină poate fi rezistentă și tenace. Istoria a dovedit că este astfel. Dar noi nu vorbim despre

credință, care trebuie să fie o problemă personală, profund subiectivă. Noi vorbim despre fapte istorice documentate.

La începutul serialului televizat menționat mai înainte, a fost transmisă o discuție la masa rotundă. Un număr de comentatori distinși, cei mai mulți dintre ei clerici, erau adunați pentru a evalua programul și implicațiile sale. În timpul mesei rotunde, mai mulți participanți au căzut de acord asupra unui punct. În anul precedent, același punct de vedere fusese exprimat nu numai de episcopul de Durham, dar și de arhiepiscopul de Canterbury. Fusese și punctul central al unei dezbateri într-un precedent sinod al Bisericii Angliei.

Părerea mai multor participanți era că ignoranța în domeniul studiului Noului Testament este în mare măsură vina bisericii însăși și a clerului. Orice preot, oricine se pregătea în acest sens, era confruntat, la un moment dat, cu noutățile în domeniul cercetării biblice. Orice seminarist de azi învață cel puțin despre manuscrisele de la Marea Moartă, despre manuscrisele de la Nag Hammadi, despre istoria și evoluția cercetării Noului Testament, despre cele mai controversate afirmații făcute atât de către teologi cât și de către istorici. *Dar aceste cunoștințe nu sînt prezentate laicilor.* În consecință, a apărut o prăpastie între preoți și parohiile lor. Cît timp se află în cercul lor închis, clericii se dovedesc sofisticați și erudiți. Reacționează cu aplomb la ultimele descoperiri și nu sînt deranjați de controversele teologice. Consideră totul discutabil, inclusiv cele spuse pînă acum, dar nu surprinzător sau scandalos. Dar nici una dintre aceste idei sofisticate nu este împărtășită turmei. Turma nu primește informații istorice de la păstoriile ei, considerați autoritatea supremă în domeniu. Așadar, cînd fundalul istoric este prezentat de scriitori ca noi și nu de păstorul oficial, reacțiile sînt traumatizante, se ajunge la criza credinței. Fie că noi sîntem priviți ca iconoclaști cu un comportament gratuit distructiv, fie că păstorul este suspectat că a ascuns informațiile. Per ansamblu, efectul este similar cu cel produs de o conspirație a tăcerii printre oamenii bisericii.

Aceasta este, azi, situația. Pe de o parte, există și ierarhia ecleziastică, aplecată asupra celor scrise în trecut, versată în toate aspectele cercetării biblice. Pe de altă parte, sînt laicii, pentru care cercetările asupra Bibliei reprezintă un teritoriu necunoscut. Orice cleric modern și cît de cît citit este conștient de diferențele între Noul Testament însuși și tradiția acumulată în timp. Este conștient de cît de mult sau, pentru a fi mai exacti, de cît de puțin spune de

fapt scriptura. Este conștient de cît de mult loc a rămas, și de cît de multă nevoie este, pentru interpretare. Pentru un astfel de om al bisericii, contradicțiile între fapte și credință, între istorie și teologie au fost rezolvate cu mult timp în urmă. Un astfel de cleric a recunoscut deja că dovezile istorice și credința sa nu sînt unul și același lucru și a încercat să reconcilieze lucrurile într-un mod personal, ajungînd să le stăpînească pe amîndouă mai mult sau mai puțin. Un astfel de cleric „a auzit toate astea mai înainte“. Nu este uluit de dovezile sau ipotezele pe care noi sau alți scriitori le prezentăm. Îi sînt deja familiare și a tras propriile concluzii cu mult timp în urmă.

În contrast cu păstorul educat, turma nu a avut ocazia să se familiarizeze cu dovezile cu pricina și nici cu inconsistențele între scrierile evanghelice și fundalul istoric. Pentru creștinul cucernic, nu este nici o nevoie să fie reconciliate faptele și credința, istoria și teologia, pur și simplu pentru că nu a avut nici un motiv să creadă că ar putea exista astfel de diferențe. Poate că nici nu a considerat Palestina de acum două milenii ca pe un loc real, situat foarte precis în spațiu și în timp, supus factorilor sociali, psihologici, politici, economici și religioși, așa cum se întîmplă cu orice spațiu „real“, azi precum și în trecut. Dimpotrivă, povestea din Evanghelii este aproape în întregime ruptă de contextul istoric, o poveste rigidă, de o simplitate mitologică, petrecută într-un tărîm uitat, un tărîm de nicaieri, cu foarte mult timp înainte. Isus, de exemplu, apare cînd în Galileea, cînd în Iudeea, cînd în Ierusalim, cînd pe malurile Iordanului. Pentru creștinul de azi nu există nici o relație geografică sau politică între aceste locuri, cît de departe sînt unul de altul, cît ar dura o călătorie de la unul la altul. Titlurile diversilor funcționari oficiali sînt și ele lipsite de sens. Romanii și evreii se confundă în fundal, precum figurația dintr-un film, iar dacă avem o imagine concretă, aceasta derivă dintr-un produs de la Hollywood, de la un Pilat cu accent newyorkez.

Laicii privesc poveștile biblice ca pe o relatare concretă, perfect adevărată, chiar dacă desprinsă de contextul istoric. Nimeni nu a fost învățat altfel de mentorii lui spirituali, marea majoritate a credincioșilor nici nu simt nevoia să discute problema în acest context. Cînd aceste probleme sînt puse de cărți precum a noastră, ei asistă la o revelație sau la un sacrilegiu. Iar noi sîntem percepuți, în mod instinctiv, ca anticreștini, ca scriitori angajați într-o condamabilă

cruciada, ca adversari militanți ai instituției ecleziastice, ca și cum ne-am fi propus să dărimăm cu mâinile noastre edificiul creștinismului (și fiind atât de naivi încât să credem că acest lucru ar fi posibil).

Concluziile noastre pentru viitor

Este inutil să spunem că nu avem astfel de intenții. Nu sîntem angajați în nici un fel de cruciadă. Nu intenționăm să facem „prozele”. Cu certitudine nu încercăm în mod intenționat să zdruncinăm credința oamenilor. În *Holy Blood, Holy Grail* motivația era extrem de simplă. Aveam o poveste de spus, iar povestea părea că merită într-adevăr să fie spusă. Am fost implicați într-o aventură istorică la fel de palpitantă precum un roman polițist. În același timp, aventura s-a dovedit a fi aducătoare de noi informații, dezvăluind numeroase urme din trecutul civilizației noastre – nu numai în domeniul Bibliei – pe care cititorii noștri nu ar fi avut altfel ocazia să le exploreze. Este un truism că o poveste bună trebuie să impresioneze, să pară a avea o viață a ei care dorește să iasă la lumină. Am dorit să împărtășim povestea noastră în același mod în care cineva își trage de mînă prietenul pentru a-i arăta un peisaj superb sau un apus spectaculos de soare.

Concluziile legate de Isus făceau parte integrantă din aventura noastră. Aventura însăși ne-a condus către ele. Noi doar ne-am invitat cititorii să fie martori la acest proces pe măsură ce el avea loc. „Acestea sînt concluziile la care am ajuns, spuneam noi în încheiere. Sînt concluziile *noastre*, bazate pe cercetările noastre, pe susceptibilitățile noastre, în cadrul stabilit de noi și cu lipsa noastră de prejudecăți. Nu încercăm să le vîrîm cuiva pe gît. Dacă vi se par logice, foarte bine. Dacă nu, sinteți liberi să le abandonați și să trageți propriile concluzii. În același timp, sperăm că v-a făcut plăcere călătoria întreprinsă împreună cu noi, că a fost interesantă și educativă.” Era inevitabil, dat fiind subiectul ales, să nu ne trezim și noi prinși în conflictul între credință și fapte. Un simplu exemplu poate ilustra complexitatea acestui conflict.

În 1520, Hernando Cortez, înaintînd către vechea capitală mexicană Tenochtitlan, era privit ca un zeu de către azteci. Cum nu mai văzuseră mai înainte arme de foc și cai, aztecii priveau aceste

lucruri nu numai ca supranaturale, ci și ca o confirmare a statutului divin al lui Cortez – identificat drept o întrupare a zeului lor suprem, Quetzalcoatl. Azi, desigur, putem înțelege cum a putut să apară această concepție greșită. Chiar și pentru un european al acelor timpuri ar fi fost de înțeles. Era limpede că nu era nimic divin legat de Cortez. Dar este la fel de limpede că, în mintea celor care credeau în caracterul său divin, el era cu adevărat un zeu.

Să presupunem că un indian din Mexicul de azi, avînd la dispoziție și vestigii ale moștenirii aztece, declară că el *crede* în caracterul divin al lui Cortez. Ni s-ar părea cumva ciudat, dar nu am putea să-i zdruncinăm credința, mai ales dacă trecutul, educația și cultura sa l-au împins către această credință. Mai mult, „credința“ sa poate implica lucruri mai profunde decît simpla lui convingere în caracterul divin al lui Cortez. El poate declara că trăiește însoțit de Cortez, că el comunică personal cu Cortez, că acesta îi apare în viziuni, că prin Cortez s-a apropiat de unicitatea Domnului și de sacru. Cum putem combate aceste afirmații? Ceea ce trăiește un om în intimitatea psihicului său trebuie, în mod obligatoriu, să fie inviolabil, iar acest teritoriu nu trebuie să fie încălcat. Și sînt numeroși oameni, sănătoși la minte, echilibrați, demni de respect, care, în intimitatea psihicului lor, cred în lucruri mult mai ciudate decît Hernando Cortez.

Dar vremea în care a trăit Cortez, la fel ca vremea în care a trăit Isus, este documentată istoric. Cunoaștem cîte ceva despre contextul istoric, despre lumea în care au trăit cele două personalități. Această cunoaștere nu este o problemă de credință personală, ci un simplu fapt istoric. Iar dacă omul îi poate permite credinței sale să distorsioneze, să altereze, să transforme faptele istorice, el nu trebuie să se aștepte ca altcineva, fie că-i împărtășește sau nu credința, să accepte acest proces. Același principiu se aplică în cazul individului care permite credinței sale intime să modifice legile probabilității și ceea ce mai știm despre natura umană. Nu putem, așa cum am spus, să-l înfruntăm pe cel care crede în caracterul divin al lui Cortez sau pe cel care, într-un anumit fel, „trăiește“ împreună cu Cortez. Dar putem să-l înfruntăm pe cel care afirmă că, din punct de vedere istoric, Cortez (ca și Quetzalcoatl) este născut dintr-un vultur și un șarpe, sau că era menit să salveze lumea, sau că nu a murit nicio dată și acum își petrece timpul într-o ascunzătoare subterană, așteptînd momentul propice pentru a se întoarce și a-și proclama stăpînirea asupra Mexicului. Putem înfrunta omul care afirmă că

acest Cortez, chiar fără armură, era invulnerabil în fața sulitelor și a săgeților, că putea să călărească pe mare sau prin ceruri sau că utiliza arme ce au fost inventate în realitate cu două secole mai târziu.

Și asta nu pentru că anumite documente istorice neagă în mod explicit toate aceste lucruri. Nu o fac și pentru că, în timpul vieții lui Cortez, nu s-au făcut astfel de afirmații. Dar aceste lucruri sînt atît de flagrant eronate față de istoria cunoscută, față de experiența de pînă acum a omului, față de bunul-simț, încît ar implica un deosebit efort de credulitate. În calitate de credințe personale, sînt inexpugnabile. Prezentate drept fapte istorice, rămîn improbabile și nesigure ca punct de pornire.

Isus ridică o problemă asemănătoare. Nu dorim să punem la încercare credința cuiva. Nu ne ocupăm de Hristos și de teologia hristică, de persoana care se bucură de o existență atît de pregnantă în spiritul și mintea credinciosului. Noi ne preocupăm de o cu totul altă figură, de cineva care chiar a pășit pe nisipul Palestinei cu două milenii în urmă, așa cum și Cortez și-a croit drumul în 1519 prin deșertul mexican. Ne preocupăm de Isus cel istoric, iar istoria, cit de nesigură și vagă poate fi ea uneori, adeseori ne sfidează credințele, miturile, imaginația, prejudecățile.

Pentru a-i face dreptate acestui Isus istoric, trebuie să renunțăm la prejudecăți, mai ales la acelea impuse prin tradiție. Trebuie să ne aplecăm asupra materialului biblic la fel de obiectivi ca și cum am avea în față cronici referitoare la Cezar, la Alexandru sau la Cortez. Și trebuie să ne abținem de la orice act de credință *aprioric*.

Măsura în care poate fi pusă credința sub semnul întrebării este, într-adevăr, o problemă. „Credință“ poate fi un cuvînt periculos, ce implică, așa cum știm, un act de încredere adeseori lipsit de orice garanție. Oamenii sînt mult prea repede gata să ucidă în numele credinței. În același timp, și necredința este un act de încredere, pornit de la presupuneri la fel de lipsite de substanță ca și credința. Necredința, așa cum este ea exemplificată de atei sau raționaliști militanți, este ea însăși o formă de credință. Să spui că nu crezi în telepatie, sau în fantome, sau în Dumnezeu este un același act de credință ca și cum ai crede în toate acestea.

Este de preferat să gîndim în termenii cunoașterii. În fond, lucrurile sînt simple. Fie cunoști ceva pe loc, nemijlocit și la prima mînă, fie nu cunoști deloc. Omul care pune mîna pe soba încinsă nu mai trebuie să creadă în durere. El cunoaște durerea, a experimentat

durerea, durerea este o realitate ce nu poate fi pusă la îndoială. Cel care primește un șoc electric nu-și pune întrebarea dacă crede sau nu în forma de energie cunoscută sub numele de curent electric. El trăiește o experiență ce nu poate fi negată, indiferent de ce nume i se dă. Dar dacă cineva se confruntă cu orice altceva decît cunoașterea empirică de acest fel, dacă, pe scurt, nu *cunoaște* direct în sensul prezentat mai sus, onest ar fi să spună că nu cunoaște. În ce privește atributele teologice acordate lui Isus de tradiția creștină, pur și simplu, noi nu le cunoaștem.

În legătură cu lucrurile pe care „nu le cunoaștem“, orice este posibil. Dar pornind de la propria noastră experiență, de la istoria și dezvoltarea umanității, unele lucruri au un mai mare grad de probabilitate, sînt mai plauzibile decît altele. Dacă încercăm să fim sinceri, putem fi de acord doar cu afirmația că totul este posibil, dar că unele lucruri sînt mai posibile decît altele. Este vorba de un raport simplu între probabil și plauzibil. Ce este mai sigur să se fi întîmplat? Ce corespunde mai bine cu experiența umanității? În lipsa unei cunoașteri adevărate despre Isus, pentru noi este mai plauzibil, mai probabil, mai aproape de experiența umanității, că un bărbat se însoară și încearcă să-și recîștige tronul la care are dreptul decît că s-a născut dintr-o fecioară, a mers pe apă și a înviat din mormînt. Dar și această concluzie, în mod necesar, rămîne o ipoteză. Am ajuns la ea ca fiind mai probabilă, nu o îmbrățișăm ca pe un crez.

Interpretarea în serviciul credinței

Așa cum am spus, se cunosc azi multe despre lumea în care a trăit Isus, Palestina de acum două mii de ani. Dar cînd este vorba de Isus însuși, ca și de evenimentele legate de el, cunoașterea ne lipsește. Evangheliile, precum întreaga Biblie, sînt simple schițe, pe care nici un cercetător responsabil nu le-ar considera absolut de încredere. Dată fiind această situație, trebuie să recurgem la ipoteze, dacă nu dorim să păstrăm tăcerea. Ipotezele nu pot fi făcute chiar la întîmplare, ele trebuie să se muleze pe contextul istoriei cunoscute și pe probabilități. În acest cadru totuși este perfect normal și absolut necesar să speculăm, să interpretăm dovezile firave, lipsite de transparență și, adeseori, contradictorii pe care le avem. Mulți exegeți ai

Bibliei recurg la speculații. Din acest motiv contează teologia și învățăturile bisericii. Dar în timp ce istoricii speculează pe marginea faptelor istorice, teologii și clericii speculează asupra scripturilor înseși, adeseori fără nici o legătură cu faptele istorice.

Oamenii au adus argumente, s-au înfruntat, au purtat războaie în ultimii două mii de ani asupra modului în care trebuie înțelese anumite fragmente. Pe durata coagulării tradiției creștine, un singur principiu a rămas imuabil. În trecut, când părinții bisericii sau alte persoane se confruntau cu o ambiguitate sau o contradicție biblică, ei *speculau* pe marginea înțelesului acesteia. Încercau să-i dea o *interpretare*. Odată acceptată, concluzia speculației – respectiv a interpretării lor – devenea o dogmă. Peste secole era privită ca un fapt. Astfel de concluzii nu sînt deloc fapte. Dimpotrivă, sînt speculații și interpretări adunate în cadrul tradiției. Tocmai această tradiție contrazice adeseori faptele.

Un singur exemplu este suficient pentru a ilustra procesul. Conform celor patru Evanghelii, Pilat a pus pe crucea lui Isus înscrisul „Regele Evreilor”. Dincolo de asta, Evangheliile nu mai spun nimic. În *Ioan* 6:15 apare o declarație curioasă: „Cunoscînd deci Isus că au să vină și să-L ia cu sila, ca să-L facă rege, S-a dus iarăși în munte, El singur”.⁴ Iar în *Ioan* 19:21-22: „Deci arhieriei iudeilor au zis lui Pilat: Nu scrie: Împăratul iudeilor, ci că Acela a zis: Eu sînt Împăratul iudeilor. Pilat a răspuns: Ce am scris, am scris”. Dar nu există nici o dezvoltare, nici o explicație pentru aceste pasaje. Nu ni se dă nici o indicație dacă titlul era justificat sau nu, oficial sau nu, recunoscut sau nu. Nu ni se dă nici o indicație despre modul în care dorea Pilat să fie înțeleasă adresarea. Care era motivul? Ce se urmărea prin acest lucru?

La un moment dat, în trecut, pe baza interpretării speculative, a fost *asumată* ideea că Pilat dăduse titlul în batjocură. Să presupui altceva, înseamnă să iști o serie întreagă de întrebări. Azi, cei mai mulți dintre creștini acceptă, ca și cum ar fi un fapt, că Pilat a utilizat titlul în deridere. Dar nu este deloc un fapt stabilit. Dacă încercăm să citim Evangheliile fără nici o prejudecată, nimic nu sugerează că titlul nu ar fi fost folosit la modul cel mai serios – că nu era perfect legitim și recunoscut cel puțin de unii dintre contemporanii lui Isus, printre care și Pilat. În ceea ce privește Evangheliile, Isus a fost într-adevăr regele iudeilor – și/sau cel puțin așa a fost privit. Doar tradiția a convins oamenii că lucrurile stau altfel. Să sugerezi că Isus a fost într-adevăr regele iudeilor nu înseamnă să pui la îndoială dovezile. Înseamnă să pui la îndoială o îndelungată tradiție, un

sistem de credințe stabilit de mult timp și bazat, la origine, pe interpretarea speculativă dată de cineva. Pentru că în relatarea pe care o face Matei nașterii lui Isus, cei trei magi întreabă: „Unde este regele iudeilor, Cel ce S-a născut?” Dacă Pilat intenționase să folosească titlul în deridere, ce putem spune despre magi? Și ei luau totul în deridere? Cu siguranță că nu. Iar dacă ei se refereau la un titlu legitim, de ce nu ar fi făcut la fel și Pilat?

Evangeliiile sînt documente de o simplitate rigidă, mitică. Ele descriu o lume redusă la esențial, atemporală, arhetipală, aproape de basm. Dar Palestina, în zorii erei creștine, nu era un tărîm de basm. Dimpotrivă, era un loc foarte concret, populat cu oameni adevărați, așa cum putem găsi în orice loc și în orice alt moment al istoriei. Irod nu era un obscur rege legendar. Era un adevărat potentat, a cărui domnie (37 î.Hr.—4 d.Hr.) trece de contextul biblic pentru a se suprapune cu alte figuri istorice – Iulius Cezar, Cleopatra, Marc Antoniu, Augustus și alte personaje familiare de prin manuale sau chiar de la Shakespeare. Așa cum am spus, Palestina primului secol, ca orice alt loc din lume, era influențată de un complex de factori sociali, psihologici, politici, economici, culturali și religioși. Numeroase tabere se înfruntau una pe alta sau trăiau confruntări interne. Numeroase cabale manipulau totul din spatele scenei. Numeroase grupări urmăreau interese aflate în conflict, adeseori făcînd alianțe în scopuri pragmatice. Se încheiau înțelegeri secrete. Puterea se obținea prin viclenie. Populația, așa cum oamenii de rînd au făcut-o și în alte timpuri, și în alte locuri, oscila între a fi o turmă apatică sau isteric fanatică, între teamă și convingere. Puțin din toate acestea apare în Evanghelii – doar ca fundal rezidual. Dar tocmai aceste curente, aceste forțe sînt esențiale pentru înțelegerea lui Isus cel din istorie, acel Isus care a călcat pe pămîntul Palestinei acum două mii de ani, mai degrabă decît pe Hristosul credinței. Pe acest Isus trebuie să-l distingem și să-l înțelegem mai clar. Pentru a întreprinde așa ceva nu trebuie să te declari anticreștin.

Contextul

La apariția lucrării *Holy Blood, Holy Grail*, cînd anumiți „creștini” ne-au declarat anticreștini, am ridicat din umeri neputincioși. Noi

însine, trebuie să repetăm, nu doream să ne asumăm rolul de iconoclaști, eram doar prinși în conflictul dintre fapte și credință.

Din acest motiv, n-am considerat afirmațiile făcute despre Isus ca fiind șocante sau imorale. Așa cum cititorul a aflat deja, aproape toate ipotezele fuseseră lansate mai înainte, multe recent și beneficiind de o largă publicitate. Mai mult, nu eram singuri. Nu pregăteam pe ascuns o teză bolnavă calculată să producă pe loc un bestseller. Dimpotrivă, aproape toate ipotezele noastre erau pe linia cercetărilor biblice contemporane și chiar din această cercetare derivase și lucrarea noastră. Consultasem experți recunoscuți în domeniu, unii necunoscuți publicului larg, și în bună parte nu făcusem decît să sintetizăm concluziile acestora într-un mod mai accesibil. Aceste ipoteze erau familiare ierarhiei ecleziastice, mulți le acceptau. Ce nu reușiseră să facă era transferul informației către lumea laică.

În discuții particulare, am întîlnit oameni ai bisericii de cele mai diverse confesiuni. Puțini s-au arătat ostili concluziilor prezentate în lucrarea noastră. Unii dintre ei au dezbătut cu noi anumite aspecte, dar, în general, au considerat ipoteza noastră plauzibilă – unii chiar probabilă –, și în nici un caz denigratoare pentru Isus sau pentru credința creștină. Printre mireni totuși aceleași concluzii par blasfemii, erezii, sacrilegii, așa cum sînt privite celelalte religii existente. Această discrepanță între reacții ni s-a părut frapantă și instructivă. Oamenii bisericii, din partea cărora ne așteptam la reacții puternice, s-au dovedit a fi cel mult sceptici sau indiferenți la subiect. Turma a răspuns cu toată gama de vociferări ultragiante. Nimic nu poate ilustra mai bine eșecul bisericii de a ține la curent parohiile cu noile direcții în cercetarea biblică.

Per ansamblu, sînt semne că situația începe să se schimbe. Este posibil ca semnele să inducă în eroare sau să fie iluzorii și totul să balanseze încă o dată în favoarea „credinței simple“, rezultatele cercetărilor continuînd să fie ignorate sau suprimate. În acest context, molipsitorul fundamentalism american este un semn rău. Oricum ar fi, plutesc în aer semnele înnoirii, atît de numeroase încît, oricît sînt ele de modeste, pot forma un *Zeitgeist* – un spirit, un curent, o mișcare la scară mondială.

Pe parcursul anilor de cercetare, numeroase alte lucrări au fost puse în circulație, sprijinind formarea acestui nou climat. În anii 1970, cel puțin două romane, unul din ele foarte serios și bine primit, au postulat descoperirea trupului mumificat al lui Isus. Un

alt roman popular a pus în discuție Evangheliile, sugerînd existența unui nou corpus de scripturi la prima mînă – iar această carte a fost ecranizată ca serie pentru televiziune. În monumentalul opus *Terra Nostra*, cu siguranță unul dintre acele în jur de douăsprezece romane apărute în toată lumea după cel de al Doilea Război Mondial, respectatul romancier mexican Carlos Fuentes l-a descris pe Isus supraviețuind crucii prin răstignirea frauduloasă a unui înlocuitor al său. Cel puțin un roman, *Magdalene*, de Carolyn Slaughter, o prezintă pe Maria Magdalena ca iubita lui Isus. Iar Liz Greene, bazîndu-se pe unele dintre cercetările noastre, a descris descendența lui Isus în *The Dreamer of the Vine (Visătorul din vie)*, un roman despre Nostradamus publicat în 1980.

În ce privește lumea științifică, manuscrisele de la Nag Hammadi au apărut pentru prima dată traduse în limba engleză în 1977, iar în următorii doi ani au inspirat bestsellerul lui Elaine Pagels, *The Gnostic Gospels*. Morton Smith și-a împărtășit descoperirile legate de biserica timpurie în *The Secret Gospel (Evanghelia secretă)*, urmată de controversatul portret din *Jesus the Magician*. Haim Maccoby l-a avut și el în vedere pe Isus din istorie în *Revolution in Judaea (Revoluție în Iudeea)*, așa cum a făcut și Geza Vermes în lucrarea sa *Jesus the Jew (Evreul Isus)*. Iar seria dedicată Palestinei secolului întii a lui Hugh Schonfield a apărut la intervale regulate pe parcursul anilor 1970. În spațiul teologic, un număr de clerici anglicani au provocat controverse considerabile examinînd caracterul divin al lui Isus în colecția de eseuri *The Myth of God Incarnate (Mitul Dumnezeuului întrupat)*. Și putem menționa chiar și ciudata, lipsita de substanță, dar fascinantă carte *The Jesus Scroll (Manuscrisul lui Isus)* a scriitorului australian Donovan Joyce.

Pe urmă, în 1982, cînd a apărut *Holy Blood, Holy Grail*, apele erau deja tulburate de un val de materiale referitoare la Isus ca personaj istoric. Este adevărat că mulți oameni nu realizează măsura în care Evangheliile se contrazic una pe alta. Sau că mai există Evanghelii neincluse în Noul Testament, excluse din canon, pe criterii mai mult sau mai puțin arbitrare, de sinoade alcătuite din muritori supuși greșelii. Sau că divinitatea lui Isus a fost stabilită prin vot la Sinodul de la Niceea, la trei secole după epoca în care Isus însuși trăise. Foarte adevărat însă că fundamentalismul este tot mai violent în America. Și, așa cum am precizat mai înainte, încă mai sînt oameni în Marea Britanie care atribuie un incendiu din York, datorat

fulgerului, furiei Domnului la adresa unui episcop contestat, ca și cum, dincolo de violență, ură, prejudecăți, duritate și amenințări proferate la adresa lumii moderne, Dumnezeu n-ar mai avea nimic urgent de făcut, nimic mai bun de făcut cu posibilitățile sale. Și mai există oameni care pot acuza de blasfemie și erezie și pot cere demisia aceluiași episcop deși, afirmînd că Învierea nu poate fi „dovedită“ la modul absolut, el a făcut o declarație de bun-simț, care ține de domeniul evidenței. Fără nici o îndoială, ceva „plutește în aer“, iar episcopul este un semn.

Am fi lipsiți de sinceritate dacă am ignora impactul avut de cartea noastră, atît din punctul de vedere al vinzărilor, cît și din cel al controverselor iscate. Pentru prima dată de la apariția în 1963 a *Passover Plot* de Hugh Schonfield, erau aduse în fața marelui public, nu doar a specialiștilor și a oamenilor de știință, unele întrebări legate de Noul Testament, de Isus și de originile creștinismului. Și s-a dovedit că marele public era nu numai pregătît, ci și dornic să asculte.

Nici televiziunile, nici lumea editorială nu erau oarbe în fața acestei șanse. După 1982, noi cărți au apărut. În 1983, *The Illusionist* (*Iluzionistul*), un roman de Anita Mason, propunea o perspectivă controversată, dar validă din punct de vedere istoric, asupra coagulării bisericii timpurii. Și a fost nominalizat pentru premiul Booker, cel mai prestigios premiu literar britanic. În 1985, Anthony Burgess, poate stîrnind chiar mai multe controverse, a explorat același teritoriu în *The Kingdom of the Wicked* (*Regatul netrebnicilor*). Un început de furtună a provocat și romanul semnat de Michele Roberts, *The Wild Girl* (*Fata sălbatică*). Bazîndu-se, așa cum am făcut și noi, pe dovezile cuprinse în manuscrisele de la Nag Hammadi, Michele Roberts o descrie pe Maria Magdalena ca iubită a lui Isus și ca mamă a copilului său. La apariția în ediție de buzunar, în 1985, *The Wild Girl* a provocat tunete și fulgere nu numai din partea grupurilor de presiune, de unde era de așteptat, ci și din partea unui parlamentar care se visa a fi un Torquemada. Și, pînă cînd o judecată mai dreaptă a fost aplicată, cartea a fost interzisă, sub antedeluviana lege a blasfemiei. Între timp, *King Jesus* a lui Robert Graves, în care sînt făcute afirmații nu mai puțin scandaloase, a fost reeditată pentru prima dată după 1962 într-o ediție de buzunar foarte accesibilă. (Cartea lui Graves, probabil, era prea încifrată pentru autoproclamatul apărător al gîndirii care obiectase la Michele Roberts. Sau poate că personalitățile literare consacrate

se bucură de oarecare imunitate în fața nebuniei evlavioase. Poate că merită amintit faptul că singurul portret cu adevărat defăimător al lui Isus este cel din *The Man Who Died (Omul care a murit)*, de D.H. Lawrence, publicată cu mai bine de jumătate de secol în urmă, o capodoperă miniaturală în care Isus este descris întreținând o „dezbateră sexuală” cu o preoteasă a lui Isis dintr-un templu egiptean. (În momentul orgasmului el declară: „Mă înalț!”)

Printre studiile biblice ajunse în fața publicului nespecialist, au fost reeditate două dintre cărțile lui Hugh Schonfield și a fost publicat și un titlu nou, *The Essene Odyssey (Odiseea eseniană)*, în 1985. Lucrările lui Morton Smith și Elaine Pagels au apărut și ele în ediții populare. La televiziune și în sălile de cinema au apărut dramatizări (chiar dacă prea înfrumusețate și cuminți) ale asediului de la Masada și ale disputei dintre Petru și Pavel. Lucru mult mai semnificativ, Karen Armstrong, o fostă călugăriță, a pus la încercare tradiția creștină într-un mod inteligent, bine documentat și lucid, prezentat prin serialul despre Pavel intitulat *The First Christian (Cel dintîi creștin)*. Așa cum s-a văzut deja, David Rolfe făcuse la fel cu serialul său deja celebru, *Jesus: the Evidence*, urmat de o carte cu același titlu.⁵ Iar în *The Sea of Faith (Marea credinței)*, Don Cupitt, lector teologie și decan al Emmanuel College, Cambridge, a oferit cel mai pătrunzător documentar realizat vreodată de o televiziune asupra creștinismului de azi, un material ce cuprindea afirmații mult mai plemice decît cele făcute de episcopul de Durham.

Nu pornim de la premisa că *Holy Blood, Holy Grail* a influențat toate aceste lucrări. Într-adevăr, unii dintre cei citați mai înainte s-ar simți stînjiți să fie puși în aceeași găleată cu noi. Dar ne place să credem că succesul cărții noastre, deschizînd apetitul publicului pentru astfel de cărți și de filme, i-a făcut mai atenți pe editori și pe producători la materialele referitoare la Isus și la începuturile creștinismului. Apariția acestui public este, în sine, un semn al progresului. Și se conferă o nouă responsabilitate bisericii, făcîndu-i acesteia tot mai greu de întreținut cenzura practică de oamenii bisericii față de credincioși. Dacă, așa cum a fost în trecut, păstorii vor ține ascunse informațiile față de turma lor, turma nu se va mai supune. Se va îndrepta către cărți și televiziune.

Dacă evaluăm corect, avem toate motivele să fim mulțumiți. Nu din cauză că, repetăm încă o dată, am fi întreprins o cruciadă. Nu din cauza interesului ascuns, personal sau impersonal, de a înfrunta,

compromise sau stinjeni așezămîntul bisericesc. Ci din cauză că și noi, de asemenea, trăim în lumea contemporană. Sîntem conștienți și afectați de influența acesteia. Sîntem vulnerabili, ca toți ceilalți, la prejudecăți și sîntem conștienți în ce măsură bigotismul, excesele credinței oarbe și tirania de care sînt însoțite, pot da o lovitură lumii noastre. Este spre binele nostru, ca și al celorlalți, să reintroducem măsura în perspectiva pe care o avem asupra acestor lucruri.

CAPITOLUL 2

Isus ca Rege al Israelului

Cîndva, pe cînd traversam Statele Unite în avion, am fost informați de însoțitoarea de bord: „Din clipă în clipă o să aterizăm la Chicago“. Și am primit imediat asigurări că aeronava va staționa suficient de mult timp pentru a ne permite să coborîm. Cuvintele ascund înțelesuri ce pot fi sesizate doar într-un anumit context, cultural și istoric, aflat în continuă schimbare. Colegii noștri americani nu înțelegeau prin „din clipă în clipă“ același lucru pe care îl înțelegeam noi. Unele cuvinte și sensurile asociate lor pot fi extrem de longevive. „Ciine“ a rămas ciine de-a lungul secolelor de schimbări culturale. (Deși chiar și un astfel de cuvînt simplu poate implica numeroase imagini diferite, în funcție de preferințele canine ale fiecărui cititor în parte.) Dar „aeronavă“ cu siguranță că nu avea aceeași semnificație pentru predecesorii noștri din secolul al opt-sprezecelea cu aceea avută la începutul acestui paragraf.

În mod necesar, trebuie să interpretăm limbajul. Credem că știm ce înseamnă anumite cuvinte, dar această presupunere se poate dovedi periculoasă. Mai ales dacă încercăm să impunem interpretarea noastră de secol douăzeci unor cuvinte care au avut înțelesuri ușor sau profund diferite în trecut. Și mai periculos este să insistăm că un om de acum două mii de ani înțelegea ce înțelegem noi în sfera atît de abstractă a religiei.

Multe dintre atitudinile noastre contemporane față de Isus sau de credința față de Isus vin din interpretarea – sau greșita interpretare – a materialului biblic. Iar materialul biblic este compus din

cuvinte, ele însele forțînd alte cuvinte în încercarea de a acoperi ideile. Poate că una dintre cele mai importante idei este aceea referitoare la Isus ca Mesia.

În cuvintele unui cunoscut imn religios, Isus este descris ca „profet, preot și rege“. Și toate aceste apelative par a se potrivi cu modul în care creștinii îl privesc pe Isus ca fiind Mesia. Pentru cei mai mulți, într-adevăr, acest titlu, aplicat lui Isus așa cum știm azi, implică dumnezeirea. Trebuie să fim precauți totuși atunci cînd presupunem că „rege“, „profet“ sau „Mesia“ au pentru noi același înțeles pe care îl aveau în timpul și în lumea lui Isus.

Am discutat dovezile despre Isus ca rege în cartea precedentă, dar trebuie să prezentăm și să subliniem anumite materiale și aici. A spune că Isus era „rege de drept“ însemna mult mai mult decît în lumea noastră contemporană, mult mai mult decît poziția moștenită de cap, simbolic sau mai mult, al unui stat secular. „Țara lui Israel“ era percepută acum două mii de ani mai degrabă ca entitate spirituală decît ca stat secular. Reprezenta un exemplu extrem de teocrație – formă de organizare politică în care societatea este organizată pe principii religioase. Nu numai în sensul că religia și statul erau unul și același lucru, așa cum se înțelege azi, de exemplu, în Iran. Statul însuși era o manifestare a religiei. Toate aspectele culturale erau absorbite de cadrul religios. Întreg peisajul era privit ca dar al Domnului. Peșteri, văi, munți, rîuri, toate erau încărcate cu această semnificație. Chiar dacă factorii sociali, politici și economici erau în mod evident importanți, mașinăria administrativă a guvernului era condusă, în fond, pentru a crea o cultură binecuvîntată de Domnul și pentru a împlini tot ceea ce părea a fi voia Sa. Taxele datorate Romei sau autorităților locale erau contestate, dar cele datorate Templului erau plătite de bunăvoie, chiar cu multă rîvnă. Oamenii se considerau „aleșii Domnului“, iar regele unui astfel de popor era privit ca fiind ceva mai mult decît alți regi, chiar și decît împăratul de la Roma. Era o expresie a voinței Domnului. Era, pentru întreg poporul, întruparea pe pămînt a planului divin. Era purtătorul de cuvînt al intențiilor și dorințelor Domnului. Era în aceeași măsură oracol, mare preot, papă, lider spiritual, dar și rege.

Toate acestea împreună, în contextul epocii, reprezintă ceea ce se înțelegea prin „Mesia“. În traducere, „Mesia“ nu înseamnă nimic mai mult sau mai puțin decît „cel ales“. Cu alte cuvinte, îl desemnează pe regele sfînt și uns al Domnului. Fiecare rege al Israelului

era privit ca un Mesia. Cuvîntul îl desemna pe David și pe succesorii acestuia, de la Solomon înainte. „Fiecare rege evreu din neamul lui David era cunoscut ca Mesia, sau Hristos, iar modalitatea de adresare către marele preot era «preot al lui Mesia»...”¹

Și nu numai asta. În jurul momentului nașterii lui Isus, se organizase o opoziție armată împotriva ocupației romane, condusă de un om care pretindea și el titlul de Mesia. Era recunoscut astfel nu doar de discipolii apropiați, ci și de o parte din populație. În anul 66 d.Hr., fiul său „s-a întors ca rege în Ierusalim” și, „purtînd însemnele regale”, a vizitat Templul ca să se roage.²

Inutil să mai spunem, nu era nimic divin la acest personaj. Într-adevăr, afirmația că un om era Dumnezeu sau numai fiu al Domnului ar fi fost o blasfemie pentru Isus și contemporanii săi. Tot pentru Isus și contemporanii săi, ideea unui Mesia divin ar fi fost în întregime imposibilă.

Dar, dacă Mesia nu era divin, trebuia să aibă binecuvîntarea specială a Domnului. El trebuia să fie, am putea spune, un vice-rege laic al Domnului, reprezentînd veriga între divinitate și umanitate. Astfel, „Mesia” însemna pur și simplu „unul ales” sau „rege”, conceptul de regalitate implicînd mult mai multe lucruri decît regalitatea de azi.

Statutul de Mesia cel așteptat era întărit de alte circumstanțe prezente în Palestina în epoca nașterii lui Isus. Această epocă – pe care o să avem ocazia să o discutăm în detaliu mai tîrziu – era cunoscută, pentru cei care trăiau pe atunci, ca „sfîrșitul timpurilor” sau „ultimele zile”. Poporul credea că decăzuse pînă la așteptatul cataclism provocat de diavol. Ultima dinastie a monarhilor legitimi din Iudeea se stinsese. Din anul 63 î.Hr. Israelul devenise un teritoriu al Imperiului Roman și fusese forțat să accepte un conducător secular care – afront blasfemiator pentru principiile iudaice – se proclama el însuși zeu. Iar tronul țării era ocupat de un rege marionetă privit ca un uzurpator nelegiuit. Irod, care domnea în Palestina acelei epoci, nici măcar nu putea pretinde că este evreu prin naștere. Era un nativ din Idumeea, o regiune deșertică și non-iudaică din sud.

La începutul domniei sale, Irod a încercat să-și legitimeze poziția și să bată monedă. Și-a repudiat prima soție și s-a însurat cu o prințesă iudee recunoscută, căutînd o formă de a fi recunoscut legal. Pentru a intra în grațiile poporului, a reconstruit Templul din

Ierusalim la o scară nemaivăzută pînă atunci. Și s-a declarat slujitor devotat al Domnului Israelului. Dar toate aceste acte nu au reușit să-i confirme legitimitatea. Era în continuare înjurat și urît de poporul pe care îl conducea. Chiar și cele mai generoase acte ale sale erau privite cu ostilitate și dispreț, ceea ce a încurajat predispoziția lui pentru tiranie și excese.

Că un astfel de om putuse să ajungă conducătorul poporului ales era un blestem – un canon dat de Dumnezeu poporului său, o pedeapsă pentru păcatele trecute și prezente. Oricare ar fi fost abuzurile sociale și politice făcute de Irod, oamenii trăiau un impas și mai mare – impasul poporului abandonat de Dumnezeu. Pe tot cuprinsul Palestinei din epoca lui Isus se răspîndise așteptarea unui conducător spiritual care să întoarcă poporul la Dumnezeu, împăcîndu-l cu lumea divină. Acest conducător spiritual, atunci cînd urma să apară, trebuia să fie regele de drept – un „Mesia“. Ca rege, trebuia să-și salveze poporul. Să întărească iar legămîntul omului față de Dumnezeu. Ajutat de Dumnezeu, plîns de Dumnezeu, acceptat și imputernicit de Dumnezeu, îndeplinind voia Domnului, el trebuia să-i izgonească din Palestina pe invadatorii romani și să instaureze domnia lui legitimă, la fel de glorioasă precum acelea puse de tradiție pe seama lui Solomon și David. Personajul Mesia este descris astfel de un istoric specializat în acea epocă:

... un descendent carismatic și înzestrat al lui David despre care evreii... credeau că este adus de Domnul pentru a rupe jugul robiei și a domni peste regatul lui Israel în care se vor întoarce toți evreii plecați în exil.³

Tradiția creștină, desigur, nu contestă afirmația lui Isus de a fi Mesia. Contestă doar sensul cuvîntului Mesia, pur și simplu din cauză că, timp de secole, lucrurile nu au fost suficient de clare. Să-l accepți pe Isus ca Mesia și în același timp să negi rolul lui regal și politic înseamnă să ignori, pur și simplu, faptele – să ignori contextul istoric, să ignori ce însemna și ce implica noțiunea de „Mesia“. Creștinii l-au privit pe Mesia ca fiind dincolo de politică, un personaj în întregime spiritual, care nu pune la îndoială autoritățile timpului, care nu avea nici o aspirație politică pentru el însuși, care își conducea discipolii spre un regat „ce nu se afla pe lumea aceasta“. Studiile biblice din ultimele două secole au arătat totuși că o

astfel de interpretare este tot mai greu de susținut. Puțini experți ar mai contesta azi că Mesia așteptat în Isus era un personaj politic, menit să scoată Israelul de sub jugul Romei. Iudaismul acelor timpuri nu recunoștea nici o distincție între religie și politică. Presupunând că regele de drept era trimisul și unsul Domnului, activitatea lui politică avea o aură religioasă. În măsura în care funcția lui religioasă includea eliberarea poporului său din robie, rolul său spiritual era și unul politic.

Regele de drept

Evangelistiile după Matei și Luca precizează în mod explicit că Isus era de neam domnesc – rege legitim prin naștere, descendent al lui Solomon și David. Dacă acest lucru ar fi fost adevărat, i-ar fi conferit cel puțin un argument important că este Mesia sau că se recomandă ca atare. S-ar fi bucurat de dreptul de a-și afirma legal pretenția la urcarea pe tronul strămoșilor lui și, poate, așa cum s-a mai sugerat, ar fi fost *singura* pretenție legală. Este evident că anumite persoane, cu istorii diferite și interese diferite, erau pregătite să recunoască legitimitatea pretențiilor sale. Așa cum am notat mai înainte, cei trei magi îl căutau pe „regele iudeilor, Cel ce S-a născut”. În *Luca* 23:2 Isus este acuzat astfel: „Pe acesta L-am găsit răzvrătind neamul nostru și împiedicînd să dăm dajdie Cezarului și zicînd că El este Hristos, rege”. În *Matei* 21:9, la intrarea triumfală în Ierusalim, Isus este salutat de mulțime cu „Osana Fiului lui David”. Este greu de contestat că în acest episod Isus este salutat ca un rege. Într-adevăr, Evangelistiile după Luca și Ioan sînt foarte explicite referitor la acest subiect. În ambele Isus este salutat fără nici un echivoc ca rege. Iar în *Ioan* 1:49, Natanael îi spune lui Isus: „Tu ești regele lui Israel!”

Și, în fine, mai avem înscrisul „Împăratul Iudeilor”, pus pe cruce din ordinul lui Pilat. Așa cum am menționat deja, creștinii atribuie acest gest dorinței lui Pilat de a lua totul în derîdere. Dar chiar și ca act de batjocură, nu avea nici un sens dacă Isus nu *era* rege al evreilor. Dacă cineva este un tiran și o brută, și dorește să-i umilească pe cei aflați în puterea sa, ce ar putea obține etichetînd un

simplicu profet drept rege? Dacă, pe de altă parte, Isus era un rege de drept, umilindu-l, el și-ar fi întărit autoritatea.

Există și alte dovezi ale statutului regal al lui Isus în istoria dată de Evanghelie uciderii pruncilor făcută de Irod (*Matei* 2:3-14). Oricât de discutabil ar fi evenimentul din punct de vedere istoric, povestea atestă spaima adevărată a lui Irod față de nașterea lui Isus:

Și auzind, regele Irod s-a tulburat și tot Ierusalimul împreună cu el. Și adunînd pe toți arhierii și carturarii poporului, căuta să afle de la ei: Unde este să Se nască Hristos? Iar ei i-au zis: În Betleemul Iudeii, că așa este scris de prorocul.⁴

Oricât de nedorit ar fi fost Irod, poziția lui pe tron era, teoretic, sigură. Desigur, nu putea să se simtă amenințat de zvonuri legate de un personaj mistic sau spiritual – un proroc sau un învățător cum erau atîția alții pe atunci în Țara Sfîntă. Dacă Irod se simțea amenințat de un prunc, asta se putea întîmpla doar din cauza a ceea ce reprezenta acela – regele de drept, de exemplu, a cărui pretenție de a se urca pe tron ar fi fost recunoscută chiar și de Roma, pentru a păstra pacea și stabilitatea. Doar o amenințare concretă, politică, de această natură ar putea explica teama lui Irod. Nu de fiul unui tîmplar sărac s-ar fi temut uzurpatorul, ci de Mesia, de așteptatul rege de drept, de cel care, ca urmare a drepturilor sale dinastice, ar fi putut să obțină sprijinul popular și, dacă nu să-l și răstoarne de pe tron, cel puțin să-l compromită în plan politic.

Un trecut privilegiat

Imaginea lui Isus ca „tîmplar sărac” din Nazaret poate fi contestată pe larg. Deocamdată este suficient să notăm două elemente. Primul este acela că termenul de „tîmplar” nu însemna, în original, în limba greacă, un lucrător în lemn. Cea mai corectă traducere ar fi „maestru”, ceea ce implica stăpînirea unei arte, a unei meserii sau a unei științe. Ar fi aplicabil unui învățător, dar și celui cu anumite îndemînări practice.⁵ Al doilea element este că, după toate probabilitățile, Isus nu era „din Nazaret”. Nenumărate dovezi indică faptul că Nazaretul nu exista în timpurile biblice. Este puțin probabil ca orașul să fi apărut înainte de secolul al treilea. „Isus din Nazaret”,

așa cum pot spune azi cei mai mulți cercetători din domeniu, este o traducere greșită a cuvintelor originale din limba greacă „Isus Nazarineanul“. Ceea ce nu reprezintă o trimitere la o localitate. Mai precis, se referă la apartenența lui Isus la o anumită sectă cu o orientare religioasă și/sau politică specifică – „gruparea nazarineană“, așa cum i-ar spune experții contemporani.

Este notorie lipsa de informații despre situația materială a lui Isus. Dar există indicii sigure că familia lui era înstărită, iar educația de care se bucurase era accesibilă numai celor cu un anumit statut și cu suficiente resurse financiare. Toate relatările, de exemplu, îl descriu ca pe un om învățat, ceea ce era, trebuie să ne amintim, neobișnuit în acele timpuri în care alfabetizarea era o raritate, iar educația era un semn distinctiv al unei poziții sociale. Isus era în mod evident alfabetizat și școlit. În Evanghелиi, el dezbate Legea împreună cu bătrînii, ceea ce presupune un înalt grad de pregătire. Din propriile sale declarații, este limpede că îi erau familiare cărțile profetice ale Vechiului Testament, din care cita de voie și se mișca printre idei cu ușurința și îndemînarea unui adevărat învățat, iar dacă unii dintre adepții săi erau umili pescari și meseriași din Galileea, alții erau bogați și influenți – de exemplu Iosif din Arimateea, sau Nicodim, sau Ioana, femeia lui Huza, un iconom al lui Irod. Așa cum am demonstrat în precedenta noastră lucrare, mai mult, nunta din Cana – ce s-ar fi putut să fie chiar nunta lui Isus – nu era o mică petrecere satească, ci o ceremonie impozantă de nobili sau aristocrați.⁶ Chiar dacă nunta nu era a lui Isus, prezența lui, ca și a mamei sale, la o astfel de ocazie sugerează că era membru al aceleiași pătri sociale.

Recunoașterea publică

Poate că cea mai semnificativă dovadă de acest fel este simplul fapt că Isus, în numeroase ocazii descrise în Evanghелиi, a *acționat* asemenea unui rege, și a făcut asta în mod intenționat. Cel mai grăitor exemplu este intrarea triumfală în Ierusalim călare pe un asin. Exegeții Bibliei sînt de acord că acest eveniment – extrem de important în destinul lui Isus și calculat ca să atragă la maxim atenția

contemporanilor săi – a servit unui scop anume. Intenționa, la modul cel mai spectaculos, să împlinească profeția din Vechiul Testament. Într-adevăr, în *Matei* 21:4, se spune în mod explicit că intrarea triumfală împlinea profeția din *Zaharia* 9:9, referitoare la venirea lui Mesia:

Bucură-te foarte, fiică a Sionului!
Veselește-te, fiică a Ierusalimului!
Caci iată Împăratul tău vine la tine
Drept și biruitor;
smerit și călare pe asin, pe mînzul asinei...

Data fiind familiaritatea lui Isus cu învățăturile Vechiului Testament, nu ne îndoim că știa de această profeție. Și cunoscînd această profeție, greu de crezut că a împlinit-o fără voie sau printr-o „simplă coincidență“. Intrarea în Ierusalim putea fi făcută astfel doar plănuiind identificarea sa, mai ales în ochii maselor populare, cu așteptatul Mesia – cu alte cuvinte cu regele de drept, cu „unsul Domnului“.

Mai mult, Isus fusese într-adevăr uns. Povestea apare trunchiată în Noul Testament. Evident că a existat încercarea de a o modifica/cenzura, dar parte din adevăr poate fi extras din fragmentele rămase. Astfel, atît *Matei*, cît și *Marcu*, declară fără nici un echivoc că a fost uns *rege*.⁷ Amîndoi mărturisesc că s-au plătit fix trei sute de dinari – probabil echivalentul a 5 000 de lire sterline azi. Ioan spune că ritualul a fost îndeplinit de Maria din Betania, sora lui Lazăr. Și destăinuiește că ritualul a avut loc în ziua ce a precedat intrarea triumfală a lui Isus în Ierusalim.⁸

Și chiar mai înainte de asta există dovezi că Isus fusese recunoscut într-un fel ca Mesia al Israelului, ca regele de drept. Botezul făcut de Ioan Botezătorul părea să includă ceva de acest fel. Poate fi asemănat în mare cu investirea Prințului de Wales. Fiind botezat de Ioan, Isus purta „pecetea“ celui aprobat de un proroc acceptat și recunoscut, de un adevărat om sfînt, exact așa cum Saul, primul rege al Israelului, a fost uns de prorocul Samuel. Iar dacă Ioan era din neamul lui Isus, în și mai mare măsură „pecetluirea“ făcută de el ar fi avut autoritatea suplimentară dată de un garant regal.

Pe de altă parte, trebuie să ne fie limpede cu orice preț că Isus, după botezul primit în Iordan, a suferit o schimbare importantă. Înainte de acest ritual, părea să fi fost incognito. Nu există înregistrarea unei activități publice din partea sa, nici un comportament

care să atragă atenția. După botez, indiferent cum, a ajuns imediat în centrul atenției, stînd fără teamă în lumină, adresîndu-se fără teamă mulțimilor, devenind punctul central al interesului general. Mai mult, atitudinea sa pare să fi fost influențată de întîlnirea cu Ioan pe malurile Iordanului. Este ca și cum ar fi primit ceva din furia mînioasă a lui Ioan, din amenințările îngrozitoare, apocaliptice proferate de Ioan, din amenințarea cu sfîrșitul lumii pe care o făcea Ioan. Pe scurt, a început să manifeste comportamentul așteptat din partea regelui de drept de către contemporanii săi. Recunoscut și ratificat drept Mesia, a început să se poarte așa cum trebuia să se poarte Mesia.

Consecințele căderii Ierusalimului

Evangheliile rămîn apolitice și responsabilitatea pentru răstignirea lui Isus este transferată de la administrația romană la evrei. Referindu-ne la acest proces nu facem speculații. Dimpotrivă, ne bazăm pe consensul cercetărilor imparțiale asupra Noului Testament. Și ne bazăm și pe bunul-simț. De ce, de exemplu, aceiași oameni care s-au îmbulzit să-l întîmpine pe Isus la intrarea în Ierusalim vociferau și-i cereau moartea la numai cîteva zile după acel moment? De ce aceiași mulțime care-l binecuvîntase pe fiul lui David se bucura acum să-l vadă umilit și ucis de opresorii romani? De ce, presupunînd că relatarea biblică este cît se poate de corectă, cei care se închinaseră lui Isus și-au schimbat total poziția și au cerut ca în schimbul vieții lui să fie eliberat Baraba (indiferent cine ar fi fost acest Baraba)? Dar nici Evangheliile, nici tradiția creștină de mai tirziu nu încearcă să răspundă la aceste întrebări.

Așa cum am explicat în cartea precedentă, și așa cum orice specialist în Biblie poate spune, Evangheliile, cînd se ocupă de astfel de momente, par fie masiv rescrise, fie, mai probabil, distorsionează evenimentele relatate, ce au avut loc cu cel puțin treizeci de ani înainte ca ele să fie scrise. Evangheliile sînt dateate după revolta evreilor din 66 d.Hr. și după prădarea Ierusalimului de către romani în 70 d.Hr. Datează dintr-o perioadă de frămîntări uriașe, pe cînd Palestina era răvășită de război, orașul sfînt și simbolul sacru al iudaismului erau distruse și toate înregistrările erau risipite, iar memoria evenimentelor fusese tulburată sau modificată de evenimente recente.

Revolta din 66-73 d.Hr. a fost înfrîntă. Evenimentele precedente au fost transformate în lumina acestui fapt, adeseori faptele fiind înfrumusețate. Pentru istoricul modern, revolta a șters urmele, nici o mărturie nu mai apare de dincolo de bezna adusă de ea.

Dar cînd Palestina a răbufnit în 66 d.Hr., lucrurile nu s-au petrecut pe neașteptate. Dimpotrivă, țara mocnea de ceva timp. Iminetul dezastru plutea în aer. Înainte de revolta decisivă, care a provocat furia romană, existaseră, încă din timpul lui Isus sau chiar mai înainte, numeroase insurecții avortate. De la începutul secolului, militanții deveniseră tot mai activi, duceau un război de hărțuire, prădau caravanele romane cu provizii, atacau soldații romani izolați, hărțuiau garnizoanele romane, provocînd cît mai multe pagube.

Există dovezi pentru asocierea lui Isus cu facțiuni militante și, poate, chiar pentru activitatea lui militară. Aceste lucruri, și nu altele, sînt cele pe care au încercat autorii Evangheliilor să le mascheze, oricît ar fi de stîinjenitor acest fapt pentru tradiția creștină. Dar ar fi o greșeală, ne gîndim noi, să scoți aceste dovezi din contextul lor, așa cum au încercat recent să facă unii cercetători. Ar fi o greșeală să-l privim pe Isus doar ca luptător pentru dreptate, ca agitator, ca revoluționar în acceptul modern. Un luptător pentru dreptate, un revoluționar obișnuit – și erau mulți care acționau în Țara Sfîntă în acele timpuri – ar fi putut avea sprijinul popular pentru acțiunile sale, dar nu ar fi fost primit ca Mesia. Și mai sînt destule fragmente în Evanghelii, botezul în Iordan, de exemplu, sau intrarea triumfală în Ierusalim, care mărturisesc că Isus chiar se bucura de acest titlu, cel puțin în anii în care a propovăduit. Dacă era eligibil pentru acest titlu, atunci exista un element care îl califica și-l distingea de ceilalți lideri, atît militari cît și politici, care erau adevărați ghimpi în coasta romanilor. Pentru a primi titlul de Mesia și a fi aclamat astfel de popor, Isus avea o dovadă a pretenției sale legitime.

Spre deosebire de un revoluționar obișnuit, Isus trebuie văzut și așa cum este descris în Evangheliile, ca un pretendent la tronul lui David, ca un rege de drept, al cărui sceptru, ca și în cazul lui David, implica suveranitatea în plan spiritual, dar și în plan lumesc. Iar dacă s-a implicat în acțiuni militare, poate a făcut-o doar pentru a-și îndeplini datoria de luptător, așa cum era de așteptat din partea lui ca eliberator regal. Rezistența armată împotriva Romei făcea parte implicită din titlul și statutul pe care și-l asumase.

Constantin drept Mesia

Mesia așteptat de contemporanii lui Isus era o variantă a unui principiu familiar și cu vechi tradiții. Era echivalentul iudaic al sacrului rege-preot. Principiul de la baza acestui personaj circula în toată lumea antică, nu numai în bazinul cultural clasic al Mediteranei și al Orientului Mijlociu, ci și printre triburile celtice și teutone ale Europei. Printre alte lucruri, domnia regelui funcționa ca o cale de comunicare prin care omul era legat de zei. Iar ierarhia socială ce-l avea în frunte pe rege încerca să oglindească, în plan terestru, ordinea imuabilă, coerentă și stabilă din ceruri.

Adeseori, regele-preot era investit cu propriul statut divin, devenind zeu de drept. Astfel, de exemplu, faraonii egipteni erau zeificați, priviți ca întrupări ale lui Osiris, Amon și/sau Ra. Într-un mod asemănător, împărații romani se promovau la statutul de divinitate, susținând că descind nu doar din semizei precum Hercule, ci din nimeni altul decât Jupiter însuși. În iudaism, desigur, mono-teismul dominant în secolul întâi d.Hr. excludea zeificarea lui Mesia. Acesta era totuși mai mult decât un rege. Era și el sacru. Dacă nu era el însuși un zeu, era intim legat de Dumnezeu, era un exponent al bunăvoinței și voinței Domnului. Cea mai importantă verigă între ordinea terestră și aceea cerească.

Principiul regalității sacre a continuat pînă tîrziu în istoria occidentală. Inutil să mai spunem că întărea doctrina „dreptului divin“, așa cum a evoluat ea în timp. Și se afla la baza apariției în Evul Mediu a convingerii că monarhul poate vindeca prin punerea mîinilor. Nu este deloc

surprinzător că această putere, care făcea parte din arsenalul lui Isus însuși, era atribuită cu o deosebită insistență merovingienilor.

De la merovingieni la habsburgi, dinastiile europene s-au considerat, și au fost privite de supuși, ca bucurându-se de un mandat unic, venit „de sus”. Deși se făcea adeseori abuz de acest mandat, el se baza totuși pe un fundament altruist, pe ceva care la origine intenționa să aibă mai degrabă grijă de binele comun decât de sprijinirea autocrației. Mai exact, regele nu era altceva decât un servitor, un recipient, un vehicul prin care se manifesta voința divină. Și, privit astfel, regele însuși nu era socotit ca absolut necesar.

Într-adevăr, în multe culturi antice, regele era sacrificat după o perioadă de timp prestabilită. Uciderea rituală a regelui este unul dintre cele mai răspândite rituri arhaice ale civilizațiilor umane timpurii. Deși încărcat de o simbolistică diferită, Isus însuși s-a conformat acestui tipar. Și nu numai atât. În culturile antice de pe tot globul, trupul regelui sacrificat devenea obiectul unui festin. Carnea lui era mîncată și sîngele lui era băut. Cei care făceau asta ingerau și încorporau în ei ceva din virtuțile și puterile conducătorului mort. O urmă a acestei tradiții este absolut evidentă în împărțșania creștină.

Luptătorul Mesia

În Europa creștinismului medieval, regele pretindea să aibă un „drept divin”, dar acest drept îi era conferit, omologat și legitimizat numai prin intermediul bisericii. Începînd din secolul al optulea, biserica și-a arogat dreptul de a face regi. Cu alte cuvinte, biserica și-a asumat prerogativa rezervată înainte numai Domnului și a început să se proclame purtătoarea de cuvînt a Domnului. În conformitate cu practicile Vechiului Testament, făcea asta prin miruire. Precum în timpurile biblice, regele devenea „unsul”, dar numai cu aprobarea bisericii.

Pentru creștinii moderni totuși, ar fi surprinzător să descopere că biserica îi conferă unui conducător lumesc alte calități asociate de contemporanii lui Isus cu Mesia. Este greu de imaginat, de exemplu, că biserica recunoaște în conducătorul laic „înaripatul” rege-preot în sensul tradiției biblice. Și asta este ceea ce, foarte precis, a făcut biserica timpurie cu împăratul Constantin. De fapt, a

făcut chiar mai mult. Nu numai că a fost de acord cu prezentarea lui Constantin ca Mesia. A fost de acord cu prezentarea acestuia ca un Mesia luptător – o persoană în care se împletesc voința Domnului și sabia și a cărei victorie mărturisește voința Domnului. Cu alte cuvinte, biserica îl recunoaște pe Constantin victorios și împlinind ceea ce Isus eșuase în mod evident să îplinească.

Constantin, care a domnit fără grijă peste Imperiul Roman din 312 d.Hr. până la moartea sa în 337, este privit ca un punct de cotitură în istoria și dezvoltarea creștinismului. Dar poziția ce-i este conferită azi se bazează pe o simplificare riscantă, chiar bizară. Conform tradiției populare, Constantin a fost întotdeauna tolerant, dacă nu chiar un simpatizant, față de creștini, un adevărat „om bun“, chiar înainte de a vedea „lumina“. De fapt, atitudinea lui Constantin față de creștini pare să fi fost extrem de pragmatică, creștinii fiind pe atunci destul de numeroși în Imperiul Roman, iar el având nevoie de orice sprijin disponibil împotriva lui Maxentius, rivalul său la tronul imperial. În 312 d.Hr., Maxentius a fost ucis, iar armata lui pusă pe fugă în lupta de la Pons Milvius (Podul Vulturului), lăsându-l pe Constantin pretendent unic la tron. Se spune că, nu cu mult timp înainte de confruntarea decisivă, Constantin a avut o viziune, întărită ulterior de un vis profetic, o cruce luminoasă pe cer. Și o sentință era înscrisă pe ea: „In Hoc Signo Vinces“ („Întru acest semn vei învinge“). Tradiția afirmă că, din considerație față de acest semn, Constantin a ordonat să fie pusă pe scuturile soldaților monograma creștină – literele grecești *chi* și *ro*, primele două litere din cuvântul „Hristos“. Ca urmare, victoria lui Constantin asupra lui Maxentius a ajuns să simbolizeze victoria miraculoasă a creștinismului asupra păgânismului.

Dar tradiția nu se oprește aici. Îl prezintă pe Constantin ca pe un creștin evlavios. Îl creditează cu „creștinarea imperiului“ și transformarea creștinismului în religia oficială a Romei. Iar ca urmare a unui document „îvit la lumină“ în secolul al optulea, așa numita „Donație a lui Constantin“, se crede că el a conferit papei o parte din puterea sa. Pe baza acestui document pretinde Biserica de la Roma că poate să creeze regi, în același timp instaurînd-se pe sine însăși și ca autoritate seculară.

Mîntuitorul bisericii

Am trecut deja în revistă cîteva dintre tradițiile asociate cu Constantin și am încercat să separăm faptele istorice din noianul de adevăruri parțiale și legende.¹ Ce rezultă este un tablou diferit de portretul general acceptat. De atunci, în orice caz, au apărut și alte materiale despre Constantin, care au adăugat tușe noi portretului. Ca urmare, este necesar să-l studiem din nou.

Este adevărat că împăratul Constantin a fost tolerant cu creștinismul. Prin Edictul de la Milano, promulgat în 313, el a interzis persecutarea *oricărei forme de monoteism* în Imperiu. Pentru că exprimarea îi includea și pe creștini, Constantin a devenit ca urmare un salvator, mîntuind comunitatea creștină de secolele de prigoană imperială. Este adevărat că a acordat și unele privilegii Bisericii Romane, la fel cum a făcut-o și pentru alte instituții religioase. A permis demnitarilor religioși să devină parte a administrației civile și, făcînd asta, a pavat drumul pe care biserica a mers pentru a-și întări puterea seculară. A donat palatul Lateran episcopului Romei, iar Roma era capabilă astfel să-l folosească pentru a-și impune supremația asupra centrelor creștine rivale din Alexandria și Antiohia. În fine, a convocat și a condus Sinodul de la Niceea, din 325 d.Hr. La acest sinod, diversele curente creștine s-au confruntat și, pe cît a fost posibil, au aplanat conflictele datorate diferențelor dintre ele. Ca urmare a Niceei, Roma a devenit centrul creștinismului tradițional, iar orice deviere de la această dreaptă credință a fost numită erezie, nu doar o opinie sau o interpretare diferită. La Niceea, caracterul divin al lui Isus, precum și natura exactă a divinității sale, au fost stabilite prin vot.

Cinstit ar fi să recunoaștem că, așa cum îl cunoaștem, creștinismul nu vine din vremea lui Isus, ci de la Sinodul de la Niceea. Iar cum Niceea a fost în mare măsură opera lui Constantin, creștinismul îi este îndatorat. Dar este o mare diferență între a menționa cele de mai sus și a spune că el a fost creștin, că a „creștinat imperiul“. Într-adevăr, bună parte din tradiția creștină referitoare la Constantin poate fi dovedită azi ca eronată.

Așa-numita „Donație a lui Constantin“, utilizată în secolul al optulea de biserică pentru a stabili autoritatea ei în treburile lumesti, este acum recunoscută ca fiind un fals țipător – un fals care,

în context contemporan, ar fi privit ca o crimă. Chiar și biserica admite azi deschis acest lucru în timp ce continuă să se bucure de multe dintre beneficiile obținute prin înșelătorie.

Cît despre „convertirea” lui Constantin, dacă acesta este termenul corect, el nu pare să fi fost creștin cu adevărat, ci mai degrabă păgîn. Se pare că a avut un fel de viziune, sau vis, sau poate amîndouă, în incinta templului păgîn închinat lui Apolo Galezul sau undeva în Vosgi, în apropiere de Autun. Este posibil să mai fi existat o a doua experiență similară chiar înainte de lupta de la Pons Milvius, în care Constantin și-a învins rivalul la tronul imperial. După un martor aflat în acele vremuri în armata lui Constantin, viziunea a fost aceea a zeului soarelui, zeitatea venerată de anumite culte sub numele de Sol Invictus, „Soarele Invincibil”. Chiar înainte de viziunea sau viziunile sale, Constantin fusese inițiat în cultul Sol Invictus, ceea ce face perfect plauzibilă experiența sa. Iar după lupta de la Pons Milvius, senatul roman a ridicat un arc triumfal în Coloseum. Conform inscripției de pe acest arc, victoria lui Constantin fusese obținută „la îndemnul zeilor”. Dar zeul în cauză nu era Isus. Era Sol Invictus, zeul păgîn al soarelui.²

Contrar tradiției, Constantin nu a făcut creștinismul religie oficială, de stat, a Romei. Religia de stat a Romei în timpul lui Constantin era, de fapt, cultul păgîn al soarelui, iar Constantin, pe tot parcursul vieții sale, a fost marele preot al acestuia. Într-adevăr, domnia sa a fost considerată de contemporani drept „împărăția soarelui”, iar Sol Invictus era prezent peste tot, inclusiv pe însemnele imperiale și în titulatura regatului. Imaginea de creștin înflăcărât a lui Constantin este mai degrabă greșită. El nici nu a fost botezat pînă cînd nu a ajuns pe patul de moarte. Nimeni nu-l poate credita cu monograma *chi ro*. O inscripție cu această monogramă a fost descoperită într-un mormînt din Pompei și data cu două secole și jumătate mai înainte.³

Cultul lui Sol Invictus era de origine siriană. Fusese introdus la Roma cu un secol înaintea lui Constantin. Deși includea elemente din credințele în Baal și Astarte, era esențial monoteist. În fond, conferea zeului soare toate calitățile celorlalți zei și-i includea la modul pașnic pe toți rivalii săi fără a mai fi nevoie să-i elimine. Aceștia puteau fi puși în acord cu el fără nici un conflict.

Pentru Constantin, cultul lui Sol Invictus era, pur și simplu, foarte eficient. Principalul său obiectiv, urmărit pînă la obsesie, era

unitatea – unitatea în politică, în religie și teritorială. O religie de stat care le includea pe toate celelalte slujea acestui obiectiv. Și sub egida cultului lui Sol Invictus, ca să spunem așa, a început creștinismul să se dezvolte și să prospere.

Doctrina creștină, așa cum era promulgată în acele timpuri de Roma, avea oricum multe în comun cu cultul lui Sol Invictus, așa că a putut să înflorească nestinjenită sub umbrela toleranței cultului soarelui. Fiind esențialmente monoteist, cultul lui Sol Invictus a deschis calea pentru monoteismul creștin. În același timp, biserica timpurie nu avea nici o remușcare să-și modifice propriile principii și dogme pentru a beneficia de oportunitatea ce i se oferea. Printr-un edict promulgat în 321, de exemplu, Constantin ordona ca tribunalele să fie închise în „ziua venerării soarelui“, decretînd-o ca zi de odihnă. Creștinii consideraseră pînă atunci sacră ziua de sîmbătă, a sabatului evreiesc. Acum, în conformitate cu edictul lui Constantin, au adoptat duminica drept zi de sărbătoare. Acest fapt nu numai că-i punea de acord cu regimul existent, dar le permitea să se desprindă și mai mult de originile lor iudaice. Mai mult, pînă în secolul al patrulea, ziua de naștere a lui Isus fusese celebrată în 6 ianuarie. Dar pentru cultul lui Sol Invictus cea mai importantă zi a anului era 25 decembrie, cînd avea loc festivalul Natalis Invictus, al nașterii (sau renașterii) soarelui, cînd ziua începea, aproape imperceptibil, să crească. Luînd în considerație și acest fapt, creștinătatea s-a aliniat din nou regimului și religiei de stat. Iar de la această religie de stat s-au și primit unele elemente. Cum ar fi coroana de lumină de pe capul zeului soare devenită aura creștină.

Cultul lui Sol Invictus se potrivea foarte bine și cu acela al lui Mithras, supraviețuitor al anticei religii zoroastriene importată din Persia. Ba chiar mithraismul era atît de apropiat de cultul lui Sol Invictus, încît cele două erau adeseori confundate. Amîndouă subliniau poziția soarelui. Amîndouă considerau sacră duminica. Amîndouă țineau sărbătoarea nașterii în 25 decembrie. Ca urmare, creștinismul și-a găsit puncte de asemănare și cu mithraismul, cu atît mai mult cu cît mithraismul punea accentul pe nemurirea sufletului, pe judecata de apoi și pe învierea morților. Creștinismul care s-a coagulat și a prins formă în timpul lui Constantin era de fapt un hibrid, incluzînd elemente semnificative derivate din mithraism și din cultul soarelui. Creștinismul, așa

cum îl știm azi, este din multe puncte de vedere mai apropiat de aceste sisteme de credințe păgâne decît de propriile sale rădăcini iudaice.

În scopul unității, Constantin a estompat în mod deliberat deosebiriile dintre creștinism, mithraism și Sol Invictus, a ales, în mod deliberat, să nu vadă punctele de conflict între ele. Astfel, l-a tolerat pe divinizatul Isus ca pe o manifestare primară a lui Sol Invictus. Astfel, a putut ridica o biserică creștină într-o parte a orașului și statui ale Zeiței Mamă Cybele și ale lui Sol Invictus, zeul soare, în cealaltă parte, pentru ultimul fiind folosit ca model chiar Constantin, cu toate trăsăturile lui. Prin aceste gesturi eclectice și ecumenice era evidențiată atenția acordată unității. Pentru Constantin, credința era o problemă politică, orice credință care întărea unitatea fiind tratată cu îngăduință.

Însă Constantin nu era pur și simplu cinic. Ca mulți alți conducători militari ai timpului său, ca mulți alți conducători militari de atunci încoace, părea a fi fost atît un om superstițios cît și unul cu o adevărată înțelegere a sacrului. În relația lui cu lumea divină, se pare că el a mizat pe ambele curente, aidoma celebrului ateu care a acceptat să fie împărtășit așa, „pentru la o adică“. Acest lucru i-a permis să ia în serios toate zeitățile pe care le permisesse sub stăpînire sa, să le împace pe toate, să le acorde tuturor o frîntură de credință sinceră. Dacă zeul său personal era Sol Invictus, iar atitudinea sa oficială față de creștinism fusese dictată de pragmatism și de dorința de a păstra unitatea imperiului, trebuie oricum luat în considerație faptul că el a acordat zeului creștin un respect oarecum unic, un respect cu totul nou.

Existase de mult timp tradiția ca împărații romani să susțină că sînt descendenți ai zeilor și, pe această bază, să proclame propriul lor caracter divin. Astfel, Dioclețian susținea că se trage din Jupiter, Maximian din Hercule. Pentru Constantin, mai ales după ce a conferit creștinismului un mandat în acest domeniu, era mai avantajos să stabilească un alt legămînt cu divinitatea, o nouă formă de ratificare din partea sacrului. Lucru cu atît mai important cu cît, din cauză că era, într-un sens, un uzurpator care îl înlăturase pe descendentul lui Hercule, avea nevoie de ajutorul unui zeu rival în sprijinul legitimității sale.

Alegînd un zeu drept patron sau sprijin, Constantin s-a îndreptat, cel puțin la nivel personal, către Dumnezeuul creștinilor. E important de notat că el *nu* s-a îndreptat către Isus. Zeul acceptat de Constantin ca

Dumnezeu era *Tatăl*, care, în acele zile anterioare Sinodului de la Niceea, nu era totuna cu Fiul. Relația lui cu Isus era mult mai echivocă și extrem de edificatoare.

Negarea lui Isus

În 1982, a apărut o nouă lucrare, foarte importantă, pe această temă. *Constantine versus Christ*, de Alistair Kee, lector de religie la Universitatea din Glasgow. Kee stabilește, foarte convingător, că Isus nu a jucat nici un rol în religia lui Constantin. Constantin a optat pentru Dumnezeul creștinilor, Dumnezeu *Tatăl*, ca patron oficial și l-a ignorat total pe Fiul. Pentru Constantin, desigur, Dumnezeu *Tatăl* nu era nimic mai mult decât o nouă denumire pentru Sol Invictus, zeul soare care se bucura deja de credința sa.

Dar dacă l-a ignorat pe Isus, Constantin a acceptat principiul mesianic – de fapt nu numai că l-a acceptat, ci chiar și-a asumat rolul Unsului. Pe scurt, pentru Constantin, Mesia însemna exact ce însemnase pentru evreii din Palestina în zorii creștinismului – un conducător, un suveran, un lider militar precum David și Solomon, care domnește cu înțelepciune asupra țărîmului lumesc, stabilind unitatea teritoriilor sale, consolidînd o națiune și un popor cu binecuvîntarea divină de partea lui. În ochii lui Constantin, în aparență, Isus eșuase să atingă aceste obiective. Așa cum spune Kee: „Religia lui Constantin ne duce înapoi în contextul Vechiului Testament. Este ca și cum religia lui Avraam... s-a împlinit în sfîrșit nu în Isus, ci în Constantin”.⁴ Și: „Constantin împlinea pe deplin promisiunea Domnului de a trimite poporului său un rege precum David pentru a-l salva. Acest model, atît de puternic și atît de precreștin, descrie cel mai bine rolul jucat de Constantin”.⁵

Poziția lui Constantin nu este surprinzătoare pentru un monarh păgîn și cu înclinații războinice. Așa cum subliniază Kee, este semnificativ faptul că Roma și-a asumat rolul pe care Constantin și-l arogase pentru el însuși. Biserica romană a timpului era pregătită să meargă mai departe cu Constantin care se considera pe el însuși Mesia, ba chiar un Mesia mai reușit decât Isus. Era pregătită să recunoască faptul că Mesia nu era pacifist, sublim, miel salvator, ci un mînios rege de drept, un conducător politic și militar domnind nu

asupra unui nebulos regat din ceruri, ci asupra tărîmului pămîntean. Pe scurt, biserica recunoștea în Constantin exact ce însemnase mesianismul pentru Isus și contemporanii săi. Astfel, de exemplu, Eusebius, episcop de Cezareea, figură de seamă în teologia vremii și apropiat al împăratului, spunea: „Crește puternic după modelul său monarhic, pe care conducătorul celor mulți l-a dat doar oamenilor de pe pămînt“.⁶ Într-adevăr, Eusebius este foarte explicit și insistent asupra importanței monarhiei: „Monarhia întrece toate celelalte forme de organizare și guvernare. Pentru că anarhia și războiul civil sînt rezultatul alternativelor, a poliарhiei bazate pe egalitate. Din acest motiv Dumnezeu este Unul, nu doi, trei sau chiar mai mulți“.⁷

Dar Eusebius merge și mai departe. Într-o scrisoare personală către împărat, el declară că Logosul este întrupat în Constantin. El chiar îi atribuie lui Constantin un statut și o calitate care, în teorie, sînt rezervate numai lui Isus: „... domnitorului cel mai cu teamă de Dumnezeu, singurului care dintre cei care au trecut pe aici de la începutul timpurilor și căruia Domnul Atotputernic Însuși i-a dat puterea să curățească viața omului“.⁸

Așa cum spune Kee, comentînd acest mesaj al lui Eusebius: „Încă de la începuturile lumii, Constantin este *singurul* căruia i s-a dat puterea mîntuirii. Hristos este lăsat de o parte. Hristos este exclus și acum Hristos este negat formal“.⁹ Și: „Constantin este acum singurul salvator al lumii. Scena se petrece în secolul al patrulea, nu în primul. Lumea, spirituală și materială, nu a fost mîntuită pînă la Constantin“.¹⁰

Kee subliniază că nu există nici o mențiune la Isus. Implicațiile sînt inevitabile: „... este limpede că viața și moartea lui Hristos nu au nici o eficacitate în această variantă a lucrurilor... mîntuirea lumii se datorează acum evenimentelor din viața lui Constantin, este simbolizată de gesturile *sale* mîntuitoare“.¹¹

Isus distrus definitiv ca personaj istoric

De ce a adoptat biserica romană din timpul lui Constantin o poziție atît de scandaloasă din punct de vedere teologic? Pentru aproape trei sute de ani, creștinii înfruntaseră imperiul, refuzaseră cu înrîncenare să renunțe la credința lor, acceptaseră martiriul, își

găsiseră împăcarea în așteptarea fericirii din ceruri. De ce acum erau pregătiți să recunoască drept Mesia chiar autoritatea imperială care, cu trei secole în urmă, îl crucificase pe Isus și care continua să execute prin crucificare pe cei care se răsculau împotriva statului?

Răspunsul este cel puțin evident și foarte simplu. Biserica, la urma urmei, era alcătuită din oameni, care suferiseră multe cruzimi în trecut pentru credința lor. Acum aveau o șansă de a fi acceptați, de a fi respectați, de a ocupa o poziție oficială în structura societății – în schimbul unor compromisuri și a relaxării dogmelor. Oferta era greu de refuzat. După prelungite persecuții, perspectiva nu era numai aceea a unui răgaz, ci și aceea a puterii, pentru care meritau făcute concesiile.

Și poate că a mai existat un alt motiv, mult mai subtil, în spatele poziției bisericii. Puterea pămîntească, aceea deținută de Constantin, aliată cu ortodoxia vremii, ar fi oferit un bastion inexpugnabil împotriva oricărei tentative făcute de adevărații urmași ai lui Isus de a-și afirma pretențiile. Dacă este adevărată ipoteza noastră, a căsătoriei și a fiului lui Isus, sau dacă măcar era considerată ca adevărată în acele timpuri, s-ar explica în mare măsură raporturile între Constantin și biserica de la Roma. Existența, undeva în imperiu sau dincolo de granițele lui, a unui descendent direct al lui Isus, reprezenta o amenințare pentru ierarhia bisericii aflată în curs de formare – propovăduitorii creștinismului lui Pavel. Și cea mai bună apărare împotriva unui nou Mesia din neamul lui David, care ar fi înaintat în fruntea armatei sale, era un Mesia care deja conducea imperiul, un Mesia pro-Pavel, care și-ar fi afirmat primul pretențiile în fața rivalului iudaic.

Dacă tragem linie, este extraordinar să descoperim că biserica Romei (1) era de acord cu totala indiferență a lui Constantin față de Isus; (2) apăra pretenția lui Constantin de a se prezenta drept Mesia; și (3) recunoștea definiția mesianismului – asta este, un personaj politic și militar – întru chipată de Constantin. Pe de altă parte, poate că, în secolul al patrulea, toate acestea nu erau atât de extraordinare. Poate că, în secolul al patrulea, o asemenea atitudine nu era incompatibilă cu credința creștină, așa cum ni se pare azi. Poate că, în secolul al patrulea, creștinii recunoșteau, mai limpede decît o fac în contemporaneitate, cît de conforme sînt aceste atitudini cu datele istorice.

În epoca lui Constantin, tradiția creștină nu devenise încă o dogmă imuabilă. Multe documente, ulterior pierdute sau distruse, încă mai existau și se mai aflau în circulație. Interpretările alternative erau o regulă. Iar Isus al istoriei încă nu dispăruse de tot sub greutatea dezvoltărilor ulterioare. În biserica secolului al patrulea, cu siguranță că au existat unele lamentări și unii au acceptat în silă că Constantin era un Mesia care reușise acolo unde eșuase Isus, iar Mesia, așa cum era reprezentat atât de Constantin cât și de Isus, era un personaj politic și militar, nu un zeu, ci un rege împuternicit să conducă.

Trebuie să amintim că nici o versiune completă a Noului Testament care să fi supraviețuit pînă azi nu poate fi datată înainte de epoca lui Constantin. Noul Testament, așa cum îl știm azi, este rezultatul sinoadelor de la Niceea și al altor sinoade din epocă. Dar părinții bisericii, care au alcătuit acest Nou Testament, aveau cunoștință și aveau acces la alte versiuni mult mai vechi și mai de încredere. Acele versiuni încă nu fuseseră etichetate oficial ca „necanonice“.

Și chiar Noul Testament, așa cum este el azi, mărturisește, pentru cine privește cu mai mare atenție, despre Isus ca Mesia militar și politic, despre Isus, cu alte cuvinte, ca precursor al lui Constantin. Merită să aprofundăm unele dintre aceste mărturii.

CAPITOLUL 4

Isus ca luptător pentru libertate

Tradiția creștină târzie a întărit imaginea unui mântuitor blînd, ca un miel, care evită violența și întoarce și celălalt obraz. Așa cum am văzut totuși, Mesia – pentru Constantin și Biserica de la Roma din secolul al patrulea, dar și pentru Isus și contemporanii săi – era un personaj diferit: un neînduplecat conducător și eliberator, pregătit să-și apere prin forță dreptul său și, dacă este nevoie, să utilizeze violența împotriva dușmanilor. Și avem, desigur, chiar în Evangheliile, destule dovezi în acest sens.

În anul 6 d.Hr., cu puțini ani înainte de moartea lui Irod, Iudeea era anexată și încorporată în Imperiul Roman ca provincie cu capitala la Cezareea. Atunci a fost ordonat un recensămînt pentru stabilirea taxelor. Marele Preot evreu al timpului a acceptat acest lucru și a cerut populației să se supună. Totuși, aproape imediat, a apărut o aprigă mișcare naționalistă, condusă de un pătimaș proroc din dealurile Galileei. Omul este cunoscut în istorie ca Iuda din Galileea sau Iuda din Gamala. Se crede că a pierit relativ repede în urma acțiunilor de hărțuire pe care le-a declanșat împotriva Romei. Dar mișcarea pe care a creat-o i-a supraviețuit, iar adepții ei erau numiți zeloți. Termenul pare să fi fost utilizat pentru prima dată de Flavius Iosephus, care scria la trei sferturi de secol mai târziu, între anii 75 și 94 d.Hr. Pentru Iosephus, zeloții primiseră acest nume deoarece erau „fanatici în numele Domnului“. Pe parcursul anilor de luptă, li s-a mai spus *Iestai* („tilhari“) sau *sicarii* („înjunghietori“, nume

derivat din *sica*, o sabie scurtă utilizată de zeloți în timpul asasinatelor politice).

Trebuie subliniat că zeloții nu erau o sectă religioasă sau o confesiune. Nu erau o ramură a iudaismului, nu propuneau o altă viziune teologică. Cu alte cuvinte, nu erau precum saduceii, fariseii sau esenienii. Poate că primeau ajutor, în oameni, bani și materiale, de la toate cele trei de mai înainte, însă ideologia lor era eminamente politică. Poziția zeloților era tranșantă. Roma era dușmanul. Nici un evreu nu trebuia să plătească tribut Romei. Nici un evreu nu trebuia să-l recunoască pe împăratul roman ca stăpîn. Nu exista alt stăpîn în afară de Dumnezeu. Dumnezeu conferise o naștere unică lui Israel și încheiase un legămînt cu David și Solomon. Datoria patriotică și religioasă a fiecărui evreu era aceea de a lupta pentru recunoașterea acelei nașteri, a acelui legămînt, pentru reinstaurarea unui conducător de drept în Țara lui Israel.

În numele acestor obiective, toate mijloacele erau permise. Cînd circumstanțele permiteau, zeloții se angajau în operațiuni militare convenționale, de mari dimensiuni. Alteori duceau un neconținut război de hărțuire, atacînd garnizoanele romane izolate, atrăgînd caravanele în ambuscade, tăind liniile de alimentare. Nu se fereau de asasinate și, pe cît permiteau cunoștințele vremii, utilizau tehnici care azi ar fi asociate cu terorismul. În general erau nemiloși. Și manifestau un curaj pe care numai fanatismul îl susține. Așa cum spunea Josephus: „Nu puneau nici un preț pe moarte, indiferent de cum venea ea, nici nu plîngeau moartea rudelor sau a prietenilor, prin moarte nimeni nu putea să se impună în fața lor.“¹

Judecînd după puținele mărturii care au supraviețuit, se pare că succesiunea la conducerea zeloților se făcea pe criterii dinastice. Doi dintre fiii lui Iuda din Galileea au fost uciși în timp ce se aflau la comandă. Un alt fiu, poate un nepot, a fost responsabil pentru cucerirea fortăreței de la Masada în timpul revoltei din 66 d.Hr. Și, pe durata celebrului asediu de la Masada, care nu s-a încheiat pînă în anul 73 d.Hr., garnizoana fortăreței a fost condusă de Eleazar, de asemenea descendent din Iuda din Galileea. Din nefericire, există prea puține dovezi care să arate cît de centralizată era autoritatea acestei familii asupra armatei zeloților din Țara Sfîntă. Este imposibil de apreciat în ce măsură acțiunile zeloților erau conduse dintr-un singur cartier general sau era vorba de numeroase acțiuni independente. Dar este sigur că familia și urmașii lui Iuda din Galileea par

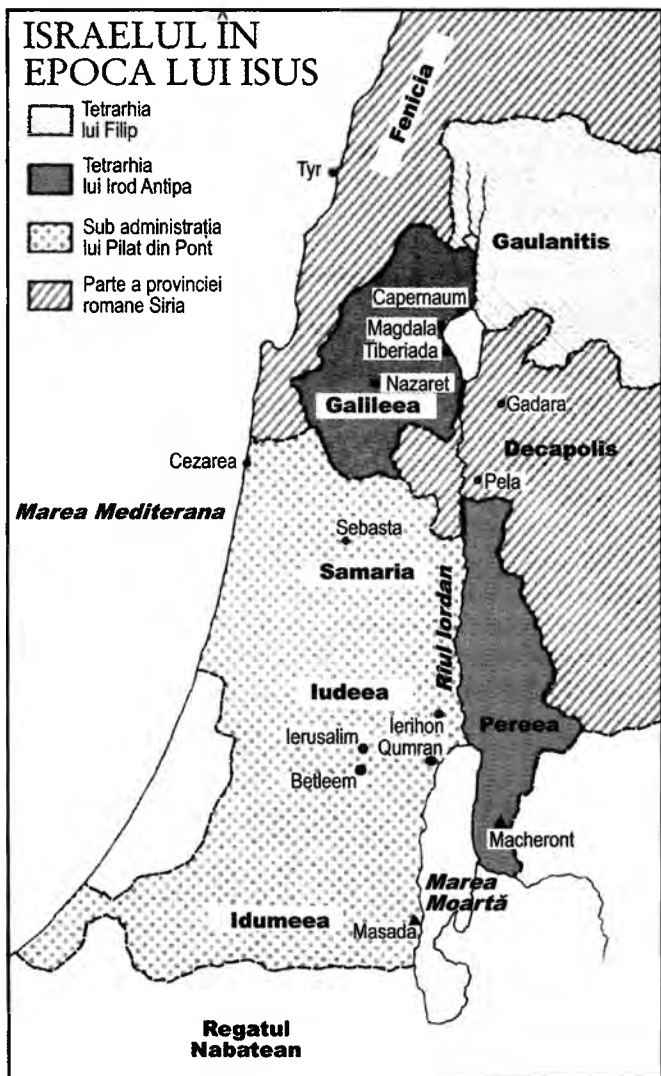
să fi fost implicați în multe dintre cele mai ambițioase, bine organizate și profesioniste acțiuni ale zeloților.

Zeloții de partea lui Isus

De-a lungul secolelor, teologii și cercetătorii Bibliei s-au chinuit cu probleme de traducere – sau, mai bine zis, de greșeli de traducere. În timp, un nume, un cuvânt, o frază, un verdict, o formulare, trecuse din ebraica vorbită și din aramaică în greaca scrisă, în latina scrisă, apoi în alte și alte limbi, adeseori pierzându-și sensul inițial. Am discutat deja despre denaturarea lui „Isus Nazarineanul” în „Isus din Nazaret”. Un proces similar de corupere poate fi identificat și cu alte nume din Noul Testament, inclusiv cu al lui Isus. „Isus”, să ne reamintim, nu este un nume iudaic, ci unul grec. Printre oamenii săi, Isus era numit „Yeshua”, care este familiarul nume biblic „Iosua”.

Despre personajul Simon Zelotul, care apare în *Evangelia după Luca* și în *Faptele Apostolilor*, am discutat deja în lucrarea noastră precedentă și nu mai este nevoie să demonstrăm un lucru evident. Simon Zelotul este, evident, Simon, un zelot. În versiunile recente ale Noului Testament, numele său este redat ca atare, indicînd explicit, și pentru mireni, că printre discipolii lui Isus se afla și cel puțin un zelot, un extremist politic. Ceea ce a fost stingheritor pentru Biblia anglicană, în care Simon este introdus cu mai multă grijă, printr-un eufemism, ca „Patriotul Simon”.

Dar indiferent de ce perifrază ar fi utilizată pentru el, Simon este un obstacol mai mare decît și-ar dori anumiți traducători. Astfel, de exemplu, în versiunea regelui Iacob („King James version” – 1611), în *Matei* și *Marcu* apar referințe la „Simon Cananeul”. Dar dacă porecla „Cananeul” poate că însemna ceva cu două mii de ani în urmă, în vremurile Vechiului Testament, nu mai avea nici un sens în contextul Noului Testament. Încă o dată, este vorba de o deformare apărută în procesul de traducere. De fapt, termenul aramaic pentru zelot era *qannai*, tradus în greacă „kananaios”. „Simon Cananeul” înseamnă unul și același lucru cu „Simon Zelotul”, așa cum apare în *Matei* și *Marcu* în prima formă și în *Luca* și în *Fapte* în cea de a doua.

În *Evanghelia după Ioan*, pare să apară un alt Simon, Simon bar Iona. Ceea ce, în general, înseamnă „Simon, fiul lui Iona“, deși tatăl acestuia este identificat în alt loc ca Zevedeu. „Bar Iona“ este, încă o dată, o traducere greșită pentru *barjonna*, care, ca și *kananaios*,

înseamnă „proscris“, „anarhist“ sau zelot. Încă o dată, este limpede că avem de a face cu același personaj, al cărui naționalism militant era mult prea evident pentru a putea fi ascuns.

Dintre toți Simonii care trec prin Noul Testament, cel mai important, fără nici o îndoială, este Simon Petru, cel mai faimos dintre ucenicii lui Isus și cel pe umerii căruia și-a ridicat Isus biserica. Evangheliile precizează că nu este vorba de un „Simon Petru“, ci de „Simon *numit* Petru“. „Petru“, de fapt, nu este un nume, ci o poreclă. Înseamnă „ca piatra“, implică „tărie“. Dacă Petru este de fapt cel „tare“, a cărui poreclă este „ca piatra“, oare nu este posibil să-l considerăm a fi același cu personajul cunoscut ca Simon Zelotul sau Simon Cananeul – să spunem prin urmare că este totuna cu Simon Zelotul? Dacă cel mai important apostol al lui Isus, cel pe care și-a înălțat biserica, era zelot, consecințele devin extrem de interesante.

Mai avem o piesă de introdus în acest puzzle. În *Evanghelia după Ioan*, Iuda este identificat ca fiul lui Simon. În Evangheliile sinoptice, este numit Iuda Iscarioteanul. Timp de secole, orbiți de versiunea în limba greacă, exegeții Bibliei au considerat că „Iuda Iscarioteanul“ înseamnă „Iuda din Chiriat“. Dar, așa cum a demonstrat de curând, foarte convingător, profesorul S.G.F. Brandon de la Universitatea din Manchester, „Iuda Iscarioteanul“ pare mai degrabă a fi o deformare a lui „Iuda Sicarul“, adică Zelotul.²

Un Isus militant

Dacă printre discipolii lui Isus se numărau personaje precum Simon Zelotul și Iuda Sicarul, aceștia cu greu puteau fi considerați pașnici și pacifiști, așa cum susține tradiția tîrzie. Dimpotrivă, ei par a fi fost implicați exact în tipul de acțiuni politice și militare de care Isus, conform tradiției tîrzii, se disocia. Dar chiar Evangheliile însele confirmă că Isus și însoțitorii săi, în armonie cu ceea ce se aștepta de la Mesia, erau naționaliști militanți care nu ezitau să utilizeze violența.

Nu este necesar să dezbatem aici răstignirea, este suficient să notăm că, indiferent care ar fi fost legătura lui Isus cu zeloții, el a fost răstignit de romani ca un răzvrătit politic.³ Așa menționează și

cronicarul roman Tacitus, iar el reprezintă singura sursă nonbiblică demnă de încredere despre Isus, singura relatare făcută de un contemporan.⁴ Nu mai pune nimeni la îndoială faptul că romanii îl percepeau pe Isus ca pe o personalitate militară și politică și că l-au tratat exact așa cum îl înțelegeau. Crucificarea era o condamnare rezervată celor care încălcau legea romană, iar Roma nu s-ar fi obosit să crucifice un om care propovăduia un mesaj spiritual sau un mesaj al păcii. Isus nu a fost executat de sanhedrin – care ar fi putut, cu aprobare, să-l lapideze pentru încălcarea legii iudaice⁵ –, ci de administrația romană. Iar cei doi oameni crucificați împreună cu el sînt descriși în mod explicit drept *Iesai*, zeloți. Nu erau, așa cum spune tradiția, criminali de drept comun, ci revoluționari sau „luptători pentru dreptate“.

Isus însuși, în Evanghelii, demonstrează un militarism agresiv, ciudat pentru imaginea lui convențională. Toți cunoaștem faimosul verset incomod în care el anunță că nu a venit să aducă pacea, ci sabia. În *Luca* 22:36, își instruiește ucenicii care nu au o sabie să cumpere una, chiar dacă ar fi nevoie să-și vîndă haina pentru asta. Cînd Isus este arestat în Ghetsimani, cel puțin unul dintre discipolii săi este înarmat cu o sabie și o utilizează pentru a tăia urechea unei slugi a arhiereului, iar în *Evanghelia după Ioan* acesta este identificat în mod precis ca fiind Simon Petru. Este greu să împaci astfel de mențiuni cu tradiția Mintuitorului blînd și pacifist.

Am mai amintit de intrarea triumfală a lui Isus în Ierusalim, pe spinarea unui asin, întîmpinat de cei care aruncau ramuri înfrunzite, de cei care își aruncau veșmintele în calea lui și invocau sosirea fiului lui David, regele de drept. Acest moment, cum am spus, fusese prorocit pentru Mesia de profetul Zaharia. În ceea ce îl privește pe Isus, îndeplinirea unui act profețit cu mult timp înainte și așteptat din partea adevăratului Mesia, nu este, cu siguranță, un argument în favoarea modestiei. El acceptă fără nici o urmă de sfială manifestarea publică, știind că va fi mai tîrziu condamnat ca uzurpator și blasfemiator pentru ea sau pentru că prin ea era recunoscut drept ceea ce pretindea că este. Și este un lucru semnificativ că este acceptat de poporul perfect conștient de simbolistica acțiunii sale. Chiar și cei mai sceptici exegeți contemporani ai Bibliei consideră acest moment ca fiind autentic din punct de vedere istoric. Cum ar fi fost posibil ca un astfel de act să nu fie încărcat cu implicații politice și cu consecințele de rigoare? Era un act de înfruntare

directă a Romei, o acțiune deliberată, militantă, provocatoare. Mesia era privit ca un eliberator. Pentru a fi recunoscut ca Mesia, este limpede că Isus se pregătise să fluture sabia eliberatoare.

Faptul că intrarea lui Isus în Ierusalim era încărcată de semnificații politice devine evident în Evangheliile câteva zile mai târziu. Dacă Vechiul Testament profetise că Mesia va intra în Ierusalim călare pe un asin, menționase de asemenea și precedentele momente în care curățise și purificase Templul.⁶ Este exact ceea ce Isus pornește să îndeplinească în celebrul moment în care a răsturnat mesele schimbătorilor de bani. Cu greu putea fi considerat acest incident ca fiind neînsemnat. Sau ca neimplicînd violența. O simplă analiză a naturii umane este suficientă pentru a dezvălui consecințele comportamentului lui Isus (nemenționate în Evangheliile). Nici schimbătorii de bani, nici trecătorii, nici discipolii lui Isus nu au rămas pe loc ca să se angajeze într-o dezbatere teologică în timp ce monedele se rostogoleau pe jos în toate direcțiile. Data fiind mărimea și importanța Templului, dar și rolul schimbătorilor de bani, răsturnarea meselor de către Isus trebuie să fi avut ca rezultat o adevărată răzmeriță. Nici Isus nu se aștepta probabil la altceva. Și aici, încă o dată, el a ales calea confruntării, înfruntarea intenționată a autorității existente.

În aceste două ocazii, poate cele mai publice din întreg răstimpul în care a propovăduit, Isus s-a comportat într-un mod care provoca violența. Cu aceste două ocazii Evangheliile se apropie cel mai mult de portretul adevăratului Isus istoric, a omului care, în mod evident, chiar spectaculos, a iscat manifestări publice prin care, în mod implicit, își afirma drepturile sale de urmaș al lui Israel și de adevărat Mesia. Toate evenimentele erau premeditat provocate, ceea ce reflectă un militantism fațiș, dar și acceptarea rezolvării prin forță. Mai mult, ambele incidente dovedesc fără tăgadă că Isus avea o suită importantă. Care includea mult mai multe persoane decît cei doisprezece apostoli.

Deformarea prin traducere a ajuns să schimbe multe altele în afară de nume. Fie că a fost vorba de un accident sau de o dorință anume, acest lucru a servit mistificării unor informații istorice de o considerabilă importanță. Un singur cuvînt poate ascunde bogatul fundal istoric, iar dacă sensul unui astfel de cuvînt este modificat, dezvăluirea făcută se pierde. Unul dintre cele mai grăitoare exemple de acest fel apare în povestirea arestării lui Isus în Ghetsimani.

Totul se învîrte în jurul unei întrebări simple: cîți oameni au venit să-l aresteze pe Isus în grădină? Am pus adeseori această întrebare cu ocazia unor discuții și conferințe, iar răspunsurile venite din public au fost extrem de variate. Pentru cei mai mulți, imaginea scenei din Ghetsimani din mintea lor este implantată, să spunem așa, atît de Evanghelii cit și de tradiție. Conform acestei imagini, cam între zece și treizeci de oameni au sosit să-l aresteze pe Isus – unul sau doi funcționari evrei, cîțiva reprezentanți ai arhiereului (Marelui Preot), poate unul sau mai mulți oficiali romani și chiar un mic număr de soldați ai lui Pilat. De ce se gîndesc contemporanii noștri la între zece și treizeci de persoane? Cu siguranță că nu din cauza descrierii din versiunea autorizată – „un grup de oameni” –, care este puțin precisă. Chiar și în traduceri mai recente ale Bibliei, se vorbește de „un număr de oameni”. Și, într-adevăr, „un grup de oameni” sau „un număr de oameni” nu sugerează mai mult de treizeci.

Cititorii catolici însă nu citesc versiunea autorizată a Noului Testament. Pînă de curînd, în respectul dogmelor catolice, erau obligați, sub amenințarea pedepsei, să citească *Vulgata*. Iar în *Vulgata*, ca și în alte traduceri moderne, termenul utilizat referitor la cei sosiți să-l aresteze pe Isus este corect tradus și mult mai precis. Isus, ni se spune, este arestat în Ghetsimani nu de un „număr de oameni”, ci de o „cohortă”.⁷ Este inutilă pedanteria noastră sau ea dezvăluie un lucru semnificativ?

Dacă ne întoarcem la limba greacă, descoperim termenul de *speiran*, o traducere corectă pentru „cohortă”. În engleză, „cohortă” este ceva foarte vag, implicînd un număr mare, dar greu de precizat. Dar pentru autori și pentru traducătorii timpurii ai Evangheliilor, era o noțiune foarte precisă. Așa cum armatele moderne sînt organizate în companii, batalioane, regimente, brigăzi și divizii, așa și armata romană era structurată în centurii, cohorte și legiuni. O legiune romană era, într-un fel, mai mare decît o brigadă a armatei britanice din timp de pace – șase mii de oameni. O cohortă era a zecea parte dintr-o legiune – șase sute de soldați. Asta dacă erau soldați romani. O cohortă alcătuită din auxiliari, așa cum erau cele staționate în Țara Sfîntă, ar fi numărat de la cel puțin cinci sute de soldați,⁸ pînă la două mii – șapte sute și șazeci de infanteriști și o mie și două sute patruzeci de călăreți.

În acest moment, apare o întrebare de bun-simț. Este plauzibil oare ca Pilat, precum oricare alt guvernator militar aflat în situația lui, să fi alocat misiunii din Ghetsimani aproape cinci sau șase sute de soldați în scopul arestării unui singur om – un profet singuratic care preamărea iubirea și care era însoțit de doisprezece apostoli? Ipoteza este absurdă. Nu numai că ar fi fost un ridicol exemplu de reacție exagerată, ci ar fi fost și o adevărată invitație la tulburări. Doar dacă nu cumva tulburările aveau loc deja, iar cohorta era trimisă să le potolească.

Ne putem imagina cei cinci sau șase sute de soldați năpustindu-se în grădina Ghetsimani. Mai trebuie să ținem cont de îndemnul de a se înarma cu săbii dat de Isus discipolilor săi. Și mai trebuie să ne amintim de urechea slugii arhiereului, tăiată de Simon Petru. Din toate aceste detalii izolate, apare imaginea unui eveniment mult mai important petrecut în acea noapte în Ghetsimani – ceva pe scară mult mai largă decât este acceptat și ceva ce a implicat mai mult decât „o mină de oameni“. Este limpede că, în „grădină“, era vorba de o adevărată răzmeriță. Este posibil să fi avut loc și lupte. Dar indiferent dacă acestea au avut sau nu loc, situația era percepută ca o amenințare militară la adresa administrației romane, care a reacționat printr-o acțiune militară pe scară mare.

Arestarea lui Isus în grădină evident nu a fost un eveniment oarecare, în care una sau două duzini de oameni au sosit ca să aresteze în grabă un profet. Unii teologi au sesizat în mai multe ocazii anomalia acestor numere. Și au fost stînjeniți. Un autor, comentînd cohorta de soldați din Ghetsimani, afirma fără să înțeleagă perfect lucrurile: „Ce compliment pentru puterea lui Isus!“

CAPITOLUL 5

Mișcarea zadokită de la Qumran

Cine erau de fapt discipolii lui Isus? Din cine era alcătuită mulțimea care, la intrarea lui în Ierusalim, l-a salutat ca fiu al lui David, rege de drept, unsul, Mesia? Care anume dintre locuitorii Țării Sfinte a acelor vremuri avea interes ca această întreprindere să reușească? De la cine venea acest sprijin?

Este limpede că pînă și membrii identificați ai suitei lui Isus reprezentau o largă paletă de interese. Părea să fi cîștigat sprijin din partea celor mai diverse clase sociale, cu posibilități financiare și cu o educație extrem de diferită. Așa cum am văzut, se aflau acolo și cîțiva extremiști politici. Mai erau și țărani săraci din Galileea, pescari, poate săraci, poate înstăriți, de pe malurile Mării Galileei. Erau femei bogate ai căror soți ocupau poziții oficiale importante. Erau cetățeni importanți și influenți din Ierusalim, precum Nicodim și Iosif din Arimateea. Erau oameni care îi puneau la dispoziție casele lor, precum în Betania, suficient de mari și de confortabile încît să-i adăpostească și pe discipolii cei mai apropiați. Se pare că erau numeroși suporteri din rîndurile oamenilor obișnuiți, răspîndiți atît în Galileea cît și în Iudeea. Dar ce putea să-i unească pe toți aceștia în contextul iudaismului secolului întîi? Ce anume, dacă exista, putea să-i deosebească de „ceilați evrei“, uneori ostili, alteori solidari, care apăreau în fundal? Cît de larg răspîndită era determinarea de a se utiliza forța armelor, dacă ar fi fost necesar, pentru a reînscăuna regele de drept al Israelului?

Saducheeii și fariseii

Țara Sfântă, în vremea lui Isus, era împinzită de numeroase religii, secte și culte, o mare parte dintre acestea fiind aduse de pe alte meleaguri ca rezultat al ocupației romane. Credințele romane, în Jupiter, de exemplu, fuseseră transplantate în Palestina odată cu, evident, cultul împăratului, care constituia religia de stat a Romei. Religii, culte, secte și școli de mistere din alte părți ale imperiului, mai ales din Grecia, Siria, Egipt, Mesopotamia și Asia Minor, și-au croit și ele drum, au prins rădăcini și au înflorit în Țara Sfântă. Astfel, de exemplu, adorarea Zeiței Mame, cum ar fi Isis din Egipt, Astarte din Fenicia, Afrodita din Grecia sau Cipru, Iștar din Mesopotamia, Cybele din Asia Minor, se bucura de fidelitatea a numeroși credincioși. Tot acolo, de asemenea, supraviețuiau, chiar în cadrul iudaismului, resturi ale cultelor politeiste în care erau adorate zeițele, culturi dedicate anticelor zeițe Miriam și Rabath din Canaan. În Galileea, nici măcar iudaismul nu fusese recunoscut pe deplin pînă în anii 120 î.Hr., și multe concepte preiudaice continuau să supraviețuiască. Existau și forme de iudaism pe care chiar evreii înșiși refuzau să le accepte ca atare – schismaticii samariteni care, de exemplu, insistau că iudaismul *lor* era cel corect. În fine, și pentru a nu provoca și mai multă confuzie, mai exista un număr de diferite școli și secte, ba chiar și secte în cadrul sectelor, ce constituiau curentul principal al iudaismului acelor vremuri, dacă se poate spune că exista un astfel de curent.¹ Printre acestea, saducheeii și fariseii sînt mai familiari, măcar prin nume, tradiției creștine.

Saducheeii sau, cel puțin, curentul lor principal trebuie interpretați ca fiind în legătură cu preoțimea oficială, cu Templul și cu sacrificiile rituale presupuse de cultul din Templu. Saducheeii erau casta preoților. Ei alimentau Templul cu demnitari și funcționari. Ei exercitau practic monopolul asupra activităților Templului și a întîlnirilor din Templu. Gîndirea saducheilor era orientată către Templu, iar cînd Templul a fost distrus în timpul revoltei din 66 d.Hr., saducheeii au încetat să mai existe oficial. Și au exercitat, poate, o foarte mică influență asupra evoluției ulterioare și dezvoltării iudaismului.

În rest, saducheeii ocupau multe poziții importante, cetățenești și administrative, în toată țara. Ceea ce necesita o conciliere cu Roma. Și, într-adevăr, cît timp prerogativele lor legate de preoție și Templu rămîneau intacte, saducheeii erau gata să accepte această înțelegere.

Se resemnaseră cu prezența romană în țara lor, făcuseră pace cu autoritățile romane. În viața de zi cu zi, erau sociabili, sofisticăți și cosmopoliți, adoptaseră sistemul de valori greco-roman, atitudinile, manierele și moravurile imperiului. În acest context, dușmanii lor îi considerau colaboraționiști. Și, deși puneau accentul pe puritate și pe respectarea tradiției religioase, poziția lor poate fi comparată corect cu aceea a regimului de la Vichy, din Franța ocupată în timpul celui de al Doilea Război Mondial.

Pentru farisei, religia era mult mai flexibilă, era văzută în evoluție, schimbare, dezvoltare, mai puțin legată de Templu și de ritualurile sale. Din acest motiv, fariseii au supraviețuit prăbușirii Templului și au reprezentat substratul din care a răsărit iudaismul rabinic. Dacă portretul făcut saducheilor în Evanghelii este oarecum justificat istoric, imaginea fariseilor este adeseori mult distorsionată. Nici un cercetător responsabil din zilele noastre nu ar putea nega că fariseii au fost cumplit calomniați și defăimați de tradiția creștină. Cel mai renumit gânditor iudaic din epoca lui Isus, faimosul învățător Hillel, de exemplu, era fariseu. După experții contemporani, Isus însuși fusese crescut și educat în mediul fariseilor. Bună parte din învățăturile sale, multe dintre cuvintele atribuite lui, sînt conforme cu doctrina și gândirea fariseilor. Într-adevăr, unele dintre cele mai faimoase declarații sînt perifraze, uneori chiar citate, din Hillel. De exemplu Hillel spune: „Ce ție nu-ți place, nu-i face vecinului tău“.

Isus era perceput, perfect justificat, susținem în continuare, ca o amenințare la adresa Romei și așa a și fost executat. S-a păstrat și istoria modului în care i-a sfidat pe preoți și a înfruntat instituția ritualului din Templu. Ca urmare, saducheii, ce-și legaseră interesele de Roma și se bucurau de prerogative în Templu, ar fi reacționat față de atitudinea lui Isus exact așa cum este descris în Evanghelii. Dar printre farisei s-ar fi numărat cei mai mulți dintre discipolii săi înflăcărați și loiali, și aceștia ar fi fost primii care l-ar fi considerat Mesia.

Asceții esenieni

Al treilea curent major al iudaismului acelor timpuri era cel al esenienilor, cunoștințele noastre despre ei fiind mult mai sărace și mult mai puțin sigure. Pînă la jumătatea secolului douăzeci, cele

mai multe informații despre esenieni veneau de la istoricii timpului, Plinius cel Bătrîn și Philo Iudaeus, și de la cronicarul iudeu de la sfârșitul secolului întâi, Josephus, care adeseori este o sursă nesigură. Prin descoperirea manuscriselor de la Marea Moartă totuși, un număr de materiale eseniene au devenit disponibile pentru prima dată și este acum posibil să-i evaluăm pe esenieni pe baza propriilor lor scrieri.

Atît în stilul de viață, cît și în ceea ce privea învățătura religioasă, esenienii erau mult mai aspri și mai austeri decît saduchei și fariseii la un loc. Erau și mult mai înclinați spre latura mistică și aveau multe în comun cu numeroasele școli de mistere dominante în spațiul mediteranean al epocii. Spre deosebire de celelalte curente iudaice, se pare că acceptau într-un fel reîncarnarea. Erau manifeste influențe atît egiptene cît și grecești și aveau unele puncte în comun cu discipolii lui Pythagoras. Interesul lor se manifesta și în domeniul tămăduirii, și au lăsat mici tratate despre proprietățile terapeutice ale plantelor și pietrelor. Azi am spune că erau cufundați în „studii ezoterice“, cum ar fi astrologia, numerologia și numeroase alte domenii care se vor afla la temelia Cabalei. Dar indiferent ce preluau din alte culturi și tradiții, aplicau în context iudaic. Josephus spunea la un moment dat despre ei: „(Unii) încearcă să prorocască lucrurile ce vor veni citind din cărțile sfinte, trecînd prin mai multe feluri de purificări rituale și studiind permanent spusele profetilor...“²

Pentru demonstrația noastră, cea mai importantă caracteristică a esenienilor este viziunea lor apocaliptică – insistența cu care aminteau că sfârșitul veacurilor este aproape și că, astfel, sosirea lui Mesia este iminentă. Foarte adevărat că așteptarea lui Mesia era răspîdită în toată Țara Sfîntă a acelor vremuri. Dar, așa cum trage concluzii profesorul Frank Cross: „Esenienii se dovedesc a fi propovăduitorii, dar nici în cea mai mică măsură producătorii, tradiției apocaliptice iudaice“.³ Din materialele ieșite la iveală în secolul nostru, este limpede că esenienii pierdeau teren și aveau o organizare difuză, mai puțin centralizată și mai puțin regulată decît saduchei și fariseii. Nu toți esenienii erau de acord și practicau exact același lucru. Ce aveau în comun era, încă o dată, orientarea lor esențialmente mistică – accentul pus pe contactul direct, neintermediat, cu cunoașterea Domnului, mai degrabă decît pe respectarea unor dogme sau legi. O astfel de cunoaștere, desigur, face de prisos rolul preotului

ca interpret, ca intermediar între Dumnezeu și om. Ca urmare, esenienii, precum majoritatea sectelor mistice presărate de-a lungul istoriei, erau indiferenți, dacă nu chiar ostili, preoției existente.

În ciuda recentelor descoperiri referitoare la esenieni, ei poartă de mult timp patru etichetări greșite. Se consideră că au trăit doar în comunități izolate, comunități monastice din deșert. Se consideră că erau foarte puțini. Se consideră că erau celibatari. Se consideră că erau nonviolenți și adepți ai unor concepții pacifiste.

Cercetările întreprinse după descoperirea manuscriselor de la Marea Moartă au stabilit că toate aceste etichete sînt greșite. Esenienii nu trăiau doar în comunitățile din deșert, ci și în centrele urbane, unde întrețineau case nu numai pentru ei, ci și pentru frații de prin alte locuri sau pentru alți călători. Într-adevăr, rețeaua caselor esenienilor părea să fie larg răspîndită și extrem de eficientă. Aceste case erau integrate în comunitatea locală și se bazau pe artizanat, pe marele și pe micul comerț. Așa cum demonstrează această rețea de hanuri, esenienii erau mult mai numeroși decît sugerează relatările tradiționale. Iar prevalența gândirii eseniene în Țara Sfîntă a acelor timpuri dovedește existența unei comunități mult mai numeroase decît cele cîteva grupuri secrete de asceți ascunse în deșert.

Concepția că toți esenienii erau celibatari vine de la Josephus. Dar și Josephus se contrazice cînd declară, aproape fără să-și dea seama, că *existau* și esenieni însurați.⁴ Nici în manuscrisele de la Marea Moartă, nici în alt document esenian cunoscut, nu se fac mențiuni la celibat. Dimpotrivă, în manuscrisele de la Marea Moartă descoperite la Qumran, apar reguli aplicabile în mod specific membrilor sectei care erau însurați și aveau copii. Și morminte ale unor femei și copii au fost descoperite în cimitirul din apropiere, de lîngă zidul răsăritean de la Qumran.

Cît despre presupusa nonviolență eseniană, avem dovezi semnificative pentru a o respinge. După ce Ierusalimul a fost ras de pe fața pămîntului de romani în 70 d.Hr., rezistența organizată în Israel a fost stîrpită sistematic, cu excepția fortăreței Masada de la Marea Moartă. Masada a rezistat aproape doi ani. De abia în 73 d.Hr., după ce au fost decimați prin înfometare, fiind supuși unui asediu roman general, apărătorii fortăreței s-au sinucis în masă.

Se consideră că apărătorii fortăreței erau zeloți. Josephus, care fusese prezent la asediu, le spunea *sicari*. Timp de doi ani, aceștia au reușit să se împotrivească armatei romane – o armată cu conducători

experimentați, cu trupe regulate, disciplinate, și înzestrată cu armament specific asediilor. În timpul luptelor, ei au provocat pierderi grele atacatorilor și s-au dovedit a fi luptători puternici și descurcăreți – nu simpli amatori, ci soldați cu calități comparabile cu ale adversarilor romani. În această cronică a căderii fortăreței, Josephus descrie cum două femei și cinci copii au fost singurii supraviețuitori ai asediului, fiind ascunși în „peșteri subpămîntene“. De la ei, se pare, vine relatarea discursului prin care apărătorii au fost îndemnați să se sinucidă. Deloc surprinzător, discursul era de tip naționalist. Dar cu un ton în general religios. Iar orientarea religioasă este în mod clar de sorginte eseniană.⁵

Dovezile arheologice confirmă punctul nostru de vedere. Cînd s-au efectuat săpături la Masada în anii 1960, s-au găsit unele documente identice cu cele descoperite la comunitatea eseniană din Qumran. Nici comunitatea de la Qumran nu era pacifistă. S-a descoperit aici un atelier de fierărie în care se făceau arme.⁶ Iar vîrfuri de săgeată și alte resturi dezgropate indică faptul că și la Qumran a avut loc o opoziție armată împotriva romanilor.

Învățăturile lui Isus includ multe dintre elementele gândirii fariseice recunoscute. Dar ele sînt îndatorate, poate și mai mult, tradiției eseniene. Nu mai este nici o îndoială că Isus era inițiat în doctrina și practica eseniană – inclusiv, așa cum spunea Josephus, în aceea de a „studia permanent spusele profeților“. Poate că era el însuși esenian. El pare să fi beneficiat, la începutul propovăduirii sale, de o formă de pregătire eseniană. În acest sens, nu este lipsită de importanță așa-numita „Regulă a comunității“ eseniene descoperită la Qumran. Conform acesteia, bărbații din comunitate erau obligați să aștepte pînă la douăzeci de ani ca să se însoare și să aibă copii, iar la treizeci de ani erau considerați maturi și inițiați în gradele superioare ale sectei.⁷ Este oare o simplă întîmplare că, așa cum se spune, Isus avea treizeci de ani cînd și-a început misiunea de propovăduire?

„Fiii lui Zadok“

Dincolo de saducheii, fariseii și esenienii, iudaismul din epoca lui Isus includea și un număr de alte secte mai mici, mai puțin cunoscute, două dintre ele manifestîndu-se în cele două secole precedente.

Prima este o sectă cunoscută sub numele de „Fiii lui Zadok” sau zadokiții. La prima vedere, aceștia par să fi avut multe în comun cu esenienii, aproape confundându-se cu aceștia. Cel puțin un autor important a considerat că Isus și discipolii săi erau zadokiți⁸, în timp ce alții au insistat asupra diferențelor.⁹

Cealaltă sectă minoră ce apare în studiile moderne ne este familiară de mult timp, dar sub un nume diferit. În mod tradițional era numită „biserica timpurie” sau „biserica din Ierusalim”. Membrii ei se numeau nazarineeni. Dr. Hugh Schonfield a utilizat denumirea de „partid nazarinean”. Acesta era alcătuit din discipolii apropiați ai lui Isus.

Existența unor secte minore, cum sînt acelea ale zadokiților și nazarineenilor, a generat confuzii considerabile printre cercetătorii Bibliei. Isus era, fără nici o îndoială, nazarinean. De asemenea părea să fi fost și zadokit – însemna oare că nazarineenii și zadokiții erau unul și același lucru? Dacă da, ce putem spune de caracterul fariseic al învățăturii lor? Dar despre urmele evidente ale inițierii eseniene? Erau nazarineenii și zadokiții curente eseniene? Erau esenienii înșiși parte a unei mișcări mult mai ample? Aceste întrebări provoacă un adevărat talmeș-balmeș. Acest talmeș-balmeș și contradicțiile inerente pe care le conține a ascuns percepția clară asupra activității politice și militare a lui Isus. Astfel, din cauza încercării scolastice de a distinge între diferitele confesiuni religioase, atenția ne-a fost deviată de la importanța orientării politice zelote.

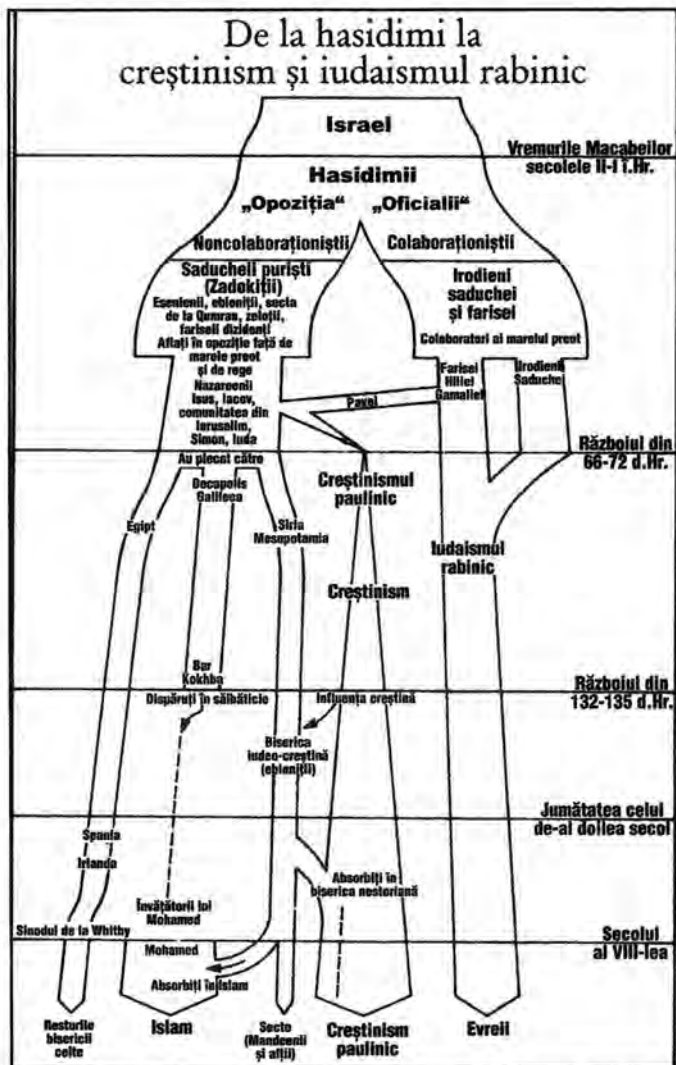
În 1983, a apărut un nou studiu dedicat acestui domeniu de dr. Robert Eisenman, președintele Departamentului pentru studii religioase de la Universitatea din California, Long Beach. Lucrarea lui Eisenman poartă un titlu lung – *Maccabees, Zadokites, Christians and Qumran (Macabeii, zadokiții, creștinii și Qumran-ul)*. Care ajută însă la rezolvarea confuziei amintite și, după opinia noastră, constituie una dintre cele mai bune lucrări dedicate acestui subiect pînă azi. Deși dovezile utilizate sînt extrem de complexe, concluziile sînt nu numai extrem de convingătoare, dar și elegant de simple. Eisenman pare să-și fi concentrat cercetarea asupra simplității aflate dincolo de situația aparent atît de complicată.

Lucrînd pe baza documentelor originare și punînd sub semnul întrebării temeinicia comentatorilor de mîna a doua, precum Josephus, Eisenman urmărește diversele nume pe care membrii comunității de la Qumran, autorii manuscriselor de la Marea Moartă,

le-au folosit pentru a se desemna pe ei înșiși. Ceea ce-l conduce la concluzia că fiii Luminii, fiii Adevărului, fiii lui Zadok sau zadikimii (zadokiții), oamenii lui Melchizedek (terminația z-d-k reflectând variațiuni pornite de la Zadok), ebioniții (cei săraci), hasidimii (esenienii) și nozrimii (nazarineenii) sînt unul și același lucru – nu grupări diferite, ci diferite metafore sau denumiri utilizate pentru desemnarea aceluiași grup, a aceleiași mișcări.¹⁰ Obiectivul principal al acestei mișcări pare să fi fost îndreptat către legitimitatea dinastică a înaltei preoțimi. În Vechiul Testament, Marele Preot, atît al lui David, cît și al lui Solomon, se numea Zadok, fiind vorba fie de numele său, fie de un titlu oficial. El era în mod tradițional și foarte strîns asociat cu Mesia, cu unsul, cu regele de drept. Mai mult, era asociat cu Mesia din neamul lui *David*.

Așa cum demonstrează Eisenman, legitimitatea înaltei preoțimi, a lui Zadok sau a celui numit Zadok, fusese resuscitată de Macabei, ultima dinastie de regi iudaici, care conduseseră Israelul din al doilea secol î.Hr. și pînă în vremea lui Irod și a ocupației romane. (Așa cum am văzut, Irod încercase să obțină legitimitatea însurîndu-se cu o prințesă din acest neam al Macabeilor, apoi o omorîse pe aceasta și pe fiul ei pentru a stinge neamul respectiv.) După Eisenman, către dinastia Macabeilor duc toate urmele acestei mișcări care a cîștigat tot mai mult teren în timpul vieții lui Isus și în anii care au urmat. Eisenman îi urmărește și pe saduchei pînă la aceeași sursă, indicînd că „saducheu“ este o variantă, probabil o deformare, a lui „Zadok“ sau „Zadikim“. Cu alte cuvinte, saduchei originari ar fi fost preoția dinastică asociată, cel puțin, cu principiul așteptatului Mesia din neamul lui David.

Dar prin ascensiunea lui Irod, demonstrează Eisenman, cei mai mulți saduchei – cei pe care îi cunoaștem din sursele biblice și de la Josephus – și-au trădat loialitatea inițială și s-au aliat cu uzurpatorul. Această trădare pare să fi provocat o opoziție pe scară largă, o preoțime alternativă „fundamentalistă“, care milita uneori împotriva celei oficiale care se prosternase în fața unui rege nelegitim. Pe de o parte, îi aveam pe așa-numiții „saduchei irodieni“, care se bucurau de privilegiile din Templu și de prerogativele avute sub Irod și care, după moartea acestuia, s-au înțeles cu administrația romană. Pe de altă parte, trebuie să fi existat o mișcare saduchee „adevărată“ sau „puristă“, constituită din saduchei care nu doreau să ia parte la colaboraționism și rămăseseră loiali principiului unui

Mesia davidic. Acești saducheii apăruti mai târziu care au devenit cunoscuți ca esenieni, zadokiți sau zadikimi, ca și sub toate celelalte nume, zăpăcindu-i pe cercetători.

Dar nu aceasta este întreaga demonstrație a lui Eisenman. Dimpotrivă, el își extinde argumentația pînă la a-i cuprinde aici și pe

zeloți. Zeloții adoptaseră sau căpătaseră acest nume pentru a arăta că sînt „zeloși în numele Legii“. Această frază este cheia, identificînd scopul aderenților la aceeași mișcare. Ea apare într-o serie de contexte precise și cruciale, de la domnia Macabeilor pînă în secolul întîii d.Hr. Astfel, Marelui Preot din epoca lui Iuda Macabeul (care a murit în 160 î.Hr.) i se spunea Zadik și era descris drept „zelos în numele Legii“. Mattathias, tatăl lui Iuda Macabeul, le ordona celor care erau „zeloși în numele Legii“ să-l urmeze și să cinstească legămîntul.

Iuda din Galileea, creditat în mod curent ca fondator al zeloților la începutul erei creștine, era și el „zelos în numele Legii“, și era sprijinit de un mare preot numit Zadok. Iar în *Faptele* apostolilor (*Fapte* 21:20), nazarineenii din Ierusalim, așa-numiții „creștini timpurii“, erau încă o dată descriși drept „zeloși în numele Legii“. Textul în limba greacă este și mai relevant. Aici sînt numiți „zelotai ai Legii“, cu alte cuvinte, zeloți.¹¹

Ce rezultă este un fel de preoțime fundamentalistă dinastică asociată cu principiul lui Mesia davidic și întinsă de la primul secol î.Hr. pînă în perioada acoperită de Evangheliile și de *Fapte*. Această preoțime era în război cu romanii. Se afla de asemenea în război cu saducheii „irodieni“. În funcție de acțiuni și de evenimente, ca și de orientarea cronicarului, această preoțime era numită, foarte divers, zeloți, esenieni, zadokiți, dar și în multe alte feluri – inclusiv, așa cum o făceau dușmanii, „proscriși“ și „tîlhari“. Esenienii nu erau mistici pasivi. Dimpotrivă, în viziunea lor, așa cum spune Eisenman, erau „violent apocaliptici“ și propuneau un fundament teologic pentru acțiunile violente de care erau responsabili zeloții. O violență asemănătoare, atît teologică cît și politică, poate fi identificată atît la Ioan Botezătorul cît și la Isus. Iar Eisenman merge și mai departe susținînd că familiile lui Isus și Ioan Botezătorul erau înrudite cu aceea a lui Iuda din Galileea, conducătorul zeloților în epoca nașterii lui Isus.¹²

Dacă Eisenman are dreptate, și dovezile par să-i dea pe deplin, atunci confuzia de pînă acum este lămurită. Esenienii, zadokiții, nazarineenii, zeloții și multe alte presupuse grupuri ajung să nu mai fie decît diferite nume sau, cel mult, diferite manifestări ale unei singure mișcări răspîndite în Țara Sfîntă, ca și în Siria, începînd cu al doilea secol î.Hr. Numele care au provocat confuzie printre cercetători sînt precum numele date, să spunem, partidelor politice de

azi sau, cel mult, pentru întreaga paletă de indivizi și grupuri care s-au coagulat într-o mișcare unică – Rezistența Franceză în timpul ocupației germane, de pildă. Pentru Eisenman, nu există nici o diferență între zeiloți și nazarineeni, esenieni și zadokiți. Dar chiar și dacă a fost să fie, grupurile erau unite prin implicarea lor în îndeplinirea unei întreprinderi ambițioase, a unui singur comandament suprem: eliberarea pământului lor de sub ocupația romană și restaurarea monarhiei iudaice și a preoției adevărate. Iar dacă Isus era pretendentul legitim al acestei monarhii, ei s-ar fi adunat cu toții în sprijinul lui și al familiei lui.

Nazarineenii, gruparea nazarineană, numiți și (în mod greșit) „creștinii timpurii” sau „biserica timpurie”, nu par să aibă o doctrină diferită de a grupurilor cunoscute ca esenieni sau zadokiți. Dacă exista o diferență, aceasta părea să fi constat doar în membrii lor, în personalitățile și oamenii simpli din care erau alcătuite. Nu cunoaștem nume de zadokiți sau de esenieni. Cunoaștem numele celor din gruparea nazarineană. Sînt cei care îl cunoșteau personal pe Isus sau cei care primiseră învățătura, poate la a doua sau a treia mînă, de la cei care îl cunoscuseră. Dar dincolo de acest lucru, nazarineenii nu se disting de marea mișcare din care fac parte. Gruparea nazarineană nu trebuie văzută ca element distinct, ci mai degrabă ca un nucleu, ca un echivalent al cartierului general, al consiliului privat sau al cabinetului.¹³

Trebuie să privim cu mai mare atenție acest cabinet – activitățile sale, personalitățile proeminente, soarta avută – și circumstanțele în care istoria și Sfîntul Pavel au conspirat și l-au condamnat la uitare.

CAPITOLUL 6

Formarea creștinismului

În afară de Evangheliile, cea mai importantă carte a Noului Testament este aceea a *Faptelor*. Într-adevăr, în special pentru istorici, din anumite puncte de vedere, *Faptele* sînt și mai semnificative.

Evangheliile, așa cum am văzut, nu sînt documente istorice pe care să te bazezi. Prima dintre ele, cea după Marcu, nu a fost alcătuită înainte de revolta din 66 d.Hr., ci probabil ceva mai tîrziu.¹ Toate cele patru Evangheliile se ocupă de evenimente care au avut loc cu mult timp înainte de scrierea lor – poate cu șaizeci sau chiar șaptezeci de ani. Ele ignoră fundalul istoric pe care se petreceau evenimentele, concentrîndu-se asupra lui Isus și a învățăturilor sale. Sînt opere poetice și evlavioase, nu cronici. Prin comparație, *Faptele*, deși extrem de părtinitoare, încearcă să păstreze istoria pentru posteritate, sînt o cronică a ceea ce s-a întîmplat într-un anumit context istoric. Ele spun povestea într-un mod mai mult sau mai puțin coerent, par să fie mult mai puțin redactate decît Evangheliile, reflectă, adeseori, experiența directă a evenimentelor relatate și au fost scrise doar la scurt timp după ce acestea au avut loc, fie de cei care le-au trăit, fie, mai degrabă, de cineva care a avut legătură directă cu un martor ocular.²

Perioada acoperită de relatările din *Fapte* începe la scurt timp după răstignire și se termină undeva între 64 și 67 d.Hr. După cei mai mulți cercetători, relatarea în sine a fost compusă între 70 și 95 d.Hr. Ea este astfel contemporană cu primele Evangheliile, dacă, nu cumva, le precede pe toate patru.

Autorul *Faptelor* se referă la el însuși ca Luca, iar exegeții moderni au ajuns la concluzia că este același cu autorul *Evangheliei după Luca*. Dacă acest Luca este același cu „doctorul Luca“, aflat cu Pavel la Roma în timp ce Pavel se afla în închisoare (Coloseni 4:14) este mai puțin sigur, dar cei mai mulți comentatori sînt dispuși să accepte că așa este.

Relatarea lui Luca este mai ales o cronică a lui Pavel. Este clar că Luca l-a cunoscut personal pe Pavel, într-un mod în care nici el, nici autorii celorlalte Evanghelii, nu l-au cunoscut pe Isus. De la Luca aflăm de convertirea și propovăduirea lui Pavel. În același timp, de la Luca aflăm multe și despre gruparea nazarineană, care va ajunge să creeze o religie cu totul nouă. În acest sens merită analizat fundalul istoric descris de relatările din *Fapte*.

Ioan Botezătorul pare să fi fost executat de Irod Antipa undeva după anul 28 d.Hr., dar nu mai târziu de anul 35 d.Hr. Răstignirea lui Isus este datată și ea între 30 și 36 d.Hr. și se pare că a avut loc după moartea lui Ioan, dar nu mai târziu de 36 d.Hr., din cauză că Pilat a fost rechemat la Roma în acel an.³

În anul 35 d.Hr. sau la începutul lui 36 au avut loc revolte în Samaria, conduse de un Mesia Samaritean. Răscoala a fost înăbușită cu cruzime și mulți samariteni, inclusiv conducătorul, au fost omorîți atunci. În același timp, persecuțiile împotriva discipolilor apropiați ai lui Isus par să se fi intensificat. De exemplu, în 36 d.Hr., Ștefan, considerat de obicei primul martir creștin, a fost lapidat în Ierusalim, iar mulți nazarineeni au părăsit orașul. Dar în acele timpuri, probabil doar la un an și jumătate după moartea lui Isus, ei trebuie să fi fost deja destul de numeroși, deoarece Pavel, aflat în slujba preoțimii saducheilor și înarmat cu o împuternicire din partea Marelui Preot, începuse să-i vîneze pe drumul Damascului. Cu alte cuvinte, existau deja enclave nazarineene în Siria, iar acestea erau văzute ca o amenințare suficientă pentru a justifica mandatul lui Pavel. Siria, desigur, nu făcea parte din Israel. Autoritățile iudaice puteau să acționeze atît de în nord, spre Siria, doar cu aprobarea administrației romane. Iar pentru ca Roma să fie de acord cu această vînaătoare, trebuie să se fi simțit ea însăși amenințată. Dacă, încă de atît de timpuriu, enclave nazarineene de dimensiuni considerabile existau tocmai în Siria, nu putem ignora posibilitatea ca ele să fi apărut înainte de moartea lui Isus, fiind deja constituite în momentul răstignirii.

În anul 38 d.Hr., Isus a fost declarat Mesia – nu Fiul Domnului, ci pur și simplu unsul și regele de drept – de refugiații nazarineeni sau chiar de aceste comunități aflate pînă în îndepărtata Antiohia. Aici, în capitala siriană aflată la nord de Damasc, au fost numiți „creștini” pentru prima dată. Pînă atunci li se spunea nazarineeni. Și au mai fost numiți nazarineeni, mai ales în Ierusalim, timp de mulți ani.

În anul 38 d.Hr., se constituise deja o autoritate centrală nazarineană în Ierusalim. În cronicile creștine de mai tîrziu, această ierarhie administrativă a devenit cunoscută ca „biserica timpurie”. Cel mai cunoscut membru era, fără nici o îndoială, Petru. Dar conducătorul oficial, pe care tradiția îl neglijează, era fratele lui Isus, Iacov, cunoscut mai tîrziu ca Sfîntul Iacov sau Iacov cel Drept. Tot pe atunci, Maria Magdalena, Fecioara și alți apropiați ai lui Isus au dispărut și nu mai există alte mențiuni despre ei în scripturi. Este rezonabil să considerăm demne de încredere relatările existente și să admitem că ei au ales calea exilului. Este totuși important faptul că nu Petru, ci fratele lui Isus, Iacov, conducea „biserica” din Ierusalim. Este limpede că funcționa un fel de principiu dinastic. Și nu poate fi doar o coincidență că se vorbește despre Iacov ca despre „Zadok”.⁴

Gruparea nazarineană

Isus însuși, desigur, nu a avut nici o intenție să creeze o nouă religie. Nici Iacov sau gruparea nazarineană din Ierusalim. Ca și Isus, ei ar fi fost oripilați de această idee, privind-o ca pe o blasfemie îngrozitoare. Precum Isus, ei erau, dincolo de toate celelalte, evrei cucernici, acționau și predica în contextul tradiției iudaice recunoscute. Este adevărat, doreau să fie înnoite unele obiceiuri, să fie făcute unele reforme, și anumite schimbări politice. Căutau de asemenea să-și curețe religia de unele elemente străine recent intrate și să-i restaureze puritatea originală. Dar nu ar fi visat vreodată să creeze un nou sistem de credință care să devină rivalul și, chiar mai rău, persecutorul iudaismului.

Fără nici o îndoială, gruparea nazarineană din Ierusalim era considerată subversivă, atît de către romani, cît și de către structura oficială a saducheilor, și a ajuns repede în conflict cu autoritățile.

Așa cum am văzut, Ștefan fusese lapidat la scurt timp după răstignire, iar Saul din Tars îi urmărea pe nazarineeni pînă în Damasc. În jurul anului 44 d.Hr., Petru, apoi Ioan, apoi toți ceilalți au fost arestați, flagelați și li s-a ordonat să nu mai vorbească în numele lui Isus. În același an, apostolul Iacob, fratele lui Ioan, a fost arestat și decapitat, o execuție pe care numai romanii aveau voie să o aplice. În anul următor, hărțuierile din partea zeloților s-au intensificat în așa măsură încît Roma a fost obligată să ia contramăsuri. În 48–49 d.Hr., guvernatorul roman al Iudeei îi prindea și-i crucifica atît pe zeloți, cît și pe nazarineeni, fără nici o discriminare. Răzmerițele creșteau totuși în intensitate. În 52 d.Hr., *legatus provinciae* din Siria, superiorul guvernatorului Iudeei, a fost obligat să intervină personal pentru a preveni o insurecție generală.

De fapt, insurecția a fost doar amînată, nu prevenită. În 54–55 d.Hr., activitatea militanților căpătase din nou proporții epidemice. Marele Preot saducheu, recunoscut de Roma, a fost asasinat de zeloți, iar o campanie teroristă a fost lansată împotriva celorlalți saducheii care căzuseră la pace cu Roma. Între 57 și 58 d.Hr., a apărut un alt Mesia, despre care se spune că venea dintr-o comunitate a evreilor din Egipt. Cîștigînd numeroși adepți în Iudeea, el a încercat să ocupe prin forța armelor Ierusalimul și să-i izgonească pe romani din Țara Sfîntă. Nu surprinde pe nimeni că și această încercare a fost înăbușită violent, dar răzmerițele au continuat. În fine, cîndva în perioada 62–65 d.Hr., Iacov, capul grupării nazarineene din Ierusalim, a fost capturat și executat.

Încă o dată, se pare că nazarineenii au respectat principiul succesiunii dinastice. La moartea lui Iacov, locul lui a fost luat de un anume Simeon, identificat ca fiind un văr al lui Isus.⁵ Pentru scurt timp, Simeon a păstrat sediul administrativ în Ierusalim. Dar pentru el, ca și pentru ceilalți locuitori ai capitalei, cursul evenimentelor părea inevitabil. În jurul anului 65 d.Hr., Simeon i-a scos astfel pe nazarineeni din Orașul Sfînt. Se spune că și-au stabilit cartierul general în orașul Pella, la nord de Ierusalim, pe malul răsăritean al Iordanului.⁶ Mulți cercetători au descoperit dovezi că de aici au continuat să migreze către nord-est, unele grupuri ajungînd în bazinul Tigru și Eufrat, în regiunea aflată azi la granița între Siria și Irak. În această regiune, despărțiți de curentul principal al creștinismului în formare, au continuat să supraviețuiască și să-și păstreze tradițiile, timp de mai multe secole. S-au făcut speculații că tatăl lui Mohamed era membru al unei

secte nazarineene și că Mohamed însuși a fost crescut după tradiția nazarineană. Se știe că una dintre soțiile sale a fost evreică și, în consecință, nazarineană. Sigur este că modul în care este tratat Isus în Coran este de orientare nazarineană.

Prudența care l-a împins pe Simeon să părăsească Ierusalimul era perfect justificată. În primăvara anului 66 d.Hr., au izbucnit lupte în Cezareea. La scurt timp, trupele romane au pornit asupra Ierusalimului, ucigând toți evreii pe care-i întâlneau, inclusiv femeile și copiii. În valul de proteste ce a urmat, preoții Templului au fost constrinși să renunțe la sacrificiile pentru Roma și împărat, o înfruntare pe față ce făcea războiul inevitabil. După o săptămână de război civil, Ierusalimul a fost capturat de rebeli. În același timp, contingente zelote conduse de un descendent al lui Iuda din Galileea au atacat fortăreața Masada de la Marea Moartă, au exterminat garnizoana romană și au pregătit sistemul defensiv care va rezista asediului inamic pînă în anul 73 d.Hr.

La început, reacția romanilor a fost relativ lentă. O legiune dislocată din Siria și întărită cu auxiliari a fost respinsă în fața Ierusalimului. Retragerea ei s-a transformat într-o debandadă. Încurajați de acest succes, rebelii au trecut la organizarea unei rețele defensive în întreaga Țară Sfântă. Este interesant de notat că unul dintre comandanții regiunii de la Ierusalim și pînă pe coastă se numea Ioan Esenianul⁷ – un alt indiciu că esenienii nu erau deloc pacifiști.

Dar în anul 70 d.Hr., situația ajunsese să fie fără nici o speranță. O masivă armată romană asedia Ierusalimul, distrugea Templul și făcea orașul una cu pămîntul. Și va rămîne în ruine timp de șaiszeci și unu de ani. Mulți locuitori au fost uciși sau au murit de foame. Majoritatea supraviețuitorilor au fost vînduți ca sclavi. Timp de trei ani, Masada a continuat să reziste, dar căderea ei nu putea fi evitată.

Pavel – primul dintre eretici

Pe acest fundal tulbure trebuie plasată viața lui Pavel, aceea relatată în *Fapte*. Pavel apare pe firmament cam la un an după răstignire. Sub numele de Saul din Tars, un saduceu fanatic sau o unealtă a saducheilor, el participă activ la atacurile împotriva grupării

nazarineene din Ierusalim. Într-adevăr, participă atât de activ încît se pare că a fost implicat în lapidarea lui Ștefan, considerat în mod oficial primul martir creștin (deși Ștefan însuși s-ar fi văzut pe el însuși ca pe un evreu pios). Pavel este explicit. El admite de bună-voie că și-a persecutat victimele „pînă la moarte“.

La scurt timp după moartea lui Ștefan, Pavel (încă Saul din Tars în acel moment), cuprins de un fanatism sadic, a pornit către Damasc, în Siria, pentru a-i depista pe nazarineenii de acolo. Era însoțit de un grup de oameni, probabil înarmați, și avea mandate de arestare de la Marele Preot. Așa cum am amintit, autoritatea Marelui Preot nu ajungea în Siria. Pentru ca Pavel să acționeze acolo, avea nevoie de aprobarea administrației romane, ceea ce indică faptul că Roma avea un mare interes în eradicarea nazarineenilor. În nici un alt caz nu ar fi permis ca niște *vigilantes* să acționeze atât de departe de teritoriile lor.

Soarele amiezii pare să fi acționat mult mai radical decît o face cu cîinii nebuni și cu britanicii. Pe drum, Pavel a trecut printr-o înțimplare traumatizantă, pe care toți comentatorii au interpretat-o în toate felurile, de la o insolație sau o criză de epilepsie și pînă la o experiență mistică. O „lumină din ceruri“ l-a doborât de pe cal și o „voce“, venind de nicăieri, l-a întrebat: „Saule, Saule, de ce mă prigonești?“ Saul a rugat glasul să se identifice. Vocea i-a răspuns: „Eu sînt Isus Nazarineanul, pe care tu îl prigonești“. Și în continuare l-a sfătuit să meargă mai departe către Damasc, unde îi va spune ce are de făcut. Cînd momentul a trecut și Pavel și-a recăpătat cunoștința, a descoperit că este orb. În Damasc, vederea îi va fi redată de un nazarinean.⁸

Un psiholog modern nu ar considera neobișnuit acest incident. Poate că a fost într-adevăr provocat de insolație sau de o criză de epilepsie. Poate fi atribuit, foarte ușor, halucinațiilor, reacțiilor isterice sau psihotice, sau chiar conștiinței încărcate. Pavel totuși l-a interpretat ca pe o întîlnire cu Isus, pe care nu-l cunoștea personal. Și de aici a început convertirea sa. Și-a abandonat numele vechi de Saul și a devenit Pavel. Și, din acel moment, va fi la fel de fanatic în propovăduirea învățăturilor Nazarineanului, pe cît fusese în încercarea de a le suprima.

În jurul anului 39 d.Hr., Pavel s-a întors în Ierusalim. Aici, dacă ne luăm după *Fapte*, a fost acceptat în mod oficial în gruparea nazarineană. Totuși, după cele spuse de Pavel însuși în scrisoarea

sa către galateeni, primirea sa în gruparea nazarineană nu a fost tocmai entuziastă. El mărturisește că n-au avut încredere în el și că l-au evitat. Dar a beneficiat de acceptarea făcută oarecum în silă de „Iacov, fratele Domnului“, care l-a trimis să propovăduiască în Tars. Din Tars, Pavel și-a continuat călătoria misionară, care a durat timp de paisprezece ani și l-a purtat practic în tot răsăritul bazinului mediteranean, nu numai prin Țara Sfântă, ci și în Asia Minor și dincolo de mare, în Grecia. Ne-am aștepta ca acest entuziasm să primească binecuvîntarea conducerii nazarineene din Ierusalim. Dimpotrivă, nu s-a ales decît cu nemulțumirea acestora. Iacov și conducerea nazarineană și-au trimis proprii misionari în calea sa, pentru a dezlega rugăciunile sale și a-l compromite în fața credincioșilor convertiți – și asta pentru că Pavel, deja, propovăduia ceva extrem de diferit de ceea ce considerau corect nazarineenii înșiși, sub conducerea fratelui lui Isus. Hărțuit de emisarii lui Iacov, Pavel s-a întors în Ierusalim, unde s-a declanșat un enorm scandal. Poate că, după multe discuții contradictorii, se ajunsese la o înțelegere între Iacov și Pavel, dar, în scurt timp, Pavel a fost arestat sau plasat în arest la domiciliu. Folosindu-se de statutul său de cetățean roman, Pavel a cerut să fie audiat de împărat și a fost trimis ca prizonier la Roma. Se crede că a murit cîndva între 64 și 67 d.Hr.

Din punctul de vedere al kilometrilor parcurși și a energiei cheltuite în lucrarea sa misionară, succesele lui Pavel sînt uluitoare. Nimeni nu se îndoiește că acționa cu energia unui „posedat“. Acum este limpede că lucrurile nu sînt atît de simple cît lasă să se creadă tradiția creștină tîrzie. Conform acestei tradiții, Pavel este descris drept „credinciosul propovăduitor al cuvîntului lui Isus în lumea romană a acelor vremuri“. Atunci, de ce erau atît de încordate relațiile sale cu fratele lui Isus? De ce avea astfel de certuri cu nazarineenii din Ierusalim, dintre care unii îl cunoscuseră personal pe Isus și-i fuseseră mult mai aproape decît îi fusese Pavel vreodată? De ce propovăduirea lui Pavel determinase conducerea nazarineană să-și trimită proprii misionari în calea lui pentru a-l discredita? Pare limpede că Pavel întreprindea un lucru pe care Isus însuși nu l-ar fi aprobat.

Așa cum am mai spus, nici Isus și nici conducerea nazarineană nu aveau nici o intenție să întemeieze o nouă religie. Ei promovau un anumit mesaj iudaic pentru credincioșii iudaismului. Așa cum spune Isus însuși (*Matei 5:17*): „Să nu socotiți că am venit să stric

Legea sau prorociei; n-am venit să stric, ci să împlinesc“. Pentru Iacov și gruparea nazarineană din Ierusalim, ce conta în învățăturile lui Isus era afirmația sa că este Mesia – în contextul acelor timpuri, adică rege de drept și eliberator. Era mai puțin important prin el însuși decât prin ceea ce declara că reprezintă. Și nu intenționa ca persoana lui să devină obiectul unui cult. Cu siguranță nu dorea să fie considerat divin.⁹

Cînd Iacov l-a trimis pe Pavel și pe alții în călătorii misionare, dorea să convertească oamenii la forma lui Isus de iudaism. „Neamul lui Israel“, așa cum îl concepeau Isus, Iacov și contemporanii lor, nu era doar o entitate geografică. Era și o comunitate ce-i cuprindea pe toți evreii, indiferent de locul în care se aflau. Procesul convertirii trebuia să se propage în rîndurile neamului lui Israel. Este posibil ca Iacov să fi văzut în asta și un mijloc de a crea o masă de manevră din care, așa cum se întîmplase în vremea lui Iuda Macabeul, să fie ridicată o armată. Dacă începea iar să fiarbă revolta în Țara Sfîntă, șansele ei de reușită erau sensibil crescute dacă se putea sincroniza cu revolta comunităților evreiești aflate de-a lungul și de-a latul Imperiului Roman.

Pavel fie nu înțelegea scopurile lui Iacov, fie refuza să coopereze. În *A doua epistolă către Corinteni* (11:3-4), el afirmă în mod explicit că apostolii lui Iacov propovăduiesc „un alt Isus“, un Isus diferit de cel pe care îl propovăduiește el. Pavel, de fapt, trădează misiunea încredințată lui de Iacov și de conducerea nazarineană. Pentru Pavel, învățăturile lui Isus și poziția lui politică sînt mai puțin importante decât Isus însuși. În loc să convertească oamenii la iudaism, Pavel îi convertește la propria credință „păgînă“ în Isus, iar iudaismul devine întîmplător, dacă nu total lipsit de semnificație. Ce contează este manifestarea credinței în Isus ca întrupare a Domnului, iar o astfel de credință este, în sine, suficientă pentru mîntuire. Condițiile de bază ale convertirii la iudaism, precum circumcizia, respectarea Sabatului și acceptarea unor reguli de regim alimentar, au fost abandonate pe drum. Isus, Iacov și nazarineenii din Ierusalim susțineau credința în Dumnezeu în sens strict iudaic. Pavel o înlocuia cu credința în Isus ca Dumnezeu. În miinile lui Pavel, Isus însuși a devenit obiect de cult, lucru pe care Isus, la fel ca fratele său și ceilalți nazarineni din Ierusalim, l-ar fi considerat o blasfemie.

Ireconciliabilitatea dintre Isus și Pavel pune întrebări al căror răspuns este extrem de relevant azi. Câți dintre „creștinii“ de azi sînt conștienți de deosebiriile dintre cei doi? Și, pentru ei, pe ce se bazează „creștinismul“? Pe ce a gîndit Isus? Sau pe ce a gîndit Pavel? Fără o manipulare a logicii și o deformare a faptelor istorice, cele două poziții nu pot fi puse de acord.

Credința lui Pavel

De la Pavel, și numai de la Pavel, a pornit noua religie – nu o formă de iudaism, ci o rivală și, pînă la urmă, o adversară a acestuia. Pe măsură ce Pavel propovăduia mesajul său personal, iudaismul conținut suferea o metamorfoză. Fuziona cu gîndirea greco-romană, cu tradițiile păgine, cu elemente ale unor școli de mistere.

Pe măsură ce credința lui Pavel se cristaliza mai degrabă ca religie de sine stătătoare decît ca o formă de iudaism, ea afirma unele obiective despre care nu fusese vorba în timpul vieții lui Isus și pe care Isus însuși le-ar fi respins fără nici o îndoială.¹⁰ În primul rînd, acolo unde dorea să se împămîntenească, trebuia să se confrunte cu religiile existente deja – cu religiile din Siria, Fenicia, Asia Minor, Grecia, Egipt, întregul bazin mediteranean și, dincolo de toate, cu Imperiul Roman. Pentru a face acest lucru, Isus trebuia să fie pus de acord cu un anumit tip de divinitate comparabil cu cel al zeităților locale pe care, acum, încerca să le disloce postum. Precum multe alte zeități, Tammuz, de exemplu, zeul vechilor mistere sumeriene și feniciene, fusese și el născut din fecioară, murise cu o rană în coastă și, după trei zile, se ridicase din mormînt, lăsîndu-l gol și cu stîncă de la intrare rostogolită într-o parte. Dacă Pavel dorea să concureze și să aibă succes în fața credincioșilor lui Tammuz, Isus trebuia să se potrivească, miracol cu miracol, cu vechiul zeu. În consecință, unele aspecte ale poveștii lui Tammuz au fost grefate pe biografia lui Isus. Este semnificativ că Betleemul nu era numai orașul lui David, ci și anticul centru al credinței în Tammuz, al cărui altar încă era activ și în timpurile biblice.

Putem merge pe urmele anumitor elemente din Evanghelii pînă la originea lor, aflată nu în istorie, ci în tradițiile legate de Tammuz,

Osiris, Attis, Adonis, Dionysos și Zoroastru. Bună parte dintre aceștia se presupune că se născuseră dintr-un zeu și o fecioară. Mithraismul a exercitat o puternică influență asupra coagulării tradiției creștine. El anunța apocalipsa, ziua judecății, învierea morților și a doua venire a lui Mithras însuși, care ar urma să înfrunte definitiv principiul răului. Se spunea că Mithras se născuse într-o peșteră sau într-o grotă, asistat de păstorii care aduseseră daruri. Botezul juca și el un rol esențial în riturile mithraice. La fel și masa în comun. Există un paragraf deosebit de interesant în împărtașania mithraică: „Cel care nu va mânca din trupul meu și nu va bea din sîngele meu nu este cu mine și eu nu sînt cu el și nu va obține mîntuirea”.¹¹

Tertulian, unul dintre părinții bisericii, s-a confruntat cu acest text, insistînd că diavolul, cu secole înainte, parodiase împărtașania creștină pentru a diminua importanța cuvintelor lui Isus. Dacă acesta este adevărul, atunci diavolul a avut mult de lucru cu spălarea creierului lui Pavel. Așa cum observă un analist contemporan:

Chiar și cu relativ puținele cunoștințe pe care le avem azi despre mithraism și ritualul său, este limpede că multe din cuvintele lui Pavel au mai degrabă aroma terminologiei cultului persan decît pe aceea a Evangheliilor.¹²

Dar creștinismul nu trebuia să concureze numai prin propunerea unui dumnezeu care să se potrivească cu rivalii săi miracol de miracol, minune de minune, apariție miraculoasă de apariție miraculoasă. Trebuia să se facă respectat și acceptat într-o lume care era, pînă la urmă, o parte a Imperiului Roman.

Ceea ce nu era deloc ușor. Isus fusese executat ca un criminal pentru delikte împotriva Romei, cu respectarea strictă a legii romane. Discipolii originari trebuie să fi fost priviți ca subversivi, dacă nu chiar revoluționari, implicați activ în îndepărtarea dominației romane asupra Palestinei. Țara Sfîntă era de mult timp o sursă de exasperare pentru Roma, iar după revolta din 66 d.Hr. se intensificase ostilitatea romanilor față de iudaism. Nici o religie ce ar fi conținut urme ale naționalismului iudaic mesianic nu putea să spera să supraviețuiască în Imperiul Roman. Ca urmare, toate urmele acestui mesianism naționalist trebuiau șterse sau transformate.

Pentru a se putea răspîndi în lumea romanizată, creștinismul s-a transformat – și, în decursul acestui proces, și-a rescris istoria începuturilor. Nu putea fi zeificat un dușman al Romei. Nu putea fi

slăvit un personaj executat de romani pentru crime împotriva Romei. În consecință, responsabilitatea pentru moartea lui Isus a fost transferată evreilor – nu numai mișcării saducheilor, care, fără nici o îndoială, jucaseră un rol, ci întregului popor din Țara Sfântă, care numărase mulți sprijinitori ai lui Isus. Iar Isus însuși trebuia desprins din contextul istoric, transformat într-un personaj fără trăsături politice, cu alte cuvinte într-un Mesia spiritual, care nu-l înfrunta în nici un fel pe Cezar. Astfel, toate urmele activității politice a lui Isus au fost estompate, diluate sau eliminate. Și, pe cât era posibil, toate urmele iudaismului său au fost în mod intenționat ascunse, ignorate sau considerate lipsite de semnificație.

Simon Petru

Evoluția și eventuala dimensiune a triumfului ideologic al lui Pavel asupra lui Iacov și a conducerii nazarineene poate fi și o măsură a treptatei schimbări de atitudine a lui Simon Petru. Într-adevăr, Simon Petru este un barometru al situației. Poziția lui personală este o imagine a celor care, destul de numeroși, oscilau între Iacov și Pavel, între o formă de iudaism tot mai autonomă și noua religie numită creștinism.

În lucrarea noastră precedentă am descris grupul însoțitorilor lui Isus ca fiind alcătuit din două tabere distincte, „susținătorii dinastiei“ și „susținătorii mesajului“. „Susținătorii dinastiei“ reprezentau probabil un cerc puțin numeros alcătuit din patricieni și aristocrați, din membrii familiei lui Isus și ai familiilor înrudite. Pentru ei, principală grijă era legitimitatea dinastică, urcarea pe tronul Israelului a regelui de drept, iar dacă încercarea eșua, eșua și perpetuarea liniei de sânge. „Susținătorii mesajului“ erau mult mai numeroși, constituiau masa participanților la mișcare. Prioritățile lor erau destul de diferite, mult mai pămîntești, mai limitate, mai pragmatice. Ei răspuseseră la mesajul lansat de Isus și care, prin natura lui, stîrnea simultan teama și speranța. Pe de altă parte, ei ar fi fost înspăimîntați de precipitarea evenimentelor așa cum o descria Isus – perspectiva iminentei apocalipse, ziua judecății, a osîndeii sau a răsplății. Pe de altă parte, ar fi fost înșuflețiți de promisiunea că ei, credincioși ai lui Mesia, vor beneficia de răsplata unică pentru fidelitatea

și suferințele îndurate. Acest dublu apel la teamă și speranță a exercitat o atracție magnetică.

Din câte știm despre el, Simon Petru era un tipic „susținător al mesajului“. El nu părea să fi fost un om foarte educat. Nici nu părea să înțeleagă largile implicații politice sau teologice. El nu era primit în cercul intim al consiliului lui Isus și multe decizii erau luate în spatele sau pe deasupra capului său. Așa cum am văzut mai înainte, este foarte posibil să fi fost un naționalist care nu se dădea înapoi de la violență. Poate că era un zelot sau un fost zelot – poate că era unul și același cu Simon Zelotul.¹³ Pe parcursul misiunii pămîntești a lui Isus, Simon Petru se află lîngă el, mai degrabă ca un fel de paznic personal, un rol firesc pentru cel „tare“ sau „ca piatra“. Vădit curajos, el se dovedește uneori nesigur în credință, uneori chiar lepădîndu-se de ea. În momentul în care Pavel își începuse activitatea, Iacov poate că era conducătorul oficial al grupării nazarineene din Ierusalim, dar Simon Petru era cel care, ca urmare a misiunii încredințate lui de Isus sau prin charisma lui personală, se bucura de cea mai mare influență și-i conducea pe cei mai fervenți credincioși.

La începutul *Faptelor*, Simon Petru este situat, fără nici o îndoială, alături de Iacov în conducerea nazarineană din Ierusalim. Treptat, el începe să încline către poziția lui Pavel. La sfîrșitul *Faptelor*, el este în întregime de orientare paulină. Ca și Iacov, Simon Petru este la început un evreu cucernic, care înțelege învățăturile lui Isus exclusiv în context iudaic. La sfîrșitul vieții, el ajunge, ca și Pavel, să propovăduiască un mesaj dincolo de iudaism către lumea păgînă. Tradiția îl consideră, anacronic, ca primul papă, primul conducător al bisericii care va consfinți triumful lui Pavel și va constitui edificiul gîndirii pauline.

În romanul *The Illusionist*, Anita Mason oferă o impresionantă și izbitor de plină de imaginație recreare a chinurilor prin care Simon Petru, și mulți alții ca el, au fost obligați să treacă. Ca simplu și needucat pescar și bătaș galilean, probabil că a luat la propriu declarațiile lui Isus. Așa apare și în Evanghelii, loial, dar asemănător unui rob, cu siguranță puțin preocupat de termenii religioși sau politici sofisticăți. Isus este atașat de el, dar nu putem spune că se încrede în el. Așa cum arată Anita Mason, Simon Petru trebuie să fi fost convins la început că lumea se va sfîrși la moartea lui Isus, că măcelul apocaliptic va distruge întreaga creație, că prefaceri

precum cele descrise de profeții Vechiului Testament vor schimba pământul, iar Domnul va coborî pentru dreapta lui judecată.

În zilele imediat următoare răstignirii, Simon Petru a fost probabil uluit, așa cum îl descrie Anita Mason, poate chiar puțin alarmat, că lumea rămîne întreagă în jurul lui. La începutul perioadei ilustrate în *Fapte*, poziția lui se modificase foarte puțin. Ca mulți alți nazarineeni, încă mai aștepta sfîrșitul creației. Apocalipsa fusese doar amînată, din obscure motive tehnice inaccesibile muritorilor de rînd, dar fusese doar amînată. Simon Petru nu se îndoia că rămăsese iminentă și că se va întîmpla în timpul vieții sale. Era convinserea, speranța fermă, rațiunea lui de a exista.

Dar anii treceau și nu se întîmpla nimic. Nici o apocalipsă, nici un cataclism cosmic. Nici măcar o schimbare semnificativă în situația acelor locuri. Oficialitățile romane erau numite, apoi retrase. Regi marionetă erau urcați pe tron, apoi răsturnați. Nesupunerea civică era din ce în ce mai mare, dar determinată mai mult de nerăbdare decît de altceva. Toate continuau mai mult sau mai puțin ca și înainte și devenea tot mai evident că moartea lui Isus nu rezolvase nimic. Pentru un om ca Simon Petru, asta era o perspectivă îngrozitoare. Se convinsese să creadă fără să se mai îndoiască. După o serie de ezitări, pusese zălog acestei credințe viața și viitorul său, iar acum adevărul credinței sale era din ce în ce mai discutabil. Lui Simon Petru, apariția îndoielii că totul fusese zadarnic trebuia, cum spune Anita Mason, să-i fi provocat o îngrozitoare tortură psihică. Nu era împins doar către deziluzie, ci chiar către sinucidere, iar dacă a continuat propovăduirea mesajului, probabil că a făcut-o ca un somnambul, ca mijloc de a-și abate atenția de la incertitudinile sale.

Pavel, desigur, îi oferea lui Simon Petru o șansă unică, un mijloc de a-și salva credința, de a justifica toate lucrurile în care crezuse. Pentru Simon Petru, poziția lui Pavel era o alternativă viabilă la disparare. La început, desigur, s-a aflat de partea lui Iacov, considerînd activitatea lui Pavel suspectă, dacă nu blasfematoare. Treptat însă, poziția lui Pavel devenea singura prin care lucrurile căpătau sens. Poziția lui Pavel, pe scurt, îi oferea lui Simon Petru o explicație viabilă pentru faptul că lumea nu se sfîrșise, și nici nu se va sfîrși încă o mie sau două mii de ani, asta în timp ce jurămintul său inițial rămînea valabil. Isus devenea consubstanțial cu Dumnezeu, regatul cerurilor nu trebuia să fie ceva ce se va instaura pe pământ în viitorul imediat, ci un loc extern, un alt liman, o altă dimensiune, în care toți sînt bineveniți și-și

au locul lor după moarte. Apocalipsa poate că fusese aminată la nesfârșit, dar rămânea certitudinea că *va veni* cândva, la sfârșitul veacurilor, iar pînă atunci ai de cules răsplată în ceruri.

Din această judecată elaborată, Simon Petru a căpătat un nou imbold, o nouă inspirație care i-a permis să predice în continuare și, după cum spune tradiția, să meargă curajos spre martiriu. Ca urmare a presupusului său martiriu, a devenit stîncă pe care s-a clădit o biserică, o biserică paulină. Și tradiția care a apărut, a posteriori, l-a proclamat pe Simon Petru primul episcop al Romei și fondator al papalității.

Așa cum am spus, vicisitudinile prin care a trecut Simon Petru, așa cum sînt descrise de Anita Mason, nu au fost unice. Dimpotrivă, mulți alți discipoli ai lui Isus s-au confruntat cu un scenariu similar, au pășit pe marginea prăpastiei, apoi și-au găsit un nou scop în viață cu ajutorul lui Pavel. Astfel că nu este dificil de înțeles de ce credința esențialmente „păgînă” a lui Pavel a fost atît de convingătoare sau de ce a triumfat asupra poziției mult mai incomode a dinastiei nazarineene, a lui Iacov și, în fond, chiar a lui Isus. Iar prin căderea Ierusalimului în anul 70 d.Hr., influența nazarineană a dispărut din bazinul mediteranean. Gîndirea paulină a continuat, desigur, să aibă dușmani. Dar nici unul nu mai putea să invoce autoritatea dată lui de succesiunea dinastică, așa cum o făcuse Iacov.

Iuda Iscarioteanul

Pe parcursul răspîndirii sale, gîndirea paulină a revizuit mult din povestea originară pe care se bazează Evangheliile. A fost inserată materie nouă. A fost adaptată la lumea în care începuse să circule. Pe parcurs, unii indivizi au fost obligați să plătească un preț, fie și numai în ochii istoriei.

Simon Petru, desigur, este cel mai bine cunoscut și probabil cel mai popular dintre însoțitorii lui Isus – cel pe care tradiția l-a stabilit ca fiind sinonim cu creștinismul însuși. În multe moduri, este personajul cel mai bine caracterizat dintre toți apostolii. Și, prin slăbiciunea lui, este cel mai uman. Dar este un alt membru din rîndul primilor apostoli ai lui Isus care s-a bucurat de o mult mai intimă inițiere în ceea ce învățătorul intenționa cu adevărat să spună. Semnificația lui a fost ascunsă de gîndirea paulinică.

Pentru aproape douăzeci de secole, personajul cunoscut ca Iuda Iscarioteanul – Iuda Sicarul – a fost blestemat și disprețuit, s-a considerat despre el că ar fi jucat rolul celui mai mîrșav dintre nemernici. În raport cu Isus, tradiția populară a impus pentru el un rol arhetipal, cel al eternului dușman, al opusului întunecat, al celui în care sînt întrupate toate viciile și nelegiuirile de care eroul nu se face vinovat. Din punct de vedere simbolic, Iuda este „fratele diabolic“, partea întunecată pentru ceea ce Isus reprezintă lumina. În tradiția iudeo-creștină, antiteza dintre ei este o altă manifestare a conflictului care datează de la Cain și Abel. Și se pot găsi conflicte similare în alte culturi, în alte mitologii, în alte cosmologii. În mitologia egipteană, de exemplu, aceeași dualitate este reprezentată de conflictul etern între Set și Osiris. În gîndirea zoroastriană, care, prin vestigiile ei mithraice, a influențat din greu creștinismul, era încarnată de Ahura-Mazda sau Ormus/Ohrmuzd și Ahriman. Putem găsi rivalități asemănătoare pe tot globul, de la credințele aztece și toltece din Mexic la mitologia Indiei, Chinei și Japoniei. Iar în spatele tuturor acestora se află opoziția arhetipală între bine și rău, lumină și întuneric, creație și distrugere, Dumnezeu și Diavol. Dacă Isus, în cultura creștină tîrzie, a devenit sinonim cu Dumnezeu, Iuda, trăgîndu-i și pe toți „evreii“ după el, a devenit încarnarea dușmanului Domnului.

Iuda pare un prieten prefăcut care, în scop strict mercantil, își trădează maestrul și-i aduce moartea. Portretul este în întregime întunecat și nu există nici o circumstanță atenuantă. Dar o lectură mai atentă a Evangheliilor ne dezvăluie că a avut loc o dramă mult mai complexă.

Așa cum am văzut, Isus venea din prorociile Vechiului Testament, mai ales din cele ale lui Zaharia referitoare la Mesia, și s-a comportat cît mai asemănător cu acestea. O dată și încă o dată, aceste prorocii îi dictau și îi determinau deciziile, atitudinile, cursul acțiunilor. Într-adevăr, o bună parte din viața sa publică și din istoria cunoscută nu pare să fie mai mult decît o întruchipare și o montare a prorociilor. Și, desigur, cele mai multe dinte împliniri, cele mai substanțiale, vin din revendicările sale mesianice. „Și asta s-a întîmplat pentru a împlini prorocirea“ este un refren constant în Noul Testament, refrenul unui polemist care triumfă prezentînd dovezile.

Timp de secole, și în ciuda dovezilor aflate chiar în Evangheliile, tradiția creștină a susținut că aceste convergențe între viața lui Isus și prorociile din Vechiul Testament au fost „coincidențe“ – nu au fost calculate de Isus, ci au apărut în mod spontan, în concordanță

cu planul divin. Azi totuși o astfel de afirmație nu poate fi susținută. Pentru cercetătorii moderni, nu mai este nici un secret că Isus era familiarizat cu învățăturile biblice și mai ales cu acelea din cărțile profetice. El nu se conformează planului printr-un „accident miraculos“. Dimpotrivă, el își modelează viața și acțiunile – griju-lu, deliberat, adeseori metodic și dureros – pentru a fi în concordanță cu cele spuse de profeți. El însuși recunoaște asta. Transformarea propriei vieți într-o împlinire a profețiilor a fost o decizie conștientă și intenționată.

Așa cum am văzut, prorociile lui Zaharia referitoare la Mesia sînt relevante și de mare interes pentru Isus. Intrarea triumfală în Ierusalim, de exemplu, reprezintă o încercare de a se conforma acestora. Dar Zaharia a prorocit și că Mesia, descendentul lui David, va fi străpuns și ucis, iar discipolii săi risipiți. Și, într-un pasaj obscur, Mesia era asemănat cu un alegoric „blînd păstor“ care va fi vîndut pentru treizeci de arginți.¹⁴ Din Evanghelii, rezultă că Isus a determinat împlinirea acestor profeții, a făcut ca ele să apară – nu întîmplător, ci după un plan stabilit. Pentru a întregi schița, era nevoie de un trădător.

În toate cele patru Evanghelii, Ultima Cină ocupă un loc important. Și în toate cele patru Evanghelii, Isus anunță public, întregii adunări, că va fi trădat de unul dintre ei, pentru că a „sosit timpul“, pentru că „s-a apropiat ceasul“ pentru că „se vor împlini scripturile, că așa trebuie să fie“. În *Marcu* și *Luca*, trădătorul nici nu este numit la Cina cea de Taină. În *Matei* și *Ioan*, el este numit. În *Matei*, de exemplu, Iuda chiar întreabă de față cu toți tovarășii săi: „Nu cumva sînt eu, Învățătorule?“ Iar Isus îi răspunde afirmativ indirect. În *Evanghelia după Ioan*, Isus, cînd este rugat să identifice omul ce-l va trăda, răspunde: „Acela este căruia Eu, întinzînd bucățica de pîine, i-o voi da“. Și întinzînd bucățica, întinde mîna către Iuda și spune: „Ceea ce faci, fă mai curînd“. Iar *Evanghelia după Ioan*, mai degrabă ciudat, continuă adăugînd că nimeni dintre cei prezenți nu a înțeles de ce Isus i-a spus asta lui Iuda.

Scena, așa cum este descrisă, ridică unele întrebări. De ce, dacă Iuda a fost identificat drept trădător al învățătorului său, i se permite să plece pentru a-și îndeplini trădarea? De ce nu este reținut – de Simon Petru, de exemplu, care, la scurt timp după acestea, este nu numai înarmat, ci și destul de violent pentru a tăia o „slugă a arhiereului“? De ce nu sînt luate alte măsuri de prevedere?

Răspunsul la aceste întrebări este că misiunea lui Iuda era necesară. Așa cum spune Matei: „Toate acestea s-au făcut ca să se împlinescă Scripturile prorocilor“. Și încă o dată, un capitol mai târziu: „Atunci s-a împlinit cuvîntul spus de Ieremia prorocul, care zice: «Și au luat cei treizeci de arginți, prețul celui prețuit, pe care l-au prețuit fiii lui Israel...»“¹⁵

Modul în care se petrec lucrurile nu denotă că Iuda l-ar fi trădat pe Isus. Dimpotrivă, el a fost ales în mod intenționat de Isus, poate chiar în ciuda voinței sale, pentru a îndeplini o sarcină neplăcută – pentru ca Patimile să aibă loc în concordanță cu profețiile Vechiului Testament. Cînd Isus întinde bucatîca de piine, el de fapt îi trasează o sarcină lui Iuda. Este ca și cum omul desemnat ar fi fost ales prin tragere la sorți, cu excepția faptului că sarcina părea să-i fi fost deja desemnată. Iar cînd Isus i-a ordonat lui Iuda să împlinească mai repede ce era de făcut, el nu o spune pe tonul clarvăzătorului resemnat, ci dînd instrucțiuni explicite.

Un lucru reiese limpede din analiza amănunțită făcută Cinei celei de Taină. Nu este nici o îndoială că a existat un fel de înțelegere între Isus și Iuda. „Trădarea“ nu putea să apară decît în urma acestei înțelegeri, la care Isus a participat activ – nu doar dorindu-și să fie trădat, ci chiar impunînd acest lucru. Pe scurt, întreaga întîmplare a fost planificată cu grijă, chiar dacă ceilalți discipoli nu par să fi știut de înțelegere. Doar Iuda pare să se fi bucurat de încrederea lui Isus.

Sortit să fie stigmatizat și anatemitizat de posteritate, Iuda se dovedește de fapt a fi în felul său un martir, ca și Isus. Pentru scriitorul grec Nikos Kazantzakis, rolul lui Iuda este și mai dificil. În *Ultima ispita a lui Isus*, cu puțin timp înainte de Ultima Cină, are loc, în secret, următorul dialog între Isus și Iuda:

– Iartă-mă, Iuda, fratele meu, spuse Isus, dar este nevoie.

– Te-am întreat și mai înainte, Învățătorule, nu este o altă cale?

– Nu, Iuda, fratele meu. Și eu mi-aș fi dorit să existe o alta. Și eu am sperat și am așteptat pînă acum, totul a fost în van. Nu, nu există o altă cale. Sfirșitul lumii este aici. Această lume, această împărăție a Diavolului, va fi distrusă și va veni împărăția cerurilor. Trebuie să o aduc. Cum? Murind. Nu este o altă cale. Nu tremura, Iuda, fratele meu. În trei zile mă voi întoarce.

– Îmi spui asta ca să mă liniștești și să-mi fie mai ușor să te trădez fără să mi se rupă inima. Spui că eu sînt rezistent, o spui doar ca să-mi dai tărie. Nu, apropierea acelui moment îngrozitor... nu, Învățătorule, nu pot să îndur asta!

– O vei face, fratele meu. Domnul îți va da tăria, aceea de care duci lipsă, pentru că este nevoie, este nevoie pentru mine să fiu ucis și tu să mă trădezi. Noi doi trebuie să salvăm lumea. Ajută-mă.

Iuda înclină fruntea sa. După o clipă, întreabă:

– Învățătorule, dacă ar trebui să mă trădezi, ce ai face?

Isus cade o clipă pe gânduri. Într-un târziu, spune:

– Nu, mi-e teamă că nu aș putea să o fac. De asta Domnului i-a fost milă pentru mine și mi-a încredințat sarcina cea mai ușoară: să fiu răstignit.¹⁶

Acest dialog, desigur, este o ficțiune. Dar este clar că a avut loc o situație asemănătoare celei descrise de Kazantzakis. Cercetătorii Noului Testament au recunoscut de mult timp cât de vital, cât de indispensabil este Iuda pentru întreaga împlinire a lui Isus. Fără Iuda, drama Patimilor nu poate avea loc. Ca urmare, Iuda trebuie înțeles ca fiind cu totul diferit de nemernicul ticălos din tradiția populară. El pare a fi exact opusul, o figură nobilă și tragică, cel care a consimțit să joace un rol neplăcut, dureros și obligatoriu în scenariul pregătit cu atita grijă. Așa cum spune Isus despre el: „I-am păzit și n-a pierit nici unul dintre ei, decît fiul pierzării, ca să se îplinească Scriptura“.¹⁷

Ce rămîne neclar este dacă Isus era într-adevăr convins că trebuie să moară la propriu sau că este suficient să *pară* că moare. Așa cum am discutat în cartea precedentă, avem numeroase dovezi în sprijinul celei de-a doua variantă. Desigur, este puțin probabil să aflăm adevărul. Dar, cel puțin, este posibil ca el să fi supraviețuit crucii – dacă, într-adevăr, el s-a aflat acolo de la bun început –, mai degrabă decît să se fi înfăptuit substituirea susținută de Coran și de multe alte erezii timpurii.

Dar dacă este adevărat că Isus a supraviețuit crucificării sau că, poate, nu a fost crucificat deloc, ne putem întreba de ce era ostil Iuda acestui plan. S-ar mai fi opus el învățătorului său? Sau s-a dat pradă morții fiind convins că era vinovat de moartea lui Isus?

Iuda

Așa cum am văzut, ideologia paulină pare să fi modificat radical atitudinea și orientarea lui Simon Petru. Tradiția izvorită din gândirea paulinică a ponegrit numele lui Iuda și a ascuns chiar și

rolul fratelui lui Isus, Iacov, de cap al conducerii nazarineene din Ierusalim. Și mai există o figură a cărei importanță, în ochii posterității, a fost distorsionată și diminuată.

În Noul Testament canonic, apare o singură scrisoare de la Iacov, care se identifică el însuși a fi „fratele Domnului“. Mai există și o scrisoare din partea unei persoane numită Iuda, care se identifică el însuși ca „rob al lui Isus Hristos și frate al lui Iacov“. La prima vedere am putea înțelege de aici că Iuda, ca și Iacov, era fratele lui Isus.

De fapt, exegeții moderni ai Bibliei au căzut de acord că scrisoarea atribuită lui Iuda este mult prea târzie pentru a fi fost scrisă de un contemporan al lui Isus. Se consideră că a fost compusă la începutul secolului al doilea, foarte probabil de o persoană care se numea Iuda și care, împreună cu fratele său Iacov, conducea gruparea nazarineană din acel timp. Dar conform istoricilor bisericii timpurii, Iacov și Iuda din al doilea secol erau nepoții unui alt Iuda, din trecut, care *fusesse* fratele lui Isus.

Chiar Evangheliile spun limpede că Isus avea un frate numit Iuda. *Evanghelia după Luca* și *Faptele* vorbesc amândouă despre un anume „Iuda al lui Iacov“, ceea ce se traduce de obicei cu „Iuda, fiul lui Iacov“. Este totuși mult mai probabil că „Iuda al lui Iacov“ făcea referință, în acest caz, la „Iuda, fratele lui Iacov“. Dacă Luca este vag asupra acestui subiect, Matei și Marcu sînt mult mai expli-ciți. Amîndoi spun că Isus a avut patru frați, Iosif, Simon, Iacov și Iuda, ca și cel puțin două surori.¹⁸ Contextul în care ei sînt amintiți este ciudat. Se spune că ei l-ar fi respins pe Isus în primele zile ale propovăduirii sale în Galileea. Dar nu ni se dă nici un motiv pentru motivul disprețuirii. Despre orice ar fi fost vorba, a fost de scurtă durată în ceea ce-l privește pe Iacov. La scurt timp după moartea lui Isus, el a luat locul fratelui său, și-a asumat rolul de conducător al grupării nazarineene din Ierusalim și a atins și el statutul de om sfînt. Sînt numeroase dovezi că Iuda l-a urmat.

Cu toate acestea, foarte curios, nu există nici o mențiune despre Iuda în *Fapte* sau în altă carte a Noului Testament, cel puțin nu sub acest nume. De fapt, el trebuie căutat sub un alt nume. Odată descoperit, se va dovedi că a jucat un rol cu adevărat important.

CAPITOLUL 7

Frații lui Isus

Un număr de texte eseniene și/sau zadokite de la începuturi vorbesc nu de unul, ci de doi Mesia. Conform acestor surse, identitatea și integritatea națiunii se bazează pe două succesiuni dinastice aflate în strînsă legătură. Cei doi Mesia sînt numiți foarte clar Mesia din neamul lui Aaron și Mesia din neamul lui David.¹ Mesia lui David ar fi personajul regal, cel care ar conduce administrația laică a noului regat, pe care o va instaura făcînd uz de calitățile lui militare. Mesia lui Aaron, descendent al primului mare preot din Vechiul Testament, ar fi un personaj preoțesc, un „om al Legii“, care va domni asupra vieții spirituale a poporului său.

Ca o ironie, acest principiu al autorității duale, seculare și spirituale, își va găsi exprimarea în Europa Occidentală prin Sfîntul Imperiu Roman, în care împăratul ține sceptrul laic și pretinde a fi descendentul lui David în timp ce papa exercită autoritatea spirituală de interpret al legii Domnului. Așa cum am menționat de multe ori, totuși politica și religia erau strîns asociate în Israelul acelor vremuri, erau, de fapt, forme de manifestare diferite ale aceleiași rege. Ca urmare, Mesia-regele și Mesia-preotul trebuiau să fie cît mai apropiați posibil – așa cum se întîmplase în epoca Macabeilor, cînd amîndoi erau membri ai aceleiași familii. Acceptarea schismei între puterea laică și aceea spirituală, care a caracterizat mai tîrziu Sfîntul Imperiu Roman, ar fi fost de neconceput.

Se pot aduce dovezi că tema dublului Mesia apare în Noul Testament, chiar dacă într-o formă modificată și probabil trunchiată.

Cercetătorii contemporani au căzut de acord că printre cele mai plauzibile evenimente din Evanghелиi, printre incidentele despre care se poate spune că este puțin probabil să fi fost inventate de autorii tîrzii și de copişti, se află botezul lui Isus în Iordan făcut de Ioan. Este singurul eveniment important pe care îl cunoaştem din viaţa lui Isus înainte de intrarea lui triumfală în Ierusalim, iar tradiţia creştină întăreşte importanţa lui Ioan în această poveste. El este deschizătorul de drumuri, înaintemergătorul, „cel care strigă în pustie“, cel care pregăteşte „calea Domnului“. Mulţi dintre contemporanii lui Ioan erau dispuşi să-l privească *pe el* ca pe Mesia. Luca scrie cum „... poporul fiind în aşteptare şi întrebîndu-se toţi despre Ioan în cugetele lor: Nu cumva el este Hristosul?“ Şi în primele trei secole d.Hr., unii mandeeni sau secte ioanite, mai ales din bazinul Tigru-Eufrat, îl cinsteau pe Ioan, nu pe Isus ca pe profetul lor. Într-adevăr, unele dintre aceste secte încă mai există. După această şcoală de gîndire, Ioan fusese „adevăratul profet“, în timp ce Isus fusese „un rebel, un eretic, cel care a derutat oamenii şi a trădat doctrinele secrete“.

Cercetătorii Bibliei nu au găsit nici un motiv de îndoială asupra faptului că Ioan şi Isus erau veri primari. Este general acceptat azi faptul că mama lui Isus era sora Elisabetei, mama lui Ioan. Dar tot Luca spune clar că Ioan Botezătorul, prin mama sa, era descendentul dinastiei preoteşti a lui Aaron – ceea ce înseamnă că şi Isus era la fel. În acelaşi timp, Luca subliniază descendenţa lui Isus, prin tatăl său, din David. Astfel, ca urmaş al lui Aaron, Ioan putea să pretindă titlul de Mesia-preot. Isus, urmaş atît al lui Aaron cît şi al lui David, putea pretinde atît titlul de Mesia-preot cît şi pe acela de Mesia-rege. Asta pare să explice afirmaţia lui Luca din *Fapte* (2:36) că Dumnezeu l-a făcut pe Isus „domn şi Hristos“.

Legătura de rudenie între Ioan şi Isus a crescut prestigiul, plauzibilitatea şi credibilitatea rolurilor lor. Dacă, în mijlocul atmosferei apocaliptice a vremii, evreii credincioşi aşteptau cu nerăbdare venirea a doi Mesia – un rege din David şi un preot din Aaron –, ei aveau privirile aţintite asupra a numai cîteva familii. Dacă personajele aşteptate ar fi apărut ca veri primari, lucrul ar fi fost mult mai izbitor şi mai convingător. Este aproape sigur că ar fi fost văzut ca un semn, ca o prevestire, o manifestare palpabilă a mîinii Domnului.

Dacă Isus era Mesia-regele şi Ioan preotul, botezul în Iordan ar fi fost extrem de semnificativ: Mesia-preotul îi conferea un statut

oficial omologului său regal care, și el, în urma lucrării dumnezeiești, se întâmplase să-i fie rudă apropiată. Mesianismul dual și legăturile de familie s-ar fi întărit reciproc. Până la a se ajunge ca rolul spiritual și cel laic să fie unite în aceeași familie, prin același singe, unirea fiind dublu consacrată, dublu sanctificată, iar unitatea națiunii de-a dreptul sfântită. Această situație, cum am spus, se întâmplase în timpul dinastiei Macabeilor, ultima monarhie a Israelului. Și, așa cum am menționat, mișcarea din care păreau a face parte Isus și discipolii săi considerau regimul Macabeilor un prototip al propriilor năzuințe.

Dacă Ioan *era* Mesia-preot din neamul lui Aaron, iar Isus Mesia-rege din neamul lui David, este posibil ca Isus, după ce Ioan a fost ucis de Irod Antipa, să-și fi asumat ambele roluri, întrupând și statutul și funcțiile profetului mort. Sau poate chiar Ioan, anticipându-și sfârșitul iminent, ratificase acest acord, poate chiar prin ceremonia din apele Iordanului. Trebuie să însemne ceva faptul că doar după moartea lui Ioan a pornit Isus să propovăduiască. În orice caz, nu este nici o îndoială că printre discipolii lui Isus se aflau și foști adepți ai lui Ioan. Iar dacă Isus întrupase dublul rol regal și preotesc al lui Mesia, atunci era un personaj care merita acest atașament.

Toma, geamănul

Mai există totuși ipoteze și mai provocatoare legate de principiul unui Mesia dual. Aceste ipoteze nu-l implică pe Ioan Botezătorul, ci o figură mult mai evazivă, pe care tradiția creștină tirzie a refuzat să o accepte. Pentru că acest lucru ar fi fost extrem de stînjenitor.

În toate cele patru Evanghelii, dar și în *Fapte*, este amintit apostolul Toma. În același timp, importanța acordată lui este mică. Practic, nu aflăm aproape nimic despre el. Nu este individualizat în nici un fel față de ceilalți discipoli ai lui Isus. Pare să aibă doar rolul de a îngroșa rîndurile celor prezenți. Doar în *Evanghelia după Ioan*, el face o afirmație curioasă și extrem de interesantă. Când Isus primește vestea că Lazăr este bolnav, Toma îi grăbește pe toți către casa din Betania, spunînd: „Să mergem și noi și să murim cu

el“. Dincolo de asta, Toma nu mai spune și nu mai face nimic observabil pînă după răstignire. Pe urmă, într-un paragraf din *Evanghelia după Ioan* care este inserat tîrziu, el este primul care se întreabă dacă Isus a înviat cu adevărat.

Dacă studiem și alte surse în afara scripturilor canonice, rolul lui Toma devine mult mai important. După Eusebius, un istoric al bisericii care scria în secolul al patrulea, Toma a emigrat spre nord-est, evanghelizîndu-i pe parți², poporul „barbar“ care ocupa regiunea dintre Tigru și Eufrat, locul în care se află azi Iranul. După o lucrare apocrifă datînd din secolul al treilea, apostolatul l-a dus pe Toma mult mai departe. Se spune că a murit în India, străpuns de lance, iar mormîntul în care a fost îngropat a fost găsit gol.³ O tradiție similară există în secta creștină siriană autonumită „creștinii Sfintului Toma“. Din cele ce spun, ei au fost convertiți de Toma, care ar fi murit la Mylapore, în apropiere de Madras.

Dacă aceste relatări conțin o urmă de adevăr, reiese că Toma a fost unul dintre cei mai activi și influenți apostoli. Dacă Pavel este primul dintre apostoli pentru Europa Occidentală, Toma, aproape de unul singur, este responsabil pentru propovăduirea în partea răsăriteană. Ceea ce propovăduia Toma totuși nu era creștinismul paulinic. Era o formă a învățaturii nazarineene, aceea care ne-am fi așteptat să vină din partea lui Iacov și a conducerii nazarineene din Ierusalim.

Dar cine era cu adevărat Toma? Știm că Simon Petru și fratele său Andrei, ca și cei doi fii ai lui Zevedeu, erau pescari din Galileea. Și am mai aflat cîte ceva despre trecutul celorlalți apostoli. Dar despre Toma, totuși, nu ni se spune nimic. Iar problema devine cu atît mai importantă cu cît „Toma“ nu este un simplu nume. Așa cum „Petru“ este o poreclă dată pescarului Simon, însemnînd „ca stîncă“, așa și „Toma“ este o poreclă, cuvîntul înseamnă pur și simplu „geamăn“.

În versiunea regelui Jacob a *Evangheliei după Ioan* pare a exista o vagă lămurire. Se vorbește despre „Toma Didimos“ sau „Toma numit Didimos“. De fapt, lucrurile devin și mai încîlcite, deoarece și „didimos“ înseamnă „geamăn“. Tradus, „Toma Didimos“ capătă redundanța din „Geamănul Geamăn“. „Toma numit Didimos“ devine și mai ciudat – „Geamănul numit Geamăn“. Nici versiunile mai recente, în care se vorbește despre „Toma care se numește Geamănul“,

nu oferă mai multe lămuriri. Încă o dată, sîntem lăsați în fața unei absurdități „Geamănul care se numește Geamănul“.

Ce zace aici ascuns cu atîta stîngăcie? Care era numele adevărat al lui Toma? Și al cui geamăn era el?

Întrebării i se dă un răspuns, chiar explicit, în apocrifa *Evanghelie după Toma*, o lucrare timpurie, datînd probabil de la sfîrșitul secolului întîii. Aici Toma este identificat ca „Iuda Toma“, ceea ce s-ar traduce prin „Iuda Geamănul“. Într-o altă lucrare apocrifă ceva mai tîrzie, *Faptele lui Toma*, lucrurile sînt lămurite mai departe. Și aici, de asemenea, Toma este numit Iuda Toma. Iar cînd Isus îi apare unui tînăr, „... el îl vede pe Domnul Isus sub forma Apostolului Iuda Toma... Domnul îi spune: «Eu nu sînt Iuda, care este și Toma, sînt fratele lui»“⁴

Mărturii apocrife

Cercetătorii contemporani sînt de acord că bisericile care au evoluat în Siria, Asia Minor și în Egipt, întruchipează o formă de „creștinism“ cu nimic mai puțin adevărat decît cel al Romei, indiferent de părerea Romei asupra acestui lucru. Într-adevăr, pot fi aduse argumente cum că bisericile din aceste locuri sînt moștenitoarele unei tradiții mai „pure“ decît a Romei, deoarece aceasta nu a fost diluată și distorsionată de gîndirea paulinică, fiind mult mai aproape de Isus însuși, de Iacov și de ceea ce conducerea nazarineană ar fi propovăduit. Desigur, biserica din Egipt, ca să luăm numai un exemplu, deține texte cel puțin la fel de vechi și cu o aceeași autoritate ca și cele din Noul Testament canonic. Texte pe care compilatorii Noului Testament canonic le-au exclus cu bună intenție. Acest element este subliniat de profesorul Helmut Koester de la Harvard University Divinity School, care argumentează că: „... în vasta comoră a literaturii evanghelice noncanonice, sînt cel puțin cîteva scrieri care nu și-au găsit locul potrivit în istoria acestui gen literar“.⁵ Printre aceste scrieri, profesorul Koester citează în special *Evanghelia după Toma*. Cînd i s-a luat interviu pentru documentarul televizat *Jesus: the Evidence*, profesorul a fost foarte ferm în a-și susține afirmația. Pe baza celor mai recente dovezi, nu ne mai

îndoim că Toma a fost cu adevărat fratele lui Isus, fratele menționat în Evanghелиi drept Iuda.

Dacă Iuda Toma, zis și Iuda Geamănul, era într-adevăr fratele geamăn al lui Isus, care ar fi fost statutul său printre contemporani? În *Faptele după Toma*, există următoarea mențiune: „Frate geamăn al lui Isus, apostol al celor mai înalte și inițiat în lumea ascunsă a Hristosului, care trebuie să primească cele mai secrete cuvinte...”.⁶ Și, încă o dată, chiar mai explicit, într-o invocare a Duhului Sfânt (care, semnificativ, este la genul feminin): „Vino, Duhule Sfânt... Porumbel sfânt care dai naștere gemenilor. Vino, Maică Ascunsă...”.⁷

Într-un fragment dintr-o altă lucrare apocrifă, Isus, apropiindu-se de Simon Petru și de Iuda Toma, li se adresează acestora „în limba ebraică”. Poate că există o confuzie, chiar intenționată, în traducerea textului copt, dar ceea ce pare să spună Isus este: „Salutare, cinstite Petru. Salutare, Toma (Geamănule), al doilea Mesia”.⁸

Din astfel de referințe, figura lui Iuda Toma nu apare doar ca a fratelui geamăn al lui Isus, Iuda. El pare a fi recunoscut ca Mesia de drept.

Cultul gemenilor

Ideea că Isus ar fi avut un frate geamăn este una dintre cele mai persistente și tenace „erezii” antice. Ea nu a dispărut niciodată definitiv, în ciuda încercărilor repetate de a o elimina. În timpul Renașterii, de exemplu, s-a ivit de mai multe ori la suprafață, chiar dacă într-o formă trunchiată. Sare în ochi în unele lucrări ale lui Leonardo da Vinci, mai ales în *Cina cea de Taină*⁹. Tema a trecut în continuare și la alți pictori, inclusiv la Poussin. Ea apare în mod evident și în opera contemporană a lui Michel Tournier, o voce deosebită a culturii franceze contemporane, poate cel mai important prozator dat de Franța de la Proust încoace. Iar în ornamentele comandate de Bérenger Saunière pentru biserica din Rennes-le-Château, Maria și Iosif sînt zugrăviți de o parte și de alta a altarului ținînd în brațe un prunc Hristos.

Creștinilor contemporani, desigur, poate chiar și celor mai mulți dintre agnostici, ideea că Isus ar fi avut un frate vitreg li s-ar părea

exagerată, în cel mai bun caz, sau o blasfemie, în cel mai rău caz. Dar este important, de-a dreptul vital, să ținem cont de un lucru crucial. Textul în care Iuda Toma apare ca fratele geamăn al lui Isus a fost la un moment dat larg utilizat în comunitățile creștine, nu numai în Egipt și Siria, ci și, după cum vom vedea, pînă departe, în Spania și, se pare, în Irlanda. Erau scripturi acceptate, la fel de legitime precum *Evangheliile* sau *Faptele* din Noul Testament. Nu poate să însemne decît că, în acele vremuri, *ideea gemenilor era în întregime acceptabilă pentru creștinul pios*. Pe scurt, bărbați și femei cucernici nu doar că n-ar fi considerat-o o blasfemie, ci ar fi privit-o ca parte a credinței lor, la fel ca, să spunem, rolul lui Petru în Biserica de la Roma.

În acest moment merită să facem o scurtă digresiune pe un teren în întregime speculativ – teritoriu pentru care nimeni nu deține dovezi de un fel sau de altul, dar care merită să fie menționat în trecere. În lumea antică, procesul procreării umane nu era înțeles așa cum îl înțelegem noi azi. Din multe puncte de vedere, anticii înțelegeau mai puțin decît noi din acest proces. Este îndoielnic, de exemplu, că factorii biologici implicați în apariția gemenilor erau înțeleși corect sau pe deplin. Din acest motiv simplu, evident, nașterea gemenilor, mai ales a celor identici, probabil că li se părea un fel de miracol, un fenomen rezultat în urma intervenției divine. Tema gemenilor este una dintre cele mai răsunătoare și mai timpurii dintre toate simbolurile culturale sau religioase. Încă din zorii istoriei înregistrate, lumea mediteraneană a cunoscut cultul Dioscurilor, al gemenilor divini. Sub numele Castor și Polux, acești gemeni au jucat un rol extrem de important în formularea și evoluția gândirii mitice grecești. Romulus și Remus erau venerați ca perechea pe baza căreia a fost fondată Roma. Prin chiar natura ei, nașterea gemenilor a devenit un eveniment ce ținea de mitologic, care lega omul de una dintre cele mai vechi și mai puternice imagini mitice și, în cele din urmă, de zei. Chiar dacă acești gemeni, așa cum am văzut, de cele mai multe ori erau dușmani arhetipali, acest lucru nu era obligatoriu. Adeseori ei se completeau unul pe altul și alcătuiau în mod pașnic o singură unitate.

Astfel, de exemplu, Edessa, acum Urfa, în Turcia, a fost mult timp sediul unui cult al gemenilor, aici fiind venerată perechea Momin și Aziz. Această pereche a fost înlocuită de Isus și de Iuda Toma, iar Edessa a devenit noul centru al cultului celor doi gemeni

Mesia. Și în Edessa se crede că au fost scrise *Faptele lui Toma*. Tot în Edessa a fost ridicată cea mai veche biserică, distrusă ulterior în 201 d.Hr. Și avem dovezi convingătoare că Iuda Toma a vizitat în persoană orașul și și-a prezentat învățăturile direct regelui Abgar.

Evreii din timpul lui Isus așteptau cu încordare sosirea lui Mesia și, parte dintre ei, chiar sosirea a doi Mesia. Deoarece mesianismul era interpretat uneori ca dinastic, ceva dependent în parte de legăturile de sînge, atenția oamenilor, așa cum am văzut, era concentrată asupra cîtorva familii care puteau să pretindă că descind atît din Aaron cît și din David. Nașterea unei perechi de gemeni într-o astfel de familie nu ar fi fost semnificativă – un semn divin, o prevestire, o împlinire a așteptărilor? Nu ar fi fost apariția simultană, în aceeași familie, a lui Mesia-regele și a lui Mesia-preotul, o mărturie elocventă a voinței Domnului?

Urmașii familiei lui Isus

În *Holy Blood, Holy Grail*, am vorbit pe larg despre probabilitatea unor descendenți direcți ai lui Isus. Au existat și urmași ai familiei lui Isus? Izvoarele existente sînt de acord că așa a și fost. Astfel, de exemplu, istoricul Iulius Africanus, care a trăit între 160 și 240 d.Hr. și a avut legături strînse cu casa regală din Edessa, scrie:

Irod, în vinele căruia nu curgea nici o picătură de sînge evreiesc și care era chinuit de conștiința originii sale modeste, a ars cronicile familiilor... Cîțiva oameni mai grijulii aveau propriile înregistrări - fie că-și amintiseră numele, fie că le luaseră din copii, și păstrau cu mîndrie dovezile originii lor aristocrate. Erau incluși aici și... cei cunoscuți ca Desposyni (*n.trad.*, oamenii stăpînului) din cauza rudeniei lor cu familia Mintuitorului.¹⁰

Două evenimente diferite, apărute la cîțiva ani distanță, par să fi fost trunchiate sau înghesuite în acest pasaj. Pe de o parte, pare să fie vorba de originea aristocratică și regală a lui Isus, pe care, Irod, ca un uzurpator, o considera o amenințare la legitimitatea sa. Printre alte lucruri, asta ar explica masacrarea pruncilor pusă pe seama lui Irod. Pe de altă parte, ni se spune că arderea genealogiilor

a fost făcută nu de Irod, ci de romani, după revolta din 66. Ei, ca și Irod, se simțeau amenințați de supraviețuirea unei descendențe regale legitime, în jurul căreia evreii se puteau organiza.

Din mărturiile lui Pavel, el însuși fusese însurat și, la momentul convertirii sale, era văduv.¹¹ Este clar că nu exista nici o prohibiție legată de căsătorie și de copii nici în anturajul lui Isus, în așa-numita biserică timpurie. După Clement din Alexandria, apostolul Filip, dar și Simon Petru, se însuraseră și își întemeiaseră familii.¹² Iar în *Corinteni*, Pavel pare să indice că și frații lui Isus erau însurați: „N-avem, oare, dreptul să mâncăm și să bem? N-avem, oare, dreptul să purtăm cu noi o femeie soră, ca și frații Domnului, ca și Chefa?...“

Nu există nici o mențiune despre urmașii lui Iacov, dar Iacov este descris în mod repetat ca un zelos susținător al legii, iar una dintre poruncile legii era să te însori, să rodești și să te înmulțești. Deși nu există nici o dovadă în documentele care au supraviețuit, este rezonabil să considerăm că Iacov a avut urmași. În cazul lui Iuda sau al lui Iuda Toma ni se confirmă o descendență. Așa cum am menționat mai înainte, la începutul celui de-al doilea secol, conducerea grupării nazarineene era asigurată de doi frați, Iacov și Iuda, identificați ca nepoți ai fratelui lui Isus. După Eusebius, se bucurau chiar de autoritate:

... existau supraviețuitori ai familiei Domnului, nepoții lui Iuda, despre care se spune că era fratele său lumesc. Ei au fost prezentați ca fiind din neamul lui David și aduși... în fața lui Domițian... Domițian i-a întrebat dacă sint urmașii lui David și ei au mărturisit că da...¹³

Eusebius relatează că Desposyni, urmașii familiei lui Isus sau chiar ai lui Isus însuși, au supraviețuit pentru a deveni conducătorii diverselor biserici creștine, conform principiului dinastic menționat. Eusebius merge pe urmele lor pînă în vremea împăratului Traian, 98–117 d.Hr. Un reprezentant de seamă al romano-catolicismului relatează o poveste care ne duce pînă în secolul al patrulea, epoca lui Constantin. Se spune că, în 318 d.Hr., episcopul de pe atunci al Romei, azi cunoscut drept papa Silvestru, s-a întîlnit personal, la Palatul Lateran, cu opt conducători Desposyni, fiecare fiind capul unei ramuri a bisericii. Se spune că aceștia ar fi cerut (1) să fie revocată numirea episcopilor creștini din Ierusalim, Antiohia, Efes și

Alexandria, (2) ca episcopatul să revină membrilor Desposyni și (3) ca bisericele creștine să „reia“ trimiterea de bani către biserica Desposyni din Ierusalim, care trebuie interpretată drept mama tuturor celorlalte biserici.¹⁴

Deloc surprinzător, episcopul Romei a respins aceste cereri, spunînd că biserica mamă se află acum la Roma și Roma are autoritatea de a-și numi propriii episcopi. Se spune că acesta a fost ultimul contact între nazarineenii iudeo-creștini și biserica în formare bazată pe învățăturile lui Pavel. Se consideră că, din acel moment înainte, tradiția nazarineană s-a stins. Totuși, de fapt, lucrurile nu s-au petrecut chiar așa.

CAPITOLUL 8

Supraviețuirea învățaturii nazarineene

După revolta din anul 66 d.Hr. și căderea Masadei opt ani mai târziu, gruparea mesianică întruchipată de Isus, de frații lui și de discipolii apropiați a fost serios zdruncinată. Dar, cu toate că încrederea pe care o inspira se tocise, încă mai avea destui adepți pentru a stîrni o revoltă pe scară mare în Țara Sfîntă. Astfel, între 132 și 135 d.Hr., Palestina se ridica iar. Conducătorul acestei insurtecții era un anume Simon bar Kokhba. Există dovezi care sugerează că era urmașul lui Iuda din Galileea, cel care se aflate în fruntea zeloților cu un secol și un sfert mai înainte, și al conducătorului zelot care capturase garnizoana romană de la Masada înaintea asediului. Dr. Robert Eisenman, pe care l-am citat mai înainte, crede că existau legături strînse între familia lui Simon și urmașii lui Isus – dacă nu cumva era vorba de unul și același lucru. Încă o dată, principiul succesiunii dinastice trebuie luat în considerație.

Cînd a declanșat rebeliunea, Simon a căutat sprijin din partea „creștinilor” paulinici. Ceea ce nu este surprinzător. Așa cum am sugerat deja, Iacov, fratele lui Isus, și alți membri ai conducerii nazarineene din Ierusalim par să fi privit evanghelizarea făcută de aceștia ca pe o formă de recrutare – o metodă prin care poate fi creată o armată a poporului lui Israel. Pentru Simon bar Kokhba, era perfect normal ca adepții unui Mesia din trecut – regele de drept desemnat să-și elibereze țara de sub jugul roman – să-l ajute într-o asemenea întreprindere. Dar „creștinii” paulinici își dezvoltaseră doctrina unui Mesia apolitic, pur spiritual. Furios față de ceea ce

părea o trădare monstruoasă sau o lașitate evidentă, Simon s-a întors împotriva lor și i-a persecutat ca trădători.

Răscoala lui Simon, ca și celelalte, care o precedaseră în cei șaiszeci și șase de ani anteriori, a fost suprimată fără nici o milă, dar nu înainte ca Țara Sfântă să mai fi fost distrusă încă o dată. Din nou, Ierusalimul a fost și el distrus. Când a fost reconstruit, evreilor li s-a interzis să se întoarcă și să se stabilească în incinta orașului. Supraviețuitorii armatei lui Simon au fugit, unii spre nord, în Siria și Mesopotamia, alții spre sud, în Egipt. Și în aceste locuri a continuat tradiția nazarineană.

La începuturile revoltei lui Simon, aderenții vechii conduceri nazarineene erau atacați din trei direcții. Din punctul de vedere al Romei, erau, evident, niște rebeli proscriși, care trebuiau urmăriți, vînați și stîrpiți fără nici o milă. În același timp, de asemenea, începuseră să trezească antipatia evreilor. Deși vechiul colaboraționism al preoțimii saducheilor din timpul lui Irod și Isus dispăruse, apărea o nouă formă de iudaism, bazată pe învățăturile rabinice. Iudaismul rabinic, urmașul modern al iudaismului, repudia deziluzionat mișcarea mesianică, repudia acțiunile politice ambițioase și, pentru a-și asigura supraviețuirea, se cufunda în cultivarea învățăturii, a științei de carte și în respectarea ritualurilor. Pentru iudaismul rabinic, militantismul era perceput ca fiind mai mult decît un lucru stînjenitor. Era o amenințare care putea „scutura barca” și provoca drept răspuns un alt atac violent din partea romanilor furioși. „Creștinismul” paulinic a adoptat o atitudine asemănătoare. Și adepții acestuia căutau supraviețuirea și erau împăciuitori față de Roma. Și din punctul lor de vedere trebuia evitată activitatea politică și militară. Mai mult, aveau acum propria doctrină despre cine fusese și ce dorise Isus, și ce însemna „Mesia”. Ei nu erau pregătiți să-și vadă contestată doctrina, nici măcar de către urmașii și familia lui Isus.

Ca urmare, susținătorii vechii conduceri nazarineene – a lui Isus și a fraților săi – s-au găsit prinși între diversele facțiuni și s-au văzut surghiuniți din istoria occidentală. S-a petrecut, într-un fel, un „exil din istorie”. Deși reprezentaseră mai înainte adevăratul tezaur al iudaismului și oferiseră creștinismului chiar elementul central al credinței lor, acum erau repudiați atît de evrei cît și de creștini. Iar definiția pe care o dădeau lui Mesia fusese deturnată și schimbată în ceva radical diferit. Este poate una dintre cele mai crude ironii din evoluția și dezvoltarea oricărei religii majore a lumii.

În cel de-al doilea secol, gândirea nazarineană era deja etichetată ca o formă de erezie. Așa cum o privesc și mulți dintre creștinii de azi. Dar chiar cuvîntul „erezie“ este greșit folosit și trebuie să i se redea înțelesul corect. Printre credincioșii contemporani este de la sine înțeleasă ideea că a existat cîndva o formă „pură“ de creștinism propovăduită de Pavel, de la care au apărut ulterior unele „deviații“ – asta înseamnă „erezie“. În realitate, cele spuse sînt departe de adevăr. Prima „erezie“ adevărată a fost a lui Pavel. Predica lui Pavel și gândirea paulinică constituie o „deviație“, în timp ce tradiția nazarineană, pe care Pavel a sfidat-o, iar gândirea paulinică a suprimat-o, era cel mai apropiat lucru de un creștinism „pur“. Dar, pe măsură ce ideologia paulinică și-a consolidat poziția, a devenit automat „adevărata credință“, și, din acel moment, tot ce nu se potrivea cu ea devenea, prin definiție, o „erezie“. Absurditatea de a aplica această etichetă gândirii nazarineene – comparabilă cu a-l numi pe Marx un „marxist eretic“ sau pe Freud un „freudian eretic“ – a devenit dominantă.

În ciuda repudierii, condamnării și persecutării, învățătura nazarineană a continuat să supraviețuiască mult mai mult timp decît se bănuiește în general. În timpul secolelor care au urmat, aceste învățături au fost cunoscute sub derutant de multe nume. Scriitorii timpurii utilizau termenul de ebionit. Unii cercetători de azi se referă la ei ca zadokiți, termen frecvent chiar în învățăturile lor. Alți cercetători utilizează denumirea iudeo-creștini, care este de fapt provocatoare de confuzii, induce în eroare și este contradictorie. Pornind de la misiunea de evanghelizare a lui Iuda Toma, dr. Herman Koester vorbește de tradiția tomită, în contrast cu tradiția paulinică a ceea ce numim azi creștinism. Au existat, de asemenea, adăugiri ulterioare, dezvoltări și transformări, amalgamări tirzii cu alte doctrine, de aici și pletora de nume – gnostici, maniheeni, sabeeni, mandeeni, nestorieni, elkasaiți. Pentru scopul acestei lucrări și pentru mai multă simplitate, să rămînem la termenul de „nazarinean“. El nu mai reprezintă totuși un grup specific. E, mai degrabă un mod general de gândire, o orientare, o orientare către Isus și învățăturile sale care derivă din poziția originară nazarineană, așa cum a articulat-o Isus însuși, apoi au propovăduit-o Iacov, Iuda sau Iuda Toma și apropiații lor. Această orientare poate fi caracterizată prin cîteva opțiuni de bază, printre care se afla (1) o continuă și strictă respectare a legii iudaice, (2) recunoașterea lui Isus ca Mesia în

sensul original al cuvîntului, (3) tăgăduirea nașterii din fecioară și accentuarea faptului că Isus s-a născut în mod natural, fără intervenție divină și (4) ostilitatea militantă față de Pavel și edificiul gândirii paulinice. Cînd toate aceste atitudini apar împreună, putem distinge vestigii ale poziției nazarineene originare, poziția lui Isus însuși, a lui Iacov, Iuda și a conducerii de la Ierusalim.

Astfel, Iustin Martirul, scriind în jurul anului 150 d.Hr., vorbește despre cei care îl privesc pe Isus ca pe Mesia, dar și ca pe un om în același timp. Ei respectă legea iudaică în probleme referitoare la circumcizie, respectarea sabatului și constrîngerile alimentare. Și sînt ocoliți de creștinii paulinici.¹

Cu aproximativ o jumătate de secol mai tîrziu, Irineu, episcop de Lyon, a făcut cunoscut violentul și dogmaticul lui atac asupra principalelor erezii ale timpului său, *Adversus haereses*. Irineu era vocea ortodoxiei în plină coagulare, iar eticheta lui de erezie, ca și selecția făcută de el textelor canonice, și-au lăsat o amprentă de neșters asupra Bisericii de la Roma. În opera sa, Irineu tuna și fulgera împotriva unui grup pe care îl numea „ebionit” – un termen utilizat de autorii manuscriselor de la Qumran pentru a se descrie pe ei înșiși și care poate fi tradus, pur și simplu, ca „săracii”. După Irineu, ebioniții insistau că Isus fusese om, nu Dumnezeu, și că nu se născuse din fecioară. Ei susțineau că a devenit Mesia numai în urma botezului – ca ungere sau încoronare. Ei foloseau doar *Evanghelia după Matei* și, la fel ca Isus însuși, ca și esenienii și zadoikiții, utilizau cărțile profetice din Vechiul Testament. Respectau cu strictețe legea iudaică și respingeau epistolele paulinice, „respîndindu-l pe Apostolul Pavel, numindu-l un apostat de la Lege”.²

Un secol mai tîrziu, în epoca lui Constantin, învățătura nazarineană încă mai supraviețuia și mai era răspîdită. Și, așa cum am arătat, se spune că episcopul Romei, în 318 d.Hr., s-a întîlnit cu nazarineenii sau conducătorii Desposyni, descendenți direcți ai familiei lui Isus. În aceeași vreme, istoricul bisericii, Eusebius, îi acuza pe nazarineeni (pe care, ca și Irineu, îi numea ebioniți) că sînt eretici. Ei considerau că „... epistolele apostolului (Pavel) trebuie respinse la grămadă, numindu-l renegat în fața Legii și folosind numai *Evanghelia după Evrei*, față de celelalte nemani-festînd respect”.³

O sută de ani mai tîrziu, la sfîrșitul secolului al patrulea sau începutul celui de-al cincilea, un alt părinte al bisericii, Epiphanius,

a lansat un nou atac împotriva a ceea ce el numea erezie. Pentru el, „ebionit” și „nazarinean” erau termeni interșanjabili. Precum Irineu, Epiphanius îi condamnă pe ebioniți sau nazarineeni pentru că negau nașterea din fecioară, afirmau că Isus era om născut dintr-un om, declarînd că Isus devenise Mesia doar în momentul botezului, și utilizînd o altă variantă a *Faptelor*. În plus, „nu aveau nici o rușine”, scrie Epiphanius indignat, să-l denunțe pe Pavel, considerîndu-l un *pseudapostolorum* – un „fals apostol”.⁴

Într-un text nazarinean, Pavel este numit „dușmanul”. Textul insistă că urmașul de drept al lui Isus era fratele său Iacov și se străduia din greu să demonstreze că Simon Petru nu „dezertase” de fapt în tabăra gîndirii paulinice. Simon Petru este citat ca avertizînd împotriva oricărei alte autorități decît aceea a conducerii nazariene: „Apropiați-vă cu mare grijă, dacă nu aveți încredere în învățător, pînă cînd nu aduce o mărturie de la Iacov, fratele Domnului.”.⁵

În anii 1960, profesorul medievalist Schlomo Pines a descoperit, în colecția de manuscrise arabe datînd din secolul al zecelea și deținute de o bibliotecă din Istanbul, cîteva copii ample și foarte detaliate ale unui text și mai vechi, din secolul al cincilea sau al șaselea, pe care arabii îl atribuiau „*al-nasara*” – nazarineenilor. Se crede că textul original a fost scris inițial în siriană și a fost descoperit într-o mînaștire creștină din Khuzistan, în sud-vestul Iranului, în apropiere de granița cu Irakul. Se pare că ilustrează o tradiție care datează, fără întrerupere, încă de la conducerea nazarineană originală plecată din Ierusalim cu puțin timp înainte de revolta din anul 66 d.Hr. Încă o dată, se afirmă că Isus a fost un om, nu un dumnezeu, și este respinsă orice idee referitoare la caracterul lui divin. Importanța legii iudaice este întărită. Pavel este criticat sever, iar despre discipolii săi se spune că „au abandonat religia lui Hristos și s-au supus doctrinei religioase romane”. Evangheliile sînt respinse ca neserioase, povestiri la mîna a doua care conțin „ceva, dar foarte puțin, din cuvintele și povețele lui Hristos sau alte informații referitoare la el”. Și asta nu este totul. Documentul arab din secolul al zecelea merge mai departe și afirmă că secta de la care a fost obținut textul nazarinean încă mai există și este considerată o elită printre creștini.⁶

O primă formă a tradiției nazarineene a fost „erezia” cunoscută azi drept creștinismul nestorian. Numele vine de la Nestorie, care,

în 428, a fost numit patriarh al Constantinopolului. Așa cum s-a întâmplat mult mai recent cu episcopul de Durham, Nestorie și-a făcut cunoscută poziția foarte clar. În același an în care și-a luat în primire funcția, el a declarat pe față: „Nimeni să nu o mai numească pe Maria mama Domnului. Pentru Maria, el era doar om”.⁷ Nu mai este nevoie să spunem că a provocat imediat scandal. Trei ani mai târziu, Nestorie a fost condamnat și excomunicat. Scrisoarea prin care era informat de sentința pronunțată începea în bătaie de joc: „Sfântul Sinod către Nestorie, noul evreu”.

În 435, Nestorie a fost exilat în deșertul egiptean, dar influența lui nu s-a diminuat. Biserica persană a rămas nestoriană.⁸ Iar când, în 451, Nestorie a fost declarat eretic în mod oficial, biserica egipteană, chiar dacă nu era de acord cu el, a refuzat să accepte ordinul. Și ea, de asemenea, s-a rupt de biserica romană și este posibil să se fi unit cu biserica coptă. Între timp, gândirea nestoriană nu numai că a continuat să supraviețuiască, dar a demonstrat și o uluitoare tenacitate. În secolul douăzeci, încă era activă, menținea o școală teologică la Nisibis, în nordul Mesopotamiei. Recent, patriarhul oficial și mai mulți discipoli au emigrat la San Francisco, acolo unde biserica nestoriană există și azi.

Dar dacă biserica nestoriană a oferit un vehicul prin care gândirea nazarineană a supraviețuit peste timp, au mai existat și altele. Am întâlnit în sursele Prioriei din Sion aluzia că unii dintre membrii de la începuturi sau dintre cei ai ramurii reprezentate de Cavalerii Templieri au stabilit contacte cu unele secte eseniene/zadokite/nazarineene care încă mai existau în timpul cruciadelor, la mai bine de un mileniu după moartea lui Isus. Deși nu este cu totul neplauzibil, aceste aluzii nu sînt bazate pe dovezi consistente și am ezitat să le dăm crezare. Lucrurile sînt mult prea nesigure și imposibil de confirmat.

Totuși, la scurt timp după apariția lucrării *Holy Blood, Holy Grail*, am primit o scrisoare de la dr. Hugh Schonfield, autor al *The Passover Plot* și al altor lucrări importante despre originile creștinismului. Pe parcursul întîlnirii care a urmat, ceea ce ne-a spus dr. Schonfield s-a dovedit a fi de-a dreptul uluitor. Cu cîtva timp în urmă, descoperise un sistem criptografic – îl numea „cifrul atbash” – care fusese utilizat pentru a ascunde unele nume în textele eseniene/zadokite/nazarineene. Cifrul apărea, de exemplu, în unele manuscrise descoperite la Qumran.

În *Secrets of the Dead Sea Scrolls* (*Secretele manuscriselor de la Marea Moartă*), dr. Schonfield oferă o amplă explicație asupra modului exact în care lucrează cifrul atbash.⁹ În cea mai recentă carte a sa, *The Essene Odyssey*, el descrie cum, după ce a citit cartea noastră din 1982, a rămas intrigat de misteriosul principiu venerat de cavalerii templieri sub numele de „Baphomet”. Dr. Schonfield a aplicat principiile criptografice atbash asupra lui „Baphomet”. Cuvântul enigmatic a fost „descifrat” perfect în „sophia” – „înțelepciune” în greacă.¹⁰

Ceea ce nu putea să fie doar o coincidență. Dimpotrivă, demonstrează, fără nici o îndoială, că templierii cunoșteau cifrul atbash și îl utilizau în riturile lor obscure, heterodoxe. Dar cum ar fi putut templierii, activi la începutul secolului al doisprezecelea, să cunoască acest sistem criptografic vechi de un mileniu, ai cărui utilizatori păreau să fi dispărut de pe scena istoriei? Nu există decît o singură explicație plauzibilă. Este clar că cel puțin cîțiva dintre acești utilizatori nu dispăruseră de tot, ci încă mai existau pe vremea cruciadelor. Și este evident că templierii intraseră în contact cu ei. Utilizarea de către templieri a cifrului atbash sugerează că o sectă nazarineană sau neo-nazarineană continua să supraviețuiască probabil în secolul al doisprezecelea în Orientul Mijlociu și că-și transmisese cunoștințele spre apus.

Cifrul atbash

א	=	ת
ב	=	ש
ג	=	ר
ד	=	ק
ה	=	צ
ו	=	פ
ז	=	ע
ח	=	ס
ט	=	נ
י	=	ם
כ	=	ל

Nazarineenii din Egipt

Pînă acum am mers pe urmele migrației și supraviețuirii gîndirii nazarineene la nord-est de Țara Sfîntă, în Siria, Asia Minor, Turcia, Persia, parte din sudul Rusiei și India – regiuni pe care tradiția și dr. Koester le consideră evanghelizate de Iuda Toma, fratele geamăn al lui Isus. Dar aceste regiuni, rupte, în cea mai mare parte, de curentul

principal în care s-au dezvoltat ideile occidentale, nu erau singurul refugiu al gândirii nazarineene. Aceasta a fost transmisă și spre sud-vest, în Egipt și pe coasta Africii de Nord, unde s-a aflat într-un contact mult mai direct cu credința romană în curs de configurare. Și, în ciuda încercărilor Romei de a o suprima, a exercitat o influență mult mai ușor de identificat asupra evoluției creștinismului occidental.

Încă din vremurile Vechiului Testament, a existat un schimb constant, de bunuri și de idei, între Palestina și Egipt. În epoca lui Isus, Alexandria era cel mai eclectic, mai ecumenic și mai tolerant oraș din întregul Imperiu Roman – singura răscruce de drumuri importantă pe căile de transport mediteraneene și, astfel, un fel de depozit central nu numai pentru mărfuri, ci și pentru sisteme de gândire. Școlile de mistere venite din vechiul Egipt coabitau în pace cu școlile grecești de mistere, cu filozofia elenistică, cu învățăturile religioase din Palestina și Siria, cu urme ale tradiției zoroastriene și mithraice, cu secte și culte din toate zările mediteraneene, chiar și cu ramuri îndepărtate ale hinduismului și budismului importate tocmai din India. Marea Bibliotecă din Alexandria era cea mai mare și mai cuprinzătoare din toată lumea cunoscută și, în mod firesc, făcea din oraș un centru cultural.

Deloc surprinzător, Alexandria a furnizat un loc de refugiu pentru evreii din Țara Sfântă – din motive comerciale în timpul epocilor de stabilitate, ca refugiu în timpul războaielor și revoltelor. Într-adevăr, se estimează că aproape o treime din populația Alexandriei din secolul întâi era formată din evrei. Conform Evangheliilor, Isus și familia lui și-au găsit în Egipt adăpost de persecuțiile lui Irod, acolo unde se aflau, desigur, sprijinitori deschiși la minte. Iar Philo Alexandrinus, numindu-i „terapeuți“, vorbește despre membrii unei secte iudaice ale căror atitudini și practici erau identice cu acelea ale esenienilor sau zadokiților din Țara Sfântă – identice, cu alte cuvinte, cu acelea ale discipolilor lui Isus. Iar după cele două mari revolte din Palestina – aceea din 66–74 și aceea din 132–135 –, se spune că un număr important de militanți iudei înfrinți au fugit în Alexandria.¹¹

Dacă Iuda Toma nu a ajuns în Egipt el însuși, nu este nici o îndoială că învățăturile nazarineene, de felul celor pe care le propovăduia în Siria, au ajuns. În Egipt a fost descoperită pentru prima dată *Evanghelia după Toma* – pe lângă multe alte documente gnostice tomite sau nazarineene aflate printre manuscrisele de la Nag Hammadi. Gândirea nazarineană a lăsat urme de neșters asupra dezvoltării creștinismului egiptean. Chiar și atît de respectatul părinte al bisericii, Clement din

Alexandria, era, din multe puncte de vedere, mai apropiat de doctrina nazarineană originară decît de credința paulină de la Roma. Așa-numitele „erezii“ care, în Siria și de aici mai departe, spre nord-est, au păstrat gîndirea nazarineană, apăreau și în Egipt. Alte erezii, de exemplu, aceea a lui Arie, care îl considera pe Isus om, nu Dumnezeu, au apărut aici și reflectă influențe nazarineene.

În secolul al cincilea, credința paulină de la Roma încă mai încerca să-și impună autoritatea asupra Egiptului. Marea Bibliotecă din Alexandria fusese incendiată de „creștini“ în anul 411 d.Hr. Ultimul mare filozof neoplatonic, o femeie, Hypatia, a fost lapidată în anul 415 d.Hr., pe cînd se întorcea de la bibliotecă, tot de către „creștini“. Fără nici o îndoială, caracterul heterodox al creștinismului egiptean a continuat să supraviețuiască. În 435, așa cum am menționat, Nestorie a fost dat jos de pe scaunul patriarhal de la Constantinopol și exilat în deșertul egiptean. Iar în 451, biserica egipteană a refuzat să accepte autoritatea în creștere a Romei.

Pînă la urmă, efectul cel mai de durată al creștinismului egiptean a constatat mai puțin în simpla perpetuare a gîndirii nazarineene, cît în dezvoltarea unei structuri administrative care să adăpostească și să transmită mai departe această gîndire. Acest sistem a fost monahismul.¹² Dacă Roma, în timpul lui Constantin, a început să-și asume caracteristicile vechii preoții a saducheilor irodieni, creștinismul egiptean aflat în afara marilor centre urbane s-a îndreptat tot mai mult către un cadru specific esenienilor și zadokiților din timpurile lui Isus. Este clar că sistemul monahal egiptean, cu rețeaua lui de comunități din deșert, era modelat după prototipuri asemănătoare celui de la Qumran.

Prima comunitate din deșert în stilul celei de la Qumran a fost întemeiată de Pahomie în jurul anului 320, exact în același moment în care biserica paulinică de la Roma era oficializată de Constantin. Minăstirea lui Pahomie a generat imediat un număr de prozeliți. La moartea sa, în 346, mii de călugări se aflau răspîndiți în deșertul egiptean, iar principiile aflate la baza sistemului erau transmise peste tot. Poate că cel mai faimos reprezentant al monahismului egiptean este Sfîntul Anton. Este semnificativ că atît Pahomie cît și Anton au evitat hirotonisirea. Important este că sistemul monahal nu era o apariție spontană, ci reprezenta o formă de opoziție la structura ierarhică rigidă de la Roma.

Este foarte adevărat că exista și un episcop paulinic al Alexandriei. Dar, în ciuda prezenței structurilor romane, credința creștinilor egipteni se opunea ierarhiei ecleziastice și administrației de la Roma și își găsește adevărata formă de exprimare în sistemul monahal. În fond, monahismul, care a ajuns să reprezinte o structură administrativă alternativă, nu datora nimic și adeseori ajungea la ciocniri cu Roma. El devenise păstrătorul unei tradiții nazarineene paralele, cu un anumit specific.

În timp ce Roma aspira din ce în ce mai ambițioasă la idealul ei imperial, mănăstirile egiptene se mândreau cu o mult mai pură, mai sinceră și mai exactă prezență a lui Isus, a învățăturilor și a neamului său. Iar în timp ce Biserica de la Roma se organiza într-o structură foarte exactă de dioceze și episcopii, conduse de episcopi și arhiepiscopi, sistemul monahal din Egipt permitea o dezvoltare mult mai flexibilă, ca și o mai mare aplecare către învățătură. Deși starețul mănăstirii exercita o oarecare autoritate asupra turmei sale, nu era mai „înalt“ în plan spiritual. Spre deosebire de episcopi și arhiepiscopi, starețul nu avea prerogative speciale conferite lui de Dumnezeu, nici nu deținea o putere asupra comunității. Era ales de frații săi în scop utilitar, dar în ochii Domnului rămânea un simplu muritor. Sistemul monahal era esențialmente nonierarhic. Iar când conducerea de la Roma dicta textele care vor deveni Noul Testament canonic, mănăstirile din Egipt adoptau o categorie mult mai largă de învățături, fapt dovedit de prezența *Evangeliei după Toma* și a altor texte la Nag Hammadi.¹³

Erezia spaniolă a lui Priscillian

Din Siria și din Egipt, tradiția nazarineană a început să se propage tot mai departe. Bună parte din comerțul peste Mediterana cu Spania și Galia era controlată de sirieni. Din Alexandria plecau în fiecare zi corăbii către coastele atlantice ale Europei. Așadar nu este surprinzător că urme ale gândirii nazarineene au ajuns pe această coastă. În momentul sosirii creștinismului paulinic, care se înainta pas cu pas pornind de la Roma, ele se aflau și se consolidaseră deja aici.

Este posibil ca cel mai important personaj de la începuturile creștinismului spaniol să fie Priscillian din Avila, învățătorul de la

sfârșitul secolului al patrulea. Născut într-o familie de vază, Priscillian a rămas un laic, nu a fost niciodată hirotonisit de Roma. Deși a început în sudul Spaniei, mișcarea lui s-a întins repede spre vest și nord, prinzând rădăcini temeinice în Galicia, care a devenit locul ei de suflet. Aici, pe coasta atlantică din nord-vestul Spaniei, pare să fi fost hrănită și întărită prin intermediul rutelor maritime pornite din Egipt și răsăritul Mediteranei. Treptat, a pătruns peste Pirinei, în Galia, și a devenit forma dominantă de creștinism în Aquitania. În același timp, Priscillian a încercat să adune materiale aflate în afara provinciilor romane. Unul dintre principalii săi discipoli, o femeie numită Egeria, s-a imbarcat între 381 și 384 într-o călătorie specială în Orientul Mijlociu. Ea a vizitat Edessa, centrul gândirii tomitice, și a făcut un tur al bisericilor mesopotamiene de orientare nestoriană sau nazarineană.¹⁴ Importanța acestui lucru nu trebuie ignorată. Ea indică metoda prin care o formă a creștinismului aflat în afara sferei de influență paulinică începea să-și găsească locul în Europa Occidentală.

Învățăturile lui Priscillian erau caracterizate și ele de elemente de sorginte nestoriană, ca și de urme ale maniheismului gnostic. În același timp, se trăgea și din grosul materialelor strict iudaice, incluzând aici numerologia și alte forme ale Cabalei timpurii – care, așa cum am amintit mai înainte, era strâns legată de surse eseniene/zadokite/nazarineene. Se pare că și Priscillian cerea respectarea unor dogme ale legii iudaice. Spre deosebire de creștinismul paulinic, respecta sabatul de simbată. Nega Treimea. Și utiliza numeroase lucrări de orientare nazarineană, printre care și *Faptele lui Toma*. Ca și precursorii săi din Egipt, Siria și Asia Minor, Priscillian afirma, în învățăturile sale, că Iuda Toma fusese fratele geamăn al lui Isus.¹⁵

În 386, Priscillian și cel puțin încă cinci discipoli au devenit primii eretici care au fost sacrificați. Sentința a fost executată la Trier, dar trupul lui Priscillian a fost dus în Spania și înmormântat în Galicia. Acolo este comemorat ca martir, mormântul a devenit un altar, un loc sacru, un centru de pelerinaj. Cel puțin o autoritate în domeniu, profesorul Henry Chadwick de la Oxford, aduce argumente că mormântul din Santiago de Compostela este, de fapt, mormântul lui Priscillian.¹⁶

Santiago de Compostela este o dovadă a modului în care a devenit cunoscută în Spania tradiția nazarineană. Așa cum am văzut, biserica paulină de la Roma l-a considerat pe Iacov, fratele lui Isus, ca fiind stinjenitor și a încercat să preîntâmpine acțiunile lui, ori de

cîte ori a fost posibil, pentru a-l îndepărta și a-i minimaliza rolul. Doar o epistolă fragmentară a acestuia a supraviețuit în Noul Testament canonic. Dincolo de aceasta, mai apare doar pe scurt, în trecere, în Evanghelii, și ca personaj secundar în *Fapte*. Acum, Santiago de Compostela – biserica Sfântului Iacov din Compostela – a devenit, cu excepția Romei, cel mai important sanctuar și centru de pelerinaj al creștinătății medievale. De la Santiago a pornit Reconquista – cruciada de eliberare a Spaniei de sub mauri. Într-adevăr, Santiago a generat chiar propriul ordin cavaleresc, Ordinul de Santiago, organizat pe modelul Cavalerilor Templieri și Ospitalieri.

Conform tradiției spaniole din secolul al șaptelea, Sfântul Iacov chiar a vizitat Spania și a predicat acolo. Se pretinde chiar că, după moarte, trupul său a fost adus de la Ierusalim și înmormîntat acolo. Ambele afirmații, deși îndoielnice, mărturisesc cît de prețuit era Iacov într-un loc considerat în general a fi pe deplin în sfera de influență paulinică. Santiago de Compostela are tot dreptul să fie privit ca un sanctuar al supraviețuirii gândirii nazarineene, și, implicit, ca o sfidare la adresa Romei.

La începutul secolului al nouălea, au fost exhumate la Santiago rămășițe umane. La acel moment, s-a crezut că sînt moaștele Sfântului Iacov. Săpături mult mai recente, efectuate între 1946 și 1959, au descoperit un număr de morminte din secolele al patrulea și al cincilea. Mormintele erau cu fața la răsărit, spre Ierusalim, așa cum stăteau nazarineenii cînd se rugau. Acum se consideră că mormintele aparțin creștinilor spanioli timpurii și se aflau în apropierea mausoleului unui om considerat sfînt. Așa cum am spus, cel puțin o autoritate în domeniu susține că mauzoleul cu pricina este al lui Priscillian, lucru în general acceptat și de populația locală. De fapt, se spune că drumul pelerinilor către Santiago este cel pe care a fost adus trupul lui Priscillian de la Trier, pentru a fi înmormîntat.¹⁷

Biserica celtă a Irlandei

În fond, Spania a fost totuși doar o etapă în transmiterea și supraviețuirea tradiției nazarineene, care și-a continuat migrația spre nord, la granița autorității bisericii romane, pînă cînd, între

jumătatea secolului al cincilea și jumătatea secolului al șaptelea, și-a găsit deplina exprimare europeană în biserica celtică a Irlandei.

În primele secole ale erei creștine, Irlanda era relativ izolată de restul Europei. Geografia și topografia asigurau imunitatea Irlandei în fața invaziei teutone – a saxonilor, de pildă, care invadaseră Anglia și trântiseră panteonul germanic și pe Wotan peste creștinismul căruia de abia îi creșteau aripile. Izolată de Marea Irlandei, Irlanda rămăsese un refugiu, un liman. La zenitul (sau nadirul) așa-numitului Ev Mediu întunecat, a devenit adevăratul centru de învățătură al întregii Europe. În timp ce continentul, chiar și Anglia, erau ruinate de dezordini și conflicte, Irlanda rezista ca bastion al științei, culturii și civilizației. Cărturarii fugeau de peste tot și se adunau aici. Nenumărate manuscrise erau aduse aici pentru a fi păstrate și copiate. Cu marile lor biblioteci, mănăstirile atrăgeau învățați din toată lumea. Deși avea loc și o lucrare misionară, învățămîntul era pe primul plan. Creștinii migrau spre Irlanda nu ca să impună altora credința, ci ca să se cufunde și ei în învățătura trecutului și să descopere, în liniștea și pacea Irlandei, propria legătură intimă cu Dumnezeu, departe de ierarhia preotească. Clerici din toată lumea creștină se pregăteau în Irlanda. La fel și reprezentanți ai familiilor nobile și regale. La jumătatea secolului al șaptelea, Dagobert al II-lea, un personaj central în misterul de la Rennes-le-Château, a crescut și a fost și el educat la mănăstirea Slane, la nordul Dublinului de azi.

În această perioadă, contactul Irlandei cu Roma era dificil și insuficient. Niciodată nu fusese pe deplin izolată, așa cum pretindeau istoricii bisericii din secolul al nouăsprezecelea, când încercau să explice caracterul heterodox al bisericii celtice. Dimpotrivă, orientarea bisericii celtice era intenționată și făcută de bunăvoie, nu o consecință a izolării forțate și a ignoranței. Dar Roma, separată de Irlanda de un continent în plin proces de transformare, avea mijloace reduse pentru a-și implementa decretul și a le aplica prin constrângere. Irlanda rămânea liberă să primească ideile care soseau, la fel de libere ca și mărfurile comercianților, din aproape toată lumea cunoscută. Comerțul cu Irlanda se făcea numai pe mare, iar traficul maritim nu o lega doar de Anglia și Galia, ci și de Spania și Africa de Nord, ca și de răsăritul Mediteranei.

Acum se știe cam de când a apărut creștinismul în Irlanda – și, dacă asta contează, în toate insulele britanice. După cronicarul Gildas, din secolul al șaselea, existau „creștini” în Anglia încă din

timpul împăratului Tiberiu, care a murit în anul 37 d.Hr. Este imposibil de verificat și pare cumva prea devreme, dar, dat fiind traficul maritim permanent, nu este chiar imposibil. În orice caz, o formă sau alta de „creștinism“ trebuie să fi ajuns în Britania cam în perioada menționată de Gildas.

Istoricul bisericii, Tertulian, ne lasă să înțelegem că, prin anul 200 d.Hr., exista o comunitate creștină bine atestată în Britania, nu numai în Anglia romanizată, ci și în regiuni „inaccesibile romanilor“. Puțin probabil ca asta să însemne Scoția. Aproape sigur este vorba de Țara Galilor și, posibil, de Irlanda. În orice caz, în 314, aproape un secol mai târziu, erau prezenți trei episcopi britanici la Conciliul din Arles, atestând existența unei congregații organizate. La Conciliul de la Arminium, patruzeci și cinci de ani mai târziu, apar patru episcopi britanici, dintre care unul își plătise singur drumul, ceea ce pare să fie un semn de prosperitate. Tot atunci se afirmă că unii dintre primii apostoli călătoriseră în Britania.

La începutul secolului al cincilea, creștinismul ajunsese, cu siguranță, și în Irlanda. La fel cum ajunsese și erezia pelagiană care, printre alte lucruri, pune la îndoială păcatul original și-i acorda omului liberul arbitru într-o mai mare măsură decât permitea biserica romană. În jurul anului 431, Palladius a devenit primul episcop al Irlandei. Un an mai târziu, Palladius a fost urmat de călugărul northumbrian cunoscut azi ca Sfântul Patrick. Palladius a condus o congregație deja organizată, aflată probabil pe coasta de sud-est a Irlandei. Se crede că evanghelizarea Sfântului Patrick a avut loc mai ales în nordul țării, printre păgini. Este interesant că activitatea Sfântului Patrick pare să fi fost călăuzită mai mult de deziluziile și dezamăgirile sale personale decât de rîvna credinței. Superiorii nu-l consideraseră demn să fie preot.¹⁸ Reflectă asta neîncrederea în calitățile lui Patrick? Sau în gândirea lui?

Există unele dovezi că Sfântul Patrick era „tentat“ de erezia ariană – care, printre altele, susține că Isus s-a născut muritor, ca orice alt om.¹⁹ Din păcate, nu avem nici o indicație despre măsura exactă în care Patrick se apropiase de gândirea ariană. Este semnificativ totuși că niciunde în scrierile și învățăturile sale care au supraviețuit nu se face nici o mențiune la nașterea din fecioară – o omisiune bătătoare la ochi pentru un evanghelizator din acele timpuri. Nici cuvintele părinților bisericii și nici canoanele conciliilor nu par să fi fost acceptate de Sfântul Patrick. El pare să fi rezistat la toate

mijlocirile, fie că era vorba de îngeri, sfinți sau ierarhia preotească. Se baza exclusiv pe scripturi.

În lumina descoperirilor arheologice recente, nu mai există nici un dubiu că acest creștinism celtic, așa cum a evoluat de la Sfântul

Patrick pînă la Sinodul de la Whitby de la jumătatea secolului al șaptelea, datora prea puțin Romei. În cea mai mare măsură își trăgea direcția și seva din Egipt, Siria și bazinul mediteranean. În orice caz, această sevă era filtrată prin Spania. Astfel, de exemplu, textele priscillianiste erau utilizate în Irlanda, în ciuda caracterului eretic pe care îl aveau în ochii Romei.²⁰ Și, cel puțin din 569, biserica celtică avea propria sa ascultare, episcopia din Bretoña, situată la Santa Maria de Bretoña, în Galicia, în apropiere de Mondoñedo²¹, regiunea din nord-vestul Spaniei a cărei capitală va deveni Santiago de Compostela și care va rămîne cea mai loială învățăturilor priscillianiste. Dar dacă biserica celtică își trage o parte a sevei din Spania, ea derivă și din surse mult mai vechi. Sau, cu cuvintele scriitorului suedez Nils Aberg: „Sîntem obligați... să presupunem o influență directă, la mare distanță, a lumii mediteraneene asupra Irlandei“.²²

Se știe că Egiptul a fost vizitat de călugării irlandezi. Avem chiar și jurnale de călătorie, conținînd, de exemplu, descrieri ale piramelor și instrucțiuni precise pentru călătorul în Țara Sfîntă. În același timp, un pomelnic irlandez menționează șapte călugări egipteni înmormîțați la Disert Ulidh în Ulster. În toponimia irlandeză poate fi sesizată influența egipteană – Desertmartin în apropiere de Londonderry sau Desert Oenghus în Limerick. Nu există nici un astfel de deșert în Irlanda. Se consideră azi că aceste nume erau utilizate pentru comunitățile monahale care imitau prototipurile egiptene din deșert.²³

Dovezile contactului între Irlanda și Egipt sînt mult prea vaste pentru a le inventaria în detaliu. Cîteva exemple sînt suficiente pentru a o ilustra. Astfel, o porțiune din textul irlandez cunoscut ca *Salthair na Rann* este o copie din secolul al unsprezecelea sau al doisprezecelea a *Cartii lui Adam și a Evei*, alcătuită în Egipt în secolul al cincilea și care nu a ajuns într-o altă țară europeană.²⁴ Motive și decorațiuni egiptene indiscutabile au fost găsite în cărțile și manuscrisele irlandeze. Liturghia bisericii celtice conține elemente egiptene și siriene ușor de perceput. Episoade dintr-o „Viață a sfinților“ irlandeză vin direct dintr-o sursă alexandrină. Liturghii și rugăciuni apocrife utilizate în Egipt erau utilizate și în Irlanda. Biserica celtică sărbătorea Fecioara în aceeași zi cu biserica egipteană, nu la momentul dictat de Roma. Potire din sticlă, identice potirelor utilizate în Egipt, au fost găsite în regiunea Waterford. „Clopotul Sfîntului Patrick“ din secolul al cincilea este o copie

evidență a clopotelor utilizate în Egipt. Și mai există multe alte exemple de acest fel, pe care treisprezece secole de creștinism paulinic roman nu au reușit să le șteargă.²⁵

Dacă această creștinătate celtică își trage seva direct din Egipt, ea se bazează însă și pe alte tradiții eretice din Siria, Asia Minor și Mesopotamia. Am discutat deja despre modul în care gândirea nestoriană a fost un suport pentru tradițiile nazarineene. Încă din 430 – epoca Sfântului Patrick –, o carte în care erau prezentate învățăturile lui Nestorie circula în Occident. Nestorie însuși studiasse la școala de teologie din Antiohia, unde mentorul său fusese Teodor de Mopsuestia. La al cincilea sinod ecumenic din 553, Teodor, și toată opera sa, au fost anatemizate oficial și declarate eretice. Ca urmare, multe dintre învățăturile lui au dispărut de mult timp. Mai tot ceea ce știm despre el azi vine din Irlanda. Unul dintre principalele sale comentarii făcute scripturilor a supraviețuit numai într-un vechi manuscris irlandez.²⁶ Alte materiale ale lui Teodor apar în diverse manuscrise irlandeze datînd din secolul al optulea – la mai mult de patru secole după condamnarea sa. S-a spus că opera lui Teodor a fost tradusă și adusă în Irlanda de nimeni altul decît de Sfîntul Columban.²⁷

Influența răsăriteană, distinctă de a Romei, suferită de biserica celtică, s-a manifestat cel mai evident în monahismul irlandez. Asemănător bisericii egiptene, biserica celtică era mai puțin organizată în dioceze cît în jurul abațiilor și al mînăstirilor. Atît de mare era prestigiul acestor instituții, încît așa-numitului „abate purtător de mitră“ i se acorda în Irlanda un statut oficial neobișnuit, o poziție egală, în ierarhia ecleziastică, aceleia de episcop. Și nu era ceva excepțional pentru un abate irlandez să aibă episcopi sub jurisdicția sa.

Mînăstirile irlandeze erau organizate foarte asemănător cu cele din Egipt, Siria și restul bazinului mediteranean, din zonele aflate în afara influenței romane. În multe cazuri, chiar și planurile și organizarea comunității monahale erau identice. Chiar și „Regulamentul anahoretului“ irlandez era, în mare, similar cu regulile după care era organizată practica pustniciei în Egipt, Siria și Țara Sfîntă. Și, precum călugării din Orientul Mijlociu, călugării irlandezi, aflați sub tutela bisericii celtice, par să fi fost înșurați.

Așa cum am spus, Irlanda, între secolul al cincilea și al șaptelea, era un centru de învățămînt și de cultură. Poate cu excepția Romei, nu mai exista un alt loc comparabil în Europa. Din multe puncte de vedere, Irlanda era egalată doar de Bizanț. În Irlanda, ca și în Orientul

Mijlociu, învățatura și cultura erau componente integrale ale monahismului, iar bibliotecile irlandeze deveniseră păstrătoare ale materialelor venite din toată lumea cunoscută. La începutul secolului al șaptelea, mănăstirile irlandeze exercitau, practic, un monopol în ceea ce privea studiarea grecilor. Mulți scriitori păgîni erau și ei obiect de studiu. Iar biserica celtică nu respinsese moștenirea culturală precreștină. Tradiția barzilor, de exemplu, și-a găsit refugiul în biserica celtică și, astfel, s-a păstrat. Chiar Sfîntul Columban, după ce a devenit călugăr, a trăit și a studiat cu un bard în Leinster. Ulterior, el a apărut cauza barzilor cînd școlile și învățatura lor au fost atacate.

Prin organizare, prin utilizarea anumitor texte, prin multe alte aspecte, biserica celtică se sustrăgea bisericii de la Roma și funcționa ca păstrătoare a elementelor tradiției nazarineene transmise din Egipt, Siria și Asia Minor. Dar care era poziția doctrinară a bisericii celtice? Cum se poziționa față de Roma? Era într-adevăr o formă de erezie pe care Roma, din motive știute numai de ea, nu îndrăzneă să o stigmatizeze pe față? Și pe ce se baza maxima din secolul al șaptelea în care se spunea „biserica celtică aduce dragostea, în timp ce biserica romană aduce legea“?

În 664, Sinodul de la Whitby a dizolvat, practic, biserica celtică, iar Irlanda a fost adusă pe făgașul Romei. La Whitby, biserica celtică a renunțat la ultimele ei pretenții de autonomie și independență. Din acel moment, creștinismul din Irlanda a fost determinat și definit de Roma și toate documentele compromițătoare au fost distruse sau sechestrare. În urma celor întîmplate, Roma era singura care putea discuta despre diferențele care existaseră în trecut între cele două biserici.

Conform variantei oficiale, diferențele fuseseră foarte mici și ușor de reconciliat. Se spunea că nu fuseseră de acord cu ceremonia de numire a unui episcop, Roma cerînd să fie prezenți alți trei episcopi în timp ce biserica celtică impunea prezența unuia singur – o poziție plauzibilă, dată fiind greutatea cu care se călătorea în Irlanda acelor vremuri și dat fiind numărul mic de episcopi aflați oricum în țară. Se mai spune că nu se căzuse de acord asupra calendarului după care era fixată data Paștelui în fiecare an. Se mai spune că nu se căzuse de acord asupra tonsurii familiare azi, prelații bisericii celtice optînd pe atunci pentru raderea părului de pe toată partea frontală a capului, lăsîndu-l să crească în voie la spate – stereotipul imaginii moderne despre druid. În fine, se spune că nu erau de

acord cu amănunte ale botezului. Biserica celtică se pare că susținea o singură cufundare, în timp ce Roma solicita trei. Iar Roma insistă ca slujba să se țină în biserici sfinite, în timp ce, dată fiind raritatea bisericilor la acel moment și a tendinței lor de a se grupa numai în anumite zone, acest lucru nu era întotdeauna posibil în Irlanda.

Oricît de minore ar părea, acestea sînt punctele citate de obicei în legătură cu controversele dintre biserica celtică și cea romană. Dar cele două erau foarte diferite în privința multor altor puncte cruciale și nu putem decît să suspectăm că alta fusese problema, cele patru puncte de mai sus servind doar pentru ascunderea ei în fața posterității.

Analizii tîrzii au fost mult mai suspicioși. John McNeill, de exemplu, afirmă că „... problemele dintre romani și celți mergeau mult mai departe decît arată schimbul de argumente păstrat”.²⁸ El trage concluzia că „... marea problemă era autonomia clerului celt și rezistența la integrarea în sistemul ecleziastic roman”.²⁹ De fapt, adevărata problemă era mult mai adîncă și cu implicații mult mai mari.

O examinare mai atentă a bisericii celtice arată o mai mare deviere de la linia Romei decît se recunoaște de obicei sau s-a știut vreodată. Biserica celtică, de exemplu, avea propria slujbă de hiron-tonisire, foarte diferită de a Romei. Avea propria liturghie și misă, în care erau încorporate elemente răsăritene distincte, neacceptate de Roma. Avea chiar și propria versiune a Bibliei, traducere care era inacceptabilă pentru Roma. În contradicție flagrantă cu Crezul de la Niceea, biserica celtică se pare că ocolea credința în Treime, ba chiar o pune la îndoială. Clericii de mai tîrziu ai bisericii celtice se pare că urmaseră calea Sfintului Patrick, contestînd nașterea din fecioară. Iar în 754, la aproape un secol după Sinodul de la Whitby, papa încă mai primea plîngerii că misionarii irlandezi „ignorau canoanele bisericii, respingeau scrierile părinților bisericii și disprețuiau autoritatea sinoadelor”³⁰.

Și asta nu este totul. Pentru Roma, Vechiul Testament era utilizat episodic, iar Legea mozaică devenise superfluă. Se credea cu sinceritate că Isus abrogase Legea. În biserica celtică, Vechiul Testament continua să aibă un statut egal cu Noul Testament. Iar cînd Sfîntul Patrick sfîntește o biserică, se spune că lăsa în ea atît Evangheliile, cît și o copie după Lege. Legea mozaică era propovăduită activ ca o componentă importantă a creștinismului celtic. Camăta era interzisă, cum nu era la Roma. Relațiile sexuale erau

interzise în timpul ciclului femeilor. Femeile erau considerate necurate imediat după naștere. Iar legile căsătoriei respectau cu strictețe dogmele Vechiului Testament.

Era respectat și sabbatul iudaic. Paștele iudaic era sărbătorit oficial. Omorîrea animalelor pentru hrană se făcea în conformitate cu cerințele iudaice. Iar liturghiile și alte documente ale bisericii celtice care au supraviețuit s-au dovedit a fi împănate cu extrase din cărți iudaice apocrife și alte texte interzise de mult timp de Roma. Într-adevăr, atât de marcată era orientarea iudaică a bisericii celtice, încît se păstrează faptul că a fost acuzată pe față de iudaism, iar credincioșii au fost considerați evrei.³¹

Deloc surprinzător, documentele nu au supraviețuit – sau nu este permisă apariția lor la lumină –, ceea ce sugerează că biserica celtică avea, față de Isus, o atitudine foarte diferită de a Romei. După Sinodul de la Whitby, este evident că toate aceste dovezi au fost ascunse sau distruse. Dar, dat fiind caracterul iudaic al bisericii celtice, este rezonabil să considerăm că atitudinea ei față de Isus era cel puțin discutabilă din punctul de vedere al Romei. Aproape din toate punctele de vedere, este sigur că biserica celtică a fost mai mult decît simpla păstrătoare a gîndirii nazarineene – așa cum a fost creștinismul nestorian, de exemplu. Biserica celtică pare să fi fost efectiv nazarineană, într-un mod pur, mai puțin alterat decît alte instituții comparabile ale vremii.

Invazia tăcută a Romei

După standardele romane, biserica celtică era, fără nici o îndoială, eretică. Alte forme de creștinism, de prin alte locuri, fuseseră etichetate astfel pentru deviații mai mici de la canonul paulinic. De ce nu a primit aceeași etichetă și biserica celtică? Poate că din cauză că Roma nu avea o alternativă dacă spera să-și mai impună autoritatea asupra Irlandei. Stigmatizarea bisericii celtice ca eretică ar fi fost o adevărată declarație de război, iar, în perspectiva acestui război, Roma nu vedea nici o șansă pentru victorie. Nu avea propria armată clericală. Iar armatele propriu-zise, care îi asiguraseră hegemonia pe continent, nu erau capabile să organizeze o campanie

militară în Irlanda. De fapt, acolo nu exista nici un fel de administrație, militară sau politică, prin care Roma să se impună în forță în Irlanda. Orice încercare de cucerire prin forță – prin cuvânt sau cu sabia – ar fi fost ușor neutralizată sau respinsă. Nici Irlanda însăși nu avea o autoritate centrală, un „stăpîn” pe care Roma l-ar fi putut convinge să lucreze în numele ei. Astfel, era imposibil de încheiat un pact asemănător celui încheiat cu Clovis în Franța.

Din cauza acestor factori, orice încercare de stigmatizare ca eretică a bisericii celtice ar fi dus la pierderea definitivă a Irlandei. Ca urmare, Roma a trecut la diplomație și negocieri. În loc să fie constrinsă sau lovită pînă cînd s-ar fi supus, biserica celtică a fost înglobată. Procesul seamănă oarecum cu felul în care, azi, o corporație înghite competitorii mai mici. Ca urmare, Irlanda a fost ocolită de violența prin care Roma și-a impus suveranitatea în alte locuri.

În acest fel, în Irlanda nu pare să fi existat o persecutare pe scară mare a ereticilor. Nici nu pare să fi fost arse la grămadă cărți și manuscrise. Cele mai multe texte sacre ale bisericii celtice au continuat să fie utilizate o vreme, după care au fost retrase treptat și în tăcere în bibliotecile abațiilor și mănăstirilor irlandeze. Implicațiile acestui gest pot fi enorme.

Așa cum am arătat, biserica celtică se baza pe numeroase texte venite din afara sferei de influență a Romei – nazarineene, nestoriene, priscillianiste, gnostice și maniheiste, cărți care aparțineau apocrifelor iudaice și creștine. La un moment dat, în *Cartea de la Cerne*, a fost identificată o rugăciune derivată dintr-un text aflat printre manuscrisele descoperite la Nag Hammadi.³² Și alte lucrări au o unică ocurență în Irlanda, supraviețuind numai aici. Se vorbește despre multe altele, se știe că au fost în circulație. Sute de astfel de lucrări au fost distruse de vikingi în timpul raidurilor asupra coastelor irlandeze. Altele se știe că s-au păstrat. Unele au fost luate din Irlanda în timpul raidurilor vikinge și duse în siguranța mănăstirilor din Țara Galilor. Este posibil să mai existe azi, în arhive, biblioteci sau mănăstiri din Irlanda și Țara Galilor, un volum de materiale comparabile ca valoare cu cele descoperite la Nag Hammadi sau în manuscrisele de la Marea Moartă.³³

CAPITOLUL 9

Ultimele zile

Încă din copilărie, ni se sugerează să credem în apariția instantanee a creștinismului, ca edificiu de gândire coerent, cuprinzător, deplin dezvoltat și imuabil, izvorât direct de la Isus și organizat în jurul lui de către apostoli. Sîntem încurajați să ne imaginăm că doctrina creștină a fost formulată cu acuratețe, definitiv, și este incontestabilă ca legile lui Newton. Într-adevăr, sîntem împinși să credem că o lume întreagă, sau cel puțin aceea a Orientului Mijlociu, a descoperit dintr-o dată o religie cu totul nouă, într-o singură clipă de iluminare, așa cum Newton este descris descoperind legea gravitației în clipa în care i-a căzut mărul în cap. Și mai sîntem împinși să nu-l imaginăm pe Pavel propovăduind noua religie așa cum sînt promovate Coca-Cola și Pepsi în lumea a treia, dintr-o singură răsufflare, iar localnicii rămîn uluiți. Mulți dintre noi, dacă ne mai gîndim la astfel de lucruri, continuăm să ne bazăm și ca adulți pe aceleași idei.

Desigur, au existat școli de gândire și sisteme de credințe apărute, cel puțin în parte, în acest mod. Anumite curente islamice, de pildă, sînt și azi extrem de asemănătoare cu felul în care arătau în prima zi. Anumite școli budiste coboară într-un mod asemănător direct din învățăturile preluate la prima mînă direct de la Buddha. În epoca noastră, sînt indivizi care-i venerază și-i răspîndesc pe Marx și/sau pe Lenin ca și cum învățăturile acestora ar fi imuabile, iar lumea nu s-ar fi schimbat deloc din vremea vieții lor, iar dacă s-a schimbat a făcut-o numai pentru a le respecta doctrina.

Dar nici o persoană familiarizată cu faptele istorice nu poate visa să facă astfel de afirmații despre creștinism. Nimeni nu poate susține că ceea ce numim azi creștinism, în toate manifestările lui adeseori ireconciliabile, nu este rezultatul unui proces îndelungat, gradat, adeseori întâmplător, făcut prin aproximări succesive, adeseori nesigur, adeseori schismatic, adeseori prin compromisuri, adeseori improvizat, adeseori ca dezvoltare *a posteriori* și în bună parte ca accident al istoriei. În fiecare etapă din evoluția creștinismului au apărut factori aleatorii, elemente arbitrare, distorsiuni și modificări dictate de întâmplare sau de simpla eficiență socială și politică.

Unii creștini pioși, fără nici o îndoială, vor spune că acest proces reflectă voia Domnului, un traseu modelat și dictat de mîna providenței. Iar fiecare deviație, vicisitudine, start greșit, drum înfundat și ciudățenie trebuie interpretate ca o mărturie a acestui plan. Se poate argumenta și că numai o putere aflată deasupra omului poate vedea coerența în confuzia noastră generală.

Nu intenționăm să întărim sau să repudiem astfel de afirmații. Nu afirmăm că sîntem inițiați în planurile providenței, ale cosmosului sau ale altor principii care sînt responsabile pentru modelarea istoriei umane. Dar sîntem conștienți de măsura în care creștinismul este de fapt un accident istoric, de măsura în care șansa sau circumstanțele i-au modificat evoluția sau chiar i-au zădărnicit cu totul planurile. Dacă lucrurile s-ar fi petrecut puțin, foarte puțin, altfel, edificiul numit azi creștinism nu ar fi fost mai mult decît o altă școală iudaică. Dacă lucrurile ar fi luat-o la fel de puțin în altă direcție, poate că ne-am fi bazat încă două milenii pe învățăturile lui Pitagora, sau Platon, sau Hillel, sau Apollonios din Tyana, sau ale altui învățat, profet, înțelept sau învățător al lumii antice. Echilibrul a fost extrem de șubred. Totul putea să plutească dus de vînt spre una dintre variantele istorice alternative, iar ceea ce numim azi creștinism ar fi evoluat, să zicem, în direcția ariană, maniheană, nestoriană sau a altei „erezii“, sau n-ar fi evoluat deloc. Triumful creștinismului roman a fost „la mustață“, așa cum Wellington, în celebra lui frază, descria victoria lui la Waterloo.

Dintre toți factorii care au asigurat creșterea, dezvoltarea și supraviețuirea creștinismului, unul este, din punctul nostru de vedere, de-a dreptul crucial. Acest factor este climatul psihologic, mediul în care a apărut Isus și care i-a permis să aibă un astfel de impact

încă din timpul vieții. Isus era produsul unei epoci anume în istoria poporului său. Ne-am referit la această epocă și înainte, fie și numai în treacăt. Pentru Isus și contemporanii lui era cunoscută ca sfârșitul veacurilor, ultimele zile.

Fuseseră prorociți și apăruseră și alți Mesia înaintea lui Isus. Așa cum am văzut, David era un Mesia. Tot așa și Solomon. Așa erau și descendenții neamului lor care ocupaseră tronul Israelului pînă la Macabei. Astfel erau și membrii preoției pe linia lui Zadok, urmașii lui Aaron. Ce făcea unică așteptarea mesianică din vremurile lui Isus era asocierea ei cu o formă de isterie apocaliptică.

Țara Sfîntă trecea în vremea lui Isus printr-o acută criză a valorilor. Pastrătorii credinței erau înfrunțați și dovediți ca ineficienți, inadecvați și lipsiți de încredere. Ioan Botezătorul le predica oamenilor pocăința deoarece ziua judecării era aproape, iar oamenii din toată lumea iudaică erau convinși de asta. Și concura la asta teama, atît generală cît și din punct de vedere personal, și o aprigă dorință de salvare, dacă nu a întregii lumi, măcar în plan personal. Și mai exista tortura vinovăției, dorința de mărturisire a păcatelor. Și mai exista deziluzia în fața valorilor importate din Grecia și de la Roma. Acuzațiile de decadență, de imoralitate, de corupție, de decădere morală și depravare erau larg răspîndite, împreună cu amenințarea furiei divine și a răsplății divine. Se apropie ultima zi, spuneau profeții, repetînd cuvintele prorocilor din trecut, care erau interpretate ca semnificative pentru contemporaneitate. Dincolo de această cumplită retorică, apăruse un sentiment general de prăbușire – a legii, a codurilor, a ierarhiilor și a valorilor, aflate toate în curs de descompunere. Instituțiile sociale și politice se dezorganizaseră. Terorismul devenea tot mai înspăimîntător și mai activ. Iar, dincolo de această atmosferă tulbure, se manifesta o disperată căutare a sensului, care a condus la o nouă evaluare a lumii spirituale. Cum putea oare să fie convins Domnul să se țină de promisiune și să trimită un Mesia pentru mîntuirea poporului său?

Capitalizînd setea de spiritualitate, împreună cu cele mai puternice forțe sociale și politice, fundamentalismul religios și-a reafirmat pretențiile. Vechii Legi mozaice i s-a dat o nouă prețuire, nu doar ca principiu religios, ci și ca factor de coeziune al forțelor sociale. Pe lîngă proliferarea acestui fundamentalism, se intensifica și misticismul. Erau căutate, cu disperare, noi căi de stabilire a legăturii cu Dumnezeu. Apăruseră ca peste noapte și înfloreau secte

și culte de cea mai diversă orientare. Ezoterismul – magia, astrologia, divinația, alte forme ale „ocultismului“ – cunoșteau succesul în afaceri mai ales la păturile cele mai superficiale. Din partea magilor, a profeților și a învățătorilor religioși erau așteptate miracole. Umanitatea trăia în umbra tot mai întunecată a climatului milenarist. Și, din ce în ce mai mult, era simțită nevoia unui lider spiritual, beneficiar al unui mandat divin, al unui semn divin, care să dirijeze și să asigure mîntuirea.

Mecanismul aflat în spatele acestei situații era relativ simplu. Isus și contemporanii săi presupuneau că Dumnezeu nu este doar divin, omnipotent, omniscient și gelos, așa cum era descris în Vechiul Testament. Ei credeau și că este dispus să aibă o grijă specială față de poporul lui Israel – să-i acorde favoruri speciale. Ei, la urma urmei, erau poporul ales. Făcuseră un legământ unic cu el. Statutul aparte în ochii Domnului era indiscutabil. Dar era tot mai greu de ignorat faptul că poporul lui Israel se afla într-o situație dificilă, văduvit de monarhia de drept, asuprit de un uzurpator tiranic. Erau vitregiți și umiliți de armata de ocupație străină și de administrația care călca totul în picioare, valorile, cultura, religia, moștenirea.

Dacă Domnul era cu adevărat atotputernic, ce puteai să înțelegi din nenorocirile Israelului? Dacă Domnul era cu adevărat omnipotent, cum de permitea pîngărirea propriului Templu? Cum putea cineva să înțeleagă cum de lăsa să-i fie contestată autoritatea de către un conducător lumesc de la Roma care-și arogase singur caracterul divin? Nu erau posibile decît două explicații. Fie Domnul nu era omnipotent – presupunere nu numai inadmisibilă, dar la care nici nu aveai curajul să te gîndești. Ori nenorocirile lui Israel apăruseră, dacă nu direct prin voința Domnului, cel puțin cu acceptul lui. În acele vremuri era evident că, indiferent de darurile oferite de Domnul poporului său, aceste daruri fuseseră suspendate sau retrase. Pe scurt, Israel fusese abandonat de Domnul său.

De ce? Era de neconceput că Domnul ar fi dorit să rupă legământul. Dacă legământul fusese rupt, vina putea să aparțină numai și numai omului. Era inevitabilă concluzia logică. Omul îl încălcase. În consecință, Domnul, cu furia sa, nu făcea decît să-l pedepsească pe om.

Și acest lucru nu era, în contextul epocii, o problemă complicată de teologie. Era suficient să te uiți în jur și să vezi starea lumii

în care trăiai. Mai rămînea ca îndrumătorii religioși să facă paralela necesară cu vechile profeții. Starea generală corespundea cu aceea prorocită pentru perioada anterioară sfîrșitului lumii. Era evident, așadar, că Domnul se pregătea să sfîrșească lumea – fie exasperat de un experiment nereușit, fie pentru a crea o lume mai bună pentru cei care îi rămăseseră credincioși.

Aceste concluzii declanșaseră o stare emoțională. Era, evident, frica – frica de viitorul lumii și de soarta fiecăruia. Crescuse, evident, și sentimentul vinovăției, atît imaginară cît și reală. Iar vinovăția împingea la căință, la remușcări – fie pentru a amîna cataclismul general fie, dacă asta nu era posibil, pentru a se salva fiecare, pentru a-și asigura mîntuirea.

Din acest zbugium neobosit și emotiv al timpurilor lui Isus și-a tras seva mișcarea mesianică. Și această forță a conferit mișcării caracterul de împlinire a profețiilor. Credința în iminentul sfîrșit al lumii a ajutat la declanșarea revoltei din anul 66 d.Hr. Și, după revolta din 66 d.Hr., după distrugerea Templului, jefuirea Ierusalimului, împrăștierea populației din oraș și exterminarea aproape totală a iudaismului din Țara Sfîntă, lumea chiar s-a sfîrșit, cel puțin din punctul de vedere al evreilor.

Pe de altă parte, fusese anticipată supraviețuirea puținilor aleși credincioși. Schimbînd mesajul original și îmbrățișînd ideea unui Mesia strict spiritual, Pavel și discipolii săi erau capabili să se considere a fi chiar ei acei aleși. Și văzîndu-se ca acei puțini aleși a căror supraviețuire fusese promisă de Dumnezeu, ei au început, în secolele care au urmat, să se transforme în ceea ce-și imaginau că sînt.

PARTEA A DOUA

Căutarea înțeleșurilor

CAPITOLUL 10

Activarea simbolului

Oricît ar fi de diferită lumea contemporană față de aceea de acum două mii de ani, este uimitor cît de multe avem în comun cu ceea ce Isus și contemporanii săi considerau a fi sfîrșitul veacurilor. Poate că sîntem mult mai dezvoltăți tehnologic și înzestrați cu mult mai multă cunoaștere. Dar, în mod regretabil, se pare că nu sîntem mai înțelepți, mai inteligenți sau mai aproape de zeii noștri. Într-adevăr, nici măcar nu le mai cunoaștem numele.

Trecem încă o dată printr-o criză acută legată de sensul existenței, de incertitudinea față de direcțiile și scopurile noastre. Diverse sisteme, programe și ideologii care, cu numai un secol în urmă, păreau să promită atît de mult, s-au dovedit a fi găunoase, într-o mai mică sau mai mare măsură. Ca și în epoca lui Isus, trăim sub amenințarea că se va întîmpla ceva dezastruos. Fiecare atac terorist, fiecare accident aviatic, fiecare dezastru natural produce fiori de panică. Profundele și rapidele schimbări din civilizația noastră, nemulțumirea față de sistemul de guvernare, recurgerea tot mai frecventă la crimă și terorism ca mijloc de protest politic – toate cultivă ideea colapsului general, a prăbușirii sistemului de valori. Societatea se simte lăsată la voia întîmplării. Din ce în ce mai mult, cu ajutorul atentatorilor și a răpitorilor, așa și este. „Ce înseamnă asta?” ne întrebăm. Și, deziluzionați de eșecul materialismului de a da un răspuns la această întrebare, căutăm, ca și în epoca lui Isus, un răspuns într-o altă dimensiune, aceea spirituală.

În islam, în iudaism, în celelalte religii, dar și în creștinism, fundamentalismul sporește. Profeti și predicatori protestează împotriva decadentei, imoralității, corupției, decadentei morale. Pe de o parte, apar apeluri la o nouă ordine și la întoarcerea la codul moral mai strict din trecut. Pe de altă parte, misticismul este iar o industrie înfloritoare. Secte, culte, școli și terapii proliferază, dirijează mase enorme de adepți, colectează sume uluitoare și se bucură de sprijin din partea cercurilor politice.

Ca și în epoca lui Isus, umbra unui eveniment apocaliptic este tot mai mare. Fundamentalistii militanți pot să proclame că sfârșitul lumii este aproape. Chiar și pentru cei care n-au nici un motiv să aștepte intervenția miniei divine, amenințarea degetului senil ținut deasupra butonului nuclear este foarte reală. Sîntem ostatici neputincioși într-o realitate pe care nu o mai controlăm, trăim sub spectrul unei distrugerii pe care nu mai avem puterea să o înlăturăm. Și dincolo de anxietatea generală, de nebunia neputinței, de deziluzia produsă de politicieni stupizi și iresponsabili, se simte nevoia unui lider spiritual, a unui atotștiutor, atoteiubitor care să înțeleagă, să-și asume răspunderea și, fără să încalce libertățile democratice, să-și asume rolul de ghid, oferind încă o dată vieților noastre tot mai pustii un sens al existenței.

S-au mai văzut, desigur, în ultimele două milenii și alte momente asemănătoare în istoria occidentală, ca să nu mai vorbim de istoria lumii. Caracteristicile sfârșitului lumii sînt aplicabile și secolului al unsprezecelea, cînd Europa Occidentală s-a aruncat în vîltoarea cruciadelor, sau la începutul secolului al șaisprezecelea, cînd conjuncția constelațiilor părea să anunțe iminenta apocalipsă și, chiar dacă lumea a rămas mai mult sau mai puțin intactă, dominația catolică asupra Europei a cedat în fața Reformei protestante. Un secol mai tîrziu, pe cînd se apropia anul 1666, a fost un alt val de isterie. Creștinii anticipau iminenta sosire a Antihristului, bănuindu-se că și acesta măsoară timpul după calendarul gregorian. În același moment, evreii din Rusia, Ucraina, Persia și Imperiul Otoman, din Olanda și de pe coastele Atlanticului au încercat să-l vadă pe așteptatul Mesia în autointitulatul profet Sabbatai Zevi – acum cel mai stînjenitor moment din istoria iudaică. Și nu sînt acestea toate momentele de isterie mesianică din istoria occidentală. Adeseori, gîndirea milenaristă a mers mină în mină cu revoluțiile. Atît în Revoluția Franceză, cît și în aceea rusă, mulți

oameni, din ambele tabere, au încercat să vadă un eveniment cosmic și social de proporții apocaliptice. Răsturnarea ordinii sociale era interpretată, în funcție de poziția politică și de clasa căreia îi aparținea respectivul, fie ca blestem, fie ca mîntuire purtînd semnătura Domnului.

Din anumite puncte de vedere, așadar, epoca noastră nu este unică în asemănarea ei cu acel sfîrșit al veacurilor din secolul întîi. Din altele, este. Mișcări de masă bazate pe profeții autoproclamate tînd, din ce în ce mai îngrijorător, să devină profeții autoîmplinite. Așa cum am văzut, contemporanii lui Isus erau convinși că sfîrșitul lumii este iminent. Acționînd pe baza acestei convingeri, ei ajung să determine sfîrșitul lumii, dacă nu al lumii *ca întreg*, cel puțin al lumii lor. În mod asemănător, isteria apocaliptică de la începutul secolului al șaisprezecelea a precipitat sfîrșitul unei lumi. Tot așa au făcut mișcările care au culminat prin Revoluția Franceză și Revoluția din Octombrie. Ce distinge cultura noastră de aceste antecedente este că noi avem puterea, la propriu, de a determina sfîrșitul lumii – nu doar a unei lumi metaforice, a lumii unui grup de oameni sau a unei regiuni, ci chiar a lumii *ca întreg*. Cînd președintele Americii începe să gîndească în termenii Armagedonului, sîntem obligați să luăm lucrurile în serios. Desigur, nu pentru că președintele american este înzestrat cu o cunoaștere care nouă ne lipsește. Nici pentru că este privilegiat în plan divin sau ar cunoaște intențiile providenței. Nici pentru că părerile lui religioase particulare merită respect. Nu. Pur și simplu pentru că, absolut umilitor, ne aflăm la bunul lui plac. Și îi este perfect la îndemînă, tehnologic vorbind, să grăbească Armagedonul, aruncînd responsabilitatea lui pe umerii Domnului.

Sfîrșitul veacurilor sau apocalipsa funcționează ca un simbol extrem de puternic, atinge cele mai sensibile corzi ale sufletului uman, provocînd un răspuns intens. Dar astfel de simboluri, tocmai din cauza puterii pe care o au, sînt adeseori acaparate de un mic grup de oameni, manipulate în mod intenționat și utilizate în scopul exploatării celorlalți. Mai mult, astfel de simboluri, de-a lungul istoriei, au demonstrat tendința îngrijorătoare de a scăpa din mîinile celor care încearcă să le controleze și de a lua-o razna, devenind ceea ce scriitorul francez Michel Tournier numea „drăcușori”. După Tournier, un „drăcușor” este un simbol care a devenit autonom, o lege sau un principiu în sine, un monstru al lui Frankenstein care se

destrăbălează, înjugînd sau chiar distrugînd puţinii oameni pe care era menit să-i slujească. Simbolurile pot fi periculoase şi, aşa cum spune Tournier, cel care păcătuieşte prin simboluri, de simboluri va fi pedepsit.

În acest context neliniştitor trebuie plasată religia mesianică de azi, cu doctrina ei legată de un alt sfîrşit al veacurilor. În *acest* context ne-au plasat două milenii de aşteptare mesianică, oricît de inconsistente şi/sau diluate ar fi fost. Pentru că religiile mesianice lucrează prin activarea şi utilizarea simbolurilor. La fel indivizii, grupurile şi instituţiile. La fel, dacă înţelegem corect, acţionează Prioria din Sion, societatea evazivă şi parţial secretă care a fost în centrul atenţiei în cartea noastră anterioară.

Întrebarea crucială este ce semnificaţie este conferită prin utilizarea anumitor simboluri, ce se cîştigă, ce se pierde şi de către cine. Care ar fi, de exemplu, repercusiunile confirmării existenţei unor urmaşi de sînge ai lui Isus sau ai familiei sale şi cum ar fi exploatat acest lucru? Cum au fost utilizate alte principii, investite cu puternice simboluri importate, la începutul secolului douăzeci? Pentru a fi cît mai corecţi în legătură cu subiectul, este necesar să analizăm conexiunile apărute în ultimul secol şi ceva între căutarea sensului vieţii, impulsul religios, şlefuirea valorilor şi puterea politică.

CAPITOLUL 11

Pierderea credinței

Isus, citind din *Deuteronom*, afirmă că omul nu trăiește doar cu pâine. Mai aproape de zilele noastre, psihologi precum C.G. Jung au susținut că există nevoi interne, non-materiale, la fel de profunde, de importante, de elementare ca nevoia de hrană, de protecție, de perpetuare a speciei. Probabil că se poate argumenta că aceste nevoi constituie mai mult o justificare decît „motivul“ pentru care distingem omul de regnul animal. Una dintre nevoile profunde elementare este căutarea sensului, nevoia de a da un sens vieților noastre. Demnitatea umană se bazează pe ipoteza că viața omului este, într-un anumit fel, semnificativă. Sîntem mai pregătiți să îndurăm durerea, lipsurile, suferințele și toate relele dacă ele servesc unui scop anume, decît dacă ar fi fără urmări. Am suferi altfel dacă ele nu ar avea nici o importanță.

În mod tradițional, justificabil sau nu, sarcina definirii sensului și scopului a fost preluată, uneori mai mult, uneori mai puțin, de religie. Chiar conceptul de stat (care în varianta naționalistă își asumă, în parte, o dimensiune religioasă) continuă să existe într-un cadru eminentemente religios. Statul, oricît de laic ar fi, poate fi înțeles ca entitate politică reflectînd un mandat divin, sau un garant al anumitor drepturi de origine divină, sau al actualizării unor legi ce-și au rădăcinile în religie. Chiar și Revoluția Franceză, care a încercat la început să abolească complet religia organizată, comitea toate excesele în numele „drepturilor omului“, iar acestea sînt de sorginte religioasă. Iar într-un final, Robespierre, continuînd să

respingă biserica și orice divinitate antropomorfică, începea să instaureze „cultul ființei supreme“.

La sfârșitul secolului al nouăsprezecelea și începutul secolului douăzeci cunoașterea umană s-a dezvoltat în cele mai diverse domenii. Aceste domenii au devenit din ce în ce mai îngust specializate și au continuat să se multiplice. Acest lucru a implicat o cu totul altă privire asupra realității decât aceea pe care o aveau predecesorii noștri. Numele cel mai des asociate cu această nouă orientare sînt, desigur, Marx, Darwin și Freud – deși pot fi menționați numeroși alți gînditori din domeniul sociologiei, psihologiei și al științelor naturii. Începînd cu Darwin, știința și-a asumat o autoritate asupra minții oamenilor pe care nu o mai avusese pînă atunci. Înainte de jumătatea secolului al nouăsprezecelea, sociologia nici nu exista ca atare, iar psihologia nu a căpătat acest statut decît foarte de curînd. Mai mult, fiecare astfel de disciplină a cunoașterii a continuat să se împartă în subdiscipline și domenii de cercetare. În acest proces, cadrul general asigurat cîndva de religie a fost inexorabil erodat.

Pentru Isaac Newton, la un secol și jumătate înainte de Darwin, știința nu era separată de religie, ci dimpotrivă, o fațetă a religiei, în fond subordonată acesteia. Pentru Newton, știința era o metodă de a descoperi și dezvălui perfecțiunea creației dumnezeiești. Era integrată filozofiei, inseparabilă de filozofie. Era una dintre multele activități care conlucrau pentru a aduce lumină asupra locului omului în univers, ca și asupra legilor după care funcționau și omul, și universul. Newton n-ar fi visat niciodată și nici nu ar fi fost de acord cu o știință autonomă, o lege în sine. Dar știința din timpul lui Darwin chiar asta a ajuns, s-a rupt de contextul în care existase pînă atunci și s-a instalat ca rival absolut, ca alternativă la sensul existenței. Drept rezultat, religia și știința nu au mai conlucrat, ci mai degrabă s-au opus una alteia, iar omenirea a fost forțată din ce în ce mai mult să aleagă între ele. Astfel, știința darwiniană a ajuns să reprezinte o amenințare nu numai față de afirmațiile teologice ale religiei, ci și asupra rostului religiei, a capacității acesteia „de a ține lucrurile împreună“, de a da un scop și un sens existenței.

Un fenomen asemănător a apărut în domeniile numite azi sociologie și psihologie. Și ele s-au desprins tot mai mult din contextul, în fond religios, din care făcuseră parte. Și ele s-au instalat ca adversare, ca deținătoare alternative ale scopului existenței. Și ele

au atacat statutul religiei și au propus scări de valori diferite, adeseori în conflict. Artele, și ele, și-au afirmat independența. Din cele mai vechi timpuri, artele fuseseră asociate cu impulsul religios al omului și cu ritualurile religioase. De la imaginile babiloniene considerate a fi locuite de zei, prin picturile Renașterii, la muzica lui Bach și Haendel, artele fuseseră, de fapt, o ucenicie în religie. Cuvintele „cultură“ și „cult“ au aceeași rădăcină – *colere*, „a adora“. În secolul al nouăsprezecelea totuși, cultura a început să facă un cult din ea însăși – un cult care căuta să înlocuiască religia și să devină o noutate absolută. Concept exemplificat prin „artă pentru artă“. Și reflectat în estetica unor personalități precum Flaubert, Joyce și Thomas Mann, care l-au comparat efectiv pe artist cu Dumnezeu și au făcut analogii între lume (cu literă mică), instrument al creației, și Lume (cu literă mare) sau Logos. Apoteoza a fost atinsă prin operele wagneriene de la Bayreuth, prin care arta devenea un ritual religios sau o festivitate care suplinea religia însăși. Să asisti la *Der Ring des Nibelungen* la Bayreuth era o adevărată experiență mistică, nu numai pentru elitele educate, ci și pentru minți asemănătoare celei a lui Adolf Hitler:

Cînd ascult Wagner, mi se pare că aud ritmurile unei lumi de altădată. Îmi imaginez că, într-o bună zi, știința va descoperi în undele provocate de *Das Rheingold* o legătură secretă cu ordinea universului. Receptarea lumii percepută prin sensul existenței ei precede cunoașterea dată de științele exacte și de filozofie.¹

Trădarea credinței

Înainte de Primul Război Mondial, societatea occidentală se afla într-o situație fără precedent. În trecut, existase un absolut atotpătrunzător, un atotcunoscător depozitar al cunoașterii care îi cuprindea pe toți ceilalți. Acum, erau o mulțime de absoluturi ireconciliabile și aflate în conflict, fiecare susținînd că este păstrătorul sensului existenței, că deține răspunsurile la cele mai importante întrebări, că este unica speranță pentru viitor. Fiecare își afirma supremația în fața celorlalte. Fiecare tindea să devină o religie în sine și să stîrneasca instinctul religios în om. Deloc surprinzător, inteligența

umană, forțată să evalueze harababura de afirmații conflictuale, era zăpăcită. Cum putea fi făcută alegerea? Cine se încumeta să o facă fără ca alegerea să pară arbitrară? O concluzie inevitabilă, caracteristică secolului douăzeci, a fost aceea că este absolut fără nici un rost să te dedici unei cauze – cu excepția interesului personal.

Dimensiunea crizei nu a fost evidentă imediat. Perioada anterioară Primului Război Mondial fusese o perioadă de optimism debordant – poate cea mai profund optimistă și mai mulțumită de sine perioadă trăită de cultura occidentală. Viitorul părea pe de-a-ntregul roz. Nou-deschisele direcții ale cunoașterii păreau să promită teritorii fertile pentru cercetare, care urmau să aducă numai beneficii omenirii. Arta, știința, psihologia și sociologia erau privite ca soluții pentru îmbunătățirea condiției umane și, prin ele, valorile inerente ale culturii și civilizației și expansiunea capitalului urmau să ducă la o adevărată utopie. O astfel de atitudine era reflectată de cei mai populari scriitori ai momentului, H.G. Wells și Jules Verne. Atât pentru Wells cât și pentru Verne, perfecționarea omenirii era doar o problemă de timp și de planificare.

În acest fel, în perioada anterioară anului 1914, cultura și civilizația deveniseră ele însele o formă de religie. Ele ofereau propriul context, în aparență perfect viabil, pentru abordarea conflictelor absolute și păreau să fie un mediu pentru reconcilierea și rezolvarea acestora. Prin ele, totul putea fi cuprins și justificat. Și, prin acoperirea pe care o aveau, păreau, într-adevăr, „să țină lucrurile la un loc” și să furnizeze umanității un sens al existenței, un scop și o justificare, *se putea* spune că îndeplineau funcția tradițională a religiei.

Războiul în sine, desigur, nu numai că a dat peste cap această religie, dar a și făcut-o să pară, retrospectiv, crudă și îngrozitor de decepționantă. Progresul, cultura și civilizația păreau să fi trădat credința care le fusese acordată. Știința, care pâruse să ofere noi perspective de îmbunătățire a vieții omului, produsese în schimb noi și îngrozitoare mijloace de a o distruge. Pentru generația aflată sub arme în Războiul cel Mare, știința devenise practic sinonimă cu progrese precum submarinul, bombardamentul aerian și, mai înfiorătoare decât toate celelalte, armele chimice. Progresul s-a manifestat mai ales în sfera distrugerii. Cultura și civilizația, în loc să umanizeze societatea prin influența lor și să o convertească la acțiuni pașnice în folosul tuturor, au dus la cel mai singeros și mai dement

război văzut vreodată. Sănătatea mintală a conducătorilor a fost pusă sub semnul întrebării. Religia progresului, culturii și civilizației era negată de ceea ce părea a fi, pentru cei care trăiau în acele vremuri, trezirea și împlinirea poftelor macabre ale Europei.

O religie este atît de viabilă pe cît sînt de maturi adepții ei. Primul Război Mondial a dovedit că dezvoltarea tehnologică a depășit cu mult maturitatea psihologică. Tehnologic, intrasem într-o eră nouă. Mental, încă ne aflăm în secolul al optsprezecelea, dacă nu și mai în trecut. În consecință, tehnologia era ca o grenadă lăsată în mîinile unui copil. Această discrepantă continuă și în zilele noastre, devenind din ce în ce mai frapantă. Societatea nu s-a maturizat, dar grenada a devenit tot mai periculoasă.

Perioada care a urmat Primului Război Mondial a fost o vreme a deziluziei. Conflictele, departe de a fi fost rezolvate, se dezvoltaseră la un nivel superior și păreau de nerezolvat, dezorientînd realitatea. Societatea era paralizată, incapabilă să aleagă între diversele și ireconciliabilele afirmații ale domeniilor din ce în ce mai specializate ale cunoașterii. Din punct de vedere al traumelor apărute, nimic nu mai părea de încredere și demn de respect. Odată trădați, ne pierdusem capacitatea de a avea încredere – cu excepția cîtorva lucruri minore. Puteam, de exemplu, să acceptăm pe bază de încredere teoria atomică, dar ea nu oferea soluții pentru problemele vieții, nici nu ajuta la cristalizarea valorilor. La sfîrșitul anilor 1920, inflația galopantă și prăbușirea bursei au făcut pînă și banii nesiguri și nedemni de încredere. Rezultatul a fost prăbușirea în nihilism – credința în negare, o căutare disperată a distracției în fața neantului promis de viitor. Lumea, imediat după Primul Război Mondial, este cunoscută azi ca lumea „generației pierdute“.

Situația a fost complicată și intensificată și de alți factori, a căror prezență nu fusese sesizată de la bun început și care apăruseră odată cu proliferarea cunoașterii specializate. Pe măsură ce știința, sociologia și psihologia își consolidau pozițiile, ele au început să concureze pentru cele mai importante mize puse în joc de societatea occidentală – timpul, spațiul, cauzalitatea și personalitatea. Conceptul convențional și tradițional de timp și spațiu era pus în discuție. Psihologia, de exemplu, destabilizase măsurătorile externe insistînd pe importanța timpului și spațiului interior. Timpul nu mai era încredințat cadranelor ceasului și calendarului, spațiul nu mai era al riglei și al hărții. Amîndouă aveau acum o prezență interioară. În

consecință, măsurătorile făcute începeau să nu mai fie considerate ca adevăruri absolute, ci mai mult drept circumstanțiale, arbitrul suprem fiind intelectul uman. Iar adevărul valorilor convenționale a fost înfruntat de teoria einsteiniană a relativității. Timpul și spațiul erau acum fluide, negociabile, nesigure, pînă la urmă relative.

La fel s-a întîmplat și cu îndrăgitul principiu al cauzalității. Psihologii au stabilit neputința de a cuantifica sau simplifica motivația umană, insistînd asupra ambivalenței comportamentului uman care desfide ecuația logică a cauzei și efectului. Nedeterminarea, imprevizibilitatea, elementele aleatorii, nemaivăzutele mutații și ceea ce se numește popular „mersul în salturi” au început să-și facă simțită prezența în gîndirea științifică. Și, desigur, dacă timpul și spațiul erau relative, baza temporală și spațială pe care se sprijinea cauzalitatea fusese și ea neutralizată. Această nouă instabilitate a cauzalității s-a difuzat și în alte domenii, mult mai practice. Moralitatea, de exemplu, se baza, în bună parte, pe conceptele de pedeapsă și răsplată. Pedeapsa și răsplata au rămas, în schimb, atît cauze cît și efecte. Avînd cauza și efectul compromise, legile interne care guverneau pedeapsa și răsplata au devenit și mai flexibile. Pedeapsa nu mai venea inexorabil după o încălcare, nici răsplata după un act de virtute. Dimpotrivă, puteai să speri să scapi de pedeapsa meritată și să primești răsplata nemeritată.

Dacă timpul, spațiul și cauzalitatea constituiseră pînă atunci cei trei piloni ai gîndirii occidentale, personalitatea se constituia în al patrulea. Încă de la Aristotel, caracterul fusese considerat ca o calitate mai mult sau mai puțin exactă, iar individul ca o entitate unică. Acum personalitatea sau caracterul individual erau confruntate cu conștiința propriei instabilități – dacă nu chiar cu absența lor deplină. Sociologia nu interpreta personalitatea ca fixă și unică, ci ca o acumulare, ca un număr de straturi de reflexe condiționate determinate aproape exclusiv de mediu și de ereditate. Știința oferea suport acestor pretenții. Iar psihologia, postulînd existența inconștientului, dădea lovitura de grație personalității în forma ei cunoscută în trecut. Visele, interpretate inițial ca venind din surse externe, ca un lucru periferic identității, acum erau declarate expresii ale conștiinței în curs de trezire. Nebunia nu mai era o întîmplare, nici măcar o boală în sensul tradițional, ci ca o zestre potențială a fiecărei ființe umane. Eram forțați să recunoaștem că sintem alcătuiți din mai multe euri, multe impulsuri, multe dimensiuni, nu toate

reconciliabile una cu alta. Dacă totuși existam, eram mai mult și altceva decât crezusem despre noi înșine. Ca urmare a dezvoltării cunoașterii, deveneam din ce în ce mai mult un mister pentru noi înșine.

Pe măsură ce timpul, spațiul, cauzalitatea și personalitatea deveneau tot mai greu de susținut ca principii fixe și imuabile, la fel se întâmpla cu lumea în care trăiam. Să crezi în ceva, chiar și în tine însuși, devenea din ce în ce mai imposibil. Viața devenea lipsită de scop, golită de semnificație – un fenomen aleator, trăit fără nici un scop anume. De peste tot venea aceeași afirmație devenită un clișeu: „Totul este relativ“.

Remarcabilul prozator austriac Robert Musil a descris epoca fiind caracterizată de „relativitatea perspectivelor care naște panica epistemologică“. Definiția este corectă. Occidentul se afla într-o stare de panică legată de cunoaștere și de sensul existenței, cele două elemente primare cărora li se adresează ramura filozofiei numită epistemologia. Dincolo de autoamăgirea epocii charlestonului se furișa disperarea, teroarea lipsei oricărui sens al vieții, incertitudinea legată de cunoaștere, neputința de a spune efectiv *ce anume* și *pînă unde* cunoaștem. Scopul existenței și cunoașterea deveneau mai relative, mai nestatornice, mai provizorii decât orice altceva.

CAPITOLUL 12

Substitutele credinței: Rusia și Germania Nazistă

Chiar starea de nesiguranță și disperare este favorabilă trezirii impulsului religios. Tocmai în acest vacuum religia, oferind un nou sens al existenței și o coerență, poate să-și susțină revendicările. Perioada imediat următoare Primului Război Mondial striga după mediatori ai înțeleșurilor. Oamenii căutau cu disperare să afle „la ce bun toate astea“, „care este scopul final“. Dar religiile recunoscute nu făceau nici un demers serios nici pentru a înfrunta problema, nici pentru a răspunde nevoilor timpului. Pur și simplu încercau să pretindă că nu se întâmplase nimic și încercau să continue așa cum o făcuseră timp de secole, ca instituții sociale, politice și culturale, nu ca mediatore ale noului sens al vieții. Prin anii 1920, religiile erau discreditate, privite ca incapabile să umple prăpastia apărută în societatea occidentală.

Și, odată cu eșecul religiilor tradiționale de a oferi o soluție pentru criza înțeleșurilor, societatea, absolut explicabil, a căutat în altă parte. Ca urmare, două noi principii au apărut și au început să-și asume statutul de religii. De fapt, aceste două principii doreau să devină religii sau înlocuitoare ale religiilor pe la începutul anilor 1930.

Religia lui Lenin și Stalin

Prima dintre aceste noi religii era socialismul, în special sub forma marxism-leninismului, așa cum a fost exemplificat de Rusia Sovietică a timpului și de partidul comunist. Gîndirea marxistă exista de trei sferturi de secol, socialismul de și mai mult timp. Dar în plămădirea Revoluției din Octombrie doctrina a căpătat statutul unui crez și a oferit intelectualilor și idealiştilor occidentali cauza de care aveau nevoie. În numele lui, în Spania au murit numeroși oameni. În numele lui, în Anglia se făcea spionaj.

Doctrina marxist-leninistă respingea toate religiile în mod oficial. Dar există numeroase paralele funcționale și formale între marxism-leninism și religiile tradiționale, în general acceptate, și nu este nevoie să le discutăm aici. În același timp, nu se știe prea mult despre faptul că doctrina sovietică a încercat, în mod premeditat, nu numai să-și asume forma și funcția unei religii, ci chiar să devină una. Lenin, la urma urmei, era un manipulator șiret, cu o adîncă înțelegere a nevoilor psihice. El recunoștea necesitatea de a-și adapta sistemul la impulsul religios al omului, oricît de cinic s-ar fi manifestat asupra acestui subiect.

Din acest punct de vedere, se poate spune că gîndirea lui Lenin era mai apropiată de a lui Bakunin decît de a lui Marx. În modul de organizare, în tehnicile de recrutare, în insistența de a cere loialitatea susținătorilor, în caracterul mesianic, partidul revoluționar al lui Lenin derivă direct din Bakunin, așa cum și mărturisește Lenin în notițele sale. Dar, pentru Bakunin, revoluția era mai mult decît un fenomen social și politic. Avea caracter cosmic, teologic și religios. După ce-și consumase mai mult de douăzeci de ani pentru a urca gradele masoneriei, Bakunin căpătase un cadru metafizic pentru ideile lui sociale și politice. Bakunin era un satanist autodeclarat. După un comentator, el îl vedea pe Satana ca „lider spiritual al revoluționarilor, adevărat autor al eliberării umane”.¹ Satana nu era doar rebelul suprem, ci și supremul luptător pentru libertate împotriva tiranicului Dumnezeu al iudaismului și creștinismului. Instituțiile tradiționale ale bisericii și statului erau instrumente ale opresivului Dumnezeu iudeo-creștin și, după Bakunin, era o obligație teologică și morală să i te opui. Deși Lenin însuși nu a recunoscut niciodată astfel de concepții cosmologice, fără nici o

îndoială că le recunoștea utilitatea. Bakunin și Lenin „erau amîndoi zeloți apocaliptici, în timp ce rivalii lor marxști... erau, prin comparație, farisei”.² În mîinile lui Lenin, în mod asemănător, bolșevismul a încercat să devină mult mai mult decît un partid politic sau o mișcare politică. A sperat să devină nimic altceva decît o religie laică și, în acest mod, să administreze nevoia de sens al existenței. Pentru a-și îndeplini obiectivele, nu a ezitat să se înzestreze cu tot harnașamentul credinței religioase.

Stalin, poate cu un și mai mare cinism, a păstrat toate aceste elemente. De altfel fusese școlit ca preot în seminarul din Tbilisi. Și se mai știe că a trăit o vreme, între 1899 și 1900, în familia unuia dintre cei mai influenți „magi” și lideri spirituali sau guru ai secolului douăzeci, G.I. Gurdiaev.³ Adăpîndu-se de la aceste izvoare, Stalin a învățat nu numai să recunoască impulsul religios, ci și să-l activeze și să-l manipuleze. Ca urmare, nu este surprinzător să-l descoperim dedat ritualurilor religioase. Următorul text liturgic, cu răspunsul dat de cor, este mai mult decît o parodie la ritul religios. Are intenția de a fi el însuși un rit religios:

Plecînd dintre noi, Tovarășul Lenin ne-a ordonat să mergem tot înainte și să păstrăm linia călăuzitoare a Partidului.

– Îți jurăm, Tovarășe Lenin, să îndeplinim sarcina trasată!

Plecînd dintre noi, Tovarășul Lenin ne-a ordonat să păstrăm unitatea Partidului...

– Îți jurăm, Tovarășe Lenin, să îndeplinim sarcina trasată!

Plecînd dintre noi, Tovarășul Lenin ne-a ordonat să apărăm și să întărim dictatura proletariatului...

– Îți jurăm, Tovarășe Lenin, să îndeplinim sarcina trasată!...⁴

Stalin a încercat în mod sistematic să stoarcă din moartea lui Lenin cît mai multă semnificație religioasă. Ca urmare, trupul lui Lenin a fost așezat în Sala Coloanelor din Casa Sindicatelor. Timp de patru zile, a fost expus aici, în timp ce zeci de mii de persoane au stat la coadă la temperaturi sub zero grade pentru a avea ocazia de a trece prin fața sicriului. Ceilalți lideri bolșevici erau uluiți de extraordinara revărsare a sentimentului religios.

Ca urmare, Congresul Sovietelor a hotărît să-i acorde lui Lenin un statut de semizeu. Comemorarea morții sale a fost stabilită ca zi de doliu național. Statuile sale au apărut în toate orașele importante ale Uniunii Sovietice. Trupul său a fost îmbalsămat și plasat pe un catafalc de piatră cu însemne cu specific religios, amintind de

vechile piramide din Asiria și Babilon. Chiar și azi, trupul lui Lenin (sau o copie convingătoare) este expus în Piața Roșie, echivalentul modern al unui loc de pelerinaj medieval. Închinarea la moaște este comparabilă cu aceea practică de creștini, iar templul lui Lenin poate fi comparat cu acela din Santiago de Compostela. Toate acestea sînt incoerente pentru un raționalist, al cărui sistem laic nu se declară doar ateu, ci chiar ostil oricărei forme de religie – ca și „cultului personalității”.

Misticismul atașat calității de membru al Partidului Comunist, mai ales pe parcursul anilor 1930, era esențialmente religios prin natura sa. Admiterea în partid era cît se poate de neobișnuită, de rituală, de plină de riscuri, evocînd inițierea într-o antică școală de mistere sau în francmasonerie. Impulsul religios era declanșat în mod intenționat la copii, apoi dirijat în sensul dorit de partid. Astfel, primirea în rîndurile pionierilor la vîrsta de nouă ani era cel mai mare eveniment din viața copilului, un adevărat rit de trecere, asemănător, să spunem, primei împărtașanii – posedînd energia și intensitatea semnificație pe care prima împărtașanie a încetat să o mai aibă. În schimbul jurămintelor cvasiliturgice și a angajamentelor asumate de pionier, el primea, drept talisman, cravata roșie. Piesa vestimentară era declarată a fi cel mai prețios bun al său. Era instruit să o păzească, să o venereze, să o apere de atingerea mîinilor străine. I se spunea că întrupează singele revoluționarilor martiri. Să acorzi unei piese de îmbrăcăminte semnificația singelui nu este mult diferit de înzestrarea vinului cu aceeași semnificație. Premisa este una profund religioasă, iar cravata roșie de pionier trebuia să joace rolul unui crucifix, a unui rozariu, a altui talisman religios de acest fel.

În încercarea de a-și consolida poziția atît în Uniunea Sovietică, dar și peste hotare, Partidul Comunist din anii 1930 ridicase doctrina marxist-leninistă la rangul de religie. Deși susținea că abolise religia, mai degrabă încerca să înlocuiască o religie prin alta. Pentru că orice religie face apel și răspunde și la altceva decît la intelect. Pentru a recurge la un clișeu, trebuie să cîștige deopotrivă și inima și mintea, îngrijindu-se de nevoile profund emoționale, dar păstrînd, în același timp, un sens general uman. Trebuie să înfrunte dimensiunea irațională a omului, trebuie să răspundă întrebărilor venite din această dimensiune irațională și trebuie să accepte, eventual să adăpostească, teme precum căutarea iubirii, teama de moarte, frica de singurătate.

Există o deosebire fundamentală între o religie și o filozofie sau o ideologie. În ciuda aspirațiilor sale, doctrina marxist-leninistă nu a fost niciodată mai mult decât o filozofie sau o ideologie. Prin abstracțiunea sa, prin sterilitatea sa emoțională, a eșuat în încercarea de a răspunde nevoilor interioare ale omului – nici nu a recunoscut că nevoile erau adevărate, nici nu a reușit să le administreze. La acest nivel, doctrina marxist-leninistă s-a dovedit a fi naivă. Presupunea, în mod simplist, că nevoile interioare pot fi alinate de pîntec și de credința în adevărurile logice. Ca urmare, a oferit pîine și o teorie despre producerea, valoarea economică și distribuția pîinii. A oferit și istoria, ca pe o valoare absolută în sine. Și a mai oferit conceptul de popor.

Încă o dată, omul nu trăiește numai cu pîine, nici numai cu teorii despre pîine. Principii precum exploatarea muncii, relația între muncă și capital, dialectica, chiar și lupta de clasă și distribuția inechitabilă a bogățiilor nu provoacă un răspuns visceral, oferă o satisfacție mai puțin tangibilă, mai puțin convingătoare, mai puțin definită și mai puțin obsesivă decât acea foame, acea dorință a omului de a-și potoli „pacea sufletului“, de a se împlini emoțional și spiritual pentru a-și înțelege locul în cosmos, pentru a primi răspuns la întrebări aflate dincolo de hotarul sociologiei și economiei, dincolo de materialism în general. În același timp, conceptul de istorie ca absolut este inadecvat pentru a justifica suferințele și căutarea omului după sacru și divin.

Adresîndu-se și ea problemei sensului vieții, doctrina marxist-leninistă oferea doar soluții provizorii. Scopul și direcția erau stabilite numai pentru un loc și un timp dat, supuse în permanență schimbării. Dar impulsul religios caută ceva mult mai durabil. Nu în legătură cu singurătatea, iubirea și conștiința este acută nevoia de a rezolva problema sensului existenței. Și tocmai în legătură cu aceste *mistere* – mistere aflate în raza de acțiune a religiei – a eșuat religia surogat marxist-leninistă, uneori chiar negîndu-le. În acest fel, ea s-a dovedit din ce în ce mai puțin adecvată pentru a satisface nevoile sinelui uman.

Și nu este deloc surprinzător că religia a supraviețuit cu tenacitate în imperiul socialist în ciuda dezaprobării oficiale, a persecuțiilor și a ambițioaselor programe de „îndoctrinare“ menite să o anuleze. În țări precum Polonia și Cehoslovacia, biserica reprezintă o provocare tot mai mare pentru regim, mai ales din cauză că

administrează mai bine decît vrea să recunoască regimul aceste nevoi profunde. Cît despre Uniunea Sovietică însăși, Biroul Politic nu are pe cap doar pacostea creștinismului, ci și resurecția islamului. Fie că religia este sau nu „opiumul popoarelor“, dependența nu poate fi tratată doar prin eliminarea furnizorului acestui drog, lăsînd societatea să cadă într-o criză de dezintoxicare.

Adolf Hitler ca Mare Preot

A doua religie începătoare sau al doilea surogat de religie a anilor 1930 a fost întregul spectru al mișcărilor totalitariste acum numite generic fascism. În Italia, forma primară de fascism, așa cum a lansat-o Mussolini, nu a atins niciodată, de fapt, statutul de religie, rămînînd, poate chiar mai mult decît marxism-leninismul, o filozofie politică, o ideologie. Rolul tradițional al religiei a fost lăsat, în cea mai mare parte, bisericii. Ca rezultat parțial al acestui lucru, fascismul italian, mai ales comparat cu dezvoltarea avută în alte locuri, s-a dovedit a fi o afacere minoră.

În Spania, varianta de fascism a lui Franco a făcut toate eforturile pentru a se alinia bisericii și a-și aroga astfel un fel de mandat divin. Ca urmare, a avut o energie mult mai mare, un dinamism mult mai pregnant decît varianta italiană – și acea cruzime unică de care numai fanatismul religios este capabil. Din multe puncte de vedere, cel puțin privite de la o jumătate de secol distanță, este ceva aproape lăudabil la Mussolini. Franco, prin felul în care a ținut în mînă Spania și poporul spaniol, s-a dovedit a fi un personaj mult mai sinistru.

Dar exemplul suprem de totalitarism de dreapta care a tîns către statutul de religie este cel al nazismului german. Spre deosebire de fascismul italian, nazismul nu era doar o filozofie, doar o ideologie. Spre deosebire de varianta spaniolă a fascismului, nazismul nu se ralia intereselor religioase întemeiate. Dimpotrivă, a încercat, sistematic, să suplinească aceste interese și să se întemeieze pe sine drept o nouă religie.

Sînt peste patruzeci de ani de la sfîrșitul celui de-al Doilea Război Mondial. În toți acești ani s-au făcut nesfîrșite comentarii istorice, au fost expuse și explicate fenomenele Adolf Hitler, Partidul Nazist,

al Treilea Reich. Și încă mai sînt destule întrebări fără răspuns, încă mai există mistere. Cum s-a putut ca un popor civilizat – un popor care i-a dat lumii pe Goethe și Beethoven, Kant și Hegel, Bach și Heine – să urmeze orbește un trombonist și să cadă pradă în masă unei atît de monstruoase și demonice orgii destructive? S-a încercat în multe feluri să se dea un răspuns acestei întrebări. Nazismul a fost explicat ca un fenomen – fenomen cultural, fenomen politic, fenomen economic. A fost pus pe seama Tratatului de la Versailles, crizei financiare, inflației galopante, pierderii de respect la scară națională, amenințării comunismului, colapsului clasei de mijloc, a fost pus pe seama a numeroase alte cauze.

Este sigur că toate aceste elemente, precum multe altele, au jucat un rol important. Cu siguranță că toate se aflau într-o strînsă legătură. Dar elementul crucial pentru înțelegerea nazismului este măsura în care a reușit să declanșeze impulsul religios în poporul german. Stîrnea atît o reacție emoțională cît și una cerebrală, unind, în forma lui condamnabilă, inima și mintea. Astfel a devenit o religie de sine stătătoare, scoțînd Germania din purgatoriul lipsei de speranță care a urmat Primului Război Mondial. Dimensiunea religioasă a nazismului este aceea care a insuflat dinamismul, fanatismul isteric, energia diabolică și ferocitatea prin care a depășit mișcările totalitare asemănătoare din Italia și Spania. Se pot aduce argumente că al Treilea Reich este primul stat occidental după Roma antică bazat nu atît pe principii sociale, economice sau politice, ci pe principii religioase, mistice. Iar autoproclamatul conducător nu era atît un politician sau un demagog, cît un șaman.

Dezvoltarea celui de al Treilea Reich nu s-a „întîmplat“ pur și simplu ca urmare a charismei unui personaj veninos. Dimpotrivă, a fost cu mare grijă pregătită și meticulos pusă în operă. Cu o înfricoșătoare conștiință de sine și extrem de sofisticat în plan psihologic, Partidul Nazist a reușit să activeze și să manipuleze impulsul religios al poporului german, să se adreseze problemei scopului vieții în sens religios. Naziștii germani ofereau o cosmologie, ca și o filozofie și o ideologie. Făceau apel la inimă, la sistemul nervos, la subconștient, dar și la intelect. Pentru a reuși asta, utilizau multe tehnici utilizate de religie din cele mai vechi timpuri – ceremoniile elaborate, incantația, psalmodierea, repetiția ritmică, oratoriul, culoarea și lumina. Mitingurile de la Nürnberg nu erau mitinguri politice de genul celor care se țin azi în Occident, ci spectacole

teatrale bine regizate de felul celor care erau puse în scenă la festivalurile religioase antice grecești. Totul – culoarea uniformelor și a steagurilor, amplasamentul spectatorilor, orele înaintate în noapte, utilizarea făcliilor și a reflectoarelor, tempoul – era perfect calculat. Documentarele epocii arată poporul intoxicându-se singur, psalmodiind într-o stare de încântare și extaz mantra „Sieg Heil!“ și adorându-l pe Führer ca pe un zeu. Beatitudinea și abandonul turmei semănau cu acelea ale credincioșilor la slujba de Înviere. Și nu era vorba de o retorică persuasivă. De fapt, retorica lui Hitler chiar era lipsită de persuasiune. Adeseori era banală, copilărească, repetitivă, golită de substanță. Dar totul era livrat cu o energie otrăvitoare, într-un ritm la fel de hipnotic cu al tobelor, iar toate acestea, combinate cu contagioasa emoție în masă, cu presiunea resimțită de miile de oameni strînși într-un spațiu închis, cu formatul ecleziastic al fastului atingeau proporțiile spectacolului wagnerian, produceau isterie în masă și ferveare religioasă. Ce puteai să vezi la mitingurile lui Hitler era o „alterare a conștiinței“ de tipul celei asociate de psihologi cu experiența mistică. Iar Hitler însuși devenea un Mesia întunecat, acționînd ca un receptacul pentru energia religioasă pe care o evoca. Cu cuvintele unui comentator: „Nu a durat mult pînă cînd poporul german a început să-l vadă pe Hitler ca pe un Mesia al Germaniei. Întîlnirile publice, în special mitingurile de la Nürnberg, au mizat pe atmosfera religioasă. Toate punerile în scenă erau menite să creeze o atmosferă supranaturală și religioasă“.⁵

Iar germanii acelor vremuri nu ignorau intenția lui Hitler. Dimpotrivă, nu numai că erau conștienți de ea, dar în unele cazuri chiar o acceptau cu plăcere. Primarul Hamburgului este citat că ar fi spus: „Nu avem nevoie de preoți. Putem să vorbim direct cu Dumnezeu prin intermediul lui Adolf Hitler“.⁶ Iar în aprilie 1937, un conclav al creștinilor germani a declarat: „Cuvîntul lui Hitler este cuvîntul Domnului, legile pe care le reprezintă îi dau autoritatea divină“.⁷

Una dintre cele mai prețioase surse de informații despre gîndirea lui Hitler este numitul Herman Rauschnig. Rauschnig a fost unul dintre primii aderenți la Partidul Nazist, alăturîndu-i-se în 1926. A devenit aproape imediat camarad de încredere și confident al acestuia și a ajuns președintele Senatului din Danzig în 1933. Prin 1935 totuși, el s-a speriat de ceea ce se întîmpla în Germania și a fugit, mai întîi în Elveția, apoi în Statele Unite. Părîndu-i-se

esențial să avertizeze lumea despre cel de al Treilea Reich, a publicat în anii dinaintea războiului două cărți în care reda o serie de discuții pe care le avusese cu Hitler. Numeroase paragrafe din Rauschning dovedesc că Hitler era perfect conștient de ceea ce făcea și că activarea impulsului religios în poporul german era o parte dintr-un scenariu bine calculat. Parafrazându-l, Rauschning spunea: „A făcut masele fanatice, explica Hitler, pentru a le transforma în unelte ale politicii sale. A trezit masele. Le-a scos din rutină și *le-a dat un scop și un rost în viață* (sublinierea noastră)“.⁸ Pe urmă îl citează direct pe Hitler:

Într-o întâlnire publică... gândirea este eliminată. Și din cauză că asta este starea minții pe care o doresc, pentru că doar astfel am auditoriul ideal pentru discursurile mele, le ordon să participe la mitinguri, să devină o parte a masei, fie că vor, fie că nu, „intelectuali“ și burghezi umăr la umăr cu muncitorii. Îi amestec pe toți și pe urmă mă adresez lor ca unei mase de oameni.⁹

Iar Hitler însuși scrie în *Mein Kampf*:

În toate aceste cazuri ne confruntăm cu problema influențării libertății și a voinței ființei omenеști. Și asta este important în mitinguri, acolo unde voința oamenilor se opune voinței vorbitorului și trebuie adusă pe noi coordonate ale gândirii. Dimineata și în timpul zilei se pare că voința umană reacționează cu toată forța împotriva oricărei încercări de impunere a voinței altora. Pe de alta parte, noaptea cade pradă imediat dominației unei voințe mai puternice... Penumbra misterioasă și artificială din bisericile catolice, luminările aprinse, tămîia, servesc toate aceluiasi scop...¹⁰

Hitler recunoaște că utilizează tehnici religioase. El mai recunoaște, cel puțin în parte, cum a ajuns să le stăpînească. „Am învățat toate astea de la iezuiți. La fel a făcut și Lenin, dacă asta mai contează și dacă îmi aduc bine aminte.“¹¹ Și, după unul dintre atacurile sale caracteristice împotriva masoneriei, adaugă:

Structura (lor) ierarhica și inițierea prin ritualuri simbolice îi ajută să comunice fără să mai obosească creierele prin magie și simboluri religioase – aici este pericolul și elementul pe care l-am preluat. Nu înțelegeți că așa trebuie să facem lucrurile?... Un ordin, asta trebuie să devenim, un ordin bine ierarhizat al preoției laice.¹²

Nazismul nu a adoptat doar hainele unei religii. A *devenit* în mod efectiv o religie. Parte din această substanță deriva de la Richard Wagner care, în secolul al nouăsprezecelea, exaltase calitatea sacră a singelui german și, după cum spunea un comentator, „a crezut cu pasiune în teatru ca templu al artei germane, locul în care ritualurile mistice pot duce la renașterea“ poporului și sufletului german.

Dar Wagner era doar unul dintre elementele care s-au unit pentru a da naștere viziunii național-socialiste. Hitler și-a tras seva și de la filozoful Friedrich Nietzsche; a scos din context acea parte din gândirea acestuia care îi folosea și a alterat-o pentru a-i sluji idealurile. Nietzsche nu mai trăia ca să poată să protesteze. Când conducerea nazistă a încercat să transforme și opera lui Stefan George în același fel, George încă era în viață și s-a opus în mod violent. În semn de repudiare și de indignare, el a plecat în exil în Elveția, dar nu înainte de a fi sădit semințele rezistenței germane în contele Claus von Stauffenberg, cel care, mai târziu, a pus la cale tentativa de asasinare a lui Hitler.

Hitler și anturajul său erau influențați și de un număr de mici grupuri și societăți oculte – de așa-numitul Ordin al Noilor Templieri, de exemplu, de Germanenorden sau Ordinul German, și de Thulegesellschaft sau Societatea Thule – active începând de la sfârșitul anilor 1870 și în perioada care a urmat Primului Război Mondial.¹³ În învățăturile acestor societăți, se punea accentul pe ostilitatea deosebită față de creștinism și pe resuscitarea păgânismului german.

Nu s-a stabilit niciodată măsura în care Hitler însuși era asociat cu grupurile oculte, și nici nu se va ajunge la un rezultat. Dar, cu siguranță, cunoștea persoane care erau asociate cu acestea, iar lista membrilor acestor grupuri se suprapunea în parte cu prima listă a membrilor Partidului Nazist. Se știa, de exemplu, că Rudolf Hess și Alfred Rosenberg fuseseră implicați în Thulegesellschaft. *Mein Kampf* este dedicată lui Dietrich Eckhart, un poet minor, nebun, care era un personaj important atât în Thulegesellschaft, cât și în alte astfel de organizații.

Care era atunci natura noii religii a lui Hitler? Cum a reușit el să conducă lupta de recucerire a sufletelor și minților pierdute de biserica tradițională? După un analist de la sfârșitul anilor 1930, „Acest *Weltanschauung* totalitarist al național-socialismului este o credință

păgînă care nu poate să considere creștinismul decît ca străin și dușman“. ¹⁴

Dr. Arthur Frey, șeful serviciului de presă evanghelic din Elveția, a publicat în 1938 o carte care a rămas una dintre cele mai profunde analize făcute național-socialismului ca religie. Este adevărat, desigur, că Frey, ca un creștin ce era, avea propriul interes de a-și apăra sistemul de valori, dar observațiile făcute de el sînt foarte corecte. După Frey, al Treilea Reich intenționa să fie „nu numai un stat, ci și o comunitate religioasă, o biserică“. ¹⁵ Iar „Führer-ul nu este doar un Kaiser secular, care îndeplinește în stat rolul celui care guvernează, ci este, în același timp, un Mesia abil în a anunța regatul de o mie de ani“. ¹⁶

Această afirmație nu este o exagerare. De fapt, îl citează aproape cuvînt cu cuvînt pe Baldur von Schirach, conducătorul Hitlerjugend și omul însărcinat cu educarea generațiilor de tineri germani: „... datoria față de Germania este pentru noi o datorie față de Dumnezeu, stindardul celui de al Treilea Reich este pentru noi stindardul Domnului, iar Führer-ul este salvatorul trimis pentru mîntuirea noastră“. ¹⁷ Cît despre creștinism în Germania, Hitler însuși spunea:

Ce putem face? Exact ce a făcut și Biserica Catolică atunci cînd a adus păgînii cu forța la credință: a păstrat ceea ce se putea păstra și a schimbat scopurile. Trebuie să parcurgem drumul în sens invers: Paștile nu mai sînt învierea, ci eterna renaștere a poporului. Crăciunul este nașterea salvatorului nostru... Credeți că acești preoți liberali, care nu mai au credință, ci doar o slujbă, vor refuza să se roage Dumnezeului nostru în bisericile lor? ¹⁸

Și dr. Frey însumează crezul național-socialist: „Pentru credința germană, «sîngele» este sfînt... De-a lungul secolelor... secretul sîngelui moștenit a căpătat forma rasei“. ¹⁹

Importanța sîngelui este ilustrată de ceremonialul nazist care, după scriitorul francez Michel Tournier, este o „fecundare prin drapele“. În această ceremonie, drapelul original nazist, pătat de sîngele celor care au mărșăluit sub el la prima încercare a lui Hitler de a lua puterea în 1923, era păstrat și înfățișat în mod ritual. Steagurile noi erau atinse de el pentru a li se transmite, într-o formă grotescă de magie sexuală, ceva din calitatea lui sacră. În pasajul următor, un personaj al lui Tournier descrie ceremonia:

Știți cum s-au petrecut lucrurile: salva de împușcături care a ucis șaisprezece dintre însoțitorii lui Hitler; Goering rănit serios; Hitler tras la pământ de Scheubner-Richter aflat pe moarte și scăpând doar cu un umăr dislocat. Pe urmă detenția Führer-ului în fortăreața Landsberg, unde a scris *Mein Kampf*. Dar toate astea erau fără nici o importanță. Din punctul de vedere al Germaniei, omul era fără nici o importanță pe atunci. Singurul lucru care a contat în acea zi de 9 noiembrie 1923, la München, a fost steagul cu svastică al conspiratorilor căzut printre trupurile celor șaisprezece, pătat și sfințit de singele lor. De atunci înainte, steagul sîngeriu – *die Blut-fahne* – a devenit relicva sacră a Partidului Nazist. Începînd din 1933, a început să fie expus de două ori pe an: în 9 noiembrie, cînd era comemorat marșul asupra Feldherrnhalle din München, dar mai ales în septembrie, la mitingul anual al partidului de la Nürnberg, momentul culminant al ritualului nazist. Pe urmă, Blutfahne, fertiliza ca un nobil o infinitate de femele, era pus în contact cu noile stindarde aflate în căutarea fecundității. Am fost acolo... și pot să spun că, atunci cînd era îndeplinit ritualul nupțial al steagurilor, Führer-ul făcea același gest pe care îl face văcarul atunci cînd dirijează cu mîna lui penisul taurului în vaginul vacilor. Pe urmă întreaga trupă defila și fiecare om era un stegar și totul devenea o armată de steaguri: o mare de stindarde, insigne, embleme, drapele, vîlurită de vînt. Iar noaptea făcliile completau apoteoza, luminile torțelor luminau catargele steagurilor, drapelele și statuile din bronz, și aruncau în întunecime mulțimea de oameni sortită întunericii. În fine, cînd Führer-ul pășea pe altarul monumental, o sută și cincizeci de reflectoare se aprindeau brusc ridicînd din coloanele de lumină o catedrală înaltă de sute de metri pentru a atesta semnificația cosmică a misterului care era celebrat.²⁰

Ceremonia „fecundării steagurilor“ era doar una dintre numeroasele festivități, sărbători și comemorări în care naștii au revizuit și adaptat calendarul creștin la scopurile lor păgîne: „... oficiem sărbătoarea soarelui, a anului, a însămințării, a culesului, pentru că acestea încă nu au fost distruse de o religie străină lumii acesteia, ostilă pămîntului“.²¹ Un ritual extrem de important era antica sărbătoare de origine indo-germanică a tînărului zeu soare. Mai ales în cadrul taberelor de instrucție pentru tineri conduse de SS, Crăciunul nu era sărbătorit ca nașterea lui Hristos, ci ca renașterea din propria cenușă a „copilului soare“ la solștițiul de iarnă. Nu este nevoie să mai detaliez caracterul religios sau păgîn al acestui ritual. Este limpede că era o variantă de secol douăzeci a anticului

cult dedicat lui Sol Invictus, același căruia i se închina Constantin cu 1 600 de ani mai înainte. Singura diferență era că, pentru național-socialism, chiar și soarele era, într-un mod greu de conceput azi, de origine germană.

Dacă Hitler era un Mesia al unei noi religii, preoțimea era elita înveșmântată în negru din *Schutzstaffel* sau SS. Hitler vorbea despre Heinrich Himmler, comandantul SS, ca despre „acest Ignatîu de Loyola al meu” – sugerînd o paralelă între SS și iezuiți. Din multe puncte de vedere, SS-ul chiar era modelat după iezuiți și stiliza în mod conștient tehnici iezuite de condiționare psihologică și educare. Dar iezuiții înșiși se inspiraseră din ordinele cavaleresti militaro-religioase precum Cavalerii Templieri sau Cavalerii Teutoni (*Deutschritter*). Himmler însuși concepea SS-ul ca pe un ordin în acest sens, ba chiar, foarte exact, ca un renăscut *Deutschritter* – echivalentul modern al cavalerilor cu mantie albă și cruce neagră de acum șapte sute de ani, care reprezentaseră avangarda germanicului îndemn „*Drang nach Osten*” în Rusia.

SS-ul original, de dinainte de război, își recruta membrii, era organizat și practica ritualurile medievalilor *Deutschritter*. Ceremonialul elaborat și mistic de investire era regizat ca să amintească vechea investitură cavaleriească. Candidatul la admiterea în ordin trebuia să aducă arborele genealogic al familiei sale prin care să dovedească puritatea „ariană” a singelui pentru cel puțin două secole și jumătate în urmă sau, în cazul ofițerilor, pentru trei secole. Fiecare candidat trebuia să treacă printr-un noviciat de tip religios înainte de a fi primit în ordin. De la francmasoni, SS-ul a învățat importanța însemnelor rituale, așa că erau folosite inelele și pumnalele ca însemne ierarhice. Și runelor li se acorda o importanță deosebită. Pe mîneca tunicilor SS era țesută cu fir de argint o inscripție runică. Iar emblema însăși a organizației, cei doi S în formă de fulgere îngemănate, era descrisă ca fiind așa-numita rună *Sig*, „runa puterii”, despre care se presupunea că fusese utilizată de triburile germanice pentru a simboliza săgețile luminoase ale zeului furtunii – Thor sau Donar după unele relatări, Odin sau Wotan după altele.

Himmler a introdus în organizație o nebunie și mai mare. Nunta SS avea mai puține în comun cu nunta creștină decît cu petrecerile nupțiale păgine. După Himmler, copiii concepuți în cimitire erau pătrunși de spiritul morții care salășluia acolo. Ca urmare, membrii SS erau încurajați să procreeze pe lespezile funerare din cimitire –

pe pietrele funerare ale nobililor „arieni“, sper că nu mai este nevoie să o spunem. Cimitirele în care fusese demonstrată prezența scheletelor de tip nordic erau recomandate cu insistență și lista lor apărea periodic în ziarul oficial SS.²²

Himmler s-a înconjurat de un cerc intim de înalți preoți, conclavele celor doisprezece *Obergruppenführer SS* (grad SS echivalent cu general-locotenent), care se constituiau în propriii săi „Cavaleri ai Mesei Rotunde“. Acest cerc aproape mistic de treisprezece membri – număr ce amintea în mod intenționat de sabbatul vrăjitoresc, dar și, desigur, de Isus și discipolii săi – își avea cartierul general în micul orașel Wewelsburg, aproape de Paderborn. Deși lucrările nu s-au încheiat pînă la terminarea războiului, Wewelsburg trebuia să devină capitala oficială a SS-ului, centrul cultului. Era descris ca „Mittelpunkt der Welt“ – „centrul lumii“.²³

În mijlocul orașului Wewelsburg se afla un castel în care fiecare dintre cei treisprezece înalți demnitari ar fi urmat să aibă încăperea lui, decorată în stilul specific unei anumite epoci istorice – epocă ce ar fi corespuns, spun unii comentatori, cu epoca presupusei încarnări precedente a locatarului. În marele turn din nord, cei treisprezece „cavaleri“ se întâlneau la intervale rituale. Jos, exact în centrul criptei aflate sub turn, urma să ardă un foc ritual, la care se ajungea coborînd trei trepte, iar de-a lungul zidurilor se aflau douăsprezece pedestale din piatră, al căror rol exact nu este cunoscut. Numelele trei și doisprezece se repetă peste tot în proiectul de reconstrucție. Simbolistica lor era esențială: în jurul castelului, tot centrat în jurul criptei, orașul era planificat să se dezvolte în cercuri concentrice.

Himmler însuși amintea adeseori de geomantie, de „magia pămîntului“ și de liniile de forță, și-i plăcea să fantazeze pe tema Wewelsburg-ului ca „centru de putere“ ocult, similar (își imagina el) cu Stonehenge. Jurnalul oficial *Ahnenerbe* – „moștenirea străbună“ a SS-ului – publica adeseori articole pe această temă.

Este interesant că nici unul dintre aspectele „oculte“ ale Germaniei naziste nu și-a găsit locul în uriașa arhivă a dosarelor procesului de la Nürnberg. De ce? Nu erau procurorii aliați suficient de informați în acel moment? Au respins ei totul ca fiind irelevant sau neesențial? Nici una, nici alta. Acuzatorii erau perfect conștienți de acest aspect. Și nici pe departe nu-l subestima, ci le era teamă de puterea acestuia – teamă de implicațiile psihologice și spirituale

asupra Occidentului dacă s-ar fi făcut public faptul că un stat al secolului douăzeci s-ar fi constituit și ar fi obținut puterea pe care o avusese pe baza unor astfel de principii. După Airey Neave, unul dintre procurorii de la Nürnberg, aspectele ritualiste și oculte ale celui de al Treilea Reich au fost în mod intenționat prezentate în așa fel încît să nu constituie dovezi admisibile.²⁴ Rațiunea care a stat în spatele acestui lucru a fost aceea că un avocat inteligent ar fi putut face apel la raționalismul occidental și ar fi solicitat reducerea pe motiv de nebunie a răspunderii penale a criminalilor de război pe care îi reprezenta.

Ne-am ocupat mai pe larg de aspectele religioase ale Germaniei hitleriste deoarece tocmai aceste aspecte sînt cele mai relevante pentru căutarea scopului vieții în accepțiunea contemporană. Cultura occidentală de după război s-a obișnuit să interpreteze național-socialismul doar ca pe o mișcare politică extremistă și al Treilea Reich ca pe un stat condus de o mînă de nebuni. Nebuni or fi fost, dar nu asta este esențial. Miezul problemei este că erau capabili să-și propage nebunia și să o transforme într-o formă de energie mesianică. Nazismul, așa cum am mai spus, nu era o filozofie sau o ideologie care a „drogat” poporul german. Era o religie care a deținut puterea tocmai pentru că a îndeplinit rolul tradițional al religiei și a oferit un scop și un rost în viața unei lumi în care lipseau aceste lucruri esențiale.

Din acest punct de vedere, al Treilea Reich este o lecție și un semnal de amenințare pentru noi. Multe popoare de azi, deziluzionate de materialism, caută un drum bazat numai pe principiile spirituale. Acesta pare să fie și țelul Prioriei din Sion. Teoretic, este un obiectiv acceptabil, căruia nu i s-ar opune prea mulți. Dar al Treilea Reich a demonstrat că un stat bazat pe principii spirituale nu este în mod obligatoriu de dorit sau de laudat. Dacă principiile „spirituale” sînt distorsionate, potențialul de distrugere este mult mai mare decît acela al materialismului. „Spiritul”, bîntuind năuc, este de departe mult mai periculos decît materia. „Războiul sfînt” poate fi cel mai puțin sfînt dintre războaie, indiferent dacă este alimentat de fundamentalismul islamic din Orientul Mijlociu sau de fundamentalismul creștin din America.

CAPITOLUL 13

Criza care a urmat războiului și disperarea socială

În modul lui pervers, Hitler a dat un scop în viață poporului german, i-a oferit o nouă religie și l-a scos din incertitudine – din „relativitatea punctului de vedere asociat panicii epistemologice“ prezentată de noi mai înainte. În acest proces, printr-o ironie a sorții și în mod paradoxal, a dat, de asemenea, și restului lumii un sens al existenței. Din cauza lui Hitler și al celui de al Treilea Reich, lumea a avut sens, măcar pentru o vreme.

Primul Război Mondial a fost un război dement. Ce l-a făcut în mod special teribil a fost faptul că nebunia escalada și se difuza atotconvingătoare precum gazul otrăvitor. Nu existau adevărați eroi și ticăloși. Toți erau de condamnat și nimeni nu era de condamnat; toți îl doreau și nimeni nu-l dorea; și, undeva pe drum, lucrurile au luat-o razna în așa fel încât nimeni nu mai deținea controlul. Nebunia Primului Război Mondial era o nebunie fără formă și căreia nu i se putea opune o lipsă a formei. Singura soluție era uzura sau epuizarea.

În contrast, al Doilea Război Mondial avea un sens. Nu numai că era lucid, dar se poate să fi fost cel mai lucid război din istoria modernă. Era sănătos la minte atât în ceea ce privea Puterile Aliate, deoarece Germania întrupase povara nebuniei colective a umanității. Preluând pe umerii săi setea de orori, de crime, de atrocitate, de bestialitate, a omenirii, Germania, în mod paradoxal, a adus restul lumii la echilibru mintal. A fost nevoie de Auschwitz și de Belsen

pentru a ne învăța adevăratul înțeles al diavolului – nu ca abstracție teologică, ci ca realitate concretă. A fost nevoie de Auschwitz și de Belsen ca să învățăm ce sîntem capabili să facem și să putem să repudiem aceste lucruri. Spre deosebire de războiul din 1914–1918, războiul împotriva celui de al Treilea Reich a devenit o cruciadă legitimă în numele decenței, al umanității, al civilizației.

Interpretând astfel lucrurile, Germania a oferit un nou sens al existenței nu numai poporului său amăgit, ci întregii lumi occidentale. Nu era nici o îndoială despre unde se afla răul. Și răul *exista*, nu era doar prostie, nici măcar o tiranie convențională, așa cum fusese aceea asociată Kaiser-ului, sau lui Napoleon, sau chiar lui Stalin. Pe scurt, întreaga nebunie a lumii se întrupase într-un anumit popor, căpătase formă. Și, după ce căpătase o formă, putea fi înfruntată. Actul prin care ne opuneam restaura ierarhia pierdută a valorilor.

Din nefericire, Occidentul nu a învățat suficient de bine lecția. Lăsînd să dispară cel de al Treilea Reich doar ca fenomen social, politic și economic, istoricii au eșuat în a recunoaște și a accepta nevoile psihologice care, atunci cînd au fost exploatate de Hitler și de clica sa, i-au dat naștere. Iar Occidentul continuă să ignore realitatea și importanța acestor nevoi. Amenințarea nu a fost niciodată înfruntată pe față. Ca urmare, ea a continuat să se furișeze în umbră, în subconștient, în forme subliminale. Germania nazistă părea să fie o exemplificare a iraționalului. Ca urmare, societatea occidentală a ajuns să-și piardă încrederea în irațional, să-i respingă toate formele de manifestare – cu excepția celor riguros circumscrise slujbei duminicale. Au existat chiar încercări de a demistifica serviciul religios prin versiuni noi, simple și actualizate ale cântărilor de rugăciuni și ale Bibliei. Din cauză că Hitler se dovedise un fals profet, societatea occidentală respingea acum toți profeții. Din cauză că al Treilea Reich promulgase propriul sistem de valori absolute, acum societatea occidentală respingea absolutul. Și, probabil, respingerea absolutului va culmina, încă o dată, cu o extrem de convingătoare relativitate a punctului de vedere.

Acest lucru nu s-a văzut imediat. În anii de după 1945, încă mai era posibil să faci apel la valorile căpătate în urma cruciadei – decență, umanism și civilizație. Pe moment, acestea se aliniau cu noua credință în progresul material. La urma urmei, resursele materiale îl învinseseră pe Hitler, astfel că ele puteau fi interpretate ca forțe ale

„binelui“. Puse în context cu decența, umanismul și civilizația, păreau să reprezinte ceva demn de credința oamenilor. Doar așa se putea ca, la sfârșitul anilor 1940, bomba atomică să fie privită ca instrument al păcii, nicidecum ca potențială amenințare.

Această încredere în progres a fost suportul occidental pentru o scurtă epocă a încrederii în plăcerile materialiste, cel mai bine reprezentată, poate, de mentalitatea tip „primăvara speranței“ a administrației Eisenhower și de acel „Niciodată nu ne-a fost mai bine“ al lui Macmillan. Principala caracteristică a noii epoci era proliferarea a ceea ce azi numim „societate de consum“. Dar valorile care susțineau societatea de consum, așa cum erau ele, erau valori provizorii – echivalentul implicit al filozofiei industriei auto din Detroit, care făcea ca produsele să aibă în mod intenționat o perioadă mai redusă de viață. Toate astea nu erau promovate ca forme ale absolutului. Nici nu încercau să răspundă la întrebările fundamentale legate de sensul existenței. Idealul epocii era cuprins în capcana „normalității“ – care, de fapt, se referea mai degrabă la uniformitate. Tot ce era „anormal“, orice stîrnire a nevoilor interioare – experimentarea sau tînjirea după elementul religios, căderile nervoase, nevrozele, chiar și devierile mărunte de la convențional – era stigmatizată, privită ca stare patologică.

Cea mai bună aproximare a scopului și sensului existenței oferite de acea epocă a fost așa-numitul Război Rece. Pentru oameni precum senatorul Joseph McCarthy, sensul și scopul Occidentului erau menținerea „bastionului împotriva comunismului“. Cu alte cuvinte, Occidentul se autodefinea în mod esențial prin raportarea la dușmanii săi, fără a-i fi înțeles pe aceștia pe deplin. Ca urmare, comunismul a devenit mai mult sau mai puțin sinonim cu cea mai gravă anomalie a epocii, cu „anormalul“. Privite retrospectiv, toate acestea par ciudate și naive. Dar erau periculos de găunoase. Nu este suficient să știi cui te opui. Trebuie să știi și *de ce*. Definirea, pur și simplu, ca bastion împotriva a ceva a cărui natură nu-ți este clară este o fundație mult prea șubredă pentru a construi societatea și a-i da un sens al existenței. Și totuși, acesta era motorul noii credințe a materialismului orientat către consumator. Nu acționa nici o energie pozitivă, creativă; în cultura occidentală de după război, nimic nu anima atotcuprinzătoarea ordine și coerență.

La jumătatea anilor 1960, Occidentul era în plină confuzie, iar valorile (cîte mai erau) începuseră să fie tot mai discreditate.

Mișcările naționaliste de pe tot globul începuseră să influențeze conștiința populară și să conteste presupunerea că societatea occidentală era „cea mai bună posibilă“. Asasinatele comise împotriva lui John și Robert Kennedy și Martin Luther King nu au traumatizat numai America, ci întreaga lume, dezvăluind cât de precară este natura structurilor existente. O întreagă tinăra generație s-a revoltat, sfidînd ideile preconceptuate ale părinților, proclamîndu-și deziluzia în fața materialismului și etalînd „anormalul“ ca sursă de mîndrie. „Anormalitatea“ a încetat să mai fie „anormală“, devenind în schimb „originalitate“, „creativitate“, „formă de exprimare“. Iar mișcările sociale, de la acelea pentru drepturile civile și împotriva Războiului din Vietnam din Statele Unite pînă la revolta studentescă din Parisul anului 1968, au demonstrat cât de fragil și de găunos este consumerismul materialist. Credința lumii de după război s-a dovedit a avea mai puțină substanță decît hainele cele noi ale împăratului.

Acum, ca și în perioada între cele două războaie mondiale, societatea occidentală căzuse iar pradă incertitudinii. Încă o dată, „totul era relativ“. Încă o dată, nu exista nici o direcție pozitivă, doar noțiunea nebuloasă că trebuie să „treci precum gîsca prin apă“ și să supraviețuiești, iar acest lucru a devenit scop în sine. Încă o dată apăruse o criză a existenței. Iar panica interioară era accentuată de trei factori, care anterior nu fuseseră luați în calcul, în ceea ce privea viitorul. Primul era amenințarea cu suprapopularea, tot mai mare de la un deceniu la altul. Al doilea era amenințarea cu distrugerea mediului înconjurător prin supraindustrializare și poluare. Al treilea era spectrul holocaustului nuclear. Aceste trei elemente aruncau o umbră teribilă asupra vieților noastre, o umbră care făcea să pălească sau chiar să dispară încrederea în viitor, viziunea noastră asupra viitorului. Și, fără nici o urmă de încredere în viitor, eram cu toții dureros și febril ancorați în prezent. Obligați să ne întoarcem la prezent, am început să-l punem sub semnul întrebării. Iar prezentul nu a răspuns în mod satisfăcător întrebărilor noastre.

Rezultatul acestui proces a fost o nouă căutare a sensului existenței – a ceva ce ar putea, în mod efectiv, să îndeplinească funcțiile religiei, dînd un sens și un scop. Religiiile constituite și tradiționale nu au făcut nici un efort serios pentru a umple golul. La nivel social, ele s-au manifestat cu destulă energie în direcții umanitare și în activități caritabile, ceea ce nu poate fi decît laudabil. Dar astfel de activități nu ne administrează nevoile interioare. În ceea ce le

privește pe acestea, religiile tradiționale par să fi capitulat și să se fi retras din luptă.

În unele cazuri, au rămas inerte, statice, au refuzat să crească, au refuzat să se adapteze și să devină semnificative în noua epocă, au refuzat să-și asume răspunderea de a oferi principii directe pentru problemele contemporane. Astfel, Biserica Anglicană, aflată oricum într-o situație jalnică, și-a pierdut timpul și energia în hărțuiala cu francmasonii și a intrat în tot felul de complicații îndoielnice legate de hirotonisirea femeilor – exact atunci când erau multe alte lucruri de făcut și când francmasoneria și femeile-preot ar fi ajutat-o să le ducă la capăt. Dar dacă Biserica Anglicană este stagnantă, Biserica Catolică a reușit chiar să regreseze sub papa Ioan Paul al II-lea. În ultimii ani, Roma a manifestat o extraordinară capacitate de a ignora prin uitare, încercînd să se ascundă în spatele unor valori depășite, care nu mai sînt aplicabile lumii de azi și a căror impunere cu forța nu poate decît să atace și mai mult credibilitatea și autoritatea sa. Să susții dogme învechite în timp ce ignori problemele legate de rolul femeii, de controlul nașterii și avort, în timp ce te confrunți cu suprapopularea, înseamnă să abdică de la responsabilitățile tale. De fapt, biserica nu-și mai păstorește credincioșii, nu-și mai îndeplinește obligațiile față de turmă, nu mai răspunde nevoilor acestora. Dimpotrivă, a subordonat nevoile acestora propriilor nevoi – propriului program de autoconservare și supraviețuire. În acest fel, nu numai că a lăsat turma și mai vulnerabilă, dar a pornit pe drumul autodistrugerii, al sinuciderii ca instituție.

Confruntată cu această stare de lucruri, nu-i de mirare că societatea occidentală a pornit în alte direcții, căutînd alternative – alternative care, mult mai eficient decît religiile tradiționale, pot răspunde nevoii de a afla sensul existenței resimțite de societatea contemporană. Natura unora dintre aceste alternative dovedește cît de disperată este căutarea.

CAPITOLUL 14

Încredere și putere

Un element esențial al oricărei religii funcționale este încrederea. O religie validă trebuie să primească încrederea deplină. Și trebuie să fie capabilă să transforme în mod creativ această încredere în baza autorității sale.

Avem o nevoie instinctivă de încredere, atât în plan individual, cât și la nivel colectiv – o nevoie de a încredința către cineva sau ceva anumite aspecte ale ființei noastre interioare. În sfera noastră cea mai intimă, căutăm să ne punem toată încrederea în familie, prieteni, soție sau partener, psihanalist, preot, duhovnic sau ghicitor. Dar nevoia de încredere se extinde și în sfere impersonale – către instituții de care depinde sau cărora le încredințăm viața noastră. Companii, armate, guverne, structuri educaționale sau religioase devin obiect al încrederii noastre. Iar directorul companiei, comandantul militar, șeful statului, profesorul și liderul religios trebuie să fie capabili să primească nu numai încrederea unui singur individ, ci a unei mulțimi de oameni.

Natura autorității și responsabilității acordate acestor personaje diferă de la caz la caz. Unui politician, de exemplu, i se poate încredința autoritatea de a modela destinul omului prin, să spunem, trimiterea acestuia pe câmpul de luptă, dar nu trebuie să avem toată încrederea că acesta va simți un sentiment de vinovăție. Religiei, atunci când este luată în serios, i se acordă mai multă încredere decât oricărei alte instituții, autoritatea acesteia extinzându-se nu numai în sferele sociale și culturale, ci și în viața interioară – sentimentul

vinovăției, cele mai intime dorințe și impulsuri, nesiguranța, cele mai ascunse temeri și, în ultimă instanță, nevoia noastră pentru un sens al existenței. Spre deosebire de conducătorul politic, preotul sau pastorul poate oferi catarsisul spovedaniei, fie sub forma tainei rituale, precum în Biserica Catolică, fie în alte cadre, mai puțin formale, ale altor credințe.

Tindem însă să uităm că acordarea încrederii nu este un proces pasiv. Tindem în general, fără să fim atenți la amănunte, să vorbim de „actul de încredere“, și chiar în *act* stă necesitatea acordării încrederii. Acordarea încrederii este un proces activ, nu unul pasiv. Ceva este acordat în mod activ de o parte și primit în mod activ de cealaltă parte.

Există o legătură intrinsecă, inevitabilă, între încredere și putere. Este ca și cum încrederea, în chiar procesul prin care este acordată, suferă o transformare chimică. Drept urmare, ceea ce începe prin a fi încredere când pleacă de la donator se transformă în putere ajunsă în mâinile primitorului. Dacă acordăm încredere unei persoane, îi acordăm acesteia un anumit nivel de putere asupra noastră. Dacă douăzeci de oameni își acordă încrederea aceluiași individ, puterea acestuia crește în mod proporțional. Când opt milioane de germani și-au acordat încrederea lor lui Adolf Hitler, ei l-au înzestrat pe acesta cu o putere enormă. Într-adevăr, puterea lui Hitler, ca și puterea ayatollahului Khomeini sau aceea a oricărui alt demagog, poate fi definită prin încrederea acordată acestora de o mulțime de oameni. Este imposibil să ignori relația între încredere și putere.

În mod natural apar trei probleme. Prima este: cum se obține încrederea într-o astfel de situație? Este ea autentică? Sau este ea obținută prin diverse alte mijloace – prin exploatarea decepției sau prin extorcere? Unele „mari personalități“ ale istoriei, precum Abraham Lincoln, inspiră un soi de respect afectuos și par demne (pe bună dreptate sau nu) să devină ținta încrederii noastre. Și este clar că altele, precum Bismarck, au obținut încrederea prin mijloace dubioase.

A doua întrebare cheie este legată de natura încrederii implicate într-o anumită situație dată. Cît de departe merge? Printre personalitățile publice care primesc încrederea unui mare număr de oameni se află comandanți militari, politicieni și lideri religioși. În mod normal, tipul de încredere va fi diferit pentru fiecare caz în parte. Un catolic fervent, oricît de patriot ar fi el, nu-l va privi pe șeful statului așa cum îl privește pe papă. Pe de altă parte există cazuri individuale – Hitler, de exemplu, sau Khomeini – în care mai multe

tipuri de încredere fuzionează, ca să spunem astfel, în unul singur. Rezultatul – în cazul lui Hitler, al ayatollahului sau, cu un secol în urmă, al lui Mahdi – poate produce figuri de dimensiuni mesianice.

A treia întrebare este, desigur, ce va face cel căruia i se acordă încrederea cu puterea de care beneficiază? O va folosi pentru a-i face să beneficieze, în mod reciproc, pe cei care i-au acordat-o, sau o va exploata și o va cheltui într-un scop personal? În cazul lui Ghandi sau al lui Martin Luther King, încrederea, convertită în putere, a fost utilizată într-un mod cu totul diferit decît a făcut-o Stalin.

Căutarea contemporană a unui scop al existenței implică o căutare a cuiva sau a ceva care să fie beneficiar al întregului spectru al încrederii – cu alte cuvinte, o căutare a unui principiu religios. Ca urmare a faptului că religiile instituționalizate și organizate au eșuat în a oferi un sens existenței, acestea și-au pierdut tot mai mult puterea. Aceasta este, azi, situația generalizată a religiilor organizate. Ca urmare, încrederea primită a scăzut, hâlci tot mai mari din ea fiind pretinse de doctori, psihiatri, politicieni și mulți alți depozitari ai încrederii.

Papalitatea medievală, sau Biserica Anglicană din secolul al șaptesprezecelea, sau credința părinților fondatori puritani ai Americii, au beneficiat de o putere reală, care acoperea toate aspectele vieții, de la problema conștiinței personale la problemele statului. În parte și din cauza unor abuzuri din trecut, puterea echivalentelor moderne ale acestora este pur simbolică și se exercită în plan individual. Ca urmare, Dumnezeu a devenit tot mai puternic pentru un număr tot mai mic de oameni, așa că nu mai sîntem siguri de omnipotența sa. Poliția, tribunalele și guvernele pot să ne supravegheze, să ne închidă, să ne tortureze, să ne confişte proprietățile, să ne condamne la moarte – nu o fac în numele Domnului, ci al codului penal, al partidelor, al statului sau al foarte vagii formule „securitatea națională”. Dumnezeu, între timp, este redus la un trăsnet irascibil într-o catedrală nefericită.

Jefuirea încrederii

Care sînt mijloacele prin care indivizi și/sau instituții obțin încrederea celor care se constituie în suita acestora? Nu este posibil, în contextul acestei lucrări, să întreprindem o cercetare, fie ea și

sumară, ca să nu mai vorbim de una exhaustivă. Dar unele tehnici specifice merită să fie amintite în legătură cu modul în care pot fi utilizate pentru declanșarea impulsului religios.

O astfel de tehnică este utilizarea bine drămuită a intimidării și a fricii. Mecanismul este extrem de familiar și nu este nevoie de explicații. Este desemnat un adversar – Satana, de exemplu, sau Antihristul, comunismul, fascismul. Dușmanul este apoi descris cât mai convingător, din ce în ce mai monstruos ca dimensiuni, tot mai amenințător față de ceea ce considerăm că ne este drag – familia, calitatea vieții, patria. După ce a fost stîrnită suficientă panică, cineva trebuie doar să se prezinte ca bastion, pavază, refugiu, liman al siguranței. Așa-numita „lecție a istoriei“ ar fi putut să ne facă pînă acum capabili să vedem un astfel de lucru. Dar eficacitatea metodei poate fi demonstrată chiar și aruncînd numai o scurtă privire asupra lumii de azi. Trăim într-o lume de etichete și sloga-nuri, cele mai multe referitoare la un presupus adversar sau la un presupus bastion împotriva acestuia.

În același timp, există și stratageme mult mai subtile. Politicienii, de exemplu, fac adeseori apel la rațiune sau la bunul-simț – sau la ce pretind ei că este rațiunea și bunul-simț. De asemenea, cum toată lumea știe, nu fac economie la promisiuni. Aceste promisiuni sînt modelate exact după așteptările și nevoile oamenilor și adeseori nici nu au aerul că pot fi împlinite. Dar cel care face astfel de promisiuni demonstrează, în mod implicit, că este de acord cu aceste așteptări și nevoi. Și recunoașterea în sine este, adeseori, suficientă. Promisiunile nu trebuie ținute cu orice preț. Ba chiar este acceptabilă încălcarea lor și nimeni nu este tras la răspundere pentru asta. Recunoașterea nevoilor și a așteptărilor pe care o implică este luată drept bună intenție. Am ajuns în așa hal de deziluzionafi, încît buna intenție nu numai că ne liniștește, ci chiar devine ținta încrederii noastre.

Azi este un truism că politica modernă se bazează pe mass-media. În practică, asta înseamnă că politica modernă depinde de abilitatea cu care utilizează potențialul de publicitate din mass-media. Pe parcursul ultimului sfert de secol, a devenit din ce în ce mai evident că obținerea încrederii este din ce în ce mai mult o problemă de promovare, publicitate și relații publice. Politicienii, politica și politicile sînt acum prezentate în aceeași manieră ca bunurile de larg consum. Cu alte cuvinte, ele trebuie „vîndute“. În acest scop, toate

tehnicele de promovare sînt utilizate cu mare îndemînare, inclusiv numeroase tehnici de manipulare psihologică.

Apare riscul de a reduce politica la nivelul publicităţii. Studii recente au dezvăluit că telespectatorii echipaţi cu telecomenzi tind să schimbe canalul sau să închidă aparatul în timpul calupului publicitar. Acest fenomen a lansat un semnal de alarmă în industria publicităţii şi au fost luate în discuţie numeroase „contraatacuri“. Dar concluzia inevitabilă a acestor studii este aceea că telespectatorii consideră publicitatea televizată ca stupidă, prostească sau chiar iritantă. Consumatorii educaţi – şi consumatorii de azi *sînt* educaţi – sînt mult mai sofisticăţi decît îi consideră industria *advertising*-ului. Nu sînt uşor de sedus, flatat sau convinşi. Dimpotrivă, ei sînt tot mai cinici şi, dacă ajung să cumpere un anumit produs, este greu de crezut că o fac sincer convinşi de afirmaţiile făcute în reclame. A dirija politica la nivelul reclamei este totuna cu a gîndi cu acelaşi cinism şi politica. Poate că oamenii îşi dau voturile din lene, de curiozitate, din dorinţa de nou. Dar puterea şi mandatul obţinute în acest fel sînt extrem de diferite de puterea şi mandatul bazate pe încredere.

Pe de altă parte, trebuie să admitem că tehnicile reclamei au avut unele succese notabile, chiar dacă îndoielnice. Nu toate aceste succese sînt de natură politică. În Statele Unite, aşa cum vom vedea, religia este şi ea promovată precum spray-ul fixativ, deodorantul sau guma de mestecat. Mîntuirea este prezentată la televizor ca şi cum ar fi un fel de fluorură spirituală, care garantează protecţia împotriva cariilor morale. Putem fi salvaţi comandînd prin poştă sau intrînd într-o biserică *drive-in*. Aceste noi direcţii nu numai că ne smulg încrederea. Ele ne smulg şi importante sume de bani. O să încercăm să vedem, tot în această lucrare, cît de eficientă este funcţia pe care şi-o asumă referitor la sensul existenţei – pentru a determina măsura în care ating statutul de religie în adevăratul sens sau sînt cu totul altceva.

Ritual şi conştiinţă

Dacă omul are înnăscută dorinţa de a avea încredere, el are înnăscută şi predispunerea la îndoială, la a-şi mobiliza intelectul şi capacitatea critică în slujba scepticismului. Acest fapt îi accentuează

individualismul, înțelegerea unicității sale. De-a lungul secolelor, religia a încercat să neutralizeze înclinarea omului către scepticism anesteziind, ca să spunem așa, intelectul, liniștindu-l sau uluindu-l pentru a ceda. În acest scop, a fost lansat un atac asupra simțurilor. Lumina, culorile, sunetul, miresmele au fost utilizate atât de intens cu scopul de a elimina grijile oricărei alte realități. Licăritul luminărilor, de exemplu, culorile orbitoare, psalmodierile, repetițiile, efectele ritmice, fumul de tămâie, toate sînt utilizate, cu bună știință, pentru a crea o atmosferă generală de „neasemuire“, de dimensiune îndepărtată de aceea a lumii pămîntești, de „vraja“. Iar unele dintre aceste tehnici acționează extrem de subtil. Cercetătorii au stabilit, de exemplu, că, dacă bătăile tobei sînt sincronizate cu acelea ale inimii, apoi sînt accelerate, bătăile inimii vor fi și ele mai dese. Unele staruri pop au recunoscut, încă din anii 1960, că așa induc emoția.

Totul, desigur, ține de ritual. Funcția lui este de a crea o stare a minții similară cu transa sau cu hipnoza ușoară. Într-o astfel de stare, conștiința de sine a individului devine pasivă. El poate fi astfel absorbit în atmosfera a ceva mult mai amplu – în mulțimea în fața căreia sînt promovate ideile și valorile. Adeseori, această senzație de eliberare de sine, de integrare într-o entitate mult mai mare, duce la o emoție atât de intensă încît atinge extazul. În dinamica psihologică, nu neapărat și în conținut, acest extaz are multe în comun cu ceea ce numim „experiență religioasă“ sau „experiență mistică“. Este ceea ce vedem la lucru la mitingurile evangheliste, cînd, de exemplu, oamenii cad într-o stare de extaz și încep să „se trezească vorbind“, sau să izbucnească în lacrimi, sau să cadă la pămînt ca și cum ar fi epileptici. Este ceea ce practică sectele, cultele și aproape toate religiile. Într-un mod mult mai bine structurat, dirijat și manipulat, a caracterizat mitingurile de la Nürnberg ale celui de al Treilea Reich. Într-un mod mult mai puțin structurat, mult mai imprevizibil, apare la multe concerte rock. Trebuie numai să ne amintim efectul avut inițial de Elvis Presley, de Beatles, de Rolling Stones – corul de țipete, stările de beatitudine, frenezia, căderea în extaz.

Aceste stări ale minții implică o transformare temporară, dacă nu chiar o eclipsare a conștiinței. Starurile rock, ca și Adolf Hitler, acționează ca niște șamani, induc o formă de experiență religioasă în cadrul auditoriului. Este, de fapt, o manifestare tradițională de fluieraș fermecat. El poate fi utilizat în bine sau în rău. La începutul

poveștii, este un personaj pozitiv, scăpînd orașul Hamelin de șobolani, ademenindu-i după el și înecîndu-i în rîu. Dar la sfîrșitul poveștii este demonic, nu mai înecă șobolani, ci ademeneste după el copiii oamenilor. Hitler este o bună exemplificare pentru sfîrșitul poveștii. Cele mai multe staruri rock aspiră să întrupeze prima parte – deși, așa cum s-a întîmplat la concertul Rolling Stones din Altamont, California, în 1969, se poate ajunge la eșecuri și ucenicul vrăjitor poate pierde controlul puterilor „invocate“.

Asaltul asupra intelectului și al simțurilor poate induce o stare de extaz religios. În unele secte islamice, numele lui Allah este repetat ritmic, o dată și încă o dată, pînă cînd ajunge să se golească de semnificație și devine mai degrabă un sunet care învăluie conștiința. Un astfel de efect poate fi produs prin orice psalmodiere ritmică, fie că este vorba de „Isus mîntuiește-ne“, de „Peace now“, sau de „All you need is love“ ori „Here we go, here we go, here we go“ – sau chiar de „Sieg Heil“. Acea stare a minții care decurge poate fi descrisă ca „absorbantă“, este asimilată orice informație primită, emotivitatea este crescută, fără a mai fi filtrată de aparatul critic din intelect. Predarea acestui instrument critic – abandonarea temporară implicată de renunțarea la el – este un exemplu dramatic de act de încredere. În această stare a minții pe care tocmai am descris-o, încrederea este oferită și primită în mod *activ*, iar transferul poate fi sesizat nu numai de cei implicați, ci și de un observator independent.

O astfel de alterare a conștiinței caută să inducă șamanii „societăților primitive“ și, cu cît este mai eficace indusă, cu atît se dovedește a fi mai profundă. În culturile mai tîrzii, preoții tuturor religiilor au încercat să inducă aceeași alterare a conștiinței, și continuă să o facă și azi. La fel anumiți ideologi și demagogi. La fel și militarii.

Folosul acestei stări este că aduce mintea într-o stare de *tabula rasa*, de „minte goală“. Toate programele existente sînt, pe moment, șterse. Poate că asta nu este foarte important pentru starul rock, dar este pentru liderul religios, politic sau militar. Pentru acesta apare oportunitatea inserării de „noi programe“, care îl vor transforma pe individ într-o măsură mai mică sau mai mare. Acest nou program se poate constitui în ceea ce numim convertire religioasă. Sau într-o spălare a creierului.

Următoarea întrebare, desigur, este natura acestui „nou program“ inserat. Pentru militarii, „noul program“ poate fi un regulament, o

serie de gesturi și acțiuni reflexe, un număr de atitudini care țin de un spațiu bine delimitat. Pentru liderul religios sau politic, „noul program” încearcă să fie mult mai cuprinzător. În unele cazuri include și un răspuns – mai mult sau mai puțin viabil, mai mult sau mai puțin utilizabil – la nevoia de sens al existenței. În alte cazuri va oferi numai o distragere a atenției de la această nevoie.

Mit și arhetip

Mai există încă o tehnică de obținere a încrederii și de satisfacere a nevoii de sens al existenței, folosită de-a lungul veacurilor, și care merită menționată. Tehnica este la fel de veche precum orice ritual, dar este mult mai subtilă decât un ritual. Din acest motiv este deosebit de prețuită nu numai de instituțiile politice sau religioase, ci și de organizații precum francmasoneria, diferitele organisme rozicruciene, ca și de Prioria din Sion. Ea implică utilizarea simbolurilor într-un mod care – pentru a împrumuta terminologia lui Jung – poate fi descris ca „activare și manipulare a arhetipurilor”.

Este imposibil să prezentăm în această lucrare, fie și pe scurt, o schiță a gândirii lui Jung. Pentru scopul nostru este suficient să stabilim natura și funcțiile a ceea ce Jung numește „arhetipuri”. După Jung, „arhetipul” este o experiență elementară, sau un tipar al unei experiențe, comună întregii umanități – o experiență, sau un tipar al unei experiențe, pe care oamenii o împărtășesc din timpuri imemorabile. Astfel definite, arhetipurile și tiparele arhetipale sînt destul de familiare. Într-adevăr, tindem să le considerăm azi ca un dat. Ele includ nașterea, pubertatea, inițierea sexuală, moartea, traumele războiului, ciclul anotimpurilor, dar și concepte mult mai abstracte, teama, dorința, modul în care ținăm după „adăpostul spiritual” și, desigur, acel scop al existenței despre care am vorbit.

Din cauză că aceste arhetipuri reprezintă baza celor mai elementare și mai vechi aspecte ale naturii umane, semnificația lor transcende adeseori resursele limbajului. Limbajul este un produs al intelectului și al rațiunii, dar arhetipurile și modelele arhetipale se întind dincolo de intelect și rațiune. Ca urmare, în general își găsesc exprimarea în simboluri, deoarece simbolurile nu se adresează numai intelectului, ci stînesc o reacție la niveluri mai adînci – numite

de psihologi „subconștientul“. Din această cauză, simbolurile au avut o importanță covârșitoare nu numai pentru preoți și liderii religioși, ci și pentru artiști, poeți și pictori – mai ales când aceștia acționau în plan religios.

Există, desigur, mai multe niveluri ale simbolului. Fiecare individ are simbolurile sale personale, imagini asociate, de exemplu, cu experiențele sale unice și intime. Astfel, cineva poate privi o anumită floare, un anumit cristal, ca un fel de talisman, altul ca pe amintirea ființei iubite, altul poate păstra un trofeu sportiv ca simbol al unei victorii, al unei împliniri. Există și simboluri generale în plan cultural sau național: floarea de crin, pentru francezi, crucea de Lorena adoptată de Charles de Gaulle pentru trupele Franței Libere în timpul celui de al Doilea Război Mondial, svastica nazistă, vulturul pleșuv asociat cu Statele Unite. Anumite persoane pot funcționa drept simbol colectiv. Ioana d'Arc este adeseori descrisă ca întrupând anumite calități ale Franței, regele Arthur – ale Angliei, Cidul – ale Spaniei.

Simbolurile arhetipale au chiar un cadru mult mai larg de adresabilitate. Ele nu țin de un anumit individ, ci de umanitate ca întreg. Phoenixul, conotațiile sale legate de moarte și renaștere, este un exemplu tipic de simbol arhetipal. Tot așa și unicornul, asociat în mod tradițional cu puritatea virgină și inițierea mistică. Paradisul din tradiția creștină, Valhala vechilor triburi teutone, Insulele celor Binecuvântați din legendele celților, Cîmpiile Elisee ale grecilor, toate sînt simboluri pentru același înțeles arhetipal. Formele arhetipale sînt adeseori simbolizate de figuri antropomorfe – eroul, rătăcitorul, fecioara persecutată, femeia fatală, iubiții uniți în moarte, frații sau gemenii învrăbiți, zeul care moare și reînvie, bătrîna înțeleaptă, pustnicul din pădure sau din deșert, nebunul atins de dumnezeire, regele pierdut sau depozdat. Astfel de personaje întru-chipează principii cu semnificație universală, aplicabile tuturor culturilor și tuturor vîrstelor. Uneori apar deghizate, cu trăsături caracteristice unei perioade date, dar rămîn aceleași, în ciuda aparenței înșelătoare. Astfel, de exemplu, proscrisul nobil, așa cum apare în filmul lui Arthur Penn, *Bonnie and Clyde*, este echivalentul din secolul douăzeci al unei figuri mult mai vechi – Robin Hood. La fel Kojak, „făcînd curățenie“ în Manhattan, este varianta modernă a lui Wyatt Earp, care „facea curățenie“ în Dodge City, iar Wyatt Earp este, la rîndul lui, varianta modernă a cavalerului rătăcitor.

Cavalerul rătăcitor de azi nu mai călărește. Pilotează o mașină. Dar tiparul acțiunilor sale este în principiu același ca și acum cîteva sute de ani. Iar orașul modern este azi jungla, hotarul îndepărtat și plin de pericole, pădurea vrăjită, unde monștrii, umanoizi sau nu, te atrag în ambuscade și par să amenințe din toate cotloanele întunecate. După ce am distrus hotarele și pădurile din trecut, am creat altele chiar în buricul civilizației. Dar în ciuda recuzitei specifice epocii, în spate mecanismul este peren – un simbol arhetipal care se „reîncarnează” de-a lungul secolelor.

Simbolurile pot funcționa separate sau în conexiune unele cu altele. O slujbă religioasă, de exemplu, implică o mulțime de simboluri, toate acționînd împreună, producînd un lanț de efecte. Cînd simbolurile sînt organizate într-o poveste coerentă, cînd există un fir al acțiunii, ele pot să devină ceea ce numim un „mit”. „Mit” nu trebuie folosit aici în sensul de „ficțiune” sau „fantezie”. Dimpotrivă, implică un lucru cu mult mai complex și mai profund. Miturile nu sînt create cu intenția de a amuza, de a distra, ci pentru a explica lucrurile, pentru a justifica realitatea. Pentru oamenii din lumea antică, babilonieni și egipteni, celți și teutoni, greci și romani, mitul era sinonim cu religia și, asemeni Bisericii Catolice din Evul Mediu, includea și ceea ce azi numim știință, psihologie, filozofie, istorie, întregul spectru al cunoașterii umane. Pe această bază, mit poate fi definită *orice* încercare sistematică de a explica sau justifica realitatea, trecută sau prezentă. Pornind de la această definiție, orice sistem de credințe – creștinism, darwinism, marxism, psihologie, teorie atomică – poate fi clasificat ca mit, fără ca termenul să fie compromis sau diminuat. Orice sistem de credințe evoluează și se dezvoltă în același scop – pentru a elucida „ordinea lucrurilor”, pentru a da un sens lumii.

Mitologia clasică era știința, psihologia și filozofia zilelor sale și am fi naivi să credem că știința, psihologia și filozofia zilelor noastre nu sînt toate o formă a mitului și nu vor fi privite ca atare în viitor.

Precum simbolurile ce-l compun, mitul, în funcție de aspectele pe care le acoperă, poate fi personal, arhetipal sau poate fi plasat oriunde între aceste extreme – național, de exemplu, sau tribal. Mitul personal este autoexplicativ. Fiecare om are propria explicație, implicată sau explicită, a realității. Fiecare om are experiențe sau aventuri care, mai ales în memorie, capătă proporții mitice – întâmplări din copilărie, povești de iubire, aventuri școlare. Ce ne

trezește nostalgia adeseori alimentează mitul. Distanța, în timp și în spațiu, este un factor crucial în procesul generării mitului. Cu toții ne mitologizăm trecutul – copilăria, părinții, locurile și persoanele de care simțim separați prin distanța geografică, prin înstrăinare forțată, prin moarte. Toți simțim familiari cu statutul pe care îl capătă în mintea noastră prietenul sau iubitul absent. Trăsăturile devin esențializate, complexitatea dispare și ne amintim trăsăturile principale, cele față de care răspundeam puternic în plan emoțional. La nivel colectiv, personaje precum John F. Kennedy și Marilyn Monroe căpătaseră un statut mitic încă din timpul vieții. În urma morții lor, acesta a fost transformat radical, iar statutul mitic a fost încărcat, intensificat.

Cele mai multe mituri colective au atît aspect arhetipal, cît și aspect pur tribal. Se poate trece ușor de la o extremă la alta, iar mitul poate deveni fie tribal fie arhetipal. Un mit arhetipal, precum și simbolurile arhetipale încorporate, reflectă anumite constante ale experienței umane. Oricare ar fi fost originea sa într-un anumit loc și moment, mitul arhetipal transcende acești factori și se referă la ceva general uman. Calitatea unică a mitului arhetipal este că poate fi utilizat pentru a aduna oamenii subliniind ceea ce au ei în comun. Aspectele arhetipale ale creștinismului – principiul mîntuitorului, de exemplu, fie acesta divin sau nu, care se jertfește pentru a conferi măreție spirituală poporului său – pot primi un răspuns atît din partea creștinilor cît și din partea necreștinilor. Și, într-adevăr, tocmai prin accentul pus pe aceste aspecte, creștinismul, aflat în mîinile misionarilor săi, a fost capabil să se instaleze în locuri atît de străine precum Mexicul sau Japonia secolului al șaisprezecelea.

Spre deosebire, miturile tribale nu subliniază ceea ce oamenii au în comun, ci ceea ce-i deosebește. Miturile tribale nu țin de universal și de aspecte ale vieții împărtășite de toți oamenii. Dimpotrivă, ele servesc preamăririi și slăvirii unui anumit trib, culturi, popor, nații și ideologii. În loc să conducă la autoconfruntare și autorecunoaștere, mitul tribal țintește către exterior, prin autoglorificare și autosporire. Aceste mituri își capătă energia și impetuozitatea din insecuritate, din orbire, din prejudecată – și, mai ales, din nevoia unui țap ispășitor. Din cauza absenței unui miez propriu, ele trebuie să fabrice un dușman extern pe care să-l înfrunte, un adversar care trebuie adus la dimensiunea necesară susținerii dorințelor proprii. Miturile tribale reflectă o nesiguranță adînc înrădăcinată în identitatea

sinelui. Și definesc identitatea exterioară prin contrast și negare. Astfel ajung să se identifice cu toți cei care nu sînt negri, sau invers. Tot ceea ce este dușmanul, nu sîntem noi. Tot ceea ce nu este dușmanul, sîntem noi.

De-a lungul istoriei, religiile au profitat atît de miturile tribale, cît și de cele arhetipale. Sau, mai degrabă, au folosit în principiu un același mit și i-au subliniat anumite aspecte tribale sau arhetipale – pentru a cîștiga încrederea și, la schimb, pentru a oferi un sens existenței. Acest sens al existenței conferit de miturile arhetipale poate fi și valid și viabil – așa cum, de exemplu, biserica își asumă statutul arhetipal al „mamei” și îndeplinește rolul maternal de vindecătoare, reconciliatoare, oferind refugiu, alinare și compasiune. Spre deosebire, semnificația sensului existenței furnizată de mitul tribal este, adeseori, falsă – nu atît sens al existenței cît distragere de la acesta, absență a acestuia. Pe parcursul cruciadelor, de exemplu, sau în timpul războaielor cu protestanții, biserica catolică a pus accentul pe aspectul tribal al doctrinei sale, definindu-se pe sine însăși mai ales prin dușmani, proiectînd asupra „necredincioșilor” și a „ereticilor” rolul țapului ispășitor. În acest caz, biserica nu oferea un sens al existenței, doar, cel mult, un paleativ pentru absența acestuia – sau, în cazul cel mai rău, un permis pentru atrocități, cuceriri și jafuri. Cînd o religie operează la acest nivel al mitului tribal, încetează de a mai fi o religie și devine un surogat de religie.

Sfîrșitul veacurilor ca arhetip

Cel mai puternic simbol și motiv mitic este cel al apocalipsei. Apare frecvent în istoria tuturor religiilor majore și poate fi utilizat în nenumărate feluri. Poate fi utilizat arhetipal, pentru a induce, ca judecată preliminară, introspecția și autoevaluarea individului sau a culturii. Poate fi adus în joc pentru a explica răul, real, imaginar sau anticipat. Poate fi utilizat pentru a înspăimînta oamenii, pentru a le fi exploatată vinovăția, pentru a le înfrînge rezistența și a le stoarce încrederea. Poate fi utilizat în mod brutal tribal ca instrument pentru crearea unei elite a celor „mintuiți” față de masa celor „damnați”. Poate fi chiar folosit drept justificare pentru persecutarea celor bănuși a fi „damnați”.

În prima parte a lucrării am discutat cum arhetipul apocalipsei a fost exploatat cu ocazia aceluia sfârșit al veacurilor din secolul întâi, în timpul vieții lui Isus și a tovarășilor săi, și cât de puternic poate fi acest arhetip atunci când este activat și manipulat. Așa cum o să vedem, această putere este deosebit de relevantă pentru lumea de azi. Dacă nevoia unui sens al vieții poate căpăta azi răspuns doar prin arhetipul apocalipsei iminente, iar dacă apocalipsa este luată în sens literal, atunci implicațiile sînt extrem de grave.

Societatea secretă ca arhetip

Un al doilea arhetip care merită a fi luat în considerație este ceea ce numim cabală, junta invizibilă sau, în limbaj popular, societatea secretă. Ele pot fi găsite peste tot pe pămînt, în orice cultură, în orice epocă. De obicei, societatea secretă este definită ca un conclave al păpușarilor destinelor oamenilor de rînd, ca un grup clandestin de indivizi acționînd din umbră în numele binelui sau al răului, manipulîndu-i pe ceilalți, regizînd evenimentele, trăgînd sforile, „făcînd lucrurile să se întîmple“. În tradiția ezoterică iudaică, de exemplu, apar duzini (sau diverse alte numere) de înțelepți sau de „virtuoși“ care rămîn ascunși mulțimilor, care sînt răspîndiți pe tot globul și a căror virtute este atît de plăcută Domnului încît este singurul lucru care îl convinge să țină în viață cosmosul. Cu alte cuvinte, ei, prin puterile lor, țin în viață realitatea. În anumite forme de budism, ca și în teozofie sau antropozofie, o funcție similară este îndeplinită de „maestri secreți“ înzestrați cu înțelepciune și puteri supranaturale, care se reîncarnează din veac în veac și se spune că-și au sălașul într-un oraș mistic ascuns sub Himalaya.

Toate acestea, desigur, sînt variațiuni pe aceeași temă. Versiuni mai puțin extreme pot fi găsite chiar în cadrul instituției religioase în sine. Orice preoțime, de exemplu, este o cabală sau o societate secretă, mai mult sau mai puțin organizată. Și fiecare preoțime are în cadrul ei o preoțime secretă. Astfel, de exemplu, există ordinul iezuiților, conducerea secretă a acestuia fiind renumită pentru secretele pe care se presupune că le deține. Pînă de curînd, cel mai impunător exemplu de cabală în cadrul catolicismului era Sfîntul Oficiu – Inchiziția. Azi, misticismul atașat atît cercului interior al

iezuitorilor cît și Sfîntului Oficiu a fost preluat, cel puțin parțial, de Opus Dei, puternica dar discreta organizație care controlează Radio Vatican, deține enorme proprietăți imobiliare și afaceri în toată lumea occidentală și care menține o rețea de școli ale căror principii educaționale au constituit subiectul unei intervenții la BBC. Pe urmă, sînt unele ocazii – alegerea unui nou papă, de exemplu – în care chiar curia papală își asumă rolul unei cabale.

Elementele de cabală asociate cu Cavalerii Templieri sînt, probabil chiar și azi, principala sursă de atracție pentru numeroși oameni, la aproape opt secole de la desființarea lor. Puterea psihologică a cabalei ca arhetip este ilustrată de primii „rozicrucieni” din secolul al șaptesprezecelea. Aceștia, oricine ar fi fost ei, și-au anunțat existența „invizibilă” prin publicarea unor broșuri incendiare. Existența istorică a organizației nu a fost stabilită cu certitudine nici pînă azi. Dar credința în existența lor a fost suficientă pentru a stirni un val de isterie de-a lungul și de-a latul Europei și, așa cum spunea Francis Yates, pentru a juca un rol semnificativ în dezvoltarea gîndirii, culturii și instituțiilor politice din secolul al șaptesprezecelea. Pe urmă, desigur, este francmasoneria, probabil exemplul suprem de cabală pentru secolele al optsprezecelea și al nouăsprezecelea. Nu numai că francmasoneria funcționa ca o cabală pentru neinițiați, dar chiar în rîndurile ei, în vîrfurile ierarhiei, se aflau „maestri necunoscuți”, care alcătuiau o cabală în cadrul cabalei, o piramidă al cărei vîrf se pierdea în umbră.

Arhetipul cabalei joacă un rol important în societatea occidentală contemporană. Apare peste tot acolo unde omul modern caută să descopere o conspirație, în numele binelui sau al răului – Mafia, francmasoneria (încă o dată), guvernele și partidele politice, acțiunile terorismului internațional, finanțele internaționale, tot felul de organizații precum Comisia Trilaterală sau Bilderburg. Și este evidentă în cadrul serviciilor secrete moderne. MI5 și MI6, CIA și KGB, toate sînt evocate mereu doar prin inițiale. Sînt adevărate societăți secrete în sensul strict al definiției. Dar misticismul cabalei cu care sînt învăluite le sporește discreția și influența. Serviciile moderne de informații au devenit un fel de sperietoare, simpla lor menționare fiind suficientă pentru a înspăimînta sau manipula un grup de oameni de parcă ar fi copii.

Din toate aceste exemple reies principalele caracteristici ale cabalei ca arhetip. Înainte de orice altceva, cabala este organizată,

este secretă și se crede, cel puțin, că este puternică. Cît este ea de puternică în realitate este mai puțin important aici. Poate deveni puternică și numai datorită oamenilor care cred în puterea ei. Unele cabale – serviciile secrete, de exemplu – dețin, fără îndoială, o anumită putere reală, care este sporită de credința populară. Este posibil ca alte cabale să nu aibă altă putere decît aceea atribuită lor, dar chiar și aceasta le poate conferi o putere considerabilă. La începutul secolului al nouăsprezecelea, anumite personaje – Charles Nodier, de exemplu, presupus mare maestru al Prioriei din Sion, sau Filippo Buonarroti, un maestru conspirator admirat de indivizi precum Bakunin – și-au făcut un scop în viață din a inventa și răspîndi informații despre un număr de societăți secrete în întregime fictive. Atît de convingătoare au fost informațiile încît oameni inocenți au descoperit că sînt hărțuiți și persecutați pentru a fi făcut parte din organizații clandestine care nici măcar nu existau. Confrunțați cu astfel de persecuții, victimele, ca mijloc de autoapărare, au început să se organizeze într-o adevărată societate secretă după tiparul celei fictive. În acest mod, mitul a născut realitatea. Atît de mare este puterea *practică* a arhetipului pus în operă.

Evident, cabalele pot fi percepute ca sinistre sau lăudabile, sau ambele, în funcție de gradul în care obiectivele lor corespund cu ale noastre. În orice caz, ele exercită o fascinație și obțin un răspuns în plan emotiv. Dacă se întîmplă să ne aflăm de aceeași parte a bariadei cu cabala, existența ei, sau presupusa ei existență, ne dă siguranță. Dacă se întîmplă să ne aflăm în tabăra adversă, reacția va fi și mai puternică, deoarece alimentează paranoia fiecăruia, iar paranoia legată de cabale și conspirații a devenit o modă culturală și psihologică a epocii noastre. (Nu pentru că această paranoia ar fi fără nici un motiv. Dimpotrivă, am învățat foarte bine în acest secol cît de multe poate face un grup de oameni bine organizat care acționează din umbră și este justificabilă neîncrederea față de orice încercare de concentrare a puterii în mîinile unor astfel de cercuri – mai ales cînd nu știm ce vor face cu ea.)

Și chiar dacă o cabală este în general percepută ca ostilă, rămîne totuși o urmă de siguranță. De ce? În parte din cauză că este mai liniștitor să gîndești că toate complicațiile și obstacolele sînt rezultatul acțiunii umane și nu al unor entități dincolo de controlul uman. Credința în cabala este un instrument de sporire a încrederii că lucrurile nu sînt întîmplătoare, ci ordonate – conduse de o inteligență

umană. Acest punct de vedere face lucrurile mai ușor de înțeles și potențial controlabile. Dacă o cabala este implicată în anumite evenimente, rămîne mereu speranța, oricît de improbabilă, de a putea înfrînge puterea cabalei – sau de a ne alătura acesteia și de a exercita puterea. În fine, credința în puterea cabalei este, implicit, o afirmare a demnității umane – adeseori inconștientă, dar absolut necesară, că nu sîntem total lipsiți de putere, că sîntem responsabili, cel puțin în parte, pentru destinul nostru.

În bună parte, această carte este despre o cabală – Prioria din Sion. Ce face Prioria semnificativă și ce o distinge de celelalte multe alte cabale contemporane este profunda înțelegere și mînuire a mecanismelor pe care le-am descris. Pe cît ne-am putut da seama pînă acum, în urma cercetărilor întreprinse asupra Prioriei, am întilnit o organizație care, perfect conștientă de ceea ce face, ba chiar după un program bine pus la punct, activează, manipulează și exploatează arhetipurile. Nu numai că face trafic cu arhetipurile tradiționale și familiare – comoara îngropată, regele pierdut, legătura de sînge sacră, secretul transmis de-a lungul generațiilor. În plus, în mod intenționat, ea se utilizează pe ea însăși ca arhetip. Încearcă să orchestreze și să organizeze percepția neinițiatilor despre ea însăși ca fiind o cabală arhetipală – dacă nu cumva *chiar* cabala arhetipală. Astfel, chiar dacă natura și extinderea puterii ei economice, sociale și politice rămîne ascunsă, influența psihologică să fie ușor discernibilă și substanțială. Lasă impresia că este ceea ce oamenii vor ca ea să fie, deoarece înțelege dinamica acestor dorințe. Așa cum va deveni evident, ne aflăm în fața unei organizații cu o psihologie extraordinar de subtilă și sofisticată.

Artistul ca preot, regele ca simbol

În ultimul secol și ceva, religia organizată a suferit lovituri serioase în credibilitatea sa. Dar sentimentul religios – al „sacru-lui“, al „hranei spirituale“, al unui model coerent de transcendere a experienței personale – a rămas intact pentru cei mai mulți dintre oameni. Custodele tradițional al „spiritualului“ poate că a fost compromis sau s-a compromis singur. Poate că am devenit conștienți de faptul că utilizăm cuvîntul între ghilimele. Dar, pentru foarte mulți oameni, „spiritualul“ a rămas o realitate, chiar dacă religia tradițională nu mai lucra în slujba lui.

Este un aspect specific gîndirii și culturii secolului douăzeci năzuința către un sens al existenței și „spiritual“ *în afara* cadrului religiei instituționalizate. Astfel, de exemplu, Einstein, mergînd pe urmele lui Newton, a încercat să reconcilieze monumentalele și derutantele sale descoperiri cu un sens al divinului. La fel, tot mai multe persoane, remarcînd eșecul sistemelor larg răspîndite, au căutat o altă cale validă de sinteză prin care să fie reintegrată o realitate fragmentată.

Un exemplu de astfel de proces este C.G. Jung care, văzut de la distanță, nu poate fi înțeles doar ca psiholog, ci și ca filozof, chiar ca profet. Preocuparea finală a lui Jung era, în fond, de natură religioasă. Concentrarea asupra experiențelor universal valabile și utilizarea mai degrabă a sintezei decît a analizei drept instrument de bază izvorau din dorința lui de a reasambla lumea, de a-i oferi din nou un sens al existenței. Mai mult, el încerca să facă asta nu

numai în plan teoretic (sau teologic), ci și în forme *direct experimentabile*, spre deosebire de uzualele elemente ale credinței, și care, translatate în dinamica psihologică, rămân viabile nu numai duminica, ci pe tot parcursul vieții individului.

Spre deosebire de Freud, Jung nu considera incompatibile psihologia și religia. Dimpotrivă, le vedea complementare, fiecare ajutînd-o pe cealaltă să ofere un nou sens al existenței și o mai mare coerență. Iar Jung a înțeles religia în cel mai larg, mai profund și mai valabil sens – nu ca edificiu de dogme conceptuale, nu în forma anumitor confesiuni și credințe, ci ca element care le înglobează, element de bază în alcătuirea psihicului uman. Ca urmare, Jung a trecut la sinteză, comparînd și stabilind rădăcini comune, un numitor comun, o dinamică psihologică comună, tipare asemănătoare – nu numai pentru marile religii ale lumii, ci și pentru alte activități umane. Rezultatul a fost ceva ce putea funcționa ca principiu religios viabil în epoca modernă – un mod de gîndire și de înțelegere care oferă cu adevărat un sens al existenței, în același timp cultivînd toleranța, flexibilitatea și umanismul.

Astfel, Isus ca personaj istoric este un element accidental pentru Jung, în timp ce Isus al credinței – acel Isus care există ca realitate psihologică în credincios – devine un arhetip, iar momente precum ispita în pustie, sau coborîrea în iad, sau Învierea devin componente ale unui model arhetipal împărtășit de toți oamenii. Ispita, coborîrea în lumea subpămînteană și ieșirea triumfală de acolo sînt teme care apar în toate culturile, toate religiile, toate mitologiile. Datorită acestor teme, Isus este pus în acord cu alte personaje arhetipale de pe glob. Ele sînt părțile lui și el este părtașul lor, toate contribuind la întruchiparea unor adevăruri universale, perene. În același timp, Isus ca arhetip este cu fiecare dintre noi, chiar la propriu, așa cum spune creștinismul. Fiecare dintre noi experimentează tentația. Fiecare dintre noi experimentează moartea, la propriu sau în sens metaforic, ca pogorîre în abisurile psihicului său, în iadul pe care fiecare individ îl poartă cu el. Fiecare poate trăi o formă de renaștere, de reînviere. În măsura în care îi împărtășim experiențele, devenim una cu Isus și Isus devine una cu noi. Și aici nu este nici o contradicție cu faptele istorice.

Pe parcursul vieții sale și în anii care au urmat morții sale, în 1961, Jung a fost suspectat de ortodocși, dar și de stabilimentul psihologic freudian, care îl considerau „mistic” și-l respingeau. Astăzi

se consideră că ar fi adus una dintre cele mai originale, valabile și importante contribuții la gîndirea secolului douăzeci. El a fost un deschizător de drumuri și pentru alții, în diverse domenii precum antropologia, psihologia și religia comparată, care au pășit pe urmele lui pentru a reconcilia psihologia și religia, experiența personală și adînc înrădăcinatul sens al sacrului. Este semnificativ că Don Cupitt, tratînd criza religiilor tradiționale de la sfîrșitul secolului douăzeci, spunea despre Jung: „Ar trebui să mergem cu toții pe urmele lui“.

Depozitarul sacrului

Dar gîndirea jungiană și vîlăstărele ei nu sînt singurele încercări valabile de a găsi un sens al existenței în lumea contemporană. Putem descoperi procese similare în artă, printre principalele personaje culturale, care au menținut tradiționala responsabilitate a artistului de a pune problema sensului existenței, străduindu-se să sintetizeze, căutînd să lege fragmentele dispartate într-o realitate coerentă. În unele cazuri, artistul a făcut asta spontan, în altele ca parte a unui program bine gîndit. Astfel, de exemplu, la jumătatea secolului al nouăsprezecelea, Flaubert critica religia organizată de a fi renunțat la responsabilitățile ei, de a fi eșuat în a mai fi depozitara sacrului și a sensului existenței. Pentru a drege lucrurile, el a încercat în mod sistematic să consacre artistul ca un nou fel de preot, să-l învestească pe artist cu responsabilitatea de a acorda un sens existenței. Din punctul de vedere al lui Flaubert, arta a fost întotdeauna depozitara sacrului și a sensului existenței. Acum el era capabil să facă acest lucru în mod deliberat, ca parte a politicii conștient adoptate. În același moment în care Flaubert expunea aceste principii în scrierile sale, Richard Wagner, în Germania, afirma în public aceleași principii. Iar în Rusia, personaje ca Dostoievski și Tolstoi începeau să acționeze conform acestora.

Poate că astăzi Flaubert poate fi respins ca glas al unui estetism anacronic. Oricum însă, multe dintre marile figuri ale literaturii secolului douăzeci – Joyce, Proust, Kafka, Thomas Mann, pentru a da numai cîteva exemple – au mers pe urmele lui și au mărturisit că-i sînt îndatorate. Este incontestabil că arta a încercat să îndeplinească

o funcție religioasă, să servească drept depozitară a sacrului, să ofere un sens existenței, să sintetizeze, să adune la un loc fragmentele realității. În unele cazuri – poetul mistic catolic Paul Claudel, de exemplu – poziția de partea unei anumite confesiuni este explicită. În alte cazuri, precum cel al lui Tolstoi, este vorba de o orientare general „creștină“, care respinge categorisirea pe culte. Mai sînt și alte lucrări – semnate de D.H. Lawrence, de Patrick White, de unii dintre autorii sud-americani contemporani – care nici măcar nu au caracter creștin, dar au un profund sens religios și o viziune esențialmente religioasă. Iar dacă Joyce, Proust și Thomas Mann nu sînt văzuți de obicei ca „scriitori religioși“, asta nu înseamnă că ei nu se adresează problemelor considerate de religie ca făcînd parte dintre prerogativele ei. Toate exemplele citate mai sus încearcă să înfrunte și să rezolve problema sensului existenței. Și fac asta printr-o orientare „spirituală“ ce nu poate fi descrisă decît ca religioasă.

Încă din anii 1880, multe lucruri au fost extrase din cărți care conțineau „tradiția orientală“ – cărți precum *Bhagavadgita*, *Ramayana*, *Mahabharata* și *Tao-te Ching*. Pretinșii mistici europeni și americani s-au întrebat adeseori de ce nu există o tradiție comparabilă în Occident. De fapt, ea există și face parte din moștenirea noastră culturală. *Ramayana* și *Mahabharata* sînt amîndouă poeme epice. *Bhagavadgita* se află la intersecția între poemul epic și poemul dramatic. Nici unul dintre acestea nu este fundamental diferit de opere precum *Divina comedie*, *Paradisul pierdut* sau *Faustul* lui Goethe. Iar dacă diferă, să spunem, de piesele lui Shakespeare sau de Pușkin, de romanele lui Tolstoi sau Hermann Brock, diferența este una de specie literară sau de gen, nu de conținut sau de viziune. La fel, *Tao-te Ching* este alcătuit dintr-o serie de scurte versuri mistice. Echivalentul lor occidental ar putea fi versurile mistice ale lui Yeats, Eliot sau Stefan George, sau, mai precis, ale *Sonetelor pentru Orfeu* ale lui Rilke.

Occidentul are propria „comoară de gîndire tradițională“, o tradiție în continuă creștere, evoluție și dezvoltare. Dacă acest corpus de materiale s-a distanțat de religia tradițională, asta este vina limitării și inadecvării religiei organizate. Descrierea făcută lui Isus în cărți precum *Ultima tentatie* a lui Kazantzakis este mai profund religioasă, mai adînc „creștină“ decît portretul rudimentar făcut de

biserici. Din acest punct de vedere, obiectivul lui Flaubert a fost atins. Artă a devenit depozitară sacrului, a sensului existenței.

Societatea occidentală eșuează adeseori să înțeleagă asta spre propria pierdere. În principal, vine din lene. În Occidentul industrializat, este proverbial că o operă literară serioasă nu poate deveni un bestseller. Uneori, dacă obține premii prestigioase, dacă provoacă dezbateri controversate sau poate fi asociată cu un film căruia i s-a făcut o largă publicitate, va avea și o viață comercială. Chiar și așa va fi privită tot doar ca formă de divertisment sau distracție, iar dacă va fi considerată „prea dificilă” – dacă, asta este, va solicita concentrare din partea cititorului – va fi sortită eșecului. Occidentul nu și-a tratat întotdeauna cu atîta aroganță propria literatură. La sfîrșitul secolului al nouăsprezecelea, Goethe, Byron, Pușkin și Victor Hugo erau autori de bestselleruri încă din timpul vieții lor, erau devorați de milioane de oameni, modelau valorile și comportamentul social. Chiar și astăzi, în regiuni presupuse a fi „mai puțin dezvoltate” decît a noastră, artă este luată în serios și i se permite să îndeplinească funcția religioasă de conferire a unui sens existenței.

În 1968, Gabriel Garcia Marquez a publicat *Un veac de singurătate*. După traducerea lucrării în limba engleză, a fost imediat aclamat ca un clasic modern, un adevărat mare romancier al secolului douăzeci, și a fost imediat acceptat de mediul universitar, unde a apărut o adevărată industrie a tezelor despre el. Dar, pînă cînd autorul a primit Premiul Nobel în 1982, atît el cît și cartea au rămas în general necunoscuți „publicului larg”. În absența Premiului Nobel, din păcate, așa ar fi rămas și astăzi. Mulți cititori occidentali, care parcurg cu mare greutate mii de pagini din Gurdiaev, sau Rudolf Steiner, sau studii asupra gîndirii răsăritene, căutînd sensul existenței și metode de autoperfecționare, l-au pus deoparte pe Gabriel Garcia Marquez ca fiind „prea dificil”. În timp ce, în America Latină, *Un veac de singurătate* a fost citit cu nesăț de toți cetățenii alfabetizați din Caracas, Santiago sau Mexico City. Și s-a vîndut într-un tiraj comparabil doar cu acela al Bibliei. Era citit și citat în baruri, la biliard și pe stradă. Se făcea referință la întîmplările din carte ca la lucruri comune. Oamenii erau atît de familiarizați cu ea așa cum erau cei din State sau din Marea Britanie cu *Dallas* sau *Dynasty*.

Este evident că o astfel de carte, într-un anumit grad, se adresează celor a căror lume o reflectă. Dar asta nu explică de ce cititorii britanici sau americani au considerat-o „dificilă“. Sau de ce, ca element de comparație, au fost citate *Dallas* sau *Dynasty* – de ce, cu alte cuvinte, nici o operă literară engleză sau americană, clasică sau contemporană, nu s-a bucurat de un succes asemănător în mediul ei. Pe parcursul unor conferințe am avut ocazia să punem această întrebare unui vizitator din America Latină. Răspunsul lui a fost relevant. „Pentru că noi *studiem* literatura noastră, a spus el cu mândrie. O studiem în modul în care oamenii din Europa, cu secole în urmă, studiau prima traducere a Bibliei făcută de Luther. Nu la modul academic. Ci ca pe un ghid pentru viața și înțelegerea ei. Cărți precum aceasta ne ajută să dăm un sens vieții noastre și lumii moderne. Ne adresăm lor pentru a afla sensul existenței la fel cum, cândva, oamenii se duceau către Biblie.“

Respectul acordat literaturii în America Latină este reflectat de statutul acordat autorilor. Scriitorii latino-americani au fost însărcinați cu serioase răspunderi politice. Pablo Neruda, poet deținător al Premiului Nobel, era prieten și consilier al președintelui chilian Salvador Allende. Romancierul mexican Carlos Fuentes a fost ambasadorul țării sale în Franța. Sergio Ramirez, vicepreședinte în Nicaragua, era și un distins prozator. Romancierul peruan Mario Vargas Llosa a fost invitat să participe la cursa electorală pentru postul de președinte al țării sale.

Maximum ce a putut face guvernul britanic din acest punct de vedere a fost cazul Jeffrey Archer. Pentru Ronald Reagan, cea mai apropiată comparație ce i-ar veni în minte ar fi *Rambo*.

Aspectul arhetipal al monarhiei

Atît gîndirea jungiană cît și artele sînt sfere în care sînt îndeplinite funcțiile tradiționale ale religiei de căutare, descoperire și poate chiar creare a unui sens al existenței. În același timp totuși, atît gîndirea jungiană cît și artele rămîn în sfera unor activități și interese limitate. Dintr-un număr de motive, prea complexe pentru a fi analizate aici, nici una nu are o influență semnificativă asupra

întregii populații și, din acest motiv, nu poate oferi o „umbrelă” pentru societate ca întreg așa cum o făcea cîndva religia.

Mai există oare și alte principii pozitive, cu o și mai largă circulație, în cultura contemporană? Mai există instituții recunoscute, gata constituite, care au un caracter arhetipal și care influențează, chiar și numai la nivel subliminal, conștiința colectivă și funcționează, măcar într-o oarecare măsură, ca depozitare ale sensului existenței? În anumite trăsături ale sale, monarhia poate fi interpretată ca o astfel de instituție.

În cazul cel mai rău, așa cum s-a văzut în numeroase regimuri autoritare din trecut, monarhia poate fi sinonimă cu tirania. În cazul cel mai bun totuși, monarhia poate fi într-adevăr depozitara sensului existenței, astfel, cel puțin în anumite cazuri, ea *indeplinind* cel puțin o funcție semireligioasă. Unele monarhii se sprijină pe o bază arhetipală. Regalitatea în sine este un arhetip. Prin însăși natura ei, ea coboară din legende, iar legendele sînt o expresie a miturilor – iar miturile, așa cum au fost descrise mai înainte, sînt o încercare creativă de a justifica realitatea. Indiferent de forma de organizare socială în care trăim, psihicul nostru, încă din copilărie, este populat de regi și regine, prinți și prințese. Oricît de „republican” ai fi, astfel de personaje fac parte din moștenirea culturală colectivă, au viața lor independentă. În absența unei adevărate dinastii, ne străduim să creăm surogate de regalitate, staruri de film, cîntăreți pop – sau, în Statele Unite, familii precum Kennedy. Aceste surogate sînt întotdeauna palide imitații ale originalelor pe care, intenționat sau nu, se bazează. Oricît ne-am dori să visăm, înțelegem că imaginea este una falsă, pe celuloid. Iar statutul regal al familiilor de tip Kennedy își pierde rapid strălucirea în lumea stridentă a politicii.

La începutul Primului Război Mondial, președintele celei de a Treia Republici Franceze, se plîngea că el, ca președinte, cu joben și redingotă, nu se bucură de nici un fel de respect din partea poporului său, în timp ce un prințisor din Balcani, vizitînd Parisul cu pieptul plin de trese și cu pene de struț la pălărie, aduce tot poporul pe bulevarde ca să privească trecerea alaiului său. Cu alte cuvinte, președintele francez recunoaște de fapt farmecul monarhiei și al spectacolului și măsura în care poporul francez este lipsit de ambele. Recunoașterea atractivității sale scăzute, în ținuta sa civilă, față de maiestuoasa splendoare a altor șefi de stat, nu era o problemă de vanitate personală. Dacă francezilor le era rușine că sînt

francezi din cauză că șeful statului lor arată meschin și patetic, atunci problemele erau serioase.

Cu aproape șaizeci și cinci de ani înainte, un alt președinte francez se confruntase cu aceeași dilemă și încercase să o rezolve. În decembrie 1848, Louis Napoleon, nepotul lui Napoleon I, a fost ales președinte al celei de a Doua Republici, o poziție în care avea puteri relativ limitate. Și el s-a văzut eclipsat de pompa și grandoaarea celorlalți conducători europeni. Ca urmare, în 2 decembrie 1851, Louis Napoleon a dat o lovitură de stat preluând conducerea guvernului și redefinind în mod radical puterea președinției. Apoi a făcut un lucru fără precedent. A supus ceea ce înfăptuise aprobării poporului francez sub forma unui plebiscit. Și, cu o majoritate covârșitoare, a primit aprobarea populară. Un an mai târziu, în 2 decembrie 1852, exploatând celebrul nume al unchiului său, Louis Napoleon s-a proclamat Împărat al Franței – și a supus și acest lucru plebiscitului popular. În fond, Louis Napoleon întreba poporul francez dacă (toate celelalte lucruri rămânând la fel) preferă egalitarismul republican sau pompa și măreția imperiului. Poporul francez a ales a doua variantă, iar Louis Napoleon, sub numele de Napoleon al III-lea, s-a urcat pe tronul unui nou imperiu care avea să facă din Franța capitala culturală a lumii.

În momentul în care Napoleon devenea împărat, modelul de succes pentru o republică revoluționară era, desigur, reprezentat de Statele Unite ale Americii. Statele Unite realizaseră, de fapt, o revoluție reală cu un deceniu înaintea Franței și, spre deosebire de Franța, revoluția americană nu culminase cu excesele regimului de teroare sau cu apariția unui nou dictator. Dar Statele Unite nu se constituiseră ca republică așa cum înțelegem noi azi. Mulți dintre cei responsabili pentru crearea ei erau francmasoni și noua națiune era concepută ca structură ierarhică ideală așa cum era postulată de anumite rituri masonice. Statul ca întreg era considerat ca o extensie, ca un macrocosmos al lojii. Mai mult, aceiași oameni care au stabilit cadrul Declarației de Independență nu au fost capabili să imagineze altceva decât o monarhie. Americanii tind să uite că lui George Washington, cel care a condus cele treisprezece colonii către independență, i s-a oferit, absolut firesc și cu aprobare aproape unanimă, statutul de rege.

Este limpede că lumea s-a schimbat dramatic după Primul Război Mondial și absolut radical față de vremurile lui Napoleon al III-lea

și George Washington. Dar atracția exercitată de monarhie este vizibilă. Este suficient să remarcăm modul în care Prințul și Prințesa de Wales sînt priviți în străinătate. Poate că sînt hărțuiți de presă, poate că sînt ținta unor birfe și speculații bolnăvicioase, poate că sînt tratați precum starurile din show-business. Dar, într-un mod greu de explicat, ei cer și obțin respectul, un sentiment de respect amestecat cu teamă și uimire, de care nu beneficiază nici cele mai mari stele de film sau din muzică. Acest efect a fost simțit chiar și în America, acolo unde principiile republicane sînt ferm înscrise în Constituție, iar „inegalitatea“ implicată din conceptul de monarhie este considerată dăunătoare. În *The Times*, vineri, 8 noiembrie 1985, Michael Binyon scria despre isteria stîrnită de iminenta vizită a Prințului și Prințesei de Wales la Washington:

... Americanii au o atitudine ambiguă față de monarhie. Descendenți ai celor care fugiseră de tiraniile europene, crescuți în tradiția egalității și a spiritului liber republican, cetățenii Statelor Unite resimt o lipsă de simboluri, de tradiții și de valori. Au steagul, desigur, și președinția. Dar steagul nu poate satisface toate sentimentele patriotice. Iar președinția, partizană politic, nu poate uni imparțială națiunea așa cum o face monarhul.

Și, mai departe:

Mulți americani ar respinge ideea că tînjesc după simbolurile europene. Dar așa fac. Jacqueline Kennedy a adus ceva de felul ăsta la Casa Albă, iar Nixon a încercat să echipeze garda de la Casa Albă în uniforme de ceremonie, cu ciucuri și pompoane. Arătau atît de ridicol încît s-a renunțat foarte repede. Dar ceremonialul este căutat în persoana președintelui...

Care, ar fi trebuit să adauge Binyon, căutase din ce în ce mai mult în ultimii treizeci și cinci de ani să-și asume un comportament regal și o ținută regală și, respirînd aerul regilor, să facă mare caz de strălucirea sa. Dar chiar prin însăși natura ei, președinția americană militează împotriva statutului regal. Nu numai din cauză că este partizană politic, așa cum spune Banyon. Nu numai din cauză că unii dintre deținătorii recentî ai acestei funcții au discreditat-o, au fost și destui monarhi care n-au făcut mare lucru pentru tronul lor. La urma urmei, președinția nu poate obține același răsunset ca monarhia din cauză că monarhia presupune continuitate și durată. Și nici continuitatea, nici durata, nu pot fi puse de acord cu un

mandat de patru sau de opt ani. În spatele conceptului de monarhie se află cel de dinastie, care se întinde peste și cucerește simbolic timpul. Prin capacitatea de a transcende și de a neutraliza timpul, o dinastie îndeplinește un rol similar cu al bisericii. Ea este păstrătoare a valorilor perene, a unui scop și a identității naționale, care nu sînt supuse revizuirii sau schimbate cu ocazia alegerilor. Ea intrupează, la un nivel inaccesibil unui guvern, conotația mistică a unor termeni precum „Maica Rusia“, „Fatherland“-ul german, „la belle France“. Aceste conotații sînt dincolo de politică, într-o sferă care ține deja de religie.

În 1981, nunta Prințului și a Prințesei de Wales a stîrnit revărsarea loialității și a entuziasmului popular – revărsare venită exact din partea acelui „popor“ în numele căruia nu numai marxistii, dar și republicanii de tip american, pretindeau că ei condamnă monarhia. Esențial este că toată această revărsare de sentimente apăsătoare tocmai ca răspuns la întregul ritual al căsătoriei regale, la tot ceea ce el implică – progenitura regală, continuarea unei linii de singe, perpetuarea dinastiei și a valorilor întruchipate de această dinastie, valori echivalate cu Marea Britanie însăși. Era celebrat un arhetip atemporal – cristalizarea în ziua de azi a unei anumite ordini sau coerențe datînd din trecutul îndepărtat și promițînd să continue și în viitor. Toate cele legate de ceremonie – decorurile străvechi, trăsăturile, uniforme, chiar și cuvintele rostite – erau menite să accentueze „atemporalitatea“ momentului. În virtutea acestei „atemporalități“, timpul însuși, ca și toate cele strîns legate de prezent și de viitor, au fost temporar anulate.

Pentru majoritatea celor care s-au înghesuit să participe în 1981, conștient sau inconștient, nunta regală reprezenta un bastion de stabilitate într-o lume altfel îngrozitor de efemeră. Dincolo de problemele lirei sterline, deziluziile politice, neliniștea socială, conflictele rasiale, creșterea șomajului, invazia noilor tehnologii, greve, altercații parlamentare și alte manifestări turbulente ale schimbării, monarhia – prin promisiunea pe care o făcea de a se înnoi și perpetua prin căsătorie – constituia o redută. Funcționa ca principiu al duratei și continuității. Atît durata cît și continuitatea sînt aspecte importante ale sensului existenței. Reflectînd într-o anumită măsură durata și continuitatea, monarhia poate servi ca depozitară a sensului existenței.

Pentru a-și putea menține statutul în lumea contemporană, monarhia trebuie să fie în pas cu vremurile. Este evident că nu mai poate fi instituția adulată de anumite facțiuni regaliste de pe continent. Nu mai poate implica, explicit sau implicit, nici un principiu legat de „dreptul divin“. Nu mai are nevoie de ierarhia socială rigidă atât de des impusă în trecut. Nu mai poate milita pentru întoarcerea la stilul despotice și absolutist al vechiului regim. Dar o monarhie constituțională, cum sînt cele din Marea Britanie, Spania, Olanda, Belgia, Danemarca sau Suedia, este cu totul altceva și poate servi într-un scop constructiv.

Esența unei astfel de monarhii este că se bazează pe principiile îmbrățișate de Prioria din Sion așa cum au fost ele atribuite vechii dinastii merovingiene a Franței. Pentru merovingieni, regele domnește, dar nu guvernează. Cu alte cuvinte, este un personaj simbolic. În măsura în care rămîne departe de apele tulburi ale politicii și guvernării, statutul său simbolic rămîne intact. Așa cum declara într-un articol unul dintre autorii Prioriei din Sion, „Regele este“. Cu alte cuvinte, valoarea lui constă mai degrabă în ceea ce întru-chipează ca simbol decît în ceea ce face sau în puterea pe care o exercită. Cele mai puternice simboluri exercită o autoritate intangibilă, care poate fi compromisă numai de forme tangibile ale puterii. Astfel, papalitatea, pe parcursul secolelor în care s-a bucurat de o temporară suveranitate, a fost discreditată – într-o asemenea măsură încît, la un moment dat, s-a ajuns ca doi sau mai mulți papi s-au bătut pe tronul Sfîntului Petru. Doar cînd a renunțat la puterea temporară a început papalitatea să-și recîștige într-o oarecare măsură respectul din partea celorlalți.

Și astfel, în ciuda lipsei sale oficiale de putere, monarhia constituțională, cum este aceea a Marii Britanii, exercită o influență extrem de reală, chiar dacă intangibilă. Printr-o simplă declarație, Prințul de Wales iese pe pagina întîi a ziarelor, obține sprijinul maselor populare, dă peste cap planurile de urbanism și propusa extindere a Galeriei Naționale. Doar manifestîndu-și interesul, el poate acorda o nouă și, în opinia noastră, meritată legitimitate psihologiei jungiene și medicinei alternative. Chiar dacă este citat prost sau cu iresponsabilitate, îngrijorarea sa față de decăderea mediului urban și ruperea de realitate a tinerei generații poate determina declanșarea unei noi mișcări pentru rezolvarea acestor probleme.

Autoritatea intangibilă deținută de monarhie poate să meargă mult mai departe. În timpul ocupației germane asupra Danemarcei în timpul celui de al Doilea Război Mondial, evreilor danezi li s-a ordonat să poarte steaua galbenă pentru a ușura identificarea lor și trimiterea în lagărele de concentrare. Înfruntând cu dispreț puterea care îi ocupa țara, regele Christian și-a pus și el în piept steaua galbenă în semn de simpatie și solidaritate cu supușii săi evrei. Sprijinindu-și regele, mii de alți danezi care nu erau evrei i-au urmat exemplul. Efectul acestui gest a fost mai mult decât simbolic. Anti-semitismul și denunțarea evreilor s-au diminuat și au fost salvate nenumărate vieți.

Un exemplu mai recent de autoritate monarhică a apărut în 1981. În 23 februarie, trupe ale Gărzii Civile au pătruns în Cortes, parlamentul spaniol, și, împreună cu câțiva ofițeri de grad superior care se aflau la comanda unor garnizoane din țară, au încercat să dea o lovitură de stat militară. Urmărilor ar fi fost neplăcute dacă regele Juan Carlos nu ar fi apărut la televizor și nu ar fi făcut un apel regal la încetarea acțiunii. Ca rege, era capabil să facă acest apel de pe o poziție aflată dincolo de politică, deasupra conflictelor ideologice dintre stînga și dreapta. Personalizînd principiul continuității era capabil să vorbească în numele Spaniei ca întreg, nu în numele unei anumite facțiuni. Dacă nu ar fi avut acest monarh, Spania ar fi putut cădea iar într-un război civil la fel de costisitor precum acela de la sfîrșitul anilor 1930 – sau, la fel de grav, pradă unei dictaturi militare de dreapta la fel de dăunătoare ca a lui Franco, sau a generalului Pinochet în Chile, sau a juntei militare din Argentina de pînă la războiul pentru Insulele Falkland.

Un aspect important al monarhiei este neglijat astăzi și, pe moment, este puțin probabil să fie resuscitat. Dar merită amintit deoarece este posibil să acționeze în viitor și din cauză că pare să joace un rol în sistemul de gîndire al Prioriei din Sion. Acest aspect este acela al căsătoriei dinastice.

Astăzi, desigur, căsătoria dinastică, acea căsătorie făcută din motive politice, pare respingătoare, o reminiscență neplăcută a gîndirii feudale. Timp de secole, în Occident a dominat ideea că o căsătorie trebuie să se bazeze în întregime pe dragoste. Și nu dorim să condamnăm romantismul. Dar este evident că oamenii din ziua de azi, indiferent de sentimentele lor, se căsătoresc din cu totul alte motive. O fac din cauza singurătății. O fac pentru siguranță. O fac

pentru motive pragmatice, cum ar fi obținerea cetățeniei sau a statutului de rezident pentru partener. O fac pentru bani, statut și prestigiu. Nici unul dintre aceste motive nu are ceva măreț în el, dar toate sînt trecute sub tăcere, chiar acceptate. Este normal atunci să strîmbi din nas la ideea că doi oameni se căsătoresc, așa cum se petrecea mereu în trecut între familiile regale sau aristocratice, pentru a apropia legăturile între două țări sau pentru a evita războiul? Dacă o astfel de căsătorie la înalt nivel ar aduce pacea, să spunem, în Liban, ar fi ea condamnată?

Încă de la începuturile istoriei scrise și pînă în secolul douăzeci, legăturile dinastice nu erau numai regula, ci și temelia politicii internaționale. Doar în ultimii șaptezeci și cinci de ani, Occidentul a ajuns să respingă un principiu pe care îl susținuse timp de trei sau patru mii de ani. Încă din Egiptul antic și vremurile Vechiului Testament și pînă în Europa amenințată de Primul Război Mondial, căsătoria, ca formă acceptată de diplomatie, a servit la aruncarea punților între popoare și culturi deosebite. Aceste punți erau fragile, este adevărat, și adeseori eșuau în a susține unitatea pe care încercau să o clădească. Nici măcar această strînsă rețea dinastică nu a reușit să prevină catastrofa din 1914. În ciuda acestor eșecuri, totuși principiul a avut succes măcar ca o formă de diplomatie. Și rămîne un lucru care nu poate fi ignorat nici astăzi.

Să discutăm un exemplu ipotetic. Să presupunem că, pe la jumătatea secolului douăzeci și unu, moștenitorul sau moștenitoarea tronului britanic se căsătorește cu moștenitoarea sau moștenitorul tronului spaniol. O astfel de căsătorie ar duce la apariția Regatului Unit al Marii Britanii și Spaniei. Asta nu ar implica o formă de întoarcere la autocrație pentru rege, ținînd cont de precizările constituționale, acesta va conduce, dar nu va guverna. Nici nu ar însemna că Marea Britanie și Spania vor fi constrînse la o unitate artificială. Dimpotrivă, ambele țări vor rămîne la fel de independente ca și în prezent, iar puterea va fi exercitată de Parlamentul britanic și Cortes-ul spaniol. Dar o relație extrem de specială va apărea între cele două țări, similară cu aceea, să spunem, dintre Marea Britanie și Australia, acolo unde autoritatea reginei încă este recunoscută oficial, chiar dacă nu mai este exercitată politic.

Ar putea ajunge Spania sau Regatul Unit la o astfel de înțelegere? Pare greu de crezut. Pornind de la felul în care sînt adulți Prințul și Prințesa de Wales, este mai sigur să spunem că cele mai

multe dintre națiunile Europei ar fi încântate să accepte acest cuplu ca fiind al lor – evident, cu condiția ca ei să nu încalce și să compromită tradițiile, valorile, cultura, independența constituțională, moștenirea sau tradiția. Nunțile regale din 1981 și 1986 au fost evenimente larg mediatizate, adevărate basme la care a participat întreaga Europă occidentală, chiar întreaga lume. Care ar fi efectul unui eveniment similar care nu ar implica doar una, ci două dinastii regale?

CAPITOLUL 16

Către Armagedon

Pentru cei care încearcă să se familiarizeze cu ea, gândirea lui C.G. Jung și a urmașilor săi poate reprezenta un depozitar parțial al sensului existenței integrând psihologia și religia, redefinind limitele ambelor și, astfel, revitalizându-le pe fiecare în parte. Pentru aceia care încearcă să le abordeze mai mult decât ca pe o formă de divertisment sau ca pe un cult ezoteric în sine – pregătiți, asta este, să le abordeze ca instrument „vizionar” sau de „cercetare”, așa cum oamenii din secolul al șaisprezecelea studiau Biblia în traducerea lui Luther – și arta, de asemenea, poate reprezenta un depozitar al sensului existenței. La fel, dacă utilizăm același sistem de valori, și monarhia poate acest lucru, pentru și mai mulți, într-un mod și mai accesibil. La urma urmei, oricum, orice depozitar al sensului existenței va fi atât de viabil cât dorește individul să-l crediteze că este. Creștinismul, de exemplu, este atât de viabil, de eficace, de relevant, de cuprinzător, de funcțional la nivel arhetipal pe cât doresc credincioșii să fie. Dacă avem nevoie de un autentic sens al existenței, în general îl putem obține. Dacă ne așteptăm sau dorim altceva, altceva o să obținem.

Proliferarea actuală a sectelor, cultelor, școlilor, terapiilor și programelor de tot felul dovedește graba cu care este căutat azi sensul existenței. Ceea ce căutam înainte în biserică sau în religiile organizate, acum descoperim în articolul de pe ultima pagină din *Time Out* sau *The Village Voice*. Adeseori, nevoia de a avea un sens al existenței se manifestă printr-un număr de simptome superficiale –

izolarea, sentimentul vinovației, înstrăinarea, sentimentul inadaptrii, lipsa de scop sau de motivație, depresia, apatia, nesiguranța sexuală, criza de identitate. Deși superficiale, aceste simptome sînt atît de deranjante încît oamenii caută să scape cît mai repede de ele, neglijînd adevărata lor cauză. Iar multe dintre secte, culte, școli, terapii și programe către care se îndreaptă cu disperare se adresează în special sau numai simptomelor, funcționînd nu ca depozitare ale sensului existenței, ci ca tranchilizante.

Întotdeauna au existat secte, culte și școli de mistere, unele sincere în aspirațiile lor și valide în dinamica lor psihologică, altele prefăcute în unul sau în ambele sensuri. Întotdeauna a existat, în relația omului cu zeii săi și în căutarea unui sens al existenței, tendința de a căuta o scurtătură, o metodă prin care să se evite munca, consumul de energie, investiția psihică, sacrificiile presupuse. În trecut, aceste încercări de a găsi o scurtătură erau considerate invariabil ca suspecte. Azi, în epoca societății de consum, ele sînt mai legitime ca oricînd. Consumerismul a făcut scurtătura respectabilă în aproape toate domeniile. Iar scurtăturii este ușor să-i faci reclamă.

La nivel lumesc, tendința se manifestă prin mulțimea articolelor menite să economisească timpul, munca, energia. Este evidentă în lanțurile de fast-food, în preparatele congelate, în cafeaua „instant” și în tot felul de alte lucruri la fel de „instant”. Prin anii 1960 etichetam astfel de lucruri ca „plastic/artificiale” și le respingeam. „Plasticul” devenise sinonim cu proasta calitate. Implica un lucru lipsit de armonie cu un univers viu, aflat în evoluție. Indica înlocuitorul. Dar există un echivalent „spiritual” al „plasticului” pe care poetul Stefan George, la începutul secolului douăzeci, l-a diagnosticat ca *das Leichte* – „facilul”. El este larg răspîndit printre sectele și cultele care prosperă în societatea occidentală, alimentînd rubricile de „terapie și cultivare spirituală” ale revistelor. Programe preambalate de „autoîmplinire”, conserve de lumină, iluminări refrigerate, astea sînt promisiunile oferite de organizatori în schimbul milioane de dolari sau de lire sterline de la adepți. „Schimbări epocale” sînt anunțate după o săptămîină de chiuit, de plîns, de stat cu ochii țintă la vîrfurile nasului, de făcut dragoste cu perna sau de suportat injurii din partea cuiva, iar problemele vieții sînt în întregime exorcizate. Înțelepciunea și înțelegerea care, în mod normal, au nevoie de ani de experiență sînt distribuite, dacă este să dăm

crezare reclamelor, ca niște pilule ușor de înghițit cu un pahar de cola și un sendviș cu suncă. Promisiunile implicite sînt întotdeauna năucitoare – încredere în forțele proprii, siguranță, succes (indiferent ce ar însemna asta), sănătate, bogăție, întâlnirea partenerului din vis, puteri deosebite (de la citirea gîndurilor altora la invizibilitate) și, în final, uniunea cu universul. Și, desigur, printre toate astea, un sens al existenței.

Multe dintre aceste activități și organizațiile care le desfășoară sînt inofensive, la fel de inofensive precum mersul la cinema, urmărirea unui meci de fotbal sau alte mijloace de cheltuire a banilor. Din anumite puncte de vedere, unele pot fi chiar benefice dacă ne gîndim la intențiile lor pentru viitor. Altele însă sînt de-a dreptul malefice. De o bună bucată de timp, ziarele și televiziunile au raportat povești cu „spălarea creierelor“, manipulări psihice și intimidări, răpiri, căsătorii forțate, diverse forme de „voodoo“, represalii asupra dezertorilor și chiar omucideri rituale. Unul dintre cele mai dramatice exemple este cel din Jonestown, Guyana, un așezămînt fondat în America de Sud de „reverendul“ Jim Jones și de secta „Templul Popoarelor“. Acolo, în data de 18 noiembrie 1978, Jones și adepții săi erau amenințați de o anchetă a Congresului, trei jurnaliști americani și un congressman au fost împușcați și cei nouă sute de oameni au comis o sinucidere în masă bînd suc de fructe cu cianură.¹ Așa-numitul „masacru de la Jonestown“ ilustrează tipul de putere pe care o sectă sau un cult o poate căpăta asupra membrilor ca urmare a încrederii care li se acordă și a abilității cu care dau un sens existenței sau măcar o aparență de sens.

O altă scurtătură, o altă religie surogat, o altă manifestare a acelui *das Leichte*, a fost cultura bazată pe droguri a anilor 1960, ca și manifestările ei mai recente. Nu putem ignora faptul că drogurile psihedelice au un rol legitim în multe religii tradiționale sau că s-au dovedit valoroase și iluminatoare pentru mulți artiști și gînditori din Occident. Dar să utilizezi aceste droguri așa cum erau utilizate în anii 1960, ca bilete pentru o „Nirvana instant“, este doar o altă manifestare a „facilului“. În varianta cea mai defavorabilă, atunci cînd ritualurile asociate lor sînt întreprinse în numele unei secte sau al unui cult, ele devin o amenințare. Cel mai cunoscut caz de sectă bazată pe droguri poate că este „satanismul psihedelic“ al lui Charles Manson și al fraierilor care-i alcătuiau „familia“. Așa cum a dovedit

grupul Manson, este o graniță neclară între un guru și un Führer, între un discipol și un sclav.²

Spectrul așa-numitelor domenii „ezoterice” – magia în diversele sale forme, astrologie, alchimie, sisteme simbolice de divinație precum tarotul și I Ching, discipline psihice sau mentale precum yoga sau cabala – a existat încă de la apariția religiilor organizate, dacă nu chiar de mai dinainte. Cel puțin în ultimele trei secole a fost la modă să-ți bați joc de ezoterisme. Printre oamenii de știință și cei ai bisericii este la modă să deplîngi ardoarea cu care sînt îmbrățișate doctrinele ezoterice. Din timp în timp auzim de auto-proclamați „reformatori morali” care se joacă de-a „vrăjitoria” și „păgînismul”. Dar reînvierea ezoterismelor nu este doar un capriciu, o modă trecătoare. Este o boală simptomatică și profundă și o nevoie autentică. Dovedește cît de tare au eșuat religiile tradiționale, știința și programele de „reformare morală”, în a răspunde acestei nevoi. Și mărturisește, încă o dată, graba cu care este căutat sensul existenței în societatea contemporană. Dar și ezoterismele sînt adeseori reduse la facil. Articole de astrologie, manuale de vrăjitorie-pentru-toți și alte forme de „ocultism pentru mase” sînt și ele manifestări ale celui *das Leichte*.

În ultimul sfert de secol, mulți oameni s-au îndreptat către gîndirea orientală – hinduism, budism și taoism. Este foarte adevărat că occidentalii s-au orientat într-acolo de peste două secole și mulți au descoperit acolo adevăruri mai profunde și mai viabile decît acelea ale tradiției iudeo-creștine. Dar în ultimul sfert de secol din ce în ce mai multe persoane rătăcite s-au orientat către Orient în același stil în care s-au orientat și către ezoterisme. Au primit forme facile, nelegitime, preambalate ale acestuia, au urmat orice guru sau maestru care oferea o variantă atractivă, au intrat orbește și fără simț critic în colectivități și au avut așteptări ridicol de mari. Vorbind despre generația de tineri occidentali care s-a îngrămădit în India în căutarea iluminării, scriitorul indian Gita Mehta observa: „Niciodată nu a mai fost urmărit Nimicul cu atîta optimism și entuziasm. Toți consideră că America obține tot ce-și dorește. De ce nu și Nirvana?”³ Și în continuare: „... seducția stă în haos. Ei credeau că noi sîntem simpli. Noi credeam că ei sînt strălucitori. Pe urmă ei au crezut că noi sîntem profunzi. Noi știam că sîntem provinciali. Toți credeau despre ceilalți că sînt exotici și toți greșeau”.⁴

Fundamentalištii

Printre cele mai discutabile alternative religioase adoptate de societatea contemporană – printre mulți alți înlocuitori de religie – trebuie să includem și învățăturile fundamentaliste promovate de unele secte și biserici din Marea Britanie, Africa de Sud și Statele Unite. Ca orice alt înlocuitor de religie, aceste învățături ocolesc ceea ce religiile tradiționale oferă și oferă altceva – ceva potențial periculos – drept paleativ.

Creștinismul, ca și majoritatea celorlalte religii, este adevărat că a avut în trecut fanaticii săi, care au aplicat porunci și interdicții simplificatoare mai degrabă în încercarea de a-i obliga la supunere pe ceilalți decît din dorința de a le oferi un sens al existenței. Se poate spune, într-adevăr, că istoria socială, culturală și politică a religiei, cel puțin în Occident, este, într-o anumită măsură, istoria acestei impunerii. Iudaismul, în anumite momente din trecut, și islamul, în trecut dar și în prezent, sînt la fel de vinovate. Dar este tulburător să vezi aceleași fenomene apărînd azi în Occident pe o scară atît de largă. A fost nevoie de multe secole și de multe vărsări de sînge pentru a învăța valoarea toleranței. Faptul că ne este rușine de aberații precum Inchiziția, vînătoarea de vrăjitoare din Evul Mediu, din Renaștere sau din Contra-reformă, dovedește unele progrese în procesul învățării, o anumită educație la nivelul la care educația contează cu adevărat – față de valori și atitudini. Este prevestitoare de necazuri amenințarea cu întoarcerea la simplismul fundamentalist – întoarcerea, cu alte cuvinte, la utilizarea religiei ca mit tribal.

În trecut, simplismul fundamentalist a servit adeseori ca refugiu pentru minoritățile oprite, chiar pentru țările ocupate. Uneori și-a asumat forme violente și agresive – cazul catolicismului polonez atunci cînd, în secolul al nouăsprezecelea, Polonia era pusă la pămînt de Germania lutherană și Rusia ortodoxă. Alteori, poate mult mai des, a reprezentat o alinare pentru cei lipsiți de ajutor, îndemnînd la resemnare și la speranța în vremuri mai bune. Sub acest aspect, învățăturile fundamentaliste aveau cu adevărat un rol terapeutic în ghetourile evreiești din Europa de Est sau pentru comunitățile negrilor din sudul Americii.

Ce se întâmplă astăzi totuși este îmbrățișarea simplismului fundamentalist nu de minorități oprimate și persecutate, ci de unele dintre cele mai bogate, puternice și educate popoare din lume. Ceea ce are ca efect anularea a bună parte din ceea ce cultura occidentală a învățat atât de dureros – nu numai în sferele înalte, studiile biblice și teoria evoluționistă, ci și în cele mai relevante și, în fond, cele mai importante sfere ale umanității și toleranței. În Occident, de la excesele puritanismului din secolul al șaptesprezecelea – Protectoratul lui Cromwell în Marea Britanie, vînătoarea de vrăjitoare în Marea Britanie, dar și în restul Europei –, fanatismul religios și bigotismul nu au mai fost aliate cu puterea și bogăția pe o scară atât de mare, cu excepția, desigur, a celui de al Treilea Reich.

Fundamentalismul contemporan din America derivă din puritanismul secolului al șaptesprezecelea, cu noțiunile lui legate de „elita“ care are un „legământ“ special cu Dumnezeu. Această „elita“, desigur, îi includea pe cei considerați azi ca Părinți Fondatori ai Statelor Unite. Dar rădăcinile fundamentalismului modern pot fi descoperite în istoria fragmentată și improvizată expusă de anumiți propagandiști religioși ai secolului al nouăsprezecelea. În 1840, de exemplu, un frenolog londonez purtînd banalul nume de John Wilson a publicat o carte cu titlul *Our Israelitish Origin (Originea noastră israelită)*. După Wilson, Dumnezeu și-a ținut promisiunea de a veghea asupra seminției lui Avraam. Izgoniți în exil de asirieni, israeliții, susține Wilson, au devenit sciții care s-au transformat în saxoni. Prin această logică ciudată, Wilson ajunge de fapt la concluzia că englezii sînt descendenții tribului lui Efraim. Și una dintre principalele dovezi în ancheta lui istorică este cuvîntul „saxon“ derivat – totul pornind de la presupunerea că evreii antici și sciții vorbeau engleza – de la „fiii lui Isaac“ („Isaac's son“).⁵ Totul ar fi putut rămîne o nebunie amuzantă, măcar pentru faptul că afirmațiile lui Wilson încă mai sînt promovate de manualele fundamentaliste de azi.

Dar, în 1842, Wilson a publicat o a doua carte, *The Millenium (Mileniul)*, în care, deloc surprinzător, stilul lui de gîndire îl duce la concluzia că A Doua Venire este aproape. „Întoarcerea“ lui Isus este iminentă, argumenta el, iar evenimentul va fi urmat de instaurarea a ceva ce azi i-am spune Reich-ul de o mie de ani. Evident, mai întîi va apărea Antihristul, iar lumea se va prăbuși într-o epocă de haos. Dar Antihristul, oricît de amenințător ar fi fost el, era sortit

a priori la înfringere. Civilizația europeană era atât de măreață, argumentase mai înainte Wilson, încât nu putea fi decât rezultatul unui nou „popor ales“, pe care Dumnezeu, respectându-și legământul, nu-l va abandona niciodată.⁶ În următorii o sută patruzeci de ani, această pretinsă idee de supremație a fost adoptată de coloniștii din Africa de Sud, care și azi o consideră ca principală temelie apartheid-ului.

Wilson a fost urmat de scriitori mai mult sau mai puțin de același soi. De exemplu, în 1861, un oarecare reverend Glover a încercat să asocieze leul britanic cu leul tribului lui Iuda. Și, contrazicându-se cu seninătate, pe urmă a devenit ecoul lui Wilson și i-a echivalat pe englezi cu tribul lui Efraim, iar pe velși și pe scoțieni cu tribul lui Manase.⁷ În 1870, Eduard Hine din Manchester a publicat *The English Nation Identified with the Lost House of Israel by Twenty-seven Identifications (Națiunea engleză identificată în douăzeci și șapte de puncte cu tribul pierdut al lui Israel)*. Patru ani mai târziu, a apărut o ediție revizuită a lucrării, Hine adăugând încă douăzeci de elemente de „identificare“, ajungând la un total de patruzeci și șapte. Pentru Hine, britanicii nu mai erau asociați cu unul sau două dintre cele zece triburi pierdute ale anticului Israel, ci cu toate. Fără să-i pese că „Tuatha de Danann“ din tradiția irlandeză înseamnă pur și simplu „oamenii zeiței Danu“, Hine a alcătuit și o transliterare în galeză pentru tribul lui Dan⁸ – un solecism încă susținut de fundamentalistii de azi. Argumente suplimentare pentru teoria sa i se păreau a fi furnizate de frecvența cu care „Dun“, o variantă a lui „Dan“, după Hine, apare în toponimia irlandeză. În realitate, „Dun“ nu înseamnă altceva decât reședință fortificată – care, nu mai este nevoie să spunem, erau multe în Irlanda.

Ca și Wilson, Hine anticipa iminenta A Doua Venire: „Armagedonul se vede în zare. Au sosit vremurile în care aproape toată lumea se va uni împotriva noastră și în care trebuie să fim pregătiți“.⁹

Trebuie să ținem cont de faptul că Wilson, Glover și Hine erau rezultatul epocii victoriene. Este adevărat că și în epocă ar fi fost destui care să-i considere ridicoli. Dar ceva mai puțini decât azi și, oricum, s-ar fi complăcut să asculte de îngustimea de vederi majoritară. Imperiul Britanic se apropia de zenitul grandorii sale în zilele tihnite ale Pax Britanica. Lumea întreagă recunoștea măreția realizărilor britanice. Nu exista nimic care să conteste convingerea

generală că, sub aripa britanică, civilizația a ajuns aproape de perfecțiunea posibilă, ceea ce nu putea fi atins decât cu aprobare dumnezeiască sau lucrîndu-se după planul divin.

Nu mai este nevoie să spunem că erodarea imperiului britanic de peste mări care a urmat fi stînjenea pe urmașii lui Wilson, Glover și Hine, unul dintre aceștia, vorbind în 1969, declarînd chinuit (chiar dacă nu pe deplin lucid): „Nu putem vorbi cu mîndrie de identitatea noastră acum cînd dușmanii se află sub zidurile noastre. Nu putem vorbi cu mîndrie că unul dintre semnele că sîntem urmașii lui Israel este bogăția noastră, care niciodată nu împrumută, doar închiriază, nu putem vorbi cu mare mîndrie de *Marea Britanie*“. ¹⁰ Dar, desigur, există o explicație pentru toate astea: „... măsura căderii noastre în dizgrație și în această condiție abjectă este măsura în care ne-am îndepărtat de Atotputernicul Dumnezeu“. ¹¹

Dacă Marea Britanie i-a ieșit din grații, America nu. Subliniind că sînt de origine britanică, asta și sînt, protestanți albi anglo-saxoni, Hine i-a identificat pe americani cu tribul lui Manase. La sfîrșitul Primului Război Mondial, gînditori precum Hine s-au întins dincolo de Atlantic mai repede decît gripa din aceeași perioadă. Se vede cît a scăzut calitatea exporturilor britanice.

Fundamentalistii americani de azi se bazează pe anacronismul surprinzător, pe credulitate și pe naivitate. Biblia este considerată imuabilă, indiscutabilă și adevăratul cuvînt al Domnului, ca și cum conciliul de la Niceea nici nu ar fi existat, ca și cum n-ar exista și evangheliile necanonice. Nimic nu a fost adăugat sau șters din ea, și nici nu va fi. În forma ei prezentă, conține toate cunoștințele necesare pentru mîntuirea individului. Din acest punct de vedere, fundamentalismul are multe puncte în comun cu alte secte creștine, mai ales cu cele evanghelice. Dar există unele aspecte care sînt specific fundamentaliste.

Primul este acela că Statele Unite și Marea Britanie de azi trebuie identificate – uneori simbolic, adeseori în sens literal – cu „rămășițele“ anticului Israel. Iudaismul contemporan se crede că derivă din tribul lui Iuda, iar descendenții celorlalte triburi sînt considerate a fi reprezentate de albi protestanți anglo-saxoni din Marea Britanie și America – precum și de rudele apropiate, albi din Africa de Sud. Aceștia sînt noua „elită“, noul „popor ales“.

Al doilea aspect aflat la baza fundamentalismului este importanța profețiilor biblice. Unele cărți sînt citate în mod repetat, cum

ar fi Apocalipsa (datînd de la sfîrşitul primului sau de la începutul celui de-al doilea secol d.Hr.). Aceste lucrări, se crede, au fost compuse mai ales pentru a prezice evenimente ale lumii moderne – evenimente „programate“ să se întîmple în vremea noastră. În ciuda erorilor grosolane ale profeţiilor făcute chiar pentru epoca în care trăiau, prorocii Vechiului Testament sînt consideraţi prevestitori infailibili ai epocii noastre. Şi merită a fi amintit contextul istoric pe care fundamentalişti îl ignoră cu atîta eleganţă. Vechiul Israel, la urma urmei, era un teritoriu destrămat, puţin definit şi greu de guvernat, mai mic decît Yorkshire sau decît statul New Jersey – şi cu o populaţie reprezentînd doar o mică parte din a acestora. Ocupa un fragment greu de definit din ceea ce, pe atunci, era lumea cunoscută. Iar astăzi, relatările rătăcirilor sale sînt privite ca un ghid infailibil pentru secolul douăzeci în aproape orice domeniu, de la comportamentul personal la relaţiile externe. Este ca şi cum viziunea despre viitor a unui membru al consiliului din Yorkshire sau al legislativului din New Jersey, făcută în 1986, ar fi utilizată, literalmente, pentru a explica fricţiunile între China şi Canada, să spunem, sau între coloniile extraterestre, din secolul cincizeci sau şaizeci.

Al treilea aspect al fundamentalismului modern include un anume mesaj din profeţii. Mesajul, desigur, este că Apocalipsa este iminentă. Pentru fundamentalişti, lumea se apropie de sfîrşitul veacurilor, exact aşa cum se întîmpla şi în vremea lui Isus. Antihristul va apărea în curînd (dacă nu cumva a şi făcut-o deja) şi se va deda la tot felul de distrugerii. Va urma o perioadă de „suferinţe“ ce va culmina cu Armagedonul, iar lumea va fi distrusă într-un fel de holocaust. După acest dezastru, va urma A Doua Venire – Isus va coborî glorios din ceruri, morţii se vor ridica din morminte şi Împărăţia sa va începe. Nu mai este nevoie să spunem că „elita“, cei „salvaţi“, vor avea viză de rezidenţi acolo.

Acestea sînt, în general, perspectivele propuse de predicatorii fundamentalişti. În anumite momente, unii dintre ei devin mult mai precişi. Astfel, Antihristul este identificat cu Uniunea Sovietică – „imperiul răului“ aşa cum îl sancţiona Ronald Reagan. Una dintre cele mai puternice şi bogate organizaţii fundamentaliste identifică însă „Fiara“ din Apocalipsă – da, chiar Antihristul – cu CEE şi cele zece naţiuni membre.¹² (Că azi sînt deja douăsprezece şi vor fi în curînd şi mai multe este doar o strategie a „Fiarei“.) S-a prezis că

națiunile din CEE vor porni războiul împotriva Statelor Unite și a Regatului Unit, le vor înfrînge și le vor înrobi. Marea Britanie și America vor deveni sateliții unei noi puteri cu sediul în Europa, iar această nouă putere va porni al Treilea Război Mondial¹³ – probabil împotriva Uniunii Sovietice. Profețiile biblice spun că războiul va dura doi ani și jumătate și va costa viața a două treimi din populația Marii Britanii și a Americii, totul pentru a-i face pe oameni să înțeleagă ce gîndește Dumnezeu. „În acest veac atomic îngrozitor, teribil, al Treilea Război Mondial *va începe* cu pustiitoarea devastare nucleară a Londrei, Birmingham-ului, Manchester-ului, Liverpool-ului, New York-ului, Philadelphiei, Detroit-ului, Chicago-ului, Pittsburgh-ului, va începe fără nici un avertisment!“¹⁴ Ce este ciudat, marile orașe americane de pe Coasta de Vest, care pot accede la statutul de versiuni moderne ale Sodomei și Gomorei, nu apar pe lista celor pedepsite atît de îngrozitor. Dar, din moment ce profeții Vechiului Testament nu au amintit niciodată orașele în discuție, există o largă marjă de eroare pentru interpreții moderni. Nechibzuit a mai fost Ieremia cînd nu a spus nimic despre Hollywood, lăsîndu-i pe locuitorii acestuia într-o asemenea stare de incertitudine.

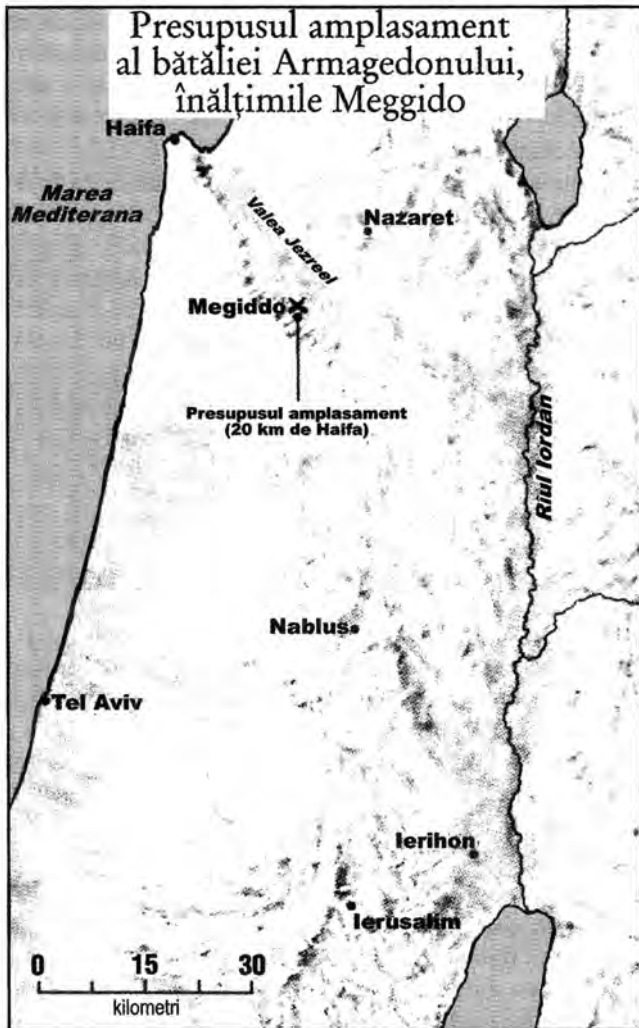
La sfîrșitul celui de al Treilea Război Mondial, lupta finală a Armagedonului se va da undeva în Orientul Mijlociu. Antihristul va apărea încă o dată – sau va fi vorba de un alt Antihrist – și va pune la încercare soldații Domnului. Cum jocurile au fost făcute din timp, forțele Domnului, conduse de Isus în calitate de comandant suprem, vor ieși învingătoare – dar evenimentele vor fi îngrozitoare. Oricum ar fi, dacă omul se pocăiește *acum*, dacă își dorește și își permite să fie „salvat“ contribuind la fondurile bisericii, atunci el va fi salvat de la acest carnaj și va fi ținut la loc sigur pînă cînd momentele tulburi se vor sfîrși. Ca o variațiune pe aceeași temă, unii predicatori fundamentalști vorbesc de un moment așteptat chiar în timpul vieții noastre și în care credincioșii „vor fi înălțați la ceruri“.¹⁵ Fără nici un avertisment, toți adevărații credincioși se vor evapora brusc, se vor dematerializa, vor dispărea cît ai clipi din birourile lor, din casele lor, de pe terenurile lor de golf, din mașinile lor (lăsîndu-le la voia întîmplării pe străzi și autostrăzi) și vor urca rapid la o întîlnire personală cu Isus. Adăpostiți și protejați de anturajul ceresc li se va permite să urmărească desfășurarea cataclismului ca și cum s-ar afla în tribuna unui stadion.

Este, desigur, ușor să-ți bați joc de astfel de credințe față de care credințele așa-numitelor „societăți primitive“ sînt de-a dreptul sofisticate. Dar un număr tot mai mare de americani le iau foarte în serios și nu numai că s-au desemnat cu iminenta Apocalipsă, dar, într-un fel, o așteaptă cu nerăbdare, grăbindu-se să împăratească împreună cu Isus timp de mii de ani după a doua lui venire. Printre aleși, se spune, se numără președintele Statelor Unite. Într-un articol apărut atît în *Washington Post* cît și în *Guardian*, de exemplu, Ronnie Dugger, un celebru jurnalist american, scria: „... americanii chiar pot să se întrebe dacă nu cumva președintele lor... este predispus prin teologia fundamentalistă să aștepte declanșarea Armagedonului printr-un război atomic în Orientul Mijlociu“. ¹⁶ Și, mai departe: „Dacă apare în Orientul Mijlociu o criză care amenință să devină o confruntare nucleară, se poate întîmpla ca președintele Reagan să fie predispus să creadă că vede semnele sosirii Armagedonului și că asta este voința Domnului“. ¹⁷

Chiar din gura președintelui am aflat că anumiți „teologi“ rămași neidentificați i-au spus că în nici un alt moment al istoriei „nu s-a mai întîmplat să coexiste atîtea profeții“. ¹⁸ Într-un interviu televizat din 1980, în timpul campaniei pentru nominalizarea sa drept candidat al partidului, el a spus: „S-ar putea să fim generația Armagedonului“. ¹⁹ Și în timpul aceleiași campanii, adresîndu-se evreilor de vază din New York, se zvonește că ar mai fi spus: „Israelul este singura democrație stabilă pe care ne putem bizui cînd va sosi Armagedonul“. ²⁰

În 1983, președintele a declarat că, atunci cînd citește profețiile Vechiului Testament și „semnele prevestind Armagedonul“, îi este foarte greu să nu se gîndească la cît de probabil este ca bătălia să înceapă în timpul acestei generații. Desigur, adaugă el, vechii profeți au descris cu mare precizie timpurile pe care le trăim. ²¹ După *Washington Times*, James Mills, un politician californian, își amintește o discuție în care președintele a povestit pe larg despre Armagedon. După ce a citat din profețiile lui Ezechiel se spune că ar fi continuat: „Toate încep să se potrivească. Nu poate să mai dureze mult“. ²²

Într-o scrisoare adresată nouă în martie 1986, Ronnie Dugger declară: „... Acum sînt convins că ideologia Armagedonului stă la baza politicii externe de intimidare nucleară pe care o avem față de Uniunea Sovietică“. Ca o ironie a soartei, concluzia lui Dugger a

fost anticipată de Jerry Falwell, unul dintre cei mai cunoscuți predicatori fundamentalști și președinte al autointitulatei Moral Majority („Majoritatea Morală“, acum absorbită de Liberty Federation), care a jucat un rol major în campania electorală a lui Reagan: „Reagan este un om bun. El crede ceea ce crede și Majoritatea Morală, ceea

ce Domnul ne-a spus nouă”.²³ Când a fost întrebat de un reporter dacă președintele consideră profețiile biblice drept un ghid pentru viitor, Falwell a răspuns: „Da, desigur. De altfel mi-a și spus în campanie: «Jerry, uneori îmi vine să cred că sîntem împinși către Armagedon chiar acum».”²⁴

Președintele nu este singurul care pare să gîndească în termenii iminenței Armagedonului. La Harvard University, Caspar Weinberger a fost întrebat dacă el așteaptă sfîrșitul lumii și, dacă așa este, în ce măsură va fi opera omului sau a lui Dumnezeu. Weinberger a răspuns că este familiarizat cu profețiile biblice și că „da, cred că se apropie sfîrșitul lumii – ca acțiune a lui Dumnezeu, sper – iar timpul rămas este din ce în ce mai scurt”.²⁵ Scriitorul american Christopher Reed povestește că Weinberger chiar poate indica și locul în care va începe Armagedonul. Acesta este dealul Megiddo, la circa douăzeci și cinci de kilometri sud-est de Haifa, în Israel²⁶ – dar nu poate explica exact cum poate fi limitat un conflict cosmic la o regiune atît de mică. Asta doar dacă nu ni-i imaginăm pe Ronald Reagan și Mihail Gorbaciov duelîndu-se unul cu celălalt cu săbii laser ca într-o luptă din *Star Wars*.

Un alt partizan aparent al gîndirii apocaliptice pare a fi James Watt, fost secretar pentru Afacerile Interne în cabinetul Reagan și căruia îi este citată o declarație sugestivă. Într-o comisie a Casei Albe, Watt a declarat: „Nu știu cîte generații vor mai trece pînă la întoarcerea Domnului”.²⁷ Iar Simon Winchester, în *Sunday Times*, redă o conversație avută cu consilierul unui senator, care ar fi spus: „Numeroși tineri de pe Dealul Capitoliului, de la Pentagon, din diverse departamente ale guvernului, susțin că sîntem generația care va avea norocul să asiste la întoarcerea lui Isus”.²⁸ Amiralul James Watkins, șef al Statului Major al Marinei Statelor Unite, a condamnat în public teroriștii sinucigași libanezi ca fiind „uneltele Antihristului”, în timp ce John Vessey, șeful Marelui Stat Major al Armelor Reunite, i-a îndemnat pe tineri să se „înroleze în armata Domnului”. La un dejun oficial, se spune că a fost atît de luat de valul elanului mesianic încît a început să toasteze: „Noroc în numele Domnului!”²⁹

Încă o dată, toate astea ar fi de rîs dacă nu ar fi atît de prevestitoare de rele. Premisele fundamentaliste pe care se bazează fac acceptabil sau chiar de dorit, moral și teologic, sacrificiul în masă.

Fundamentalistul musulman din Liban, etichetat de amiralul Watkins ca agent al Antihristului, este convins că, ucigîndu-și inamicii prin sacrificiul personal, lovește în Satana, așa cum îl înțelege el, și, în acest mod, obține un loc sigur în Paradis. Fundamentalistul creștin este convins de exact același lucru dintr-un punct de vedere diametral opus. Fiecare este imaginea în oglindă a celuilalt și, ajuns la înghesuială, reacționează identic. Dar cel care apasă pe declanșatorul nuclear, în actul său de sacrificiu în numele Domnului, trage întreaga umanitate după el.

Dincolo de Armagedon, fundamentalistul gîndește totul în termenii războiului, considerat și justificat drept o cruciadă. Printre victimele căzute deja în acest război s-au numărat cărțile. Din moment ce cuvîntul tipărit poate sluji la propagarea cuvîntului Domnului el poate sluji, cred fundamentalistii, și la propaganda în numele adversarului său. Ca urmare, în ultimii ani am asistat la un nou val de cenzură în Statele Unite. În comunități aflate în peste treizeci dintre statele americane, lucrări importante de ficțiune și nonficțiune au fost interzise – nu numai din școli, din programele școlare și din bibliotecile școlare, ci și din bibliotecile publice, așa că nici adulții nu mai au acces la ele. Toate aceste acțiuni fac parte din ceea ce Liberty Federation, fosta Moral Majority, descrie ca fiind o cruciadă împotriva „religiei umanismului ateist“. Teoretic, se presupune că singurele motive pentru a trata astfel o carte sînt obscenitatea, pornografia sau faptul că nu sînt „recomandate minorilor“. Practic, cărțile au fost condamnate pentru limbaj sexual explicit (chiar și în texte de biologie), pentru descrierea „unor situații familiale neconforme“, pentru defăimarea autorităților americane, pentru critici aduse eticii corporatiste și de afaceri, pentru idei politice discutabile și pentru „speculații despre Hristos“. Lista lucrărilor atacate include *Slaughterhouse-Five (Abatorul cinci)* de Kurt Vonnegut, *Soul on Ice (Suflet la gheață)* de Eldridge Cleaver, *The Naked Ape (Maimuța goală)* de Desmond Morris, *The Bell Jar (Clopotul de sticlă)* de Sylvia Plath, *Goodbye Columbus (Adio, Columbus)* și *Portnoy's Complaint (Complexul lui Portnoy)* de Philip Roth, *Jaws (Fălci)* de Peter Benchley, *The Abortion (Avortul)* și alte romane de Richard Brautigan, *Manchild in the Promised Land (Fiul omului în Țara Făgăduinței)* de Claude Brown, *Kramer vs. Kramer* de Avery Corman, *The Godfather (Nașul)* de Mario Puzo, *Catch-22 (Clen-ciul 22)* de Joseph Heller, *1984* de George Orwell, *Brave New*

World (Minunata lume nouă) de Aldous Huxley, *The Grapes of Wrath (Fructele miniei)* de John Steinbeck, *The Art of Loving (Arta de a iubi)* de Erich Fromm, *The Electric Kool-Aid Acid Test* de Tom Wolfe, *Lord of the Flies (Împăratul muștelor)* de William Golding, *A Farewell to Arms (Adio, arme!)* de Ernest Hemingway, *The Catcher in the Rye (De veghe în lanul de secară)* de J.D. Salinger, clasici ai secolului al nouăsprezecelea precum Mark Twain, Robert Louis Stevenson, Nathaniel Hawthorne și Edgar Allan Poe, dar și (surprinzător) *O zi din viața lui Ivan Denisovici* de Alexandr Soljenițin, ca să nu mai vorbim de *The American Heritage Dictionary* și *The Dictionary of American Slang*.

Așa cum am spus, fundamentalistii se consideră angajați într-un război împotriva Antihristului, pe care îl văd adeseori ca fiind întrupat de comunism și de Uniunea Sovietică. Paradoxal, consecințele multor acțiuni fundamentaliste tind să accentueze acțiunile Antihristului în loc să i se opună. Propunând izolaționismul american, de exemplu, și pronunțându-se atât de dur la adresa UE, fundamentalismul îndepărtează Statele Unite de cei mai apropiați aliați, producând o falie în NATO. Punind în afara legii cărți precum cele amintite, fundamentalistii îndepărtează America de propria moștenire culturală și de cei mai inteligenți cetățeni ai săi – dacă nu cumva de inteligență în general. Nici un program îndelung pregătit nu ar putea sluji mai bine interesele KGB-ului. Putem spune chiar că fundamentalistii fac jocul KGB-ului.

Absurditatea Apocalipsei

În ciuda celor două mii de ani de când „am fost mântuiți“, lumea nu este un loc mai sigur, mai sănătos sau mai uman decât în vremurile lui Isus, nici omul nu este mai responsabil sau mai matur. A spune asta nu este, desigur, totuna cu a defăima adevărul creștinismului la nivelul credinței individuale. La nivelul realităților istorice totuși, este greu de contestat că Isus, ca „mântuitor/salvator“, a eșuat în mod evident. Și nici pe departe nu a fost vina sa din moment ce el nici nu și-a dorit să fie „salvator“ în sensul atribuit ulterior. Dar timp de două mii de ani oamenii i-au pus în cârcă această așteptare a lor și au încercat să explice incapacitatea lui de a

o satisface. A fost căutat cineva sau ceva care să poarte vina pentru dezamăgirea lor.

În acest sens, puține s-au schimbat, „lecțiile istoriei“ nu au fost învățate, iar mentalitatea activă la acel sfârșit al veacurilor din primul secol este mai prezentă ca oricând. Astăzi, ca și atunci, este imposibil să ignori că apele sînt tulburi. Astăzi, ca și atunci, ne asumăm instinctiv faptul că, din moment ce Dumnezeu nu poate fi condamnat, umanitatea trebuie să fie de vină. Ca urmare, astăzi, ca și atunci, este atotcuprinzător sentimentul vinovăției. Dar vina este transferată, proiectată asupra altora, ale căror valori și atitudini diferă de ale noastre și pot fi astfel etichetate drept „păcătoase“. Acești *alți oameni* sînt de condamnat, nu noi înșine. Și nu întreaga lume trebuie „salvată“, nu sufletele altora, ci numai ale noastre. Restul omenirii este lăsat în voia soartei cu conștiința încărcată de teama pentru propria noastră soartă. „În iad cu necredincioșii, nu cu noi“, este deviza noastră.

Am vorbit mai înainte despre distincția dintre miturile tribale și cele arhetipale. Am analizat cum miturile arhetipale conduc la autoanaliză și la valorile comune, în timp ce miturile tribale, căutînd un țap ispășitor ca „adversar“, conduc la preamărirea de sine, glorificarea personală, conflict și sublinierea diferențelor. Orice mit, așa cum am spus, poate fi tribal sau arhetipal, în funcție de aspectele vizate și de modul în care este utilizat.

În esența ei, mitologia creștină este arhetipală. În această dimensiune arhetipală constă valoarea profundă a creștinismului. Fie că sîntem sau nu de acord cu caracterul divin al lui Isus, povestea sa, așa cum este ea relatată în învățăturile sale, în Evanghelii și în *Faptele Apostolilor*, este un tezaur de semnificații arhetipale. La acest nivel, creștinismul te poate învăța multe – despre natura și rostul sacrificiului, despre relația omenirii cu zeii săi, despre integritatea personală, despre singurătatea vizionarului, despre incompatibilitatea între aspirațiile spirituale și lumea de zi cu zi, despre decență, milă, iertare, umanism și multe alte valori care reprezintă ce poate da omul mai bun din el. Cînd ne concentrăm asupra acestor aspecte ale creștinismului – așa cum sînt ele întruchipate de o femeie precum Maica Tereza –, creștinismul însuși devine arhetipal, se adresează și cuprinde întreaga umanitate. Devine o religie veritabilă în sensul strict al cuvîntului, oferă un sens existenței în devalmășia evenimentelor, crește gradul de înțelegere, duce nu numai la

cunoaștere, ci și la înțelepciune – înțelepciune despre sine, despre ceilalți, despre lume.

Pe de altă parte, este de asemenea posibil să accentuezi caracterul tribal al creștinismului – elementele care încurajează impulsul autocratic de a impune și altora valorile tale, care întăresc convingerea elitei că este superioară celorlalți, care încurajează fariseismul, ipocrizia, vanitatea. Aceasta este orientarea fundamentalismului american și a altor variante înrudite. Fundamentalismul nu se bazează pe valorile recunoscute ale creștinismului, mila, iertarea și înțelegerea, ci pe război – pe un conflict imaginar între autointitulatele „forțe ale Domnului” și cele ale adversarului. Realitatea este redusă la simplistul „noi și ei”. Crezul se definește prin opoziție la adversar, credincioșii prin ceea ce nu sînt. Tot ceea ce pare să se opună anumitor principii elementare – adeseori fără legătură cu Isus, ci numai cu congregația și interpretarea idiosincronică făcută de ea scripturilor – este, *ipso facto*, damnat.

Ca urmare a acestui fenomen, creștinismul este secătuit de aplicabilitatea sa universală. Devine, în schimb, justificarea a ceva local. Creștinismul este forțat să devină sinonim cu valorile clasei de mijloc americane, Dumnezeu este perceput ca protector, să spunem, al Peoriei, Illinois, iar astfel de locuri devin tipare, este un fel de a spune, ale Paradisului. Celebra parabolă dostoevskiană a Marelui Inchizitor devine și mai relevantă, iar *Frații Karamazov* au fost scriși doar cu un secol în urmă. Dacă Isus ar dori să se întoarcă, dacă ar apărea pe străzile din Peoria și ar începe să propovăduiască, ar fi imediat arestat (printre altele) ca antiamerican și subversiv. Chiar dacă ar fi recunoscut și identificat, ar trebui să o ia din loc, închizîndu-i-se gura și fiind interzis. Fără nici o îndoială că ar fi extrem de stingheritor pentru credința promovată în numele său. Ca instituție socială, culturală și politică, această credință nu-și poate asuma riscul de a fi compromisă prin prezența sa sau, mai mult, repudiată public de către el.

Dar dacă Isus – cel istoric *sau* cel al credinței – ar considera multe caracteristici ale fundamentalismului modern ca fiind îngrozitoare, înfricoșătoare, cu adevărat blasfemiatoare și imorale prin prisma principiilor sale, există și un lucru pe care, cu siguranță, l-ar recunoaște și i-ar fi familiar. Este vorba de așteptarea mesianică, de isteria apocaliptică amintind de sfîrșitul timpurilor pe care l-a trăit. În acest mod extrem de simplist – vechi de două mii de ani și depășit de

dezvoltarea istorică – încearcă mulți contemporani americani să găsească un sens al existenței în lumea de azi. Faptul că recurg la el dovedește sărăcia alternativelor existente, celelalte metode de înzestrare cu coerență a realității pârînd scăpate de sub control.

Așa cum am remarcat, isteria apocaliptică poate îndeplini un rol funcțional, poate oferi un mit guvernator unei epoci și un fel de sens al existenței unei realități altfel fragmentate. Și așa a făcut-o și în trecut, cu mai multă sau mai puțină eficiență – în funcție de circumstanțe. Dar nu ne putem permite să o lăsăm să devină mitul guvernant al epocii noastre deoarece, așa cum am precizat, omenirea de azi este perfect capabilă să-și creeze propria Apocalipsă, propriul Armagedon, și să pună în cîrca lui Dumnezeu responsabilitatea dezastrului. Dacă isteriei fundamentalismului american i se permite să devină o profeție care se împlinește de una singură, adoptată și acceptată la nivelul Casei Albe, rezultatul ar putea fi, literalmente, sfîrșitul lumii – nu în sensul fantasticei întoarceri a zadokiților, de mult dispăruți dintre cei vii, care să zburde mîna în mîna pe Cîmpiile Elizee, ci al lentei agonii provocate de iarna nucleară. Măsura în care noi, în calitate de autori, putem descrie o astfel de previziune fără să simțim că exagerăm dă măsura în care omenirea ca întreg a ajuns să accepte, ba chiar să aștepte, posibilitatea sinuciderii în masă. Dacă acesta este singurul scop al existenței posibil a fi găsit în lumea de azi, omenirea este falimentară și Dumnezeu – oricum l-am concepe în funcție de confesiunea noastră – își pierde timpul cu noi.

Dar trebuie să fim și mai expliciti. Nu este aici problema unei „omeniri care se autodistruge“. „Omenirea“ nu dorește așa ceva. Dacă „omenirea“ va fi distrusă, ea nu va fi distrusă de către „om“, ci de o mîna de indivizi a căror putere derivă din încrederea pe care le-am acordat-o, prost utilizată și tratată abuziv. Arabii nu doresc „în masă“ să distrugă Israelul, nici israelienii nu doresc „în masă“ să ocupe Libanul. Argentinienii nu au hotărît în colectiv invadarea Insulelor Falkland, nici rușii pe aceea a Afganistanului, nici americanii să poarte război în Vietnam. Și nici nu stau toți americanii „în masă“, dacă asta mai contează, în spatele deciziilor lui Ronald Reagan, nici toți rușii în spatele deciziilor lui Gorbaciov, nici toți britanicii în spatele fiecărui gest făcut de Margaret Thatcher, nici toți francezii în spatele fiecărui gest al lui François Mitterrand. Așadar nu „omenirea“, ci o mîna infimă de politicieni – unii mai

mult sau mai puțin „democratic aleși“, alții nu –, care au drept de viață și de moarte asupra întregii planete. Unii dintre ei sînt inteligenți și responsabili, dar alții sînt lipsiți de imaginație, de sentimente, chiar proști în sensul strict al cuvîntului. Unii sînt evident incompetenți. Alții sînt, într-un grad mai mic sau mai mare, nebuni dovediți. Și totuși ei sînt cei care, cu o semnătură pusă pe un document sau chiar rostind un singur cuvînt, pot trimite oamenii la război, pot determina apartenența națională a popoarelor, pot impune condițiile noastre de trai, pot decide unde avem și unde nu avem voie să mergem, ce putem și ce nu putem să facem. Ei sînt cei care, de exemplu, trăgînd o linie pe hartă, pot impune o „graniță“ reală, o barieră fizică insurmontabilă ca orice alt zid. Pot chiar să ordone ridicarea unui zid concret care să marcheze „frontiera“ imaginată de ei. Și ei, nu „omenirea“, vor provoca Apocalipsa dacă este să se ajungă acolo.

Nu mai este nevoie să spunem că totul este absurd în această situație. Ceva este *rău* în sine, în sensul moral al termenului, apropo de acești oameni deoarece lor, unui mic număr de oameni, li s-a acordat nu numai dreptul să ne reprezinte, ci și acela de a determina viitorul „omenirii“ – deși ei au dovedit în mod clar că nu sînt capabili să îndeplinească această sarcină. În același timp, este greu de crezut că se va schimba această stare de lucruri. Multe regimuri, trecute și prezente, nu permit luxul alternativei, și, chiar dacă alternativa a existat, a fost vorba numai de alegerea între două mediocrități. În „democrațiile“ occidentale am ajuns să ne acceptăm neputința așa cum acceptăm vicisitudinile climei. Cu cît devine mai îndepărtat și mai inaccesibil guvernul, cu atît mai mult capătă caracterul inexorabil de forță a naturii. Ajungem să acceptăm, bombanind, seceta sensului existenței în „spiritul“ ei așa cum acceptăm seceta provocată de vreme.

Dar dacă unii au măcar norocul de a-și spune părerea, ceilalți nu ar trebui, prin tăcere, să aprobe ineptia. Chiar și seceta (și foamea) provocată de vreme poate fi ușurată, așa cum a demonstrat, să spunem, cruciada „Live-Aid“ a lui Bob Geldof – o adevărată cruciadă, propovăduită în numele a ceea ce umanitatea ca întreg împărtășește, nu în numele diferențelor tribale și a căutării țapului ispășitor. Dacă ne-am putut aduna energiile și ne-am luptat cu enormitatea „dezastrelor naturale“, așa cum s-a petrecut cu „Live-Aid“, nu sîntem noi capabili să ne mobilizăm într-un efort similar pentru

a înfrunța dezastrele pe care, din propria neglijență, le-am provocat propriilor noastre treburi? Desigur, asta nu înseamnă „revoluții“, greve, marșuri, petiții sau alte „mișcări de masă“ bazate pe lozinci – lozinci la fel de găunoase ca și retorica politică pe care se presupune că o înfruntă. Asta înseamnă asumarea responsabilității personale pentru crearea și răspîndirea unui sens al existenței.

Cei mai mulți conducători politici și religioși de astăzi sînt și ei înspăimîntați, nesiguri, lipsiți de propriul sens al existenței. Mulți dintre ei nu le pot oferi discipolilor decît un înlocuitor facil al sensului existenței. Dacă acceptăm surogatul fără pic de simț critic, o să rămînem în capcana neputinței noastre. Dacă încrederea este acordată cu nepăsare și cu multă risipă, ea va fi trădată, iar puterea va fi întărită pe cheltuiala celor care, prin încrederea lor, le-o conferă. A sosit timpul ca individul să-și asume răspunderea creării unui scop al existenței pentru el însuși, prin el însuși, nu să accepte surogate la mîna a doua. Cu cît vom lua noi mai multe decizii, cu atît vor putea alții să ia mai puține în numele nostru.

În același timp, noi, în calitate de autori, recunoaștem că astfel de predici au fost rostite din cele mai vechi timpuri și nu au servit la nimic. Nu sîntem atît de naivi încît să credem că predica noastră va avea mai mult succes. Societatea va continua să-și dorească o anumită realitate și un scop al existenței corespunzător acelei realități, gata prefabricat. Societatea va continua să caute scurtăturile. Societatea va continua să se sprijine în „cîrje“. Aceasta fiind situația, este o problemă alegerea celui tip de „cîrjă“ – presupunînd că acesta există – pe care încearcă Prioria din Sion să-l ofere.

PARTEA A TREIA

Cabala

CAPITOLUL 17

Fragmente prin poștă

Chiar dacă *Holy Blood, Holy Grail* se afla deja în producție, informațiile continuau să sosească – informații care mai puteau fi introduse doar ca note în carte sau care nu mai puteau fi introduse deloc. Unele informații proveneau chiar din sursele Prioriei din Sion, în special dintr-o serie de broșuri ale marchizului Philippe de Chérissey. Altele proveneau chiar din cercetările noastre. Sau erau contribuții ale anumitor persoane care, știind de proiectul nostru, întreprinseseră cercetări pe cont propriu și ne încredințaseră rezultatele.

După apariție, fluxul de informații a căpătat dimensiuni torențiale. Materialele izvorite de la Prioria din Sion au devenit și ele mult mai la subiect, mai puțin difuze. Bineînțeles, propriile cercetări au continuat. Iar unii dintre cititorii noștri s-au grăbit să ne trimită materialele pe care le aveau în posesie. Valul de corespondență ne-a surprins și eram încântați de aspectul general. În cea mai mare parte, mesajele erau inteligente, argumentate, la subiect, în plus erau și scrisori care conțineau adevărate fragmente de dovezi selecționate din diverse surse.

Nu mai este nevoie să mai spunem că apariția cărții a provocat o perioadă plină de ciudațenii, iar unele dintre cele mai excentrice scrisori primite ar merita ele însele o carte. Ne-au contactat cel puțin o duzină de autoproclamați Mesia, din motive pe care nici unul nu a reușit să le explice satisfăcător. Unul dintre ei a înscenat o grevă în sediul editorului nostru. Un altul ne-a trimis o fotografie de-a sa în care părea că levitează și se ținea de bara unei porți de

fotbal „ca să nu fie luat de vînt“. Un al treilea a inclus o genealogie prin care intenționa să dovedească descendența sa nu numai din Isus, ci și din Robin Hood. „Eu sînt persoana pe care o căutați“, se declara în multe altele, deși nu ne era foarte limpede pe cine am fi căutat. Dar am primit și altele ale căror autori erau prinși în jocul „de-a fața ascunselea cu Antihristul“, declarîndu-ne că sînt avataruri ale acestuia. În altele am descoperit injurii, tunete și fulgere, scrisori în care eram acuzați nu numai de blasfemie, ci eram făcuți responsabili pentru tot felul de vicii sociale și morale, de la șomaj la plajele nudiștilor. Unii își cereau, politicoși sau aroganți, „dreptul lor“ – o felie dintr-o „comoară“ imaginară, un procentaj din drepturile noastre de autor sau, într-un singur caz, dreptul de a participa la acțiune. Unii au solicitat o recunoaștere oficială din partea noastră, un certificat, o aprobare. Printre mesajele de la pisălogii candidați la statutul de Mesia a fost reconfortant să descoperim o scrisoare de la Dumnezeu însuși, care ne-a scris dintr-un mic port de pe coasta Angliei. Numele lui lumesc, ne-a informat, era Ian. Puțin nesigur în exprimare, a fost laudabil de reținut și, per ansamblu, mai simpatic decît anumite figuri publice care aspiră la statutul divin sub o mască sau alta.

S-au adăugat la autoprocamații Mesia numeroși corespondenți care susțineau că sînt de origine merovingiană, de obicei pornind de la un nume de familie derivat sau derivabil din limba franceză – sau, într-un caz, pe baza unui înscris ilizibil din secolul al optsprezecelea prin care se confirma înrolarea cuiva în armata lui Ludovic al XV-lea. Unii dintre acești neomerovingieni au solicitat și ei partea lor din „comoară“, declarînd că sînt moștenitorii de drept, iar unul ne-a rugat să-l sprijinim în anunțarea pretențiilor sale la tronul Franței. Ceilalți ne-au cerut în general să-i prezentăm Prioriei din Sion sau marelui maestru, Pierre Plantard de Saint-Clair.

Am fost hărțuiți și de căutătorii de comori, și de ocultiști. Primii au cărat în jurul lui Rennes-le-Château tot felul de echipamente, de la detectoare de metale la cazmale. Din cîte știm noi, nu au găsit nimic, doar găuri prin pămînt, iar unii au creat altele noi. Mai mulți ne-au scris sau ne-au contactat prin intermediari pentru a ne anunța descoperirea unei peșteri. Dat fiind că zona este un paradis speologic și se mai află pe acolo numeroase mine abandonate și tot felul de pasaje subterane, o astfel de descoperire nu era chiar un motiv de mare bucurie.

La un moment dat, chiar noi exploram ruinele năpădite de bu-ruieni ale unei clădiri antice, poate un fragment de templu roman sau preroman, aflate într-un loc greu accesibil. Ne-am oprit să bem o gură de cafea pregătită pe o mică vatră. Deodată, de pe coasta împădurită a dealului din față am auzit zgomotul unei prăbușiri încheiate în apropierea noastră. S-a dovedit că era vorba de doi gentlemen de vîrstă a treia, unul avînd în mînă o schiță greșită de-a-supra căreia încerca să potrivească o busolă de alamă care se putea să fi făcut parte dintre cele utilizate pe Linia Maginot. Trecînd în grabă cu privirea peste noi, au continuat să urce prin pădure, tăindu-și drum prin hățiş, căutînd nu ruine, ci cu totul altceva, poate o cărare care să-i ducă la un fel de „comoară“. Mai tîrziu, după-masă, i-am întîlnit iar. De data asta s-au oprit să stăm de vorbă. Ne-au confirmat că și-au petrecut mai mulți ani căutînd o „comoară“ în munții și pădurile din jur. Utilizaseră tot felul de echipamente, inclusiv detectoare de metale și stații radio portabile. Se tîrseră sute de metri prin vechi galerii romane, permanent amenințați de prăbușirea tavanului aflat la mai puțin de un metru înălțime. Înfurțaseră prăpăstii, falii și povîrnișuri stîlcoase. Cotrobăiseră prin nenumărate peșteri. Pînă în acel moment, cu toate eforturile lor nu găsiseră decît cîteva oase de capră într-o mină veche. Deși recunoșteau fără probleme asta, continuau neabătûți și au pornit imediat cu tenacitate la drum.

Cît despre ocultiști, aceștia refuzau să creadă că nu deținem un secret mistic pe care îl ascundem în mod intenționat de cititori, presărînd doar indicii ici și colo, pentru „inițiați“. Și a mai fost o scrisoare de la un așa-zis „magician“ care, declarînd că a fost învățacelul unui maestru ilustru (al cărui nume nouă nu ne-ar spune nimic), s-a oferit, dată fiind întreprinderea noastră lăudabilă, să ne accepte ca ucenici. O săptămînă mai tîrziu am primit o scrisoare de la ilustrul său mentor, care ne întreba dacă nu poate să devină ucenicul nostru. Dacă am fi dorit să înființăm un cult sau o societate secretă, n-am fi avut probleme cu recruții.

Au mai fost, de asemenea, numeroși alții care, în mod inexplicabil, au insistat să ne pună problema Giulgiului de la Torino. „Ce-i cu Giulgiul de la Torino?“ întrebau ei mereu. (Chiar, ce-i cu el?) Sau „Cum influențează Giulgiul de la Torino ipotezele voastre?“ Era extraordinar cît de frecvent apărea acest *non sequitur*. Este foarte adevărat că, scriind scenariul, unul dintre noi fusese legat de

atît de premiatul film *The Silent Witness (Martorul tăcut)*, de David Rolfe. Este adevărat și că există dovezi care sugerează că Giulgiul s-a aflat la un moment dat în posesia Cavalerilor Templieri. Dar dincolo de asta, Giulgiul nu are nici o legătură cu problematica noastră. Ce dovedește sau nu dovedește el, este neclar astăzi. Iar ceea ce ar putea dovedi nu are nici o legătură cu activitatea politică a lui Isus sau cu posibilitatea de a exista descendenți ai săi.

Și au mai existat scrisori ce nu pot fi clasificate nicicum. Un exemplu vine de la o femeie din Statele Unite care a văzut fraza „Et in Arcadia Ego“ apărînd fulgerător pe ecranul televizorului – în timpul unei transmisiuni din miniseria *Brideshead Revisited*. Core-spondenta noastră era convinsă că, prin mesaje subliminale emise astfel, Prioria din Sion a declanșat o tentativă de spălare a creierelor în cadrul civilizației occidentale.

Per ansamblu, acest mesaj era o excepție. Majoritatea mesajelor erau lucide, serioase și, chiar cînd erau critice, erau raționale. Și nu puține au fost cele care au contribuit cu frînturi de informație.

Holy Blood, Holy Grail a părut să nască o adevărată industrie editorială legată de Rennes-le-Château. La cîteva săptămîni de la apariția cărții noastre un album subțirel, dar luxos și bogat ilustrat, a fost tipărit în grabă în Franța. Intitulat *Rennes-le-Château: capitale secrète de l'histoire de France (Rennes-le-Château: capitala secretă a istoriei Franței)*, a avut un tiraj de 200 000 de exemplare și s-a vîndut la chioșcuri, ca o revistă. Un număr de indivizi asociați cu Prioria din Sion au dat o mîna de ajutor în producerea lui. După unele declarații, paginarea fotografiilor conține un mesaj cifrat. Dacă așa este, se pare că nimeni nu l-a descifrat încă.

În limba engleză, a apărut un volumaș cu titlul *The Holy Grail Revealed (Revelația Sfintului Graal)*, reclama acestuia proclamînd că este „o replică serioasă“ dată lucrării noastre. De fapt, nu era nici replică, nici serioasă. Dimpotrivă, sugera că Sfintul Graal este un obiect concret de un anume fel – poate un artefact straniu, poate „o sursă de energie“ creată printr-o „tehnologie antică, pierdută“ adu-să pe pămînt de o navă extraterestră.

O abordare oarecum similară a fost utilizată în *The Sign of the Dove*, de Elizabeth van Buren, care se prezintă pe sine ca un fel de neozoroastriană, iar cartea noastră ca pe o imagine a luptei cosmice între întuneric și lumină. Isus, dinastia merovingiană și descenden-ții acesteia sînt prezentați ca agenți conștienți ai forțelor luminii.

Statul major al acestor forțe pare să se afle pe o sferă transgalactică. Mitologica ființă a mării numită „quinotaurus“, care apare în legendele despre merovingieni, este, după Elizabeth van Buren, „aproape sigur un astronaut extraterestru aterizat și ajuns în unul dintre oceanele planetei“.

Într-un alt volumaș, *Rebirth of a Planet (Renăscerea unei planete)*, Ruth Leedy manifestă un cu totul alt interes. Cartea ei ne-a fost trimisă împreună cu o scrisoare tip, imprimată, în care se menționa că destinatarul – în acest caz, chiar noi – a fost „cu grijă selecționat“ ca să participe la „dejucarea celei mai mari și mai dăunătoare mistificări a timpurilor noastre“. Această mistificare este o conspirație a autorităților existente prin care se ascunde adevărul așa-numitei „teorii a Pământului gol pe dinauntru“. În textul ei, autoarea declară că noi, în cartea noastră, sîntem – vezi asta dacă „citești printre rînduri“ – susținători ai teoriei cu pricina. Bună parte din construcția ei logică pornește de la analiza critică a poemului lui Jehan l'Ascuiz pe care l-am folosit ca dedicație în *Holy Blood, Holy Grail*.

În fine, într-o lucrare opulentă cu titlul *Genesis (Geneza)*, David Wood combină unele calcule geometrice riguroase cu numerologia, mitologia egipteană, unele concepții esoterice și referințele platoniene la Atlantida. Folosind toate acestea la grămadă, ca și cum ar fi un test Rorschach, el pornește să demonstreze că Rennes-le-Château este o mărturie a existenței istorice a Atlantidei, dar și a speciei de „superoameni“ – extraterestră – din care descinde întreaga omenire.

Cît despre noi, am fost năușiți de insistența cu care atîția oameni păseau pe un tărîm science-fiction. În ceea ce ne privește, misterele cu care ne ocupam făceau parte integrantă din istoria umanității. Faptul că nu existau explicații documentate pentru unele dintre ele nu însemna că am făcut un salt într-o altă dimensiune. Este sigur că nu am întîlnit în cercetarea noastră nici o dovadă care să sugereze implicarea a altceva sau a altcuiva în afara omului. Că atît de mulți oameni doresc să creadă în intervenția a ceva supraomenesc – fie vizitatori galactici, fie maeștri secreți din Himalaya – pare să fie, din punctul nostru de vedere, încă o dovadă a acestei crize contemporane a sensului existenței. Din moment ce religia organizată și concepția ei dogmatică despre Dumnezeu continuă să-și piardă credibilitatea, indivizii încep să caute „inteligențe superioare“ în

altă parte – chiar și dincolo de galaxie, dacă este nevoie. Este ca și cum, simțindu-se abandonat de zeitățile din trecut, panicați, aceștia au început să se asigure cumva că „nu sintem singuri“. Exact această „redirijare“ către science-fiction a impulsului religios este cauza popularității unor filme precum *Star Wars*, cu a sa mistică și cvasitaoistă „Forță“, și *Întilnire de gradul trei*. Încă o dată, oamenii caută în altă parte soluții când ar trebui să le descopere în ei înșiși.

Editorul invizibil

Așa cum am spus, unele scrisori conțineau fragmente veritabile de informație. Cercetarea acestor fragmente ne-a condus, în anumite ocazii, pe un tărîm ciudat, extrem de specializat. Nu-i deloc surprinzător că materialele cele mai incitante au sosit chiar de la Prioria din Sion sau de la surse direct ori indirect asociate cu acest ordin.

Spre sfîrșitul lui 1981, de exemplu, am primit mai multe colete cu documente de la marchizul de Chérissey, prieten apropiat și însoțitor al marelui maestru al Prioriei din Sion. Unele dintre materialele lui Chérissey erau doar de interes istoric, referindu-se la anumite evenimente sau personaje menționate în cartea pe care tocmai o terminasem. Dar existau și unele lucruri cu caracter contemporan și mult mai semnificative. Unul dintre acestea se referea chiar la pergamentele care se presupune că au fost descoperite de Bérenger Saunière la Rennes-le-Château, în 1891. Am auzit despre ce s-ar fi întîmplat cu ele tot felul de povești care se băteau cap în cap, dar toate erau mult prea vagi pentru a fi verificate. Deși ulterior a devenit limpede că Chérissey nu le-a văzut niciodată, el ne-a oferit cel puțin unele indicii care păreau mai aproape de adevăr. După Chérissey, cheia enigmei i-a fost încredințată de un bătrîn aristocrat, Henri, conte de Lenoncourt. Vorbind despre descoperirea lui Saunière, Chérissey afirmă că Lenoncourt ar fi spus:

Saunière le-a descoperit – și niciodată nu s-a despărțit de ele. Nepoata lui, doamna James de Montazels, le-a moștenit în februarie 1917. În 1965, le-a vîndut Ligii Internaționale a Anticarilor. Nu știa că unul din cei doi avocați respectabili era căpitanul Ronald

Stansmore de la British Intelligence Service, iar celălalt era Sir Thomas Frazer, „eminența cenușie“ de la Buckingham (*sic!*). Pergamentele de la Blanche de Castille se află în prezent într-o casetă de valori la Lloyds Bank Europe Limited. După articolul din *Daily Express*, un ziar cu peste 3 000 000 de cititori, nici un britanic nu mai ignoră cererea de recunoaștere a drepturilor merovingienilor formulată în 1955 și 1956 de Sir Alexander Aikman, Sir John Montague Brocklebank, maior Hugh Murchison Clowes și nouăsprezece alte persoane în birourile notarului P.F.J. Freeman.¹

Pe măsură ce cercetările noastre avansau, toate aceste nume au căpătat o semnificație tot mai importantă. A devenit evident și că Chérissey (sau Lenoncourt) dețin unele informații și cel puțin un nume. Oricum ar fi, ei ne-au oferit o cale de urmat, chiar dacă semnificația nu a fost evidentă imediat. Ei ne-au furnizat și ceva chiar mai incitant, mai uluitor.

În 1979, când l-am întâlnit pentru prima dată pe Pierre Plantard de Saint-Clair, întâlnirea a fost aranjată de o documentaristă a BBC, o jurnalistă care locuia la Paris, Jania Macgillivray. La prima noastră întâlnire cu reprezentanții Prioriei din Sion, Jania a fost și ea prezentă. A luat parte, de asemenea, și la filmările pentru programul *BBC Chronicle*, transmis în toamna lui 1979 sub titlul *The Shadow of the Templars (Umbra templierilor)*.

La sfârșitul verii lui 1979, pe când *The Shadow of the Templars* încă era la montaj, Jania a scris un articol în care își exprima propriul punct de vedere. Cu o ciudată și sceptică detașare jurnalistică, ea și-a descris rolul de intermediar și a făcut propriile interviuri cu acei reprezentanți ai Prioriei din Sion care au dorit să stea de vorbă cu ea. Un exemplar al articolului ei a fost oferit unei agenții de presă care l-a oferit unei reviste franțuzești, *Bonne Soirée*, pentru a fi tradus în franceză și publicat. Un alt exemplar, versiunea în limba engleză, ne-a fost trimis printr-un producător BBC – care, din motive pe care numai el le cunoaște, a uitat să ni-l înmîneze. Ca urmare, noi nu am știut ce a scris Jania, nici măcar că ar fi scris ceva, pînă când marchizul de Chérissey ne-a trimis în 1981 traducerea în limba franceză. Textul în franceză era uluitor. Am contactat-o pe Jania pentru a ne confirma ceea ce bănuiam deja – că acolo era vorba și de mina altcuiva.

În primele unsprezece dintre cele douăsprezece pagini ale articolului, textul francez, deși cu scurte adăugiri, corespunde mai mult

sau mai puțin cu varianta în limba engleză scrisă de Jania. Dar ultima pagină nu-i aparținea. Conform paginii de titlu, traducerea fusese făcută de un oarecare Robert Suffert – de urma căruia nu am putut da, în ciuda eforturilor făcute. Atît *Bonne Soirée* cît și agenția de presă, dar și Jania, au negat că ar avea informații despre el. Nici nu este clar dacă Robert Suffert există sau este un pseudonim – poate chiar pentru marchizul de Chérissey. Nu este limpede nici dacă modificările din text au fost făcute de Suffert sau de altcineva. În orice caz, ultima pagină a articolului era opera unei miini străine. Nici noi, nici ea, nu am reușit să stabilim cînd a fost „aranjat” articolul absolut inocent trimis unei reviste franțuzești.

Ne-a uluit un element important din textul modificat, legat de o întrebare pe care ne-o pusesem de ceva timp – care era identitatea marelui maestru al Prioriei din Sion între 1963 și 1981. Din declarațiile Prioriei și din documente rezulta că Jean Cocteau fusese mare maestru din 1918 și pînă la dispariția sa, în 1963. În 1981, fusese ales Pierre Plantard de Saint-Clair ca mare maestru, iar lucrul fusese transmis presei franceze. Dar cine prezidase între cei doi – în intervalul crucial, asta este, în care avuseseră loc „scurgerile” de documente ale Prioriei către public? În 1979, ni se spusese că marele maestru era un influent om de litere și ecleziast, abatele François Ducaud-Bourget. Sugestie care ridică tot felul de întrebări și contradicții, mai ales că Ducaud-Bourget însuși negase acest lucru, atît în interviul din *Bonne Soirée*, cît și nouă. Iar marchizul de Chérissey, într-o scrisoare adresată nouă, afirma că Ducaud-Bourget nu fusese ales de „întregul cvorum” și se descalificase oricum, ulterior, el însuși.

Pagina adăugată la articolul Janiei răspundea parțial la întrebarea legată de cine fusese marele maestru al Prioriei din Sion între 1963 și 1981:

Nu se cunoaște cine este în prezent mare maestru, dar se crede că, după decesul lui Cocteau, puterea a fost exercitată de un triumvirat alcătuit din Gaylord Freeman, Pierre Plantard și Antonio Merzagora.

Conform ciudatului traducător și redactor al articolului, înseamnă că nu existase un singur mare maestru pe parcursul perioadei care ne interesa. Dimpotrivă, responsabilitatea marelui maestru fusese împărțită de trei persoane. În acel moment, numele Gaylord Freeman și Antonio Merzagora nu însemnau nimic pentru noi. Merzagora se

află în aceeași situație și azi. Gaylord Freeman totuși s-a dovedit a fi covârșitor de semnificativ.

Poate că cea mai importantă adăugire la textul semnat de Jania era un citat aparținând unui oarecare „lord Blackford“. Jania nu-l întâlnise niciodată, nu-i luase interviu, nici nu auzise de el. Așa cum fusese „aranjat“, articolul dovedea că le făcuse pe toate cele de mai sus:

Cu câțiva ani în urmă, am reușit să obțin un interviu din partea unuia dintre cei 121 de membri de rang înalt ai Prioriei din Sion, onorabilul lord Blackford.

În declarația atribuită acestuia, care urmează, Blackford pare neobișnuit de informat și de prevenitor față de Prioria din Sion. El chiar sugerează o posibilă schismă majoră în cadrul ordinului, de-clanșată în 1955 sau 1956:

O asociație cu numele Prioria din Sion fusese înființată într-adevăr în Franța în jurul lui 1956, avînd scopuri foarte clare. Avusese o existență legală, fusese înregistrată în Monitorul Oficial, apoi fusese dizolvată după evenimentele din 1958, cînd Plantard de Saint-Clair era Secretar General al Comitetelor Salvării Publice. Această nouă organizație, datînd din 1956, reflecta o criză internă în venerabilul Sionis Prioratus, fondat în jurul anului 1099, în Ierusalim. Reforma lui Cocteau din 1955 provocase apariția (unei noi organizații), încalcînd anonimatul membrilor ordinului. În acel moment, fiecare membru a fost obligat să furnizeze certificatul său de naștere și o semnătură autenticată la notariat. Poate că era necesar... dar încălca libertatea.

Cînd am citit pentru prima dată această declarație, în 1981, numele lui Blackford, ca și acelea ale lui Gaylord Freeman și Antonio Merzagora, ne era în întregime necunoscut. Și la acel moment era lipsit de orice semnificație. Dar în scurt timp, atît Blackford cît și cuvintele atribuite lui s-au dovedit a fi de o deosebită importanță.

Discuția cu Pierre Plantard

În timp ce lucram la cartea noastră, nu am dezvăluit conținutul ei nici unui membru al Prioriei din Sion cu care am ajuns în contact. Nu le puteam anticipa reacțiile, dar era de bănuț că nu vor fi

blinde. Era posibil ca, din cîte ştiam noi, să dezvăluim lucruri pe care Prioria nu le dorea divulgate; sau să deranjăm un calendar al evenimentelor după care ordinul își desfășura activitatea.

Odată ce cartea a fost terminată totuși, am fost curioși să vedem care ar putea fi reacția Prioriei. Chiar ne-am întrebat în glumă dacă Plantard, Chérisey sau alt individ menționat ca posibil descendent al lui Isus ne-ar putea da în judecată. Pe ce bază? Pentru calomnie? Ar fi o calomnie la adresa cuiva sugestia că este descendentul lui Isus? Dacă nu altceva, am crea un ciudat precedent legal. Iar pe parcursul procesului, „merovingian“ ar deveni un nume comun.

Prima reacție din partea Prioriei nu numai că a fost ambiguă, dar și surprinzător de lipsită de coordonare. În 1979, cînd îl întilnisem pentru prima dată pe domnul Plantard, intermediarul fusese scriitorul Jean-Luc Chaumeil – care nu era membru al ordinului, conform declarației sale. La momentul apariției cărții, Chaumeil nu se mai afla în zonă, iar rolul de ambasador al Prioriei fusese preluat de un alt scriitor, Louis Vazart. Vazart a luat contact cu un prieten de-al nostru din Paris. Declarînd că este purtătorul de cuvînt al domnului Plantard, a menționat că acesta ar fi „încîntat“. Dar în timp ce Vazart discuta astfel despre carte, am primit o scrisoare destul de violentă de la Chérisey și una foarte iritată de la Plantard. Ultimul era deranjat în special de faptul că reprodusesem greșit blazonul său. Reprodusesem motto-ul de pe blazonul său în forma „Et in Arcadia Ego“. El ne-a atras atenția că lipseau cele trei puncte: „Et in Arcadia Ego...“ La un anumit nivel, lucrul pare minor. La altul, devine un indiciu interesant. Cu cele trei puncte menționate de Plantard, aveam de a face cu începutul unei propoziții.

Nu eram dispuși, desigur, să cenzurăm, să amendăm sau să completăm cartea după cerințele Prioriei din Sion. Pe de altă parte, nu puteam să obiectăm la faptul că Plantard ne atrăsese atenția asupra unor greșeli legate de ordin ca să le putem corecta în noile ediții și în versiunile în alte limbi. Mai mult, îl plăcusem pe Plantard în urma întilnirilor avute, nu doream să ni-l facem dușman degeaba. În fine, doream să păstrăm deschise canalele de comunicare cu el în vederea unor cercetări ulterioare. Ca urmare, am recurs la o manevră diplomatică.

Într-o seară din februarie 1982 i-am telefonat domnului Plantard din Londra. Ne așteptam la un răspuns răstit, în concordanță cu tonul scrisorii sale. Spre surprinderea noastră, Plantard a fost cordial

și a declarat că-i face plăcere să ne audă. A reluat și observațiile din scrisoare, dar într-o manieră prietenoasă, paternă. Scrisoarea, a lăsat să se înțeleagă, era un document oficial, o copie a ei circulând printre membrii ordinului. El personal era mult mai puțin neprietenos. Pe urmă, spre surprinderea și amuzamentul nostru, s-a plîns că fotografia sa și a fiului său nu arată prea bine în carte. Am fost de acord, explicîndu-i că a fost realizată de un producător de la BBC în timpul întîlnirii pe care o avusesem în 1979. Plantard s-a oferit să ne trimită el o altă fotografie pentru edițiile ulterioare ale cărții. Chiar și un mare maestru al Prioriei din Sion poate să fie vanitos.

În cele două luni care au urmat, am avut mai multe conversații telefonice cu domnul Plantard, în timp ce Louis Vazart a continuat să se întâlnească cu amicul nostru de la Paris. În fine, spre sfîrșitul lui martie, cînd etapa de promovare a cărții se încheiase și nu mai era nevoie să stăm la dispoziția celor care doreau să ne ia un interviu, am aranjat să mergem la Paris ca să ne întîlnim față în față. Între timp, un articol despre carte apăruse în *Newsweek*, conținînd cîteva citate din Jean-Luc Chaumeil.² Dată fiind dispariția de pe scenă a lui Chaumeil, ne-a mirat. Ce interes mai avea el în toată afacerea asta? În ce măsură era autorizat să vorbească? Louis Vazart ne-a transmis că declarațiile lui Chaumeil nu trebuie luate în serios. Chaumeil, ne-a declarat el, nu mai vorbește în numele Prioriei din Sion.

La jumătatea lui aprilie, ne-am întîlnit la Paris cu Plantard. Ca de obicei, era însoțit de un întreg alai alcătuit din Louis Vazart și doi jurnaliști, Jean-Pierre Deloux și Jacques Bretigny, care scriseră *Rennes-le-Château: capitale secrète de l'histoire de France*. Nu mai este nevoie să spunem că Jean-Luc Chaumeil nu era prezent. Cînd ne-am interesat de el, Plantard și Vazart au ezitat, stînjeșiți, chiar enervați. Se pare că Chaumeil se afla în posesia unui material, poate că încerca să-l și vîndă, material aparținînd Prioriei din Sion – deși nimeni nu a precizat despre ce documente este vorba sau cum a avut acces Chaumeil la ele. Și, a adăugat Plantard, în noaptea în care îi telefonasem ca să stabilim o întîlnire, primise și un alt telefon din partea cuiva care susținea că este unul dintre noi și care încerca să ne imite vocea. Respectivul spunea că tocmai ajunsese la Paris și-l întreba pe Plantard dacă se pot întîlni pe seară la hotel. Cum tocmai îl sunasem de la Londra, Plantard nu s-a lăsat păcălit.

Curios totuși, a trimis doi cunoscuți la întâlnirea stabilită. Imediat ce au ajuns, a sosit și poliția în urma unui telefon anonim. Cineva anunțase despre existența unei bombe în apropiere.

Incidentul ne-a uluit. Există oare o legătură între falsa întâlnire cu Plantard și amenințarea cu bomba? Dacă așa era, care era scopul? Plantard a emis ipoteza că s-a dorit fotografierea lui la locul farsei. Dar ce s-ar fi obținut prin asta? Dacă nu existau cumva unele detalii pe care să nu le cunoaștem, totul părea inutil – un act copilăresc, care nu provocase nici o pagubă reală, nici o inconveniență.

La întâlnirea noastră din aprilie 1982, Plantard a adoptat o atitudine ambiguă față de cartea noastră. Per ansamblu, o susținea și se oferea să corecteze, pentru ediția franceză, unele neclarități și referințe nesigure. În același timp, nu dorea nici să confirme, nici să infirme teza că linia de sânge a merovingienilor pornește de la Isus. Nu există nici o dovadă, a spus el fără să se angajeze prea mult. Totul se petrecuse „cu prea mult timp în urmă”, cu „mult prea mult timp”. Nu mai existau genealogii pe care să te bazezi. În plus, Isus avusese frați. Oricum, el a acceptat că merovingienii erau de origine iudaică și că erau urmași ai lui David.

Plantard ne-a provocat și în legătură cu implicarea Prioriei din Sion în politica contemporană. Prioria, a declarat el categoric, nu are ambiții politice. L-am întrebat atunci dacă nu a avut nici în trecut.

„În trecut, da, a acceptat Plantard, dar nu și azi. Azi, scopurile Prioriei sînt pur filozofice.”

„Ce înseamnă asta? am întrebat. Politica este determinată de filozofie, sau filozofia de politică?”

„Politica de către filozofie, desigur”, ne-a declarat Plantard cu un surîs ironic pe buze.

Pe parcursul întîlnirii, au mai apărut două lucruri interesante. La un moment dat, Plantard a menționat, în trecere, că, în timpul războiului, emisari ai lui Heinrich Himmler i-au oferit titlul de Duce de Britania, dacă jura supunere celui de al Treilea Reich. Plantard a declinat oferta. În schimb, așa cum am văzut, a editat o revistă ciudată, *Vaincre*, descrisă ca „jurnalul Rezistenței”; și, el spune, a fost închis și torturat de Gestapo. Dar de ce, dacă era adevărat, i se oferise titlul de duce de Britania? Prima idee venită în minte părea absurdă. Dar nu era cu totul incredibilă. Cu siguranță că SS-ul preconiza crearea unui stat propriu, bazat pe principatul

medieval al Burgundiei, care avea o obirșie feudală sau cavale-rească și fusese împărțit în mai multe subdiviziuni de vechile frontiere politice și de tradițiile regionaliste. Restul Franței era cunoscută drept „Galia“, iar ducatul de Britania probabil că avea locul lui în planurile SS. De ce i-ar fi fost oferit lui Plantard, asta este o altă problemă.

Ultimul lucru interesant apărut în întâlnirea din aprilie 1982 a fost și mai vag. De mai multe ori pe parcursul discuției, Plantard a comentat „momentul“ apariției cărții noastre. Aparent, fusese un moment inoportun. Cartea apăruse „prea devreme“, ni s-a spus. „Încă nu era momentul potrivit“, ne-a spus Plantard de trei ori. Se simțea o urmă de reproș în aceste declarații, ca și cum am fi tulburat realmente calendarul după care acționa Prioria din Sion. Oricum, a acceptat într-un târziu Plantard, încercînd să vadă partea bună a lucrurilor, munca noastră se va dovedi valoroasă „la *sosirea* momentului potrivit“.

Cînd avusese el dreptate?, ne-am întrebat. Nu primisem nici un răspuns concret, doar generalități nebuloase. Totuși, cu alte ocazii, întâlniri sau convorbiri telefonice cu Plantard sau cu alții, ni s-a spus că 1984 va fi un an critic pentru planurile Prioriei din Sion. Pe parcursul lui 1984 trebuia să fim atenți la evenimentele din Franța. Nu s-a întîmplat nimic semnificativ în legătură cu Prioria din Sion. Cel puțin din punctul de vedere al evenimentelor publice, anul 1984 a fost excesiv de calm. Dar în ceea ce privește Prioria din Sion, 1984 s-a dovedit un an de schimbări majore.

CAPITOLUL 18

Filiera britanică

Cercetările al căror rezultat a fost *Holy Blood, Holy Grail* au început cu o mică enigmă interesantă din sudul Franței, în satul Rennes-le-Château, la picioarele Pirineilor. Acolo, în 1891, Bérenger Saunière, preotul paroh, a descoperit un set de vechi pergamente. Aparent, în urma descoperirii sale, a devenit extraordinar de bogat, a căpătat acces la fonduri enorme pe care le-a cheltuit. La prima vedere, ne-am gândit și noi, așa cum au făcut și alți autori care au abordat subiectul, pergamentele cu pricina îl duseseră pe Saunière la descoperirea unei comori. Aveam toate motivele să credem că Saunière descoperise, poate, comoara Templului din Ierusalim, jefuită de romani în 70 d.Hr. și adusă la Roma, apoi jefuită de acolo de vizigoți în 410 d.Hr. și adusă în apropiere de Rennes-le-Château. Pe măsură ce am început să cercetăm mai atent lucrurile totuși, a devenit evident că, fie și dacă *era* implicată o comoară, Saunière descoperise în primul rînd un secret – un secret care, așa cum am spus, a pornit să se răspîndească din obscurul sătuc și a învăluit întreaga cultură occidentală, acoperind două milenii de istorie.

În același timp, au rămas fără răspuns numeroase întrebări chinuitoare. Unele dintre acestea erau legate strict de documentele despre care se presupune că au fost descoperite de Saunière. Conform tuturor poveștilor citite sau auzite, atît în documentele Prioriei din Sion cît și în alte surse, Saunière a descoperit *patru* pergamente. Trei dintre acestea erau descrise exact. Se menționează adeseori că erau: 1) o genealogie datată 1244, purtînd sigiliul reginei Blanche

de Castille, mama regelui Ludovic al IX-lea, ceea ce confirmă supraviețuirea liniei de sînge merovingiene; 2) o genealogie actualizată, acoperind perioada 1244–1644 și datată 1644 de François-Pierre d'Hautpoul, în acea vreme superior al Rennes-le-Château; și 3) așa-numitul „Testament“ al lui Henri d'Hautpoul, datat 1695, despre care se spune că ar cuprinde „un secret de stat“ oficial, dar despre care nu știm altceva. De ce sînt atît de importante aceste lucruri, nu este limpede. Era ceva deosebit de important scris pe spatele acestor pergamente? Sau conțineau ele în plus și alte materiale explozive, care le făceau să fie mai mult decît două genealogii și un „testament“?

Oricare ar fi răspunsul la aceste întrebări, cele trei documente sînt amintite adeseori. În același timp, la începutul lui 1967, Prioria din Sion a lăsat să se „surgă“ ce ar putea fi *două* dintre pergamentele presupus descoperite de Saunière. Ele sînt enigmatice texte biblice care conțin un mesaj încifrat pe care l-am reprodus în carte, în articole și în documentarul TV. Unul dintre texte este un extras din *Evanghelia după Ioan*, capitolul 12, versetele 1-12. Celălalt este un montaj din *Evanghelia după Luca* 6:1-5, *Evanghelia după Matei* 12:1-8 și *Evanghelia după Marcu* 2:23-28. În ambele, cuvintele sînt legate, rupte arbitrar la capetele rîndurilor. Puncte misterioase apar sub anumite litere. Altele sînt scrise mai sus decît cele alăturate, sau sînt scrise în mod intenționat mai mici. Au fost intercalate și litere de prisos. Descifrat, textul din *Evanghelia după Ioan* conține mesajul:

A DAGOBERT II ROI ET A SION EST CE TRESOR ET IL
EST LÀ MORT.

(ACEASTĂ COMOARĂ APARTINE REGELUI DAGOBERT
AL II-LEA ȘI SIONULUI ȘI EL ESTE ACOLO MORT.)

Textul compozit din celelalte trei Evanghelii este și mai adînc încifrat. Iar mesajul este mai lung:

BERGERE PAS DE TENTATION QUE POUSSIN TENIERS
GARDENT LA CLEF; PAC DCLXXXI PAR LA CROIX ET CE
CHEVAL DE DIEU J'ACHEVE CE DAEMON DE GARDIEN A
MIDI POMMES BLEUES.¹

(CIOBĂNIȚĂ NICI O ISPITĂ CĂ POUSSIN TENIERS DEȚINE CHEIA; PACE 681 PRIN CRUCE ȘI ACEST CAL AL LUI DUMNEZEU EU DESĂVÎRȘESC [sau DISTRUG] ACEST DEMON AL PROTECTORILOR LA AMIAZĂ MERE ALBASTRE.)

În 1979, când l-am întâlnit pentru prima dată pe Plantard, ni s-a spus că ambele texte sînt falsuri realizate în 1956 de marchizul de Chérissey pentru o scurtă emisiune televizată. Am contrazis afirmația făcută de el. Efortul necesar descifrării codului era cu totul supradimensionat și ridicol pentru un asemenea scop. Plantard a recunoscut că falsurile erau foarte aproape de original. Cu alte cuvinte, ele nu fuseseră „pregătite“ de Chérissey. Fuseseră *copiate*, iar Chérissey făcuse cîteva adăugiri. Aceste adăugiri odată șterse, rămîn textele descoperite inițial de Saunière.

Dar dacă aceste două texte biblice sînt autentice și dacă mai există alte trei pergamente – două genealogii și „testamentul“ lui Hautpoul –, atunci avem cinci. Cinci documente independente. În timp ce se spune că Saunière a descoperit numai patru.

O a doua întrebare, și mai importantă, este ce s-a întîmplat cu aceste pergamente. O variantă este că au fost „achiziționate fraudulos“ și se află în mîinile Ligii Anticarilor – sau, în orice caz, a unor persoane private identificate ca „Roland Stansmore“ și „Sir Thomas Frazer“, care au jucat rolul de reprezentanți ai Ligii Anticarilor. După o altă versiune, ele au fost furate din biblioteca din Paris a abatelui Emile Hoffet, la scurt timp după moartea sa, survenită în 1946. Se spune că ar fi ajuns în arhivele Cavalerilor de Malta. La una dintre primele întîlniri cu el, Plantard a confirmat o informație care apare în mai multe surse ale Prioriei din Sion – că pe atunci (1979) documentele se aflau într-un seif al Lloyds International, la Londra. În fine, într-o altă adăugire misterioasă inserată în articolul „aranjat“ al Janiei Macgillivray, se spune că pergamentele au fost luate din seiful de la Londra și mutate în seiful unei bănci pariziene, aflate la numărul 4 în Place de Mexico. Dacă este adevărat, înseamnă că pergamentele au ajuns din nou în Franța spre sfîrșitul anului 1979. Dar nu se spune nimic despre cine le-a transferat sau de ce, despre cine are acces la ele sau cine este responsabil pentru tranzacția ocultă asociată cu ele.

Documentele notariale

Pe parcursul întâlnirii cu el din 17 mai 1983, Plantard a emis două dintre întrebările cruciale legate de documentele lui Saunière – și, în stilul lui caracteristic, nu a făcut decît să elaboreze o altă mistificare. Documentele descoperite de Saunière, spunea el, erau într-adevăr numai patru. Trei erau cele la care se face referință în mod repetat – genealogia din 1244, purtînd sigiliul lui Blanche de Castille, genealogia lui Hautpoul datînd din 1644 și „testamentul“ lui Hautpoul datînd din 1695. Cel de-al patrulea pergament, spunea el, era cel pe baza căruia marchizul de Chérissey elaborase o versiune modificată. După Plantard, exista un mesaj cifrat pe fiecare față a pergamentului. Într-un fel anume, cele două texte interacționau aparent dacă, de exemplu, pergamentul era ținut în lumină și citit prin transparență. Pînă la urmă ni se sugera că marea „modificare“ făcută de Chérissey era de a fi reprodus separat cele două părți ale textului, nu împreună, așa cum trebuia.

Ceea ce ne-a readus în minte o ipoteză căreia îi mai dădusem tîrcoale și în trecut. Era posibil ca pergamentele descoperite de Saunière să fie importante nu din cauza a ceea ce spun, ci din altă cauză – ceva legat de suportul fizic pe care au fost scrise? Ce s-ar fi putut afla pe reversul foilor? O genealogie a familiei Hautpoul, chiar și pentru cunoscătorii ei și a statutului lor de proprietari ai Rennes-le-Château, nu ar fi putut provoca tot balamucul care urmasa. Dar dacă se afla și altceva pe versoul foilor?

Există unele dovezi sigure că genealogia lui Hautpoul din 1644 avea o semnificație deosebită. Se știe că a fost înregistrată în 23 noiembrie 1644 de numitul Captier, notar al orașului Esperaza, nu departe de Rennes-le-Château. După ce a dispărut o vreme, documentul a fost regăsit de Jean-Baptiste Siau, notar în Esperaza, în 1780. Din motive necunoscute, era atît de important încît notarul a refuzat să-l returneze familiei Hautpoul. El a declarat că este un document „de o deosebită importanță“, pe care nu-l va lăsa din miinile sale. S-a oferit să călătorească, însoțind documentul, la orice oficial autorizat să-l vadă, dar a insistat ca, după aceea, acesta să fie închis la loc sigur.² Într-o anumită ocazie, s-a auzit și mențiunea „secret de stat“ în legătură cu documentul. Cîndva, după 1780, a dispărut iar. Sau, mai degrabă, izbucnirea Revoluției

Franceze a impus ascunderea lui. Există dovezi că descendenții familiei Hautpoul știau de existența lui și încercau să-l localizeze, dar se pare că nu au reușit.

Plantard a refuzat să comenteze despre documentele Hautpoul sau genealogia din 1244 cu sigiliul lui Blanche de Castille. A afirmat pur și simplu că cel de-al patrulea document descoperit de Saunière consta din două texte biblice codate, aflate fiecare pe câte o față a pergamentului. Dar tot atunci, fără nici un preambul sau avertisment, a deschis brusc servieta și a pus pe masă în fața noastră două documente bogat ornamentate și cu sigilii impresionante. Textul, așa cum l-am citit, părea să lămurească dintr-odată toate speculațiile și ipotezele și să aducă problema pergamentelor pe pământ, într-un spațiu concret, britanic.

Documentele pe care ni le-a arătat Plantard și pentru care am primit fotocopii, erau două declarații autentificate notarial. Primul, datat 5 octombrie 1955, era o cerere adresată consulatului francez de la Londra și solicita autorizarea exportului a trei documente – o genealogie datată 1244 cu sigiliul lui Blanche de Castille, o genealogie datată 1644 de François-Pierre d'Hautpoul și un „testament” din 1695 al lui Henri d'Hautpoul. Textul începea astfel:

Eu, Patrick Francis Jourdan Freeman, notar public... certific...
că semnătura R.S. Nutting aflată pe cererea alăturată este cu adevărat aceea a căpitanului Ronald Stansmore Nutting...

Freeman mai declara și că a verificat autenticitatea certificatului de naștere al lui Nutting, despre care se spune că este și el atașat – deși certificatul de naștere atașat ca fotocopie nu este al unui căpitan Nutting, ci al vicontelui Frederick Leathers.

Numele lui Leathers ne era necunoscut la acel moment. Era limpede, altfel, că Nutting era persoana al cărei nume fusese trunchiat în „Roland” sau „Roland Stansmore” în numeroasele referințe întâlnite în prealabil. În 1981, de exemplu, marchizul de Chérissey, pe care l-am citat mai înainte, vorbise de „căpitanul Ronald Stansmore de la British Intelligence Service” care, dându-se drept un „avocat respectabil” achiziționase documentele Saunière în numele Ligii Internaționale a Anticarilor. Și în același pasaj mai exista mențiunea:

... cererea recunoașterii drepturilor merovingienilor formulată în 1955 și 1956 de Sir Alexander Aikman, Sir John Montague

Brocklebank, maior Hugh Murchison Clowes și nouăsprezece alte persoane în birourile notarului P.F.J. Freeman, notar regal.

Prima pagină a documentului arătat nouă de Plantard purta titlul „Cerere de autorizare către Consulatul General al Franței“. În textul care urma erau amintiți trei britanici: onorabilul viconte Leathers, CH, născut în 21 noiembrie 1883 la Londra; maiorul Hugh Murchison Clowes, DSO, născut în 27 aprilie 1885 la Londra; și căpitanul Ronald Stansmore Nutting, OBE, MC, născut în 3 martie 1888 la Londra. Cei trei gentlemen ceruseră consulatului permisiunea de a exporta din acea țară:

... trei pergamente a căror valoare nu poate fi calculată, încredințate nouă în scopul cercetărilor istorice de doamna James, rezidentă în Franța, la Montazels (Aude). Ea a intrat în posesia acestor articole ca urmare a testamentului lăsat de unchiul ei, abatele Saunière, paroh la Rennes-le-Château (Aude).

Și urma descrierea celor trei obiecte în chestiune – genealogia din 1244, genealogia din 1644 și „testamentul“ din 1695. După asta, textul continua:

Aceste trei genealogii conțin dovada descendenței directe, pe linie bărbătească, de la Sigisbert al IV-lea, fiul lui Dagobert al II-lea, rege al Austrasiei, la casa de Plantard, conți de Rhédae, și nu vor fi reproduse prin nici o metodă.

Textul poartă semnăturile vicontelui Leathers, maiorului Clowes și căpitanului Nutting. În capul paginii se află timbrul și sigiliul lui Olivier de Saint-Germain, datat 25 octombrie 1955, consulul francez. De fapt, tot ceea ce face Saint-Germain este să certifice că semnătura și sigiliul notarului P.F.J. Freeman sînt autentice.

Plantard a mai furnizat și alte documente, similare primului dar date un an mai târziu. Acestea introduceau un nou personaj, august în felul lui, al cărui certificat de naștere era atașat. Certificatul aparținea lui Roundell Cecil Palmer, conte de Selborne. Pe prima pagină, Patrick Freeman, notar asociat al firmei John Newman and Sons, cu adresa Clements Lane 27, Lombard Street, Londra, confirmă că semnătura cererii atașate era cu adevărat aceea a lordului Selborne și fusese dată în prezența notarului. Freeman mai confirmă și autenticitatea și validitatea certificatului de naștere al lordului Selborne. Declarația era dată în 23 iulie 1956. Sub semnătura lui Freeman se afla sigiliul și ștampila consulatului francez de la

Londra, care, un an mai târziu, nu mai era Olivier de Saint-Germain, ci un oarecare Jean Guiraud. Semnătura și sigiliul său poartă data de 29 august 1956.

Pe versoul declarației era menționat „al treilea exemplar original” – ceea ce implică faptul că mai existau cel puțin încă două. Documentul purta titlul „Cerere către consulul general al Franței la Londra cu privire la reținerea a trei documente franceze”. În textul care urma, lord Selborne, „născut în 15 aprilie 1887, la Londra”, declara din biroul lui Patrick Freeman, notar public, că adresa o cerere consulului general al Franței pentru reținerea anumitor documente franceze. Apoi continua, „pe bază de cuvânt de onoare”, să precizeze care sînt documentele. În conformitate cu dorința doamnei James, care le „donase”, lord Selborne afirma că aceste documente trebuiau, peste douăzeci și cinci de ani, returnate în mod legal către Pierre Plantard, conte de Rhédae și conte de Saint-Clair, născut în 18 martie 1920. Și în caz că domnul Plantard nu le reclama, urmau să fie date mai departe Arhivei Naționale Franceze.

În următorul paragraf, lordul Selborne declara că documentele în chestiune, depozitate de căpitanul Nutting, maiorul Clowes și viconte Leathers la Liga Internațională a Anticarilor, Great Russell Street, 39, Londra, vor fi depuse „chiar în aceeași zi” într-o casetă de valori la Lloyds Bank Europe Limited. Și nimeni nu trebuia să divulge nimic despre existența lor. Iar la baza paginii se afla semnătura lordului Selborne.

Din aceste două declarații autentificate de notar se puteau pune cap la cap elementele poveștii. Viconte Leathers, maiorul Clowes și căpitanul Nutting păreau să fi obținut, în 1955, trei din cele patru pergamente descoperite de Saunière în 1891. Se spunea că fuseseră obținute de la nepoata lui Saunière, doamna James, care locuia pe atunci în satul natal al lui Saunière, Montazels, nu departe de Rennes-le-Château. Se solicitase și probabil se obținuse permisiunea de a exporta aceste documente în Anglia. În 5 octombrie 1955, cei trei englezi se aflaseră în biroul notarului Patrick Freeman și legalizaseră cererea lor de export – sau, dacă nu cererea, ceva ce ținea de aceasta, pe baza certificatelor lor de naștere și a semnăturilor.

În 1956, lordul Selborne cerea permisiunea de a reține pergamentele în Anglia. Cererea lui, în aparență, fusese autentificată de același notar Patrick Freeman în 23 iulie și semnată de consulul

general francez în 29 august. Pergamentele, inițial păstrate la Liga Internațională a Anticarilor, au fost depozitate la Lloyds Bank Europe. Peste douăzeci și cinci de ani, adică în 1980 sau 1981, ele urmau să-i fie returnate lui Pierre Plantard de Saint-Clair sau, dacă acesta nu le reclama, guvernului francez.

Gentlemen din Londra

Încă de la începutul cercetărilor legate de misterul de la Rennes-le-Château, întâlnisem referiri la doi englezi despre care se spunea că ar fi obținut documentele lui Saunière. Așa cum am spus mai înainte, numele lor apăreau în forma Sir Thomas Frazer și căpitanul Roland sau Roland Stansmore – care s-a dovedit a fi căpitanul Ronald Stansmore Nutting. Trunchierea numelui lui Nutting sugera că sursele responsabile pentru „scurgerea” de informații erau nesigure și se bazau pe informații incerte.

În 1981, în textul articolului „prelucrat” al Janiei Macgillivray, am întâlnit un alt nume englezesc, cel al unui oarecare lord Blackford. Iar în 1981, de asemenea, marchizul de Chérissey a completat lista numelor englezești legate de această poveste. În materialul furnizat de Chérissey, am întâlnit numele Sir Alexander Aikman, Sir John Montague Brocklebank și maior Hugh Murchison Clowes, care, împreună cu alți nouăsprezece, se spune că au cerut „recunoașterea drepturilor merovingienilor” – și au făcut asta „în biroul notarului public P.F.J. Freeman”.

Acum, în urma documentelor autentificate notarial, Plantard ne arătase mai limpede care fusese rolul concret jucat de unii dintre acești gentlemen. Mai mult, fusese clarificată confuzia legată de numele căpitanului Nutting. Și fuseseră adăugate două nume noi – viconte Frederick Leathers și contele de Selborne. Aveam astfel, din diverse surse, numele a opt englezi despre care se presupunea că ar fi fost legați într-un fel de pergamentele descoperite de Saunière – Frazer, Nutting, Aikman, Brocklebank, Clowes, Blackford, Leathers și Selborne. Mai era și notarul P.F.J. Freeman. Și o aluzie la „alți nouăsprezece”.

Cine erau acești oameni? Ce interese aveau ei legate de documentele descoperite la Rennes-le-Château în 1891? De ce aceste

pergamente erau atât de importante pentru acest grup de englezi? Și de ce se sugera o legătură cu serviciile de spionaj și de informații? Nutting, să ne reamintim, fusese descris ca membru al British Intelligence, în timp ce Frazer fusese numit „eminența cenușie de la Buckingham“. (În traducere, originalul este în franceză, trimiterea este la Buckingham Palace.) Frazer primise titlul de OBE (Officer of the Order of the British Empire – Ofițer al Ordinului Imperiului Britanic) și fusese făcut cavaler în 1947. Activitățile sale, atât cât ne putem da seama, au fost legate mai ales de lumea afacerilor. Printre altele, a fost director al North British and Mercantile Insurance.

Fost căpitan în Irish Guards (Garda Irlandeză – regiment înființat de regina Victoria în anul 1900), Nutting avusese succes și în afaceri, mai ales ca armator și bancher. Făcuse parte din consiliile directoare a nu mai puțin de paisprezece firme, inclusiv Arthur Guinness și Guardian Assurance. Tot el a fost președintele consiliului de administrație de la British and Irish Steam Packet Company. Iar pînă în 1929 a fost guvernator al Băncii Irlandei. Conform unor parteneri de afaceri, pe care i-am întâlnit personal, a fost și agent MI5.³

Sir Alexander Aikman a fost președinte al consiliului de administrație de la EMI din 1946 pînă în 1954 și a jucat un rol în înființarea Independent Broadcasting Authority (ITV). Printre consiliile din care a mai făcut parte se numără Dunlop și, iată că apare încă o dată, Guardian Assurance.

Ca și Nutting, Sir John Brocklebank a fost armator și bancher, dar a fost implicat și în asigurări. Într-adevăr, familia sa este activă în domeniul transportului naval de peste două secole și chiar el însuși a fost președinte al consiliului de administrație de la Cunard. A mai fost președinte al Liverpool Steamship Owners' Association și a făcut parte din consiliul director a două societăți de asigurare – una din ele fiind o filială a Guardian Assurance.

Maiorul Hugh Murchison Clowes a activat în tipografia familiei, William Clowes and Son, specializată în producția de Biblii. Printre companiile la care maiorul Clowes a fost director se numără Guardian Assurance.

Înainte de al Doilea Război Mondial, viconte de Leathers era considerat un expert în transportul naval. În timpul războiului, a fost prieten apropiat al lui Winston Churchill și a ocupat funcția de ministru al transporturilor de război, rol pentru care experiența în transportul naval îl făcea să fie extrem de calificat. A fost un

participant activ la planificarea logistică a debarcării din Normandia. A mai fost director la P & O, National Westminster Bank și Guardian Assurance.

Pe durata Primului Război Mondial, Glyn Mason, baron Blackford, s-a aflat la comandă sub ordinele generalului Allenby, în Palestina. Din 1922 și pînă în 1940, a fost membru al Parlamentului din partea Partidului Conservator. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a fost comandant regional al apărării civile. Mai târziu, a fost purtător de cuvînt în Camera Lorzilor. Baronul Blackford a fost președinte al consiliului de administrație de la Guardian Assurance.

Ca și viconte Leathers, contele de Selborne era prieten personal al lui Churchill și este sigur că a lucrat împreună cu Leathers. Din 1942 și pînă în 1945, a fost ministru al economiei de război și, în această calitate, a colaborat cu Sir William Stephenson, „Neînfriecatul”⁴. Principalul scop al ministerului lui Selborne era de a-l împiedica pe dușman să ajungă la resurse utilizabile în efortul de război. Mai mult, în calitate de ministru al economiei de război, Selborne era șeful SOE – Special Operation Executive –, care parașuta agenți în teritoriile ocupate, lua legătura cu grupurile locale de rezistență, stabilea și marca ținte pentru raidurile aeriene și întreprindea acțiuni de subminare și sabotaj în spatele liniilor inamice. SOE a lucrat îndeaproape cu OSS-ul american, precursor al CIA. Și în vecinătatea cartierului general al SOE din Baker Street, 64, se afla cartierul general secret al agenților francezi din Armata Liberă, ajunși și ei sub autoritatea lui Selborne.

Mulți dintre cei de la SOE proveneau din zona bancară, din transportul naval, din presă – și din lumea asigurărilor. Din poziția sa avută în timpul războiului, lordul Selborne avea o strînsă legătură cu companiile de asigurări. După Sir William Stephenson:

Dacă ai acces la dosarele de asigurări ale firmelor, atunci descoperi tot felul de studii legate de punctele slabe ale oricărui proces industrial sau minier. Companiile de asigurări ar putea să piardă averi în urma unui accident, așa că angajează experți care să-și imagineze toate modurile în care lucrurile se pot desfășura rău. Iar rapoartele lor sînt adevărate manuale pentru sabotori.⁵

Iar Sir Colin Gubbins, ultimul director executiv al SOE, s-a concentrat pe aducerea în jurul său a inspectorilor de asigurări: „În

timp de pace, ei se ocupă de prelinsele distrugerii din fabrici. Așa că știu cum se poate scoate rapid din funcțiune o mașină”.⁶

După război, lordul Selborne a devenit din ce în ce mai interesat de teme religioase, de relația între biserică și stat și de procedurile Bisericii Angliei de numire a vicarilor și episcopilor. În Camera Lorzilor, era președintele Comitetului Laic al Bisericii. La sfârșitul anilor 1950, a devenit tot mai conservator – până la a fi considerat ciudat, sinistru sau ambele. În 1956, de exemplu, a propus o lege pentru controlul presei, menită să impună ziarelor britanice standardele apărute în *The Times* în luna mai a celui an. După spusele fiicei sale, cu care am stat de vorbă, se vedea pe sine ca „luptător în ariergarda Imperiului”. Iar lucrurile s-au extins și către sprijinirea mișcărilor monarhiste de pe continent. Fiica sa a mai declarat și că fusese extrem de interesat de genealogii și că își petrecuse numeroase vacanțe în Pirinei. Printre activitățile sale legate de afaceri, fusese director al North British and Mercantile Insurance Company – compania căreia Sir Thomas Frazer îi fusese și el director.

Este posibil ca lordul Selborne să fi descoperit ceva legat de documentele lui Saunière în urma activității desfășurate de organizația sa în Franța, în timpul războiului? Se spune că Plantard și Prioria din Sion au fost activi în Rezistență sau că l-au ajutat cumva pe de Gaulle. Dacă este adevărat, este indiscutabil că Selborne ar fi aflat despre ei, iar SOE ar fi avut un oarecare contact cu ei. Legătura putea fi intermediată de André Malraux, care a jucat un rol important în Rezistență, care s-a aflat în timpul războiului în contact cu serviciile de informații și rețeaua sabotajelor britanici, al cărui frate a fost cadru SOE și despre care se susține în mod repetat că avea un rang înalt în Prioria din Sion. Dar de ce se implicase lordul Selborne de abia peste zece ani în afacerile Prioriei?

Pare să existe un fel de tipar după care s-au implicat englezii ale căror nume le-am întâlnit. Este dovedită legătura între cei mai mulți dintre ei și este extrem de probabilă și legătura cu ceilalți. Unii dintre ei au fost implicați nu numai în planificarea la nivel înalt a acțiunilor de război, ci și în diverse operațiuni secrete. Toți cei opt s-au ocupat de transporturi navale și/sau asigurări. Doi – Selborne și Frazer – au fost directori ai North British and Mercantile Insurance. Ceilalți șase au fost legați de Guardian Assurance (acum Guardian

Royal Exchange Assurance) – patru ca directori, unul ca președinte al consiliului de administrație și unul ca director al unei filiale.

Dar acest tipar nu face decît să ridice alte întrebări. De exemplu, cu ce se ocupa Guardian Assurance în 1955 sau 1956? A servit drept paravan pentru ceva clandestin? Sau unii membri din conducerea sa au folosit-o ca paravan sau acoperire? Ce-i cu Frazer și cu Selborne, care nu sînt legați de Guardian Assurance? În orice caz, de ce opt oameni, toți directori de companii de asigurări, ar fi fost interesați în obținerea unei genealogii care stabilește legitimitatea pretenției merovingienilor la tronul francez? Poate exista o explicație în politica engleză sau franceză a aceluși timp?

Cu siguranță, era o perioadă tulbure. Un an mai înainte, în mai 1954, armata franceză din Indochina fusese înfrîntă la Dien Bien Phu. Pe plan intern, Franța era în pragul revoluției, guvernul era gata să se prăbușească, la orizont se puteau întrevădea lovituri de stat sau chiar un război civil. La începutul lui 1955, 20 000 de soldați francezi fuseseră dislocați în Algeria, iar situația de acolo fusese scăpată de sub control. Valurile provocate de criza nord-africană ajungeau pînă în Franța. Între timp, Marea Britanie era implicată tot mai mult în Cipru, unde fusese declarată starea de urgență în 1955. În același an, Churchill a demisionat și Anthony Eden a devenit prim-ministru. În iulie 1956, Nasser a pus stăpînire pe Canalul Suez. În octombrie, revolta maghiară a fost înăbușită de invazia sovietică. Mai puțin de o lună mai tîrziu, a erupt criza Suezului, iar trupele britanice și franceze, împreună cu cele israeliene, au invadat Egiptul.

În același timp, dincolo de cortină, în 1955 și 1956, se petreceau și alte lucruri, care au devenit publice mult mai tîrziu. În ianuarie 1957, de exemplu, armata franceză a descoperit planul de ocupare a Algeriei. A fost schițată Uniunea Europeană, ceea ce va duce la Tratatul de la Roma, din 1957.

În fine, trebuie menționat și că 1956 pare să fi fost un an crucial pentru politica internă a Prioriei din Sion. În 1956 „a apărut public“ pentru prima dată și s-a înregistrat în *Monitorul Oficial*.⁷ În același an, materiale legate de ordin au fost depuse la Biblioteca Națională.

Este posibil ca tranzacțiile care au adus documentele lui Saunière în Anglia să fi avut legătură cu unele evenimente ale acelor timpuri – în special cu cele din politica franceză și/sau cu cele ale Prioriei din Sion? Dacă așa este, în ce mod? În ce scop? Au fost aduse

documentele lui Saunière în Anglia pentru a nu cădea în mîna cuiva? Dacă da, despre cine este vorba? Sau, o variantă, pentru a se asigura că *nu* vor fi utilizate într-un anumit scop? Dacă da, încă o dată, în ce scop? Și în numele cui acționau Selborne, Nutting, Leathers și toți ceilalți? Poate că interesul lor era în întregime personal – interes de cercetători și anticari, dorind să obțină pergamentele doar din rațiuni academice? Sau poate că exista și o oarecare implicare oficială, la nivelul înaltei politici internaționale?

Date fiind activitățile din timpul războiului, nu ar fi deloc surprinzător dacă, zece ani mai târziu, Selborne, Nutting, Leathers și colegii lor s-ar mai fi aflat încă în legătură cu, să spunem, comunitatea de informații, și ar fi continuat să se ocupe, poate nu numai atunci, de probleme oficiale. Este posibil și ca ei să fi făcut parte și să fi acționat dintr-o structură înființată în afara serviciilor de informații. La sfîrșitul războiului, Colin Gubbins, din SOE, a înființat Asociația Foștilor Membri ai SOE. Era mai mult decît o banală asociație de veterani. Scopul ei era acela de a asigura, în caz de necesitate, concentrarea în timpul cel mai scurt a persoanelor cu anumite talente și îndemînări. André Malraux – al cărui frate, Roland, fusese agent SOE – a creat o asociație similară în Franța. În 1947 chiar a mobilizat aproape o întreagă armată particulară – RPF, Rassemblement du Peuple Français – pentru a consolida poziția lui de Gaulle față de încercarea comuniștilor de a lua puterea în Franța. RPF era alcătuită mai ales din foști luptători în Rezistență. În 1958, s-a transformat în asociația pentru susținerea generalului de Gaulle și a încercat să înfrunte tulburările posibile în același an la întoarcerea la putere a generalului de Gaulle. Asociația lui Malraux a colaborat strîns cu Comitetele Salvării Publice, acestea jucînd un rol major în revenirea lui de Gaulle la putere, și se susține că Pierre Plantard îi era secretar general. În 1962, organizația foștilor luptători din Rezistență a lui Malraux a fost rebotezată ca Asociația pentru a Cincea Republică. Dacă Malraux a fost, așa cum se susține, membru al Prioriei din Sion, el și asociația lui ar fi putut reprezenta interesele Prioriei în Anglia. Și, desigur, este posibil să fi existat legături între Malraux și organizația de foști membri SOE a lui Colin Gubbins. De la Gubbins nu mai este decît un pas pînă la Selborne.

În orice caz, pe parcursul cercetării noastre, am descoperit rapid dovezi convingătoare despre forțele misterioase care acționau în spatele scenei. Aceste forțe nu erau numai cele ale Prioriei din Sion.

A devenit din ce în ce mai greu să nu suspectăm implicarea mai multor servicii secrete – din Franța, Marea Britanie sau chiar din Statele Unite.

Ancheta preliminară

Înainte de a ne forma propriile păreri, trebuia, desigur, să căpătăm confirmarea veridicității documentelor autentificate notarial și să aflăm mai multe despre tranzacția în urma căreia se pare că au ajuns documentele lui Saunière în Anglia, în 1955. Informațiile pe care le aveam deja la dispoziție ne ofereau numeroase piste de urmat. Trebuia să le explorăm în mod sistematic.

O primă pistă era Lloyds Bank International, unde, conform documentelor autentificate notarial din 1956, semnate de lord Selborne, fuseseră depozitate documentele Saunière – și de unde, conform informației primite în 1981 de la marchizul de Chérissey, fuseseră aduse iar în Franța și depozitate în seiful unei bănci pariziene. Am vorbit cu două persoane de contact din lumea bancară. Acestea ne-au furnizat informații valoroase.

Prima era că firma notarului Patrick J. Freeman era firma pe care o folosea și Lloyds Bank International. Dacă tranzacția implica o casetă de valori din seiful băncii și trebuia implicat un notar, acesta ar fi fost, cel mai probabil, Freeman.

A doua informație importantă obținută de la contactele noastre a fost aceea că Lloyds a încetat să mai mențină casete cu valori din 1979 – anul în care, după Chérissey, pergamentele fuseseră aduse înapoi în Franța. După 1979 a mai existat doar o cameră păzită în care putea fi ținută corespondența. Se pare că mulți clienți și-au luat bunurile de acolo după schimbarea politicii băncii. Era perfect plauzibil ca pergamentele, dacă s-ar fi aflat la Lloyds, să fie luate și duse la Paris în 1979. Ne-ar fi plăcut să aflăm dacă a existat un astfel de depozit în casetele de valori de la Lloyds. A fost imposibil, deoarece nu știam pe numele cui – real sau fals – fusese înregistrat.⁸

În documentul din 1956 semnat de lord Selborne, se spunea că pergamentele au fost depuse inițial la Liga Internațională a Anticarilor.

Cercetasem deja Liga și noua anchetă nu a adus nimic nou. Documentul autentificat notarial din 1956 menționa adresa Ligii în Great Russell Street, 39 – chiar vizavi de British Museum. În 1956, la aceea adresă se afla un anticariat, Henry Stevens, Son & Stiles. Și tot în 1956, anticariatul servea drept sediu al filialei britanice a Ligii Internaționale a Anticariilor. Pista însă devenise inutilă de mult timp.

Personalul consulatului francez s-a arătat dornic să ne ajute. Am arătat viceconsulului fotocopiile documentelor notariale. Ea ne-a confirmat că, din cite își putea da seama, sigiliul și semnătura lui Jean Guiraud, aflate pe documentele din 1956, erau autentice. Semnătura de pe documentele din 1955 nu-i era familiară însă. O scurtă investigație a dovedit totuși că Olivier de Saint-Germain, numele care apărea pe document, făcuse parte la acea vreme din personalul consulatului, iar viceconsulul nu avea motive să se îndoiască de autenticitatea semnăturii. Pe de altă parte, i s-a părut curios faptul că se ocupase consulatul de acest lucru. În mod normal, astfel de tranzacții implicând manuscrise vechi, ar fi avut nevoie de aprobarea Ministerului Culturii de la Paris, nu de aceea a consulatului.

La cererea noastră, viceconsulul a fost de acord să verifice dacă exista o înregistrare a unei întâlniri care să fi avut loc la consulat, în 1955 și/sau 1956, și în care să fi fost implicată vreuna dintre persoanele menționate. Din nefericire – și așa s-a întâmplat și în alte situații – arhivele din acele vremuri fuseseră casate de mult timp. Nu mai aveam nici o speranță să descoperim ceva legat de acea tranzacție care avusese loc cu peste un sfert de secol în urmă.

Atât la consulatul francez, cât și la Lloyds și la Liga Anticariilor, totul *parea* plauzibil, iar dovezi circumstanțiale sprijineau autenticitatea documentelor notariale. Dar însuși timpul trecut ne lipsea de șansa continuării anchetei și de obținerea unei dovezi definitive. Materialele ne deveniseră accesibile într-un moment în care nu mai erau verificabile. Fuseseră acoperite urmele sau era doar inevitabila consecință a trecerii anilor?

Un notar englez

Patrick J. Freeman, omul care autentificase documentele, încă mai practica și, de comun acord, am stabilit o întâlnire. După ce a

examinat fotocopiiile noastre color, Freeman a rămas perplex. Hîrtia semăna cu aceea folosită de el, ne-a spus. Ștampila era în mod cert a lui, așa cum era și semnătura și, la prima vedere, mașina de scris. Documentele păreau a fi fost întocmite în biroul său. Dar el nu-și amintea de nici o tranzacție care ar fi implicat niște pergamente aduse din Franța în Anglia.

La puțină vreme după, ne-am întâlnit pentru a doua oară cu domnul Freeman. De data asta, după ce el cercetase în arhivă data de 5 octombrie 1955, descoperise o tranzacție cu Nutting, Clowes și Leathers – persoanele ale căror semnături apăreau pe documentul din acea dată. Conform înregistrărilor, Freeman semnase și ștampilase pentru fiecare în parte o declarație prin care se certifica autenticitatea semnăturilor lor. Ne-a explicat că era o procedură uzuală în acele vremuri. În 1955, guvernul francez decretase că toți cei care reprezintă legal în Franța o companie de asigurări trebuie să furnizeze o semnătură autenticată notarial. Freeman a putut astfel să ne confirme că o parte dintre documentele care ne interesau – semnăturile autentificate notarial – erau autentice. Dar registrele domnului Freeman nu menționau nimic legat de documentele Saunière, de genealogii, de aducerea acestor lucruri în Anglia.

În continuare, Freeman a confirmat și că în 23 iulie 1956, data celui de-al doilea document notarial, a existat într-adevăr o tranzacție cu lordul Selborne. Încă o dată, registrele indicau că fusese vorba tot doar de o semnătură autenticată notarial. Încă o dată, nu era menționat nimic altceva.

Freeman a continuat să-și exprime perplexitatea referitor la tot ceea ce era legat de documentele cu pricina – cererea din 1955 de importare a documentelor Saunière în Anglia, cererea din 1956 de păstrare a lor în Anglia timp de douăzeci și cinci de ani. A insistat că totul este lipsit de sens. Avea o memorie foarte bună, a spus el, mai ales pentru tranzacții neobișnuite în genul celor despre care era vorba. Și ne-a mai spus că păstrează copii ale tuturor documentelor redactate de el. Dar recunoștea că, cel puțin în parte, unele dintre documentele în cauză ar fi putut fi redactate de altcineva. Dar nici memoria, nici registrele nu ne puteau oferi mai mult.

Ajunsesem în impas. Pe de o parte, Freeman admitea că documentele ar fi putut fi redactate în birourile sale, pe hîrtia lui, cu mașina lui de scris, cu ștampila lui. Pe de altă parte, el nega faptul că ar ști ceva despre conținutul lor, insistînd că nu făcuse altceva decît

să autentifice semnăturile celor trei persoane implicate. Am luat în considerație posibilitatea ca el să fi fost înșelat cumva – fiind solicitat să semneze ceva inofensiv, în timp ce un lucru mult mai important a fost scris mai târziu pe versoul paginii. O astfel de explicație nu părea foarte probabilă. Textul legat de pergamente părea a fi fost scris cu aceeași mașină de scris ca și textul prin care erau autentificate semnăturile. Nu era posibil să introduci ulterior hirtia în mașina de scris fără să distrugi sigiliul notarului. Și atunci, mai era posibil ca un text fals să fi fost adăugat? Ceea ce începuse ca o problemă încilcită care trebuia rezolvată căpătase cu totul alte dimensiuni.

Suspiciunea de fals

Verificasem la Lloyds Bank, la Liga Anticarilor, la Consulatul Franței și la Patrick J. Freeman. Mai rămânea Guardian Assurance însăși – compania în al cărui consiliu de administrație fuseseră membri atîția dintre cei implicați. În 1968, vechea Guardian Assurance Company fuzionase cu Royal Exchange pentru a da naștere la ceea ce azi poartă numele Guardian Royal Exchange Assurance. În octombrie 1983, ne-am întîlnit cu secretarul companiei și i-am arătat copii ale documentelor notariale împreună cu semnăturile foștilor directori ai companiei. Nu mai este nevoie să spunem că l-am nedumerit și am fost trimiși să vorbim cu un fost președinte al consiliului, Ernest Bigland, care fusese în 1955 și 1956 secretarul companiei.

A fost stabilită o întîlnire cu domnul Bigland. Între timp, am fost puși în legătură cu directorul executiv al companiei. A reieșit că el ne citise cartea anterioară, era familiarizat cu povestea și-i făcea plăcere să ne ajute în cercetările noastre. A cercetat personal vechile registre ale companiei. Ele dovedeau un lucru extrem de interesant. În ziua în care fusese autentificat primul document, 5 octombrie 1955, avusese loc o ședință extraordinară a consiliului de administrație al Guardian Assurance.

Cîteva zile mai târziu, Guardian Royal Exchange Assurance ne-a furnizat fotocopii după condica din toamna lui 1955 a directorilor – inclusiv din ziua ședinței neprogramate din 5 octombrie. Fotocopiile

ne arătau semnăturile directorilor companiei, date înainte de intrarea în ședință. Prima era aceea a președintelui, lord Bleckford. În continuare erau cele ale vicontelui Leathers, maiorului Clowes și căpitanului Nutting. Spre uimirea noastră, semnăturile nu se potriveau deloc cu cele de pe documentele notariale. Nu erau nici măcar aproximativ asemănătoare, nici măcar copii stingace. Erau cu totul diferite!

Eram uluiți. Dintr-o dată, ancheta noastră era deviată, dacă nu chiar deraiată cu totul, de ceva fără nici o explicație logică. Erau documentele notariale autentice sau erau falsuri? Dacă erau falsuri, era vorba de o fraudă? Și de ce fusese făcut falsul atât de bățator la ochi? Dacă vrei să falsifici semnătura cuiva, încerci să o reproduci cât de cât rezonabil. Nu utilizezi o semnătură care nu are nici o legătură cu originalul. Ar fi fost relativ simplu să faci rost de semnăturile originale – de la Companie, din rapoartele anuale, din multe alte surse. Mai mult, dacă semnăturile de pe documente erau false, cum de nu remarcase Patrick J. Freeman asta? Nu făcuse nimic. Dimpotrivă, confirmase că, la datele menționate, autentificase semnăturile cu pricina.

Și atunci, dacă semnăturile autentificate notarial erau falsuri, cine comisese fapta? Și de ce? Cine putea să dea seama pentru acest grup de gentlemen? Era numai o coincidență că atât de mulți dintre ei erau legați de Guardian Assurance sau era importantă pentru falsificator această legătură?

Complicata enigmă

În februarie 1984, l-am întâlnit pe Ernest Bigland, fost secretar al companiei Guardian Assurance. Bigland a fost fascinat de poveste. Mai mult, lucrurile păreau să aibă oarece sens pentru el – sau, cel puțin, nu erau cu totul inexplicabile.

În primul rînd, el era mai puțin pregătit decît noi să suspecteze un fals. Era blazat în legătură cu discrepanțele între semnăturile din condică și cele de la notariat ale directorilor. Astfel de diferențe, ne-a spus el, nu înseamnă nimic. Persoanele de acel fel utilizau mai mult decît o singură semnătură. Că așa le era obiceiul, din grabă sau cu un anumit scop. În contexte oficiale, importante, erau ceva mai formali – așa cum erau semnăturile de pe documentele notariale. Se putea chiar să se fi dorit ca o anumită versiune a semnăturii să

fie utilizată pentru o anumită tranzacție – și legalizată ca atare. Per ansamblu, domnul Bigland, care-i cunoscuse pe toți cei implicați și se aflase în strâns contact cu ei, înclina să accepte că semnăturile de pe documentele notariale erau autentice. Și a ajuns în același punct în care ajunsesem și noi. Dacă semnăturile erau false, cum de nu-și dăduse seama Patrick J. Freeman, notarul?

Mai mult, Bigland ne-a spus că are o amintire amuzantă – amuzantă, probabil, cu treizeci de ani în urmă – legată de lordul Blackford, care-i vorbise de o colecție de documente care urmau să sosească din Franța. Își mai amintea că lordul Blackford îi vorbise despre necesitatea de a fi puse într-o casetă de valori. Își amintea că discuția fusese informală, la sfârșitul unei ședințe a consiliului. Părea să fi fost o problemă personală. Nu mai este nevoie să spunem că, la acel moment, toate astea nu însemnaseră nimic pentru Bigland. Presupusese că este vorba doar de interesul unui colecționar. Astfel de obiecte constituiau adeseori în anii 1950 subiectul discuțiilor dintre directorii de la Guardian Assurance. Domnul Bigland a mai amintit și alți doi membri ai consiliului care erau interesați de antichități. Unul dintre ei avea chiar un castel în sudul Franței și era un mare colecționar de antichități și manuscrise prețioase. Al doilea era și el colecționar și deținea, printre alte comori, o Magna Charta originală, care valora aproape un milion de dolari.

În fine, domnul Bigland ne-a vorbit despre căpitanul Ronald Stansmore Nutting care, după părerea lui, fusese foarte apropiat de Sir Alexander Aikman, de maiorul Hugh Clowes și de lordul Blackford. Nutting mai fusese prieten apropiat și cu Sir John Montague Brocklebank de la Cunard. Bigland ne-a mai declarat că este adevărat că Nutting fusese agent MI5 – așa cum mai fusese cel puțin încă unul dintre directorii de filiale ai Guardian Assurance. Și, în încheiere, domnul Bigland ne-a spus că reprezentantul din Franța al companiei fusese agent SOE.⁹

Informațiile de la Bigland, oricât de vagi ar fi fost, păreau să sprijine autenticitatea documentelor notariale. Dacă fostul secretar al companiei era dispus să accepte semnăturile ca autentice, eram obligați să facem la fel. Lucrurile oscilaseră de la acceptare, la îndoială, apoi iar la acceptare. Dar oscilațiile vor continua.

Impas

Încă o dată, ne-am întâlnit cu Patrick J. Freeman. Încă o dată, Freeman a negat că ar avea cunoștință de tranzacția la care se refereau documentele notariale. Încă o dată și-a exprimat uimirea. Încă o dată, atît el cît și noi, ne-am întrebant dacă textul referitor la pergamente ar fi putut fi adăugat cumva ulterior, poate chiar la ani după textul legitim. Pînă atunci, respinsesem această posibilitate din cauza sigiliului domnului Freeman. Ni se părea că nu există nici o modalitate în care pagina putea fi introdusă în mașina de scris fără a fi distrus sigiliul. Cu atît mai mult că cineva putea să scrie pe ea. Ni se părea exclusă orice modificare a documentului după ce el părăsise mîinile lui Freeman. De data asta l-am întrebant chiar pe Freeman despre sigiliu. Ne-a spus că nu era din ceară, dar că nu crede că ar putea cineva să introducă hîrtia în mașină și să scrie pe ea. Ne-a arătat cum se face. Era vorba de o rondelă de hîrtie lipită de pagină și presată. Am făcut o încercare utilizînd hîrtia și sigiliul domnului Freeman. Cu mare grijă, cineva putea pune în mașină o foaie purtînd sigiliul și putea să scrie.

Data fiind noua situație, domnul Freeman s-a aplecat iar asupra textului pe care și el, și noi, îl citisem de atîtea ori. Deodată, ceva l-a surprins. Era un lucru banal, o scăpare minoră pe care cei mai mulți dintre oameni, inclusiv noi, n-ar fi observat-o. În același timp totuși, era un indiciu crucial, cel puțin în cazul documentului din 1956, și care punea lucrurile pe alt drum.

Documentul din 1956 purta semnătura lordului Selborne. Textul documentului amintea de deținerea pergamentelor lui Saunière într-o cutie de valori din seifurile Lloyds Bank Europe. Dar, așa cum a realizat deodată Freeman, Lloyds Bank Europe încă nu exista în 1956. În 1956, sucursala europeană a Lloyd se numea Lloyds Bank Foreign. Lloyds Bank Foreign devenise Lloyds Bank Europe de abia în 29 ianuarie 1964. În consecință, acea parte a documentului nu putea să dateze din 1956. Era ulterioară anului 1964.

Stabilisem definitiv că unul din cele două documente arătate nouă de Plantard nu era în întregime autentic. În mod firesc, acest lucru pune la îndoială și autenticitatea documentului mai vechi, din 1955, dar nimic nu putea să stabilească adevărul într-un fel sau în altul.¹⁰ Tot ceea ce puteam spune cu certitudine era că o parte din

documentul din 1956 fusese cumva contrafăcută mai târziu și fusese astfel predatată. Sigiliul, textul lui Freeman, semnătura acestuia, semnătura lordului Selborne, ștampila consulatului francez – toate păreau autentice. Dar cel puțin opt ani mai târziu, fusese adăugat un text fals. În ce scop? Și cum obținuse falsificatorul documentul inițial? Și dacă ar fi avut, cum ușor putea, o mostră de semnătură a capitanului Nutting, de ce ar fi adăugat o semnătură atât de diferită?

O soluție parțială

În *Holy Blood, Holy Grail* am publicat un text bănuiră a fi statutul Prioriei din Sion. Textul era intitulat „Sionis Prioratus“. Era datat 5 iunie 1956 și purta semnătura presupusului mare maestru din acele timpuri, Jean Cocteau. Statutul consta din douăzeci și două de articole. Cele mai multe aveau un aer birocratic sau ritual, dar Articolul X era de o banală simplitate: „La admitere, fiecare membru trebuie să-și aducă certificatul de naștere și un specimen de semnătură“.

Asta și autentificase notarul Patrick J. Freeman, un certificat de naștere și o semnătură. Parte din documentul din 1956 fusese dovedit fals fără nici o urmă de îndoială. Partea echivalentă din documentul din 1955 devenea și ea suspectă, chiar dacă nimic nu dovedea falsul. Dar era indiscutabil că Patrick J. Freeman chiar *autentificase* certificatele de naștere și semnăturile cu pricina.

Cu toate astea în minte, trebuie să ne întoarcem la textul atribuit lordului Blackford în articolul măsluit, semnat de Jania Macgillivray. Conform acestui text, lord Blackford ar fi spus:

Reforma lui Cocteau din 1955 provocase apariția (unei noi organizații), încălcând anonimatul membrilor ordinului. În acel moment, fiecare membru a fost obligat să furnizeze certificatul său de naștere și o semnătură autenticată la notariat. Poate că era necesar... dar încălca libertatea.

Trebuie să ne amintim că această declarație a apărut după ce articolul Janiei a fost „aranjat“, cîndva între 1979 și 1981. Primișem o copie a lui de la marchizul de Chérissey în 1981 – cu doi ani mai înainte de momentul în care Plantard ne-a arătat documentele

notariale purtînd semnătura persoanelor aflate în legătură cu Guardian Assurance, căreia lord Blackford îi prezida consiliul director.

Era posibil ca britanicii implicați în afacere să fi fost membri cu state vechi ai Prioriei din Sion? Poate că intraseră în legătură cu ordinul ca urmare a relației avute cu Rezistența Franceză în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Poate că se întîmplase și mai înainte. Și chiar dacă lordul Blackford, în declarația ce-i este atribuită, se revoltă împotriva Articolului X din statutul lui Cocteau, poate că amicii săi l-au acceptat, chiar dacă au făcut-o cu sufletul îndoit. Asta ar explica certificatele de naștere și semnăturile autentificate la notariat.

Mai multe surse, inclusiv ale Prioriei însăși, amintesc de răscoala din ordin din anii 1955–1956. Se spunea că o schismă de mare amploare fusese evitată doar prin diplomația lui Pierre Plantard, despre care se spune că „reintegrare” ordinul. Este posibil ca fricțiunile din 1955–1956 să-i fi împins pe unii dintre membri, din motive ce rămîn necunoscute, să sechestreze unele documente de valoare, inclusiv documentele Saunière? Dacă nu în alt scop, măcar ca să aibă o monedă de schimb.

Nu credem că această ipoteză trebuie respinsă. Dar există și alte variante posibile. Dacă persoane precum viconte Leathers, maiorul Clowes și căpitanul Nutting acceptaseră Articolul X din statut înseamnă că furnizaseră – așa cum se pare că au făcut – copii autentificate ale certificatelor de naștere și semnăturile lor. Practic, asta însemna că Prioria din Sion are o adevărată colecție de certificate și semnături autentificate de notari. Probabil îndosariate undeva. În orice moment de acum înainte, mai ales după ce semnatarii vor fi decedat, aceste documente pot fi reciclate. Lordul Selborne, de exemplu, a decedat în septembrie 1971. În orice moment ulterior acestei date, certificatul său de naștere și semnătura ar fi putut fi extrase din arhivă, s-ar fi putut adăuga textul și totul ar fi fost datat 1956 – și din păcate, dacă n-ar fi apărut eroarea legată de Lloyds Bank Europe, falsul ar fi rămas nesesizat.

Se pot întrevedea aici urmele acțiunii subterane. Articolul X din statut, presupusa declarație a lordului Blackford în care condamna Articolul X și aparenta supunere a lui Nutting, Clowes, Leathers și Selborne la Articolul X nu pot fi simple coincidențe. Dar scenariul pe care l-am schițat pornește de la presupunerea că orice fals ar exista el a fost conceput și realizat de Prioria din Sion – sau, în orice

caz, de unii dintre membrii săi. În același timp, oricât de plauzibil ni s-ar părea acest scenariu, nu putem ignora dovezile legate de implicarea unei miini străine – a cuiva care nu acționează pentru, ci contra Prioriei din Sion.

Deși mai fuseseră menționate documentele notariale, Plantard nu susținuse niciodată că le-a mai văzut; și a insistat că le-a obținut în 1983, cu puțin timp înainte de întrevvedereea noastră. Înclinăm să-l credem în legătură cu această afirmație. Trunchierea numelui căpitanului Nutting înainte de 1983 și lipsa detaliilor sugerează că membrii Prioriei din Sion din Franța nu mai văzuseră nici ei documentele și vorbiseră doar din auzite. Mai mult, când am atacat problema erorii legate de Lloyds Bank Europe, Plantard a fost în mod vizibil șocat și tulburat. El practic ne-a rugat să continuăm cercetările și să-l ținem la curent cu noile descoperiri. Și a întreprins o cercetare pe cont propriu în urma căreia, chiar dacă mihnit, a acceptat că documentul din 1956 este fals. Pornind de la toate astea, devine din ce în ce mai clar că, dacă a existat o încercare de intoxicare a noastră, ea nu-i aparținea lui Plantard. Dimpotrivă, mai degrabă el era cel intoxicat, iar noi eram victime colaterale. Se pare că noi fusesem doar prinși într-un conflict, într-un joc de șah invizibil, între Prioria din Sion și adversarii ei.

Puși în fața problemelor ridicate de documentele notariale, am încercat în mod instinctiv să ducem lucrurile la limită, să reducem totul la „ori una, ori alta“. Fie documentele erau autentice, fie nu erau. Dacă nu erau, nu puteau fi luate în serios și trebuiau date la o parte. Dacă lucrurile erau clare, nu erau și simple. Unul dintre documente, cel puțin în parte, era fără nici o îndoială fals. Pe de altă parte, per ansamblu, existau prea multe aspecte – declarația lui Bigland, ca să amintim numai un exemplu – bazate pe un fundament real și care meritau a fi studiate mai departe. Cu cât studiam mai mult problema, cu atât mai mult înțelegeam că nu este vorba doar de documente autentice sau „mai mult“ false. Dimpotrivă, aveam de a face cu altceva, ceva aflat între categoriile adevărat și fals. Această categorie este uzuală în lumea agențiilor de informații. Se numește *dezinformare*. Implică diseminarea intenționată, calculată, a unor date echivoce, parțial adevărate, parțial eronate, pentru a ascunde ceva, pentru a îndepărta oamenii de la ceva, pentru a le dirija atenția către ceva periferic, marginal. Cele mai bune minciuni conțin întotdeauna variațiuni pe tema adevărului, nu lucruri în

întregime false. Cea mai eficientă dezinformare este construită în jurul unui adevăr. De la acest miez pornesc tot felul de fundături și drumuri pe care se orbecăiește.

Atît Plantard cît și noi am fost victimele unei dezinformări. Oricine ar fi fost cel care a orchestrat această dezinformare, știa exact ce se aștepta Plantard să găsească în documentele autentificate la notar – suficient de mult încît să-l convingă că le-a găsit. Oricine ar fi fost autorul, nu-l cunoștea foarte bine doar pe Plantard, ci și Prioria din Sion, dedesubturile întregii povești, și avea acces la resurse impresionante. Din păcate, nu era opera unui amator. Totul era mult prea sofisticat, prea profesionist.

Inevitabil, suspiciunile noastre s-au îndreptat către serviciile de informații – britanice, franceze sau chiar (deși nu știam de ce) americane. Căpitanul Nutting fusese legat de British Intelligence printr-un asociat. Aveam motive să suspectăm și implicarea serviciului francez (DST). Unui ziarist pe care-l cunoșteam, în timp ce se afla în misiune la Paris, i s-a spus de către un ofițer al DST să citească *Holy Blood, Holy Grail* – deoarece, a sugerat acesta, este revelatoare pentru numeroase probleme politice contemporane. Trebuie amintit, mai mult, că reprezentanții companiilor de asigurări care făceau afaceri în Franța anilor 1950 erau obligați să furnizeze certificate și semnături autentificate la notar. Guvernul francez ar fi avut astfel un acces facil la certificatele și semnăturile persoanelor ale căror nume apar pe documente.¹¹

Dar mai există un serviciu de informații care ne-a trezit suspiciunile. Care a colaborat atît cu British Intelligence, cît și cu americanul OSS în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Și care este activ și azi și este strîns legat atît de CIA cît și de Vatican. Și are, prin natura lui, un interes direct și profund în tot ceea ce ține de creștinism în general și de Isus în mod particular. Și care include – ni s-a spus mai tîrziu – anumiți membri ai Prioriei din Sion, chiar dacă organizațiile par a fi în întregime antagonice. Și se spune că documentele Saunière au ajuns în arhivele lor. Este vorba de serviciul de informații al Cavalerilor de Malta.

CAPITOLUL 19

Manifestele anonime

Cînd Plantard ne-a arătat prima dată originalele documentelor notariale în primăvara lui 1983, el a precizat că nu trebuie să discutăm cu nimeni despre ele, nici să le reproducem în cărți. Scurgerea de informații despre ele ar putea avea grave consecințe. Unele părți interesate – printre care și guvernul Franței – ar dori să confiște documentele Saunière sau să le obțină prin înșelătorie, ca să nu mai fie văzute niciodată. Ar dispărea pur și simplu într-o arhivă, ca secrete de stat. Spre deosebire de arhivele britanice sau de cele americane, arhivele franceze rămîn închise.

Am respectat cererea domnului Plantard. Am fost de acord să nu discutăm în public despre documente pînă cînd Prioria din Sion sau persoane legate de ea o vor face ele mai întii. Am fost de acord să nu le facsimilăm sau să le reproducem altcumva textul pînă cînd nu vor ajunge în domeniul public.

În noiembrie 1983, Louis Vazart ne-a trimis un text despre Dagobert al II-lea și alte aspecte istorice ale problemei, pe care tocmai îl terminase. Era vorba de șpalturile unei cărți, fotocopyate și legate. Spre uimirea noastră, conținea – și fără prea multe detalii despre ele – imaginile nu tocmai clare ale documentelor notariale.

Eram uimiți. De ce publica Vazart documentele dacă ele erau contrare intereselor Prioriei din Sion? Și de ce ne rugase Plantard să păstrăm secretul cu mult timp înainte de a se pune problema includerii lor într-o carte a noastră, iar Vazart făcea asta într-o carte semnată de el? Nu ne puteam imagina că Vazart făcea asta fără

știința și aprobarea lui Plantard. Eram gata să punem lui Plantard această întrebare, când a avut loc o nouă răsturnare de situație și totul s-a îndreptat într-o nouă direcție.

Pe la jumătatea lunii decembrie 1983, am primit prin poștă un manifest anonim – o „bombă” în genul celor relativ comune în politica franceză sau italiană. Am aflat ulterior că broșurica nu ne fusese trimisă numai nouă, ci fusese răspândită în întreaga Franță. Era vorba de o singură pagină, neîndemînatic bătută la mașină și pe urmă fotocopiată. Textul părea a fi o reclamă pentru o carte care urma să apară, avîndu-l ca autor pe Jean-Luc Chaumeil, cel care acționa-se ca emisar al Prioriei din Sion la primul nostru contact cu ordinul, în 1979. Așa cum am mai spus, Chaumeil fusese repudiat ulterior de ordin.

Nu exista nici o dovadă că Chaumeil însuși ar fi fost autorul broșuricii. Aceasta însă îl implica foarte mult. Era limpede că se intenționa să-i fie lăsată cititorului această impresie. În colțul din stînga sus, se afla o siglă – o mînă strîngînd în pumn un trandafir –, vechi simbol al Partidului Socialist Francez. Sus, cu litere mari, apărea anunțul: „DIN IANUARIE, ÎN LIBRĂRII: DOCTRINA PRIORIEI DIN SION (CINCI VOLUME), DE JEAN-LUC CHAUMEIL”. Și continua cu următorul text:

„Am fost manipulat de Prioria din Sion să scriu lucrarea *Le trésor du Triangle d'Or* – declară J.-L. Chaumeil – și acum voi dezvălui dedesubturile întregii afaceri.”

Noua carte va dezvălui că *L'Enigme sacrée* (titlul dat în limba franceză cărții noastre *Holy Blood, Holy Grail*) nu este decît o uriașă farsă, fără nici o bază reală. Mai mult, din 1981, Pierre Plantard nu mai este mare maestru (și) Prioria din Sion este condusă de o englezoaică pe nume Ann Evans, adevărata autoare a acestei ficțiuni paranoide!

Pierre Plantard nu este decît un... (și urmează o declarație defăimătoare la adresa lui Plantard, a lui Vazart și a curatorului muzeului din Stenay a cărei reproducere nu este necesară).¹

Este nevoie să ne amintim că în 1952 Pierre Plantard a transferat ilegal din Franța în Elveția (la Union des Banques Suisses) lingouri de aur în valoare de peste o sută de milioane (de franci)...

Urmează un atac la persoană împotriva domnului Plantard pe care nu-l putem reproduce în mod legal și care nu are, oricum, nici o consecință asupra poveștii noastre. Pe urmă, textul se termină astfel:

Această afacere, printre altele, a fost ținută în secret din cauză că Pierre Plantard era, la începutul lui 1958, agent secret al lui de Gaulle și își asumase funcția de secretar al Comitetelor Salvării Publice. În 1960, el a intrat în legătură cu... Gérard de Sède și a obținut sprijinul lui André Malraux pentru a pune pe picioare afacerea de la Gisors în care... un alt... individ, Philippe de Chérisey era implicat...²

În 1980, un oarecare J.P. Deloux și Brétigny au publicat (revistele) *Inexpliqué*, *Atlas* și *Nostra* sub egida unui membru al Prioriei din Sion, Gregory Pons, și au lansat *Rennes-le-Château: capitale secrète*, o cărțuie color în peste 220 000 de exemplare. Pe urmă, sarcina fiind îndeplinită, *Nostra* l-a proclamat pe Plantard viitorul Mare Monarh, iar acum *Hebdo-Magazine* îl sprijină pe Jacques Chirac, care s-a pliat foarte bine pe intențiile Prioriei...

Așa cum se poate vedea, doar primul paragraf este un citat direct din Chaumeil. Tot ceea ce urmează este gândit să pară și să sune ca și cum ar fi ceea ce Chaumeil avea de spus. Dar nu este clar dacă asta a spus Chaumeil sau cuvintele îi sint atribuite de autorul anonim al opusculului.

Sînt cîteva elemente care au nevoie de explicații, iar cititorul le va găsi în notele de la sfîrșitul acestui volum. Sînt și două locuri în care este nevoie de cenzură. În orice caz, putem confirma că autorul nu sare direct la concluzii. Se apropie făcînd volte largi. În mulțumirile publicate de noi la începutul lui *Holy Blood, Holy Grail* o aminteam în mod special pe Ann Evans, agentul nostru literar – „fără de care, spunem noi, această carte n-ar fi putut fi scrisă”. Probabil că pornind de la această declarație a tras autorul manifestului concluzia că englezoaica Ann Evans este, de fapt, principala noastră sursă de informație și, într-adevăr, autoarea cărții. Această greșeală pune sub semnul întrebării tot ceea ce urmează. Chiar dacă sînt cîteva elemente care merită să li se acorde atenție.

În primul rînd, manifestul putea fi atacat în justiție. Dacă am fi dorit asta, am fi putut depune plîngere. La fel ar fi putut face și Ann Evans. Insulte și acuzațiile la adresa domnilor Vazart, Chérisey și Plantard erau și mai pasibile de a fi atacate în justiție. Oricine ar fi scris textul trebuie să fi știut că-și asuma un mare risc și că difuzarea lui putea să aibă consecințe. Atunci, de ce a fost pus textul în circulație? Pentru a face cunoscut punctul de vedere al lui Chaumeil? Sau pentru a-l incrimina? Și, dacă așa stau lucrurile, de ce?

În al doilea rând, intenția declarată a manifestului este de a-i arăta cu degetul pe Plantard și pe Prioria din Sion. Dar prin ineptiile grosolane și aspectul jalnic reușește să facă exact contrariul. Dincolo de presupusele devieri de la morală ale domnului Plantard, rămii cu impresia unei personalități puternice – un „agent secret al lui de Gaulle“, un om care a deținut funcția de secretar general al Comitetelor Salvării Publice, chemat în ajutor de nimeni altul decât de André Malraux, implicat în manipularea unor sume uriașe. Plantard poate că apare ca un personaj sinistru în urma acuzațiilor, dar în nici un caz ca o figură minoră. La fel și Prioria. După cele spuse în manifest, Prioria – într-un mod care nu este precizat – poate „manipula“ un om să scrie o carte. Poate regiza conținutul unor reviste și poate publica sau cenzura materialele după bunul ei plac. Pare să aibă un acces nelimitat la presă și, ne putem asuma și asta, pare să aibă venituri uriașe. Și s-a bucurat de simpatia lui Jacques Chirac. Încă o dată, rămii cu imaginea unei organizații mult mai malefice decât te-ai fi așteptat, dar în nici un caz mai puțin influentă și puternică. Dacă scopul manifestului fusese acela de a-i defăima și minimaliza pe Plantard și Prioria din Sion, autorul anonim procedase extrem de ciudat.

Arhivele furate

La cererea noastră, unul dintre colaboratorii noștri din Paris l-a sunat pe Chaumeil, a stabilit o întâlnire cu acesta și l-a întrebat despre manifeste. La o a doua întâlnire, am făcut și noi același lucru. În ambele ocazii, Chaumeil și-a susținut vehement nevinovăția. A insistat că nu este vinovat pentru manifest. Nu a recuzat nici una dintre acuzațiile prezentate acolo, dar a negat că ar fi scris așa ceva. A susținut că i s-a înscenat totul. Era o variantă care nu putea fi respinsă. De obicei, Chaumeil era cinic, acid, în declarațiile sale, atît în cele publice cît și în cele particulare. În una dintre cărțile sale (*Du premier au dernier templier – De la primul la ultimul templier*), din care a avut bunăvoința să ne ofere și nouă un exemplar, ne-a atacat într-un limbaj care ne-a făcut să ne înroșim de rușine. Este limpede că alte victime ale limbajului său colorat, care nu ar fi avut simțul nostru al umorului, ar fi fost mai mult decât bucuroase să-l „aranjeze“.

Pe parcursul întâlnirii cu colaboratorul nostru a fost extrem de nervos. Aparent, Plantard îi intentase un proces, iar Chaumeil, deși obraznic, era îngrijorat. Dacă, așa cum ne-a declarat, era nevinovat, se afla acum în situația de a se apăra în fața tribunalului.

La câteva zile după ce primisem manifestul anonim, am primit și un colet cu documente de la domnul Plantard. Nștiind probabil că primisem manifestul, Plantard ne trimisese și un exemplar al acestuia. Și mai trimisese și un răspuns la manifest sub forma unei hirtii volante foarte elegant tipărite, intitulată *La Camisole Bulletin „Torchon-Réponse“ No. 1*, cuprinzând un text de Louis Vazart – un text cel puțin la fel de injurios ca și cel din manifest, dar mult mai coerent redactat. Și mai era în colet o copie a unei scrisori trimise lui Chaumeil de Plantard. În această scrisoare, Plantard îl acuza pe Chaumeil de scrierea manifestului și solicita retractarea publică a afirmațiilor și acuzațiilor făcute acolo. Dacă retractarea nu avea loc, continua Plantard, va intenta proces pentru defăimare. Așa cum vor face și Louis Vazart și marchizul de Chérisey.

A urmat un moment de pauză dat de pacea sărbătorilor de Crăciun, armistițiu valabil pentru părțile în conflict de la Paris, dacă nu pentru întreg mapamondul. Ostilitățile au fost reluate în anul următor. În prima săptămână din februarie, am primit un alt colet cu documente de la domnul Plantard, care, ca și precedentul, intenționa să ne țină la curent cu evoluția evenimentelor. Cel mai important lucru din noul teanc de documente era un text de două pagini, datat 17 ianuarie 1984. În capul fiecărei pagini se afla antetul Prioriei din Sion – primul pe care îl vedeam. Ca și o siglă alcătuită din literele R + C, probabil Roza-Cruce. Și mai apărea și o ștampilă oficială – cu sigla R + C și înscrisul „Prioria din Sion – Secretariatul General“ în centrul a două cercuri concentrice – și, dedesubt, semnătura lui Plantard. În colțul din stînga sus, apărea un fel de număr de înregistrare: 3/3/6/84. Documentul era intitulat „Mise en Garde“ („Avertisment“) și era adresat, cu tipicele prescurtări masonice, „Confidentielle à notre f.:“ – „Confidențial către f.: noștri“. Ne-am întrebat de ce oare fusese trimis și unor străini, așa cum eram noi? De ce eram atrași în cearta dintre Plantard și Chaumeil?

Textul „Avertismentului“ contrasta cu eleganța formală exprimată de elementele din capul paginii. Consista, din nou, dintr-un torent de invective și insulte la adresa lui Jean-Luc Chaumeil.

Pretindea a fi un fel de declarație referitoare la acuzațiile făcute în manifest. Începea astfel:

Sîntem obligați să trimitem prezentul „Avertisment“ împotriva... individului cunoscut ca Jean-Luc Chaumeil, născut în 20 octombrie 1944, în Lille... împotriva căruia a fost demarată o acțiune judiciară la Înalta Curte de la Nanterre, dosarul 92000 din 16 decembrie 1983, de către M.·M.· (Marele Maestru).³

Urma o listă a „calomniilor“ făcute de Chaumeil și pentru care era acuzat – și, pentru a preîntîmpina declarația sa de nevinovăție, o fotocopie a unui text presupus a fi fost scris chiar de mîna acestuia. Pe cea de a doua pagină se aflau mai multe extrase din acest text, apoi avertismentul se încheia prin amintirea a două casete cu documente ale arhivei Prioriei din Sion din anii 1935–1955:

Aceste două casete au fost furate în 1967 din casa fratelui nostru Philippe de Chérissey. De către cine?... Ele cuprindeau scrisori ale precedentului nostru M(are) M(aestru), Jean Cocteau, ale fraților noștri Alphonse Juin, André Malraux etc. A fost oare profanul Chaumeil cel la care au ajuns toate acestea? Se pare că el a încercat să le ofere mită prietenului nostru Henry Lincoln...

Nu mai este nevoie să spunem că era în întregime neadevărat. La întîlnire, Chaumeil negase că s-ar afla în posesia unor documente ale Prioriei sau că ar mai avea interese față de Priorie. Și nici cu ocazia acelei întîlniri, nici cu altă ocazie, nu încercase să ne vîndă, să ne dăruiască sau să ne mituiască cu nici un fel de documente. Încă o dată, de ce eram tîrîți în toată afacerea asta? În orice caz, Prioria părea suficient de preocupată de acest lucru pentru a emite un avertisment:

Prioria din Sion și membrii săi nu au nici un interes în pălăvrăgelile lui... J.-L. Chaumeil, iar cei care devin complici în traficul cu astfel de documente vor fi și ei inculpați în procesul deschis la Înalta Curte.

Mai departe, textul tuna și fulgera împotriva lui Chaumeil. Apărea însă o incoerență. Pe de o parte, perspectiva ca Chaumeil să scrie o carte despre Prioria din Sion era tratată cu dispreț. Se susținea că Chaumeil nu era capabil să spună ceva valabil despre Priorie. Dar iată că se spunea că două casete cu arhiva Prioriei din anii 1935–1955 fuseseră furate și se sugera că Chaumeil avea acces la

ele. În acest caz cum puteau fi siguri că tot ce ar fi spus el ar fi fost o „mistificare“ și „o simplă ficțiune“? Ni se părea că Prioria protesta puțin prea mult. Era clar că îi deranjase ceva. Dincolo de insulte și defăimări, erau realmente îngrijorați.

Textul „Avertismentului“ ne-a dat de gândit. Dar mai existau și alte aspecte ale documentului mult mai semnificative și mai incitante decât textul însuși. În baza celei de-a doua pagini apărea cele două ștampile – una a Prioriei ca întreg, cealaltă a secretariatului general. Sub cele două ștampile se aflau patru semnături date „în numele Prioriei din Sion“. Semnăturile, de la stînga la dreapta, erau: John E. Drick, Gaylord Freeman, A. Robert Abboud și Pierre Plantard.

În versiunea „aranjată“ a articolului semnat de Jania Macgillivray, care data de undeva din perioada 1979–1981, se făcea referire la un oarecare Gaylord Freeman. În acel text se afirma că, după moartea lui Cocteau, conducerea Prioriei din Sion fusese exercitată de un triumvirat alcătuit din Pierre Plantard, Gaylord Freeman și Antonio Merzagora. Ca urmare, măcar numele lui Gaylord Freeman ne era cunoscut. Cele ale lui John E. Drick și A. Robert Abboud nu erau. Nu le mai întîlnisem niciodată pînă atunci.

Întîlnirea de la „La Tipia“

Primisem coletul cu „Avertismentul“ în 3 februarie 1984, într-o zi de vineri. În 6 februarie, luni, urma să zburăm la Paris pentru o întîlnire stabilită cu Plantard. Înainte de plecarea noastră, nu mai aveam timp să aflăm ceva despre Drick, Freeman și Abboud. La cererea domnului Plantard, întîlnirea a avut loc la braseria „La Tipia“, situată în strada Roma, în apropierea gării Saint-Lazare. Plantard ne-a declarat că locul era foarte convenabil pentru el. Sosea cu trenul în oraș. După întîlnire, putea astfel să plece imediat, aflîndu-se în apropierea gării. În lunile care au urmat, ne-am mai întîlnit cu Plantard în „La Tipia“, pe strada Roma. Dar locul a căpătat o semnificație deosebită mult mai recent.

Spre deosebire de precedentele întîlniri, Plantard a sosit singur, fără obișnuitul său alai de colaboratori. În plus, domnul Plantard părea să fie îngrijorat de mai multe lucruri și era grăbit nu numai să ni le împărtășească, dar și, cel puțin referitor la unele dintre ele, să

ne ceară ajutorul. Pe parcursul întâlnirii, au fost ridicate mai multe probleme. Ca de obicei, răspunsurile primite nu au făcut decît să nască noi întrebări.

1. Normal că l-am întrebat pe Plantard cine sînt Gaylord Freeman, John E. Drick și A. Robert Abboud. Ne-a răspuns cu rugămîntea de a-l scuza, dar nu este pregătit să ne răspundă la acea întrebare. Ținea de intimitatea Prioriei din Sion și nu era abilitat să discute problema cu niște străini. Am încercat să facem cîtiva pași mai departe întrebînd dacă persoanele în cauză sînt americani sau britanici, dar Plantard n-a făcut decît să repete același răspuns – el nu poate să discute despre problemele interne ale Prioriei.

2. Cu toate acestea, *a început* să discute probleme interne ale Prioriei, cel puțin în parte. Problemele păreau să apară ca din întîmplare pe parcursul discuțiilor banale, ca și cum Plantard lăsa pentru o clipă garda jos. Să fii mare maestru poate fi plictisitor, a spus el pe jumătate în glumă, pe tonul cuiva care recurge la autoironie. Ne-am arătat surprinși, iar el s-a văzut obligat să fie mai precis. Nu era un lucru greu, a spus el cumva, dar chiar atunci apăruseră unele fricțiuni în rîndurile Ordinului și trebuia să se asigure că nu se va ajunge la un conflict intern. Cea mai mare problemă fusese provocată de „ramura anglo-americană” a Prioriei, care dorea să pornească în altă direcție decît ramura fraților aflați pe continent. Și Plantard nu a vrut să spună nimic mai mult. Ba chiar a devenit reticent, ca și cum ne-ar fi spus deja prea mult. Ca urmare, n-am primit nici cea mai mică indicație despre această „ramură anglo-americană”, nici despre motivul disputei. Am fost lăsați să facem speculații despre motivul care ar fi putut provoca disensiuni în rîndurile Ordinului – pe baza a ceea ce știam noi că ar putea fi Prioria din Sion.

3. La scurt timp după acest episod al discuției noastre, Plantard a făcut o pauză, apoi s-a trezit vorbind. Erau două locuri libere în cadrul Ordinului, a spus el căzut pe gînduri. Ar fi un mare succes dacă ele ar fi ocupate de „străini” care simpatizează cu poziția franceză, continentală. Ar fi contrabalansată influența „ramurii anglo-americane”. A urmat o pauză lungă și apăsătoare. Noi n-am spus nimic. Pe urmă conversația a continuat pe un alt subiect. Dar pentru un moment, Plantard părea să ne fi propus să devenim membri ai Ordinului. Dacă impresia noastră era corectă și chiar dorise să facă acest lucru, de ce nu mersese mai departe? Poate că realizase că nu vom accepta sau că nu putem fi constrînși la secretomania pe care o

astfel de primire ar fi implicat-o. Mai mult, Plantard spusese că sînt două locuri libere, iar noi eram trei. În orice caz, momentul sosise și trecuse. A rămas în mintea noastră ca un moment al tentațiilor – un moment în care, cel puțin pentru o clipă, se deschisese o ușă, apoi se închisese la loc.

4. Plantard a recunoscut – cel puțin parțial – acuzațiile aduse lui în manifestul atribuit lui Jean-Luc Chaumeil. Conform acestuia, Plantard transferase în 1952, în mod ilicit, o cantitate de aur din Franța în Elveția. Și Plantard a admis că transferase fonduri importante în Elveția. Dar dacă o astfel de tranzacție era ilicită sub guvernul Mitterrand, în 1984, ea nu ar fi fost considerată astfel în anii 1950. Mai mult, ne-a explicat el, tranzacția nu fusese făcută în beneficiul său personal. Resursele implicate în transfer nu aveau nici o legătură cu el personal și nu avusese nici un profit de pe urma lor. Dimpotrivă, fusese vorba de niște fonduri speciale ale Comitetelor Salvării Publice, iar el, în calitate de secretar general al Comitetelor, realizase tranzacția în folosul acestora, la solicitarea expresă a lui Charles de Gaulle.

Dar era mai mult decît atît. Întreaga afacere, ne-a spus Plantard, fusese confidențială. Cum aflate oare de ea autorul manifestului, fie și în această formă distorsionată? Plantard bănuia că numai de la înalți funcționari ai actualului guvern francez. Mai mult, în ultimele luni fuseseră transferate și alte sume în același cont elvețian. De ce? Poate pentru a-l discredita pe el personal. Astfel de tranzacții deveniseră ilegale în 1984 și ar fi putut avea mari probleme. Încă o dată, aparenta cunoaștere a „dedesubturilor“, a sumelor recent transferate și a numărului de cont trădau toate implicarea unui oficial guvernamental sau a unei agenții, a subliniat Plantard.

5. Plantard ne-a arătat recenzia unei cărți apărută într-o revistă. Recenzia fusese făcută de cineva care se semna pur și simplu „Bayard“. Era vorba (am aflat ulterior) de cartea unui preot franco-canadian, reverendul Martin. Cartea reverendului Martin avea titlul *Le Livre des compagnons secrets du Général de Gaulle* (*Cartea tovarășilor secreți ai generalului de Gaulle*) și apăruse la Éditions du Rocher. Intenția ei era de a analiza un presupus grup secret de sfătuitoari secreți și colaboratori ai lui de Gaulle, organizat într-o cabală sau ordin pe care Martin îl botezase „les Quarante-Cinq“ („cei patruzeci și cinci“). De fapt, citind cartea lui Martin, am descoperit că „les Quarante-Cinq“ nu aveau nici o legătură cu

Prioria din Sion. Dar în recenzia lui, „Bayard“ îl acuza pe Martin că încercase în mod intenționat să creeze confuzie în mintea cititorilor, confundând „les Quarante-Cinq“ cu Prioria din Sion. În acest mod ingenios, autorul vorbea despre Prioria din Sion – și o făcea ca și cum ar fi fost un subiect cunoscut de publicul larg. Cităm ultima parte a recenziei lui „Bayard“, care ni se pare relevantă:

Ne-am putea întreba dacă această carte nu are un scop ascuns, acela de a confunda „les Quarante-Cinq“ cu Prioria din Sion. Există numeroase referințe la amintitul ordin, niciodată pomenit de cel care semnează R.P. Martin (și care nu este, oricum, membru), deși, vorbind despre „les Quarante-Cinq“ el dorește să ne amintească de cei patruzeci și cinci de membri francezi ai Prioriei din Sion aflate sub conducerea lui Jean Cocteau, pe atunci când mareșalul Juin și André Malraux erau „cruciați“ (membri de rang superior ai Prioriei).

După moartea lui Cocteau, în 1963, și a mareșalului Juin, în 1967, au rămas numai patruzeci și trei de membri francezi. Atunci, la insistențele generalului de Gaulle (care nu era membru al Prioriei din Sion), Pierre Plantard de Saint-Clair a fost ridicat la rangul de „cruciat“.

La moartea lui André Malraux, în 1976, când americanii au încercat să preia conducerea ordinului, încă mai erau patruzeci și trei de membri francezi.

Astfel, din joaca cu numărul membrilor francezi, putem înțelege că scopul reverendului Martin este acela de a destăinui contemporanilor, care încă nu cunosc acest secret, că el se referă la ramura franceză a Prioriei și îi atribuie un rol politic?

Jocul este isteț: pornind de la fapte indiscutabile (unul dintre comandamentele franceze ale Prioriei este într-adevăr condus de o femeie) sau de la lucruri credibile, autorul încearcă să redea o viziune „gaulle-iană“ asupra lumii.

Dar nu este aceasta o încercare de a influența echilibrul intern al Prioriei din Sion, atribuindu-i ramurii franceze o politică ce nu-i aparține chiar în momentul în care se încearcă contrabalansarea influenței anglo-americane și refacerea echilibrului natural?⁴

L-am întrebat pe Plantard dacă afirmația făcută despre Priorie este adevărată. Ne-a răspuns că așa este. L-am întrebat cine este „Bayard“. „Poate chiar reverendul Martin“, ne-a răspuns el, cu un rînjit care putea să sugereze că „Bayard“ ar fi putut fi el însuși. Dar indiferent de identitatea lui „Bayard“, declarațiile atribuite lui erau extrem de interesante. În primul rînd, el subliniase aceleași lucruri

despre care ne vorbise Plantard – fricțiunile provocate în cadrul Prioriei din Sion de „ramura anglo-americană“. Și el repetase la fel de insistent că scopurile Prioriei nu aveau un caracter politic. Și tot el afirmase definitiv, pentru prima dată din câte știam noi, că mareșalul Juin și André Malraux fuseseră membri ai Prioriei, ba chiar specificase rangul avut, cel de „cruciat“. Conform statutului, „cruciat“ era al doilea grad în ierarhia ordinului, imediat sub cel de mare maestru. Erau trei „cruciați“ și nouă „comandori“, gradul imediat următor.

Mai ales comentariul făcut de „Bayard“ la adresa lui de Gaulle era interesant. Se spunea limpede că de Gaulle *nu* fusese membru al Prioriei din Sion. În același timp, dovedea că de Gaulle nu numai că era informat despre problemele Prioriei, ci și că avea suficientă influență asupra ordinului pentru a putea influența promovarea lui Plantard la rangul de „cruciat“ după decesul mareșalului Juin. Dacă lucrul era adevărat, asta însemna că Plantard fusese înainte de 1967 un membru de grad inferior. Dar după marchizul de Chérissey, Plantard provocase o schismă în ordin, prin activitatea sa, încă din 1956. Și, conform textului „aranjat“ al Janiei Macgillivray, puterea fusese exercitată în Priorie, după 1963, de un triumvirat alcătuit din Plantard, Gaylord Freeman și Antonio Merzagora, dar nu este cu totul neobișnuit ca, în momente de criză, un membru de rang inferior să-și asume un rol de conducere. Dacă aceasta fusese situația cu Plantard, atunci între 1956 și 1967 el funcționase ca un subordonat, și nu ca unul din apropierea rangurilor înalte, ci de pe o poziție inferioară.

6. L-am atacat pe Plantard cu problema documentelor notariale purtând semnăturile vicontelui Leathers, căpitanului Nutting, maiorului Clowes și lordului Selborne. I-am reamintit că ne ceruse să nu facem publice și să nu amintim de existența acestor documente. Dar iată că Louis Vazart le reproducesese în cartea sa despre Dagobert al II-lea. De ce ne mai rugase Plantard să păstrăm secretul dacă ele urmau să fie făcute publice? Ne-a privit stinjenit. Nu știuse, ne-a mărturisit el, că Vazart va publica fotocopia documentelor. Dacă ar fi știut asta, ar fi încercat să oprească publicarea. Nu se consultase Vazart cu el? Nu, ne-a răspuns Plantard, el știuse doar că Vazart lucrează la o carte, dar nu avusese nici o informație că urmau a fi incluse și referințe la documente. Nu-i solicitase oare și lui Vazart păstrarea secretului, așa cum ne ceruse și nouă? *Nu-i oferise el*

documentele lui Vazart, ne-a răspuns el. Nu avea nici o idee de unde făcuse rost de ele. Primul indiciu că Vazart știa de existența lor fusese chiar apariția acestora în carte, când lucrurile se petrecuseră deja.

Eram uluiți. Plantard ne arătase originalele documentelor în luna aprilie a anului precedent. Dacă nu el le arătase și lui Vazart, atunci altcineva îi furnizase acestuia o copie. De unde le avea Vazart? Plantard a ridicat din umeri, neputincios. Nu știa, ne-a spus. Toată întâmplarea era pentru el extrem de stinjenitoare. Practic ne-a implorat să ne continuăm investigațiile. Ne-a mai spus că ne va fi recunoscător pentru orice informație obținută în urma investigațiilor noastre.

Acestea au fost temele principale ale întâlnirii noastre cu Plantard din februarie 1984. Nu am rezolvat nimic, nici una dintre întrebările care ne bântuiau prin minte nu și-a primit răspunsul. În același timp, au apărut nenumărate noi întrebări. Cine erau John. E. Drick, Gaylord Freeman și A. Robert Abboud? Ce rol juca „ramura anglo-americană“ a Prioriei din Sion și de ce era ea o sursă de fricțiuni în cadrul ordinului? Chiar ne oferise nouă Plantard șansa de a fi membri ai Prioriei pentru a contrabalansa influența celui „contingent“? De ce ar transfera un membru al guvernului francez fonduri într-un cont bancar secret din Elveția pentru a-l discredita pe Plantard? Ce semnificație trebuia să atribuim informațiilor furnizate de „Bayard“ în recenzia cărții reverendului Martin? Și de la cine, dacă nu de la Plantard, obținuse Vazart documentele notariale purtând semnăturile vicontelui Leathers, căpitanului Nutting, maiorului Clowes și lordului Selborne?

Pe parcursul șederii noastre la Paris, ne-am întâlnit de câteva ori și cu Louis Vazart. Vazart s-a făcut ecoul afirmațiilor lui Plantard. Nu, ne-a spus el, nu primise documentele notariale de la Plantard. Atunci, de unde le obținuse? Îi fuseseră trimise, ne-a spus el. Anonim. Într-un „plic gri“. Cu timbre britanice și ștampila poștei londoneze! Încă o dată, eram uluiți. Cine și de-a ce se juca? Încerca cineva să ne însceneze *nouă* asta, să ne compromită legătura cu Plantard și Prioria din Sion? În orice caz, dacă Vazart spunea adevărul, un lucru era limpede – cineva din Londra *era* la curent cu întreaga afacere, era ținut la zi cu noile evenimente, supraveghea totul și, în anumite momente cheie, chiar intervenea în mod misterios.

CAPITOLUL 20

Discreta „ramură americană“

S-a dovedit a fi destul de ușoară stabilirea identității lui Gaylord Freeman, John Drick și A. Robert Abboud. Toți trei figurau în cărțile de telefon și în alte astfel de baze de date. Dat fiind acest lucru, secretomania lui Plantard era și mai ciudată. De ce să fi trecut sub tăcere ce știa despre niște persoane ale căror viață și activitate erau publice?

Toți trei erau sau fuseseră asociați cu First National Bank din Chicago. John Drick se aflate în bancă încă din 1944, pornind de la postul de asistent de casier și ajungând în trei ani asistentul vicepreședintelui. În 1969, devenise președintele băncii și, în același timp, director al ei. Se mai aflate și în consiliile de administrație ale altor companii americane – Stepan Chemical, MCA Incorporated, Oak Industries și Central Illinois Public Service.

Gaylord Freeman fusese avocat și intrase în baroul din Illinois în 1934. În 1940 devenise avocat al First National Bank of Chicago. Iar în 1960 ajunsese președintele băncii. A fost vicepreședinte al consiliului de administrație din 1962 până în 1969 și președinte din 1975 până în 1980. A mai fost președinte și director al First Chicago Corporation și membru în consiliile directoare de la Atlantic Richfield, Bankers Life and Casualty Company, Baxter Travenol Labs și Northwest Industries. În 1979–1980 a prezidat din partea American Banker's Association un grup select de luptă contra inflației. A fost membru al MacArthur Foundation și administrator al Aspen Institute of Humanistic Studies. Aspen Institute fusese

fondat în 1949 pentru a-i familiariza pe oamenii de afaceri și pe manageri cu disciplinele umaniste, în special cu literatura. Astăzi, este format dintr-un cartier general în New York, o proprietate de 1 000 de hectare în Chesapeake Bay și centre de conferințe în Hawaii, Berlin și Tokyo.

Robert Abboud i-a urmat lui Gaylord Freeman ca președinte al consiliului de administrație la First National Bank of Chicago, dar a fost îndepărtat peste câțiva ani. Ulterior a devenit președinte al Occidental Petroleum Corporation. În 1980, a fost acuzat împreună cu alții într-un proces intentat de acționari legat de ascunderea față de aceștia a situației financiare a băncii la jumătatea anilor 1970. Conform *Herald Tribune*, în apărarea sa a insistat că banca era într-o situație dificilă când a preluat conducerea – mai exact, el a spus că problemele din 1974 „au fost ascunse pentru a se evita o criză de încredere în sistemul bancar”.¹

Făceau parte acești oameni din „ramura anglo-americană” la care făcuse aluzie Plantard? Dacă da, membrii ei făceau parte din sferele înalte ale finanțelor, nu numai în Statele Unite ci și, probabil, în celelalte locuri. În același timp, dacă scandalul domnului Abboud cu banca putea fi un indiciu, atunci ramura americană era subminată de propriile conflicte interne.

La scurt timp după ce am descoperit identitatea domnilor Drick, Freeman și Abboud, i-am telefonat lui Plantard. Într-o doară, i-am spus că aflasem de legătura acestora cu First National Bank of Chicago. „*Vraiment?*” („Adevărat?”), ne-a răspuns laconic Plantard, cu o urmă de ironie în voce, ca și cum ne-ar fi lăudat pentru atotștiința noastră. Am continuat atunci să spunem că, așa cum este normal, o să-i contactăm pe cei trei. Plantard a devenit brusc nervos. Lucruri importante erau puse în pericol, ne-a declarat el. Așa că am fost rugați să *nu-i* contactăm pe cei în discuție pînă cînd nu vom mai avea o întrevvedere cu el. Cam în silă, am acceptat, dar am pus o serie de alte întrebări. Plantard a insistat să nu-i cerem să ne răspundă prin telefon. Întreaga poveste trebuia discutată în detaliu, față în față. Chiar nu ne putea răspunde la nici o întrebare? „Față-n față”, a repetat Plantard.

Ne-am ținut de cuvîntul dat și ne-am abținut să-i contactăm în mod direct pe Drick, Freeman și Abboud. În același timp totuși, am luat legătura cu niște prieteni din State și le-am cerut toate informațiile posibil de găsit despre cei trei, ca și despre afacerile,

companiile și instituțiile de care erau legați. Cîteva zile mai tîrziu, am primit un telefon de la New York. Nu era foarte sigur, spunea informatorul nostru, dar, dacă memoria lui era bună, își amintea că citise că John Drick decedase cu vreo doi ani în urmă. Atunci, cum era posibil să apară semnătura celui om pe un document din 17 ianuarie 1984 – asta în cazul în care Prioria din Sion nu avea niște puteri cu adevărat excepționale!

Dacă John Drick era mort, semnătura de pe „Avertisment“ era un fals. Cum și Plantard semnase „Avertismentul“ și ne trimisese și nouă o copie, nu puteam decît să-l suspectăm că este și el implicat într-un fel. Dar din ceea ce știam deja despre el, era greu de crezut că se putea face vinovat de o eroare atît de grosolană. Să pui semnătura unui mort pe un document larg difuzat nu era numai o uluitoare gafă, era și un lucru periculos, cu consecințe legale. Deși noi nu auziserăm pînă atunci de el, John Drick fusese, una peste alta, o personalitate în lumea finanțelor. Nici identitatea, nici decesul său nu erau un secret, iar cel care născocise „Avertismentul“ trebuie să fi știut asta.

Mai mult, dacă semnăturile erau false, de ce fuseseră alese cele ale acestor persoane? Nu apăruseră din grabă, nici nu fuseseră alese la întîmplare. Numele lui Gaylord Freeman apărea în textul articolului semnat de Jania Macgillivray și publicat cu cîteva ani în urmă. Dintr-un motiv anume, eram dirijați către First National Bank of Chicago.

Am sunat la filiala britanică a First National Bank. Iar întrebarea noastră a sunat cel puțin ciudat – am întrebat dacă John Drick era într-adevăr mort – și ni s-a tot făcut legătura dintr-un birou în altul. Într-un tîrziu, ni s-a făcut legătura cu cineva din conducere, care ne-a întrebat de ce avem această curiozitate. I-am explicat că auzisem de decesul lui John Drick cu cîteva ani în urmă, dar că se părea că sîntem în posesia unui document semnat de el în 17 ianuarie 1984. Omul băncii a devenit extrem de precaut. Da, a spus el, parcă ținea minte că a auzit de decesul domnului Drick, dar nu era sigur. Mai tîrziu, o să putem vorbi cu cineva care poate rezolva problema. Dacă sîntem atît de buni să-i lăsăm un număr de telefon, o să fim sunați.

În aceeași după-amiază, am fost sunați tocmai din America. Cel care sunase – și pe care, la cererea lui expresă, îl vom numi „Samuel Kemp“ – s-a prezentat ca membru al conducerii băncii. În plus, a

precizat că el se ocupă de securitatea băncii și ține legătura cu Interpolul.

I-am explicat situația – care, nu mai este nevoie de spus, i-a stîrnit atenția lui Kemp. A urmat o lungă conversație în care am încercat să explicăm cît mai pe larg lucrurile, evident pe cît era posibil în situația dată. Kemp era deschis dicuției, sincer mirat și mult prea dornic să răspundă la orice întrebare am fi dorit să-i punem. Putea însă să ne confirme că John Drick decedase într-adevăr în 16 februarie 1982. Și pe parcursul acestei prime conversații cu Kemp a apărut încă un element interesant. Pînă în 1983, birourile londoneze ale First National Bank of Chicago se aflaseră în aceeași clădire cu ale Guardian Royal Exchange Assurance!

Greu de crezut că era o simplă coincidență. Dar ce însemna asta? Falsificase cineva de la bancă semnăturile celor de la compania de asigurări? Sau cineva de la compania de asigurări furase semnăturile de la bancă? Oricare ar fi fost explicația, apăsarea o ciudățenie în cronologia evenimentelor. Presupusesem că semnăturile de la Guardian Assurance datau din 1955 și 1956. Chiar dacă fuseseră adăugate mai tîrziu, lucrul acesta tot nu se întîmplase după 1971, deoarece în acel an Lloyds Bank Europe devenise Lloyds Bank International. Mai mult, maiorul Hugh Murchison Clowes murise în 1956. Pe de altă parte, legătura lui Gaylord Freeman, John Drick și A. Robert Abboud cu First National Bank of Chicago data de la jumătatea anilor 1970. Oricare ar fi fost răspunsul la aceste întrebări, un lucru era evident – cineva interesat de toată această afacere acționa din Londra.

În săptămînile care au urmat, am păstrat legătura cu „domnul Kemp“. După prima noastră conversație, își procurase un exemplar al primei noastre cărți pentru a se familiariza cu tema. Iar noi i-am trimis un dosar voluminos cu documente legate atît de prima carte, cît și de investigația în curs – incluzînd, desigur, tot ceea ce aveam apropo de legătura între Guardian Assurance și First National Bank of Chicago. Asta însemna nu numai „Avertismentul“ cu semnăturile lui John Drick, Gaylord Freeman și A. Robert Abboud, ci și textul „aranjat“ al articolului Janiei Macgillivray în care văzusem pentru prima dată numele lui Gaylord Freeman.

După ce a răsfoit materialele, Kemp a fost uluit, dar și intrigat. Avea o bogată experiență în descoperirea fraudelor. Acest lucru a făcut ca povestea să-l atragă, iar curiozitatea lui a devenit chiar mai

mare decît a noastră. A fost de acord să întreprindă cercetări pe cont propriu și, la prima ocazie favorabilă, să vorbească direct cu Gaylord Freeman. Între timp, a putut să ne confirme un lucru. Semnăturile păreau a fi autentice. Se potriveau cu toate speci-menele de semnătură ale celor trei pe care le putuse găsi.

Am continuat să-l alimentăm pe Kemp cu alte documente și cu noi informații pe măsură ce ele apăreau la suprafață. Continuîndu-și propria lui investigație, ne-a ținut și el la curent cu progresele făcute și ne-a redactat un raport detaliat. Acesta părea să compromită iremediabil Prioria din Sion și pe Plantard.

Kemp a reușit să găsească un singur document din perioada în care Drick, Freeman și Abboud lucraseră împreună și care să aibă toate cele trei semnături. Era raportul anual din 1974 al First National Bank of Chicago și al firmei-mamă, First Chicago Corporation. Fusese publicat în 10 februarie 1975 și distribuit tuturor filialelor și tuturor acționarilor. În acest raport, semnăturile lui John Drick, Gaylord Freeman și A. Robert Abboud apărea împreună. Și nu numai asta. Apăreau exact în aceeași ordine ca și în „Avertisment“.

Kemp a măsurat semnăturile de pe cele două documente. Cele din raportul pe anul 1974 aveau exact dimensiunea celor din „Avertisment“. Era o dovadă clară. Era practic imposibil ca o persoană să facă fiecare literă, fiecare linie, fiecare înfloritură a semnăturii exact de aceeași dimensiune în două ocazii diferite. Era de neconceput ca trei persoane să facă simultan acest lucru pe două documente. Nu mai era nici o îndoială că semnăturile de pe „Avertisment“ erau o fotocopie. Cineva copiasse în mod intenționat ultima pagină a raportului din 1974 și reprodușese semnăturile în „Avertisment“.

Încă o dată totuși, rămînea întrebarea de ce? De ce tocmai aceste trei persoane? De ce să-și fi asumat riscurile legale ale utilizării semnăturii acestor trei oameni? Din cîte știam, „Avertismentul“ avusese o largă circulație – nu numai printre membrii Prioriei din Sion, dar ajunsese și la noi, și la alți cercetători interesați de Franța, și, așa cum se menționa, făcea parte dintr-un dosar înaintat justiției franceze. Părea de-a dreptul incredibil că Plantard ar fi îndrăznit să se expună într-un asemenea hal, că ar fi acceptat să fie vulnerabil la consecințele înșelăciunii. Și alte persoane ar fi putut face rapid verificarea. Nu mai era decît o problemă de timp ca înșelătoria să fie demascată? Să „furi“ trei semnături, dintre care una aparținea

unui mort, era un lucru grav. Nu mai era o simplă glumă, o amăgeală. Și nu era nici o dezinformare abilă.

Pe urmă Kemp ne-a anunțat că s-a întâlnit cu Gaylord Freeman. Îi arătase domnului Freeman „Avertismentul“ și cele trei semnături. Și-i arătase acestuia și alte documente ținând de Prioria din Sion și de Plantard. Întrebuse chiar dacă Freeman era membru al Prioriei din Sion, dacă fusese cândva membru al Prioriei din Sion, dacă auzise vreodată de Prioria din Sion sau de Pierre Plantard de Saint-Clair.

În dosarul trimis lui Kemp inclusesem și o copie după statutul Prioriei. Conform articolului XXII din acest statut: „Dezavuarea apartenenței la Prioria din Sion, manifestată în mod public și în scris, fără a exista un motiv întemeiat sau un pericol care să-l amenințe pe respectivul membru al Prioriei, va atrage după sine excluderea acestuia, care va fi pronunțată de către Convent“.² Și noi și Kemp ne-am gândit că, dacă Freeman era într-adevăr membru al Prioriei, acest articol îl va obliga să recunoască.

După spusele lui Kemp, Freeman negase că ar ști ceva legat de subiect. Nu era membru al Prioriei din Sion. Nu fusese niciodată membru al Prioriei din Sion. Nu auzise niciodată de Prioria din Sion sau de Pierre Plantard de Saint-Clair.

În același timp, aerul lui Freeman fusese puțin enigmatic. Ni s-a spus că părea ușor ironic, ușor uluit de întrebările puse lui, dar asta doar de la distanță. Per ansamblu, se dovedise blazat. Nu păruse cu adevărat surprins – nici de întrebare, nici de apariția numelui său în acel context. Nu se arătase furios sau indignat de modul în care-i fusese utilizată semnătura. Nici nu ceruse alte informații și nici nu reacționase mai puternic decât la o simplă problemă de rutină.

Deși o astfel de nepăsare era izbitoare, Kemp ne-a spus că nu are nici o îndoială asupra spuselor lui Freeman. Dar asta nu făcea decât ca lucrurile să fie și mai derutante pentru el. În consecință, bănuia el, Freeman fusese cumva implicat, dar nu-și dădea seama în ce mod. Datorită legăturii pe care o avea cu Interpol-ul, ne-a spus el, avusese ocazia să investigheze mii de fraude. După toate regulile pe care era obișnuit să le aplice în astfel de circumstanțe, povestea de față nu avea nici un sens. Frauda, ne-a explicat el, era comisă în general dintr-unul sau din ambele motive posibile – puterea sau banii. În ceea ce privea Prioria din Sion și, mai ales, așa cum era pusă problema în „Avertisment“, nici unul dintre acele motive nu părea să joace un rol. Era greu de înțeles cum ar putea

ciștiga o afacere din jocul de-a puterea. În fond, Prioria era mai degrabă compromisă decât întărită prin utilizarea semnăturilor false a căror lipsă de autenticitate putea fi stabilită atât de ușor. Și nu se vedea nici un fel de ciștig financiar. Așa cum descoperisem cu mult timp în urmă, indiferența Prioriei la problema banilor era unul dintre punctele ei cele mai convingătoare. Nici pe departe încercând să acumuleze un venit, Prioria părea pregătită să uite de așa ceva, ba chiar dispusă să plătească pentru a-i fi distribuite anumite materiale.

Kemp ne-a mărturisit că a mai avut ocazia să întâlnească farse bizare și extrem de sofisticate. Și acum ca și în trecut, membrii trecuți în rezervă ai comunității de informații pun la cale diverse stratageme pentru a se amuza și a-i pune la încercare pe tinerii lor colegi. Dar nici această variantă nu părea să fie relevantă pentru cazul nostru. Prioria din Sion întreprinsese această înșelătorie timp de aproape treizeci de ani, încă din 1956, când Plantard avea treizeci și șase de ani. Mai mult, implicarea unor nume precum Malraux, Juin și de Gaulle era un argument împotriva unui joc frivol.

Per ansamblu, ceva se întâmpla și nu ne deruta doar pe noi, ci și pe profesioniștii cu o lungă experiență în acest domeniu. Kemp a încheiat discuția cu o notă de o ambiguitate atent calculată, de care ne vom aminti mai târziu: „Nu aveți încredere în nimeni, a spus el, nici măcar în mine!”

Între timp, îl presam pe Plantard pentru stabilirea întâlnirii „față-n față” pe care chiar el o considerase necesară. Din motive pe care le-am înțeles mai târziu, Plantard a început să se ascundă de noi. Adeseori nu reușeam să dăm de el la telefon. Când reușeam, se scuza cu programul lui foarte încărcat, cu problemele pe care le avea cu școala băiatului său, cu faptul că tocmai pleca din Paris sau cu răceala care îl bîntuia. În trecut fusese dornic să ne întâlnească. Acum părea refractar la asta. Aveam și alte lucruri de făcut, desigur, eram prinși în cercetarea istoriei Noului Testament, a creștinismului celtic și a materialelor care alcătuiesc prima parte a prezentei lucrări. Dar eram nemulțumiți de trecerea timpului și de modul în care Plantard continua să ne evite. Au crescut suspiciunile noastre față de el și de Prioria din Sion.

Nu se întâmplau prea multe nici pe celelalte fronturi deschise. Ancheta asupra procesului intentat lui Chaumeil nu ne-a oferit decât informația că procesul este amînat. A apărut o carte a lui Chaumeil, dar s-a dovedit a fi reeditarea unei lucrări anterioare, cu o nouă

introducere și o altă postfață. Nu conținea dezvăluiri scandaloase de tipul celor promise în manifestul anonim.

În cele din urmă, am primit o scrisoare de la Plantard. Pe un ton extrem de formal, a acceptat întâlnirea îndelung amînată, dar și-a luat unele precauții: „Îmi face mare plăcere să vă întîlnesc la sfîrșitul lui septembrie, dar regret că nu vă voi putea oferi informații pentru lucrările voastre“.

În aceeași scrisoare, Plantard ne-a declarat că a stabilit autenticitatea documentului notarial din 1955 – cel cu semnăturile vicontelui Leathers, maiorului Clowes și căpitanului Nutting. Fusese examinat și verificat, ne-a spus el, de către „experți“. Pe de altă parte, el a recunoscut că documentul din 1956 – cel purtînd semnătura lordului Selborne și referința la Lloyds Bank Europe – era fals. Pe urmă, cu litere mari, a reluat rugămintea ca documentele notariale „să rămîină confidențiale și să nu fie publicate“ – lucru cu atît mai ciudat cu cît, în aceeași scrisoare, recunoștea că fuseseră publicate deja de Louis Vazart și nu mai erau un secret. Și continua: „Am interzis din martie 1984 publicarea în Franța a oricărui lucru legat de Prioria din Sion sau de mine...“

Modul de exprimare era interesant. Desigur, nu puteam să credem că Plantard are o astfel de putere de cenzor. Ceea ce dorea să spună era că-i instruisese să păstreze tăcerea pe membrii Prioriei din Sion. Interdicția sa nu se aplica presei în ansamblu, dar punea lacăt surselor interne de la care se scurgeau de peste treizeci de ani materiale către publicul larg.

Și mai exista o afirmație interesantă în scrisoarea lui Plantard. Adăugase un post-scriptum: „Mă opun de asemenea publicării corespondenței între generalul de Gaulle și mine, ca și a celei cu mareșalul Juin sau cu Henri, conte de Paris. Aceste documente, furate de pe strada St. Lazare, numărul 37, sînt confidențiale și trebuie să rămîină «secrete de stat», chiar dacă vă sînt oferite spre cumpărare...“³

Bănuia oare Plantard că aveam acces la această corespondență din moment ce trăda existența ei și faptul că era compromisă? Sau dorea numai să credem noi așa ceva? În acele momente eram suspicioși la orice. Nimic nu părea cîstit, nimic nu putea fi considerat adevărat, totul avea o a doua explicație. Prioria din Sion începuse să ni se pară o imagine holografică, schimbîndu-se încontinuu în funcție de lumină și de unghiul sub care era privită. Sub un anumit

unghi, părea a fi o societate secretă internațională influentă, puternică și bogată, care număra printre membrii ei artiști, politicieni, mari finanțiști. Sub un alt unghi, părea o farsă ingenioasă pusă la cale de un grup de persoane pentru un scop numai de acesta știut. Cine știe, poate era ambele lucruri în același timp.

O confruntare cu Plantard

Cum întâlnirea cu Plantard se apropia, am început să punem cap la cap dovezile strânse. Aveam cel puțin trei lucruri extrem de acuzatoare. Nu ne puteam imagina cum ar fi putut Plantard să explice măcar unul dintre ele, cu atât mai puțin pe toate trei. Desigur că nu știa încotro ne orientasem cercetările, nici ce descoperisem. Eram siguri că-l vom prinde pe picior greșit.

Primul element era moartea lui John Drick. Cum putea să explice Plantard că Drick semnase documentul din 17 ianuarie 1984 când el murise cu doi ani mai înainte?

Al doilea element era legat de semnăturile din „Avertisment“. Cum putea să explice Plantard faptul că ele erau identice cu cele din 1974 din raportul anual al First National Bank of Chicago?

Al treilea element era diferit prin natura lui. În 1979, Plantard – cunoscut pînă atunci doar ca Pierre Plantard – începuse să utilizeze un titlu răsunător, Pierre Plantard de Saint-Clair, conte de Saint-Clair și conte de Rhédae (vechiul nume al Rennes-le-Château). În *Holy Blood, Holy Grail*, comentasem în grabă brusca apariție a statutului nobiliar și Plantard fusese confruntat cu aluzia noastră. Pentru a ne dovedi că nu-și asumase fraudulos și nici nu inventase titlul, el ne arătase pașaportul și o fotocopie a certificatului său de naștere. În ambele documente era trecut într-adevăr ca Plantard de Saint-Clair, conte de Saint-Clair și conte de Rhédae, iar în cel de al doilea și tatăl său era prezentat astfel. Dar la scurt timp după ce le-am văzut am cerut și noi o copie a certificatului său de naștere de la primăria celui de-al șaptelea arondisment. Informațiile primite în certificatul de naștere obținut din această sursă erau aproape identice cu cele din acela oferit nouă de Plantard. Dar în certificatul primit de la primărie, Plantard nu avea nici un titlu, iar tatăl său nu

era menționat drept conte de Saint-Clair sau conte de Rhédae. Apărea doar ca „valet“.⁴

Lucrul în sine nu dovedea nimic. Și chiar dacă era valabil certificatul cu mențiunea „valet“, unele întrebări rămîneau în picioare. Cum fusese oare capabil Plantard să realizeze, atît de bine, o „copie oficială“ a originalului? Cum fuseseră duplicate hîrtia, ștampila oficială și semnăturile – dacă acesta era cazul? În orice caz, nepotrivirea între un valet și un conte de Saint-Clair și conte de Rhédae trebuia explicată. Și trebuia explicată sau măcar trebuia să avem o reacție chiar atunci cînd i-am fi arătat hîrțile lui Plantard fără nici un avertisment și fără să-i fi lăsat timp să pregătească răspunsul. Chiar și o stare de neliniște din partea lui ar fi fost relevantă.

Nu mai erau alte mistere pregătite pentru întîlnirea cu Plantard. Ar fi fost și mai spectaculos dacă am fi avut o copie a raportului anual din 1974 al First National Bank of Chicago – ca să-i punem în fața ochilor semnăturile originale ale domnilor Drick, Freeman și Abboud. În acest sens, i-am telefonat lui Kemp cu o săptămîină înainte de călătoria programată la Paris și l-am întrebat dacă ne poate trimite o fotocopie a documentului și i-am explicat și de ce aveam nevoie de ea. Kemp ne-a spus că nu este nici o problemă și că va pune la poștă o copie chiar a doua zi.

A doua zi după-amiază, am primit un telefon îngrijorat de la secretara domnului Kemp. Acesta o instruisese să ne trimită, spunea ea, o copie a ultimei pagini a raportului anual din 1974 – pagina cu cele trei semnături în discuție. Încercase de mai multe ori să execute ordinul, dar aparatul nu putea să copieze pagina cu pricina! Încercase pe mai multe aparate din bancă, dar nici unul nu reproducesea semnăturile.

A doua zi am vorbit iar cu Kemp. Investigase chiar el problema și explicația părea extrem de simplă. Semnăturile de pe raportul anual – probabil ca măsură de securitate, pentru a se evita reproducerea cu rea intenție – fuseseră tipărite cu cerneală albastră, fără conținut de grafit. Fără acest conținut de grafit, nu se puteau face fotocopii.

Era simplu. Dar apărea o altă problemă. Împreună cu numitul Kemp ajunsesem, aproape definitiv, la concluzia că semnăturile de pe „Avertismentul“ Prioriei din Sion fuseseră pur și simplu fotocopiate din raportul anual din 1974. Dacă era imposibil să faci o astfel de copie, cum reușise oare Plantard?

Evident că puteau exista explicații. Semnăturile puteau fi fotografiate și copia realizată de un fotograf. Dar de ce atîta bătaie de cap cu cele trei semnături? De ce să nu fie utilizate altele, care *puteau* fi copiate fără nici o problemă? Dacă falsificatorul fusese atît de nesăbuit sau atît de neîndemînic încît să folosească semnătura unui om mort de doi ani, de ce se obosise atîta din moment ce și alte semnături ar fi servit la fel de bine scopului său?

În următoarele zile, enigma nu ne-a mai dat pace. Fără nici o îndoială, aveam dovezi clare pe care să i le arătăm lui Plantard. Cum putuse să apară pe document semnătura lui John Drick la doi ani de la moartea sa? Cum putea Plantard să explice asemănarea perfectă între semnăturile din „Avertismentul“ Prioriei din Sion și cele din raportul pe anul 1974 al băncii? Și cum putea să explice că certificatul de naștere, obținut dintr-o sursă oficială, menționa că tatăl său nu fusese conte, ci valet? Înarmați cu aceste întrebări, ne-am îmbarcat pentru ceea ce, între noi, am numit seara cea mare.

Seara cea mare

Duminică, 30 septembrie, ne-am întîlnit cu Plantard la Paris în locul care ne devenise obișnuit, braseria „La Tipia“ din strada Roma. În celelalte dați, noi ajunsesem primii și îl așteptasem. De data aceasta, deși fusesem punctuali, el ne aștepta deja. În cîteva clipe a devenit evident că ne aștepta și la un alt nivel. Înainte de a apuca să-i punem întrebările compromițătoare, el ne-a și răspuns la ele.

Am schimbat salaturile de rigoare și am comandat cafele. Am scos un mic reportofon și l-am așezat pe masă. Plantard l-a privit puțin nemulțumit, dar nu a protestat. Am scos apoi din servietă „Avertismentul“ Prioriei din Sion cu semnăturile lui John Drick, Gaylord Freeman și A. Robert Abboud. Înainte de a apuca să spunem ceva, Plantard ne-a arătat semnăturile.

„Sînt făcute cu o ștampilă, știți asta, nu-i așa?“, ne-a spus el în timp ce făcea gestul de a ștampilă ceva.

Ne-am privit pe furîș. Nici nouă și nici lui Kemp nu ne trecuse prin cap această variantă. Dar, așa era, ștampilă explica de ce semnăturile de pe „Avertisment“ și de pe raportul anual erau exact de aceeași dimensiune. Marile afaceri, birourile guvernamentale, alte

instituții care emiteau un mare număr de documente utilizau astfel de ștampile. Directorul unei companii nu semnează de obicei, bucată cu bucată, sute de cecuri. Oricum, Plantard sugera că avea acces, sau avusese, la ștampila cu pricina – aceea utilizată în raportul din anul 1974.

Dar, ne-am repezit noi, unul dintre cei a căror semnătură apare aici...

Era mort, ne-a întrerupt Plantard, lăsându-ne muți. Da, John Drick murise la începutul lui 1982. Din obișnuință totuși Prioria continuase să utilizeze semnăturile pe documentele interne pînă cînd locul vacant fusese ocupat.

Nu era cea mai plauzibilă și mai satisfăcătoare explicație. Utilizarea semnăturii unui om mort nu este un lucru obișnuit în nici o instituție. Dar era greu să contestăm explicația lui Plantard. Nu ne aflam în poziția de a discuta cu el politica și procedurile interne ale Prioriei din Sion, oricît de ciudate ar fi fost acestea.

Nu-i spusese nimic lui Plantard despre contactul nostru cu „Kemp“, nici despre discuția acestuia cu Gaylord Freeman. Și nici Plantard nu ne-a lăsat să înțelegem că ar ști ceva despre acele evenimente. Cu toate acestea, ca și cum ar fi dorit să preîntîmpine subiectul – sau pur și simplu ca să ne sugereze că știe totul –, ne-a spus, ca din întîmplare, că Articolul XXII din statutul Prioriei fusese anulat încă din decembrie anul trecut. În ultimele nouă luni, membrii Prioriei nu mai fuseseră obligați să recunoască apartenența lor la ordin. Dimpotrivă, fuseseră instruiți să respingă faptul că ar ști ceva despre ordin și să nu divulge nici o informație.

Eram absolut dezarmați. În ciuda așteptărilor noastre, Plantard explicase toate elementele cu care crezusem că-l prindem în capcană. Nu ezitase, nu făcuse nici o pauză de gîndire în timp ce ne dăduse aceste explicații, nu păruse nici măcar consternat. Mai mult, anticipase fiecare problemă în parte înainte ca noi să o fi pus. Nu existau decît două explicații. Ori omul era clarvăzător, ceea ce ni s-a părut puțin probabil, ori fusese informat. Dar sursele care ar fi putut să facă asta erau puține și încă aveam toată încrederea în „Kemp“.

Rămăsese problema contradicțiilor din certificatele de naștere. Ca urmare, le-am pus pe masă. Plantard a rămas indiferent. Încă o dată, nu a făcut nici o pauză, nu a ezitat, nu s-a arătat stînjinit. Ne-a zîmbit trist, ușor ironic – ca și cum ne-ar fi lăudat pentru entuziasmul

nostru, chit că-i invadasem și ne băgasem nasul în viața lui personală. Da, ne-a spus el, arătînd certificatul în care tatăl său era menționat ca valet, acel document fusese strecurat în primărie în timpul războiului. Fusese un lucru obișnuit, a spus el nonșalant. Gestapo-ul scotocise prin toate documentele. Nu era ceva rar – mai ales în cazul celor implicați în Rezistență – să substituie actele cu informații false, pentru a-i deruta pe germani.⁴

Această explicație puteam să o verificăm. A doua zi am fost la primărie și le-am arătat celor de acolo diferențele din certificatele de naștere. Ni s-a spus că multe documente fuseseră falsificate în timpul războiului pentru a-i deruta și a-i amăgi pe germani. Multe originale fuseseră distruse, mutate sau rătăcite.⁵ Puteau să garanteze doar autenticitatea documentelor emise după război. Dar pentru orice data dinainte de 1945 era imposibil de știut. Tot ceea ce puteau să spună era dacă se potrivea sau nu cu ce aveau ei în arhive. Dacă tatăl lui Plantard fusese conte, era perfect normal să fi ascuns asta de Gestapo, care-i căuta pe nobili. Era posibil ca Plantard să-și fi înlocuit certificatul de naștere. Dacă, după război, nu rectificase înregistrările, actele din arhivă erau false.

Planurile de viitor ale Prioriei

Pe parcursul discuției de la „La Tipia“, au apărut și alte subiecte. Ca și cu ocaziile precedente, Plantard anticipa ca un oracol evenimente publice de mare amploare. Toate sînt pe drumul cel bun, spusese el odată. Toate piesele se află în poziția bună pe tablă. Nimic nu-l mai poate opri, declarase el odată fără să precizeze despre cine sau ce este vorba. Mitterand, mai adăugase el, pusese piatra de temelie. Acum, Mitterrand își îndeplinise rolul și putea fi îndepărtat. Sosise timpul să se meargă mai departe și nimic nu-l va împiedica să facă asta.

L-am întrebat direct pe Plantard dacă îl cunoștea pe Gaylord Freeman. Pe un ton categoric, Plantard a răspuns că da, parcă vorbind pentru reportofon. L-am întrebat de ce unui mare finanțist american i-ar păsa de restaurația merovingiană din Franța. Plantard a ezitat. Pentru persoane ca Freeman, ne-a spus el, principalul

obiectiv era unitatea europeană – Statele Unite ale Europei, care adunau națiunile continentului într-o putere unică, comparabilă cu a Uniunii Sovietice și a Statelor Unite. În același timp, Plantard ne-a vorbit pe scurt de o extindere a Pieței Comune – un tratat economic sau financiar, similar cu cel al CEE, care ar fi inclus și Statele Unite. A mai urmat o pauză, după care, deși în silă, Plantard a mai adăugat ceva, supărat. În prezent, ne-a spus el, ar fi o greșeală să confundăm obiectivele imediate ale Prioriei din Sion cu restaurația merovingiană.

Ultimul element era ceva nou și părea să fi apărut după publicarea primei noastre cărți. Se putea oare, ne-am întrebat noi, ca aceasta să fie problema provocată în cadrul Prioriei din Sion de „ramura anglo-americană”? Poate că apăruse o dispută internă, în care membrii americani și britanici insistaseră asupra schimbării priorităților – departe de ideea monarhiei, atât de dragă lui Plantard, și mai aproape de obiective lumești, de principii politice și economice practice? Provocat să aducă și alte amănunte, Plantard a refuzat.

Dar Vaticanul? am întrebat noi, încercînd să obținem un indiciu care l-ar fi obligat pe Plantard să spună mai mult. Era prezentul papă un aliat sau un adversar al planurilor lor? Nu existau „papi buni” și „papi răi”, ne-a răspuns Plantard. Acesta – oricine ar fi fost acesta – era un obiectiv permanent al Vaticanului, pe care papii erau obligați să-l urmărească. În orice caz, a tras concluzia Plantard, se produsese o apropiere de Vatican. Roma dorea să coopereze. În schimb erau cerute unele concesii, dar acestea erau la nivel personal.

– Că a venit vorba, cartea noastră provocase valuri la Vatican, a adăugat Plantard – doar ca să ne informeze că știe și astfel de informații.⁶

CAPITOLUL 21

O viziune mai amplă

Comentariile lui Plantard fuseseră vagi, dar fusesem izbiți totuși de promptitudinea cu care discutase interesele politice ale Prioriei din Sion. În trecut, nu numai că refuzase să discute așa ceva. Chiar negase existența acestor obiective. De ce devenise acum atât de vorbăreț? Chiar căpătase încredere în noi sau altul era motivul?

Și mai ciudat era faptul că Plantard dezamorsase toate dovezile cu care dorisem să-l înfruntăm. Și nu numai asta. Nici măcar nu fusese surprins de dovezile noastre. Totul părea să trădeze faptul că fusese avertizat. Dar nimic nu putea să ne dovedească dacă era așa sau altfel, iar Kemp, atunci când i-am povestit, a fost la fel de uimit.

În orice caz, ne simțeam acum eliberați de promisiunea pe care i-o făcusem lui Plantard la începutul anului, de a nu-l contacta pe Gaylord Freeman decît după ce am fi avut acea întîlnire „față-n față“. Discuția, oricît de neconcludentă se dovedise, avusese loc. I-am scris așadar lui Gaylord Freeman făcînd referința și la întîlnirea sa cu Kemp și întrebîndu-l dacă dorește să ne confirme în scris poziția pe care o avusese în acel moment. Am primit un răspuns cam nepoliticos. În scrisoarea către noi, ca și în convorbirea cu Kemp, Freeman a negat apartenența sa la Prioria din Sion, a negat că l-ar cunoaște pe Plantard, a negat că ar fi fost implicat în evenimentele care ne duseseră la el. A recunoscut semnăturile ca „fiind luate“ din raportul anual din 1974 al First National Bank of Chicago. Și nu dorea să fie amintit în nici un fel în nici o carte. În scrisoarea sa, ca și în discuția cu Kemp, a părut neinteresat de

continuarea dezbaterii. Nu a mai existat nici o solicitare de informații despre modul în care fuseseră folosite numele și semnătura lui.

La trei săptămîni după întîlnirea noastră cu Plantard la Paris am primit un colet de la acesta. Era vorba de o scurtă scrisoare și copile a două scrisori adresate membrilor Prioriei din Sion. Prima scrisoare purta antetul care apăruse și pe „Avertisment“. Era datată 10 iulie 1984, Cahors – cu două luni și jumătate înainte de întîlnirea noastră din „La Tipia“.

În text, Plantard îi anunța pe membri că demisiona în mod oficial din rangul de mare maestru și se retrăgea din ordin. Fiind ales mare maestru la Blois, în 17 ianuarie 1981, spunea el, era nevoit „din motive de sănătate“ și „motive legate de familie“ să renunțe la drepturile sale și ale familiei în Prioria din Sion. Demisia devenea efectivă după șaizeci de zile „în conformitate cu regulile interne ale ordinului“. La baza paginii cita „decretul din 16 decembrie 1983“, prin care, se pare, fusese eliminat articolul XXII din statut. Toți membrii Prioriei erau acum „obligați să păstreze anonimatul“ și „să răspundă negativ“ la orice întrebare legată de implicarea lor în ordin. Urma apoi o declarație încifrată referitoare la efectul „recunoașterii documentelor doar după cod“ – deși nu era limpede dacă este vorba de un cifru sau de un cod de bună purtare.

Cea de-a doua scrisoare data din a doua zi, 11 iulie, tot din Cahors. De data aceasta, antetul era cel personal al lui Plantard, cu blazonul roșu-aprins, cu o floare de crin aurie într-un cerc și, alături, cuvintele „Et in Arcadia Ego...“ În textul care urma, adresat „fraților dragi“ din Priorie, Plantard repeta că tocmai demisionase din funcția de mare maestru după ce-și petrecuse ultimii patruzeci și unu de ani în cadrul ordinului – în care spunea că fusese primit în 10 iulie 1943, la recomandarea abatelui François Ducaud-Bourget. În ultimii trei ani și jumătate în care fusese mare maestru, explica el, își asumase un volum de muncă uriaș ca și numeroase călătorii, lucruri pe care starea lui de sănătate nu le mai permite.

Adăuga apoi că demisia fusese determinată și de alți factori. Demisionase, spunea, pentru că nu putea fi de acord cu „anumite manevre“ făcute de „frații noștri britanici și americani“ și pentru a-și asigura independența sa și a familiei sale. Și mai exista încă un motiv, declara el, care stătuse la baza deciziei sale de a demisiona – mai precis, publicarea „în presă, în cărți și în broșuri depuse la Biblioteca Națională“ a numeroase „documente false sau falsificate“

referitoare la el. Dădea ca exemple certificatul său de naștere, reproducerea unor documente ale Prioriei din Sion care purtau semnături mai vechi de zece ani și îl defăimau, ceea ce-l determinase să facă o plingere penală la Nanterre în 16 decembrie 1983. Încheia urîndu-le fraților săi cele mai bune gânduri „pentru victoria lor în instaurarea unei societăți mai bune“.

Ce să facem cu aceste două scrisori? La prima vedere, totul era limpede. Dar era ciudat cum acopereau ele foarte exact punctele discutate pe parcursul întâlnirii noastre de la care trecuseră trei săptămîni – moment în care, din cîte se putea înțelege, Plantard nu mai vorbise în calitate de mare maestru și nici măcar în calitate de membru al Prioriei din Sion. Era ca și cum scrisorile de demisie fuseseră scrise *după* întâlnire. Pe de altă parte, nu mai era nici o îndoială că plutise ceva în aer în ultimele șapte luni și jumătate. Apăruseră mai întîi referințe la dificultățile avute cu „ramura anglo-americană“. Apoi referințe la revocarea Articolului XXII din statut. Iar greutatea tot mai mare cu care îl contactasem pe Plantard primăvara și vara aceea, pentru a stabili o întâlnire, se poate să fi fost datorată revoluției din Priorie.

Scrisoarea lui Plantard care însoțea cele două demisii era, din acest punct de vedere, extrem de interesantă. Ne scrisese, spunea el, pentru a ne trimite cele două documente secrete prin care demisiona și pentru a ne confirma că *din martie 1984, refuzase în mod oficial toate întîlnirile sau interviurile legate cumva de Prioria din Sion*. Textul cu italice fusese subliniat în textul scrisorii lui Plantard. Era ca și cum scrisoarea reprezenta o declarație oficială, care să fie aprobată (sau dezaprobată) de ceilalți membri ai ordinului. Plantard dorea să facă limpede nu nouă, ci altora, că nu mai discutase nimic despre Prioria din Sion încă din luna martie. Cînd ne întîlnisem cu el în septembrie, cele șaizeci de zile necesare pentru ca demisia să devină efectivă se scurseseră. Cînd vorbise cu noi nu mai era nici mare maestru, nici membru al Prioriei, ci un cetățean oarecare. În timp ce discutam la masa din „La Tipia“, probabil că un alt mare maestru fusese deja ales sau măcar nominalizat.

Demisia lui Plantard a fost însoțită de un val de informații. Louis Vazart, căruia i-am telefonat cum am aflat vestea, era evident supărat. Nu a vrut să spună nimic mai mult decît că era puțin tulburat și că vor urma probabil schimbări importante, „nu toate de bun augur“. Marchizul de Chérisey a refuzat să răspundă la numeroasele

noastre scrisori și nu a fost de găsit la telefon. Plantard a devenit și el la fel de tăcut, cu excepția unei felicitări formale de Anul Nou.

Explicații contradictorii

Existau, din punctul nostru de vedere, cel puțin patru explicații posibile pentru demisia lui Plantard:

1. Urmărisem, pe bază de documente, din secolul al doisprezecelea pînă în secolul al șaisprezecelea, o Priorie din Sion istorică. După 1619 totuși, ordinul se dăduse la fund, uneori dispărînd cu totul. Poate că încetase să existe, iar Prioria din Sion, înregistrată în 1956, era mai degrabă o făcătură – un joc intelectual de un fel anume, pus la cale din motive necunoscute de Plantard și cîțiva prieteni apropiați, care au făcut uz de documente ale Prioriei originare. Oricare ar fi fost jocul și oricare i-ar fi fost obiectivele, durase cel puțin treizeci de ani, fără să fi încercat să capitalizeze cumva posibilitățile financiare generate. Dar (dacă acest scenariu este cel corect), cîndva, pe parcursul lui 1984, Plantard decisese că s-a ajuns prea departe – poate ca urmare a cercetărilor noastre, poate ca urmare a altceva. Numele asociate cu Guardian Assurance, poate chiar mai mult numele asociate cu First National Bank of Chicago, dăduseră idei unora și apăruse amenințarea unor repercusiuni legale datorate expunerii publice. Ca urmare, Plantard regizase un mic scenariu pentru a pune totul la rece. Susținînd că demisionase din Priorie, putea să afirme că nu mai știe absolut nimic despre activitățile acesteia. De fapt, după demisia lui Plantard, Prioria din Sion a încetat să mai existe.

2. Prioria din Sion există ca o organizație autentică, de bună credință, cu resurse nelimitate și o uriașă influență, dar Plantard s-a compromis. Poate că a încălcat regulile cînd ne-a trimis documentele semnate de Drick, Freeman și Abboud, divulgînd astfel ceva din bucătăria internă a ordinului ce nu avea voie să divulge. Poate că Chaumeil sau altcineva poseda materiale care, dacă ar fi fost publicate, s-ar fi dovedit stîmjenitoare în plan politic sau în alt mod. Poate că guvernul francez sau cine depusese banii în contul elvețian făcuse ca lucrurile să devină neplăcute. În orice caz, Plantard devenise o

amenințare sau o potențială amenințare la adresa ordinului, și-i slujea mai bine interesele retrăgându-se. Poate că fusese obligat să facă acest gest – fie de factori externi, cum ar fi uneltirile unui serviciu de informații, fie de facțiuni interne, precum „ramura anglo-americană“.

3. Scrisorile de demisie trebuiau luate în considerație ca atare, fără să li se dea altă semnificație. Din motivele precizate în cele două scrisori, Plantard decisese de unul singur să demisioneze. Frații săi erau surprinși, așa cum era și Louis Vazart, așa cum eram și noi, iar un nou mare maestru urma să fie ales, dacă nu cumva fusese deja ales.

4. Poate că Prioria din Sion înregistrată în 1956 fusese inventată de Plantard. Poate că era o influență societate secretă internațională. Poate că era ceva între acestea două. Oricum ar fi fost, Plantard părea grăbit să se pună la adăpost de curioși, inclusiv de noi înșine. Ca urmare, transformase totul într-o ghicitoare. În ciuda pretenției sale demisii, Prioria continua să funcționeze ca și mai înainte, iar Plantard – ca membru activ sau chiar mare maestru – putea să nege că ar ști ceva despre activitățile sale. În decembrie 1983 anulase Articolul XXII din statut. Ba chiar inversase cu totul prevederile Articolului XXII, ordonând membrilor Prioriei să nege și să respingă afilierea lor. Trimițând o scrisoare ostentativă de demisie, nu făcea decât să respecte propriul său ucaz. Dacă acesta era adevărul, aparenta lui demisie era doar o perdea de fum.

Erau, așa cum am văzut, patru posibilități. Mai erau posibile și diverse variațiuni sau combinații ale acestora. Părea să fi existat într-adevăr o presiune din interiorul ordinului asupra lui Plantard – poate din partea „ramurii anglo-americane“. Părea să fi existat și o presiune externă, sub forma unor intervenții externe neidentificate. Se putea ca totul să fie și o dezinformare intenționată. Unele lucruri fuseseră făcute publice chiar de Plantard însuși, dar altele izvorau din alte surse. Inițial considerasem că doar noi sîntem ținta dezinformării, dar, de fapt, Plantard fusese și el o țintă.

Cîntărind situația, a apărut și o altă posibilă explicație pentru demisia lui Plantard și, chiar dacă puteam să punem ceva carne pe ea, se dovedea a fi varianta cea mai explozivă și mai plină de semnificație. La o săptămînă după coletul de la Plantard, am primit un alt manifest anonim – sau, mai degrabă, pseudoanonim. Era semnat pur și simplu „Cornelius“. Și, la fel precum în cazul primului manifest, părea a fi tot anunțul apariției unei cărți semnată de „Cornelius“ și

intitulată *The Scandals of the Prieuré de Sion* (*Scandalurile Prioriei din Sion*). Din nefericire, nu putem cita din acest manifest. În actuala stare de lucruri, este un document incendiar. Fără ca vreuna dintre acuzații să fie demonstrată și argumentată, conținea cel puțin șase calomnii la adresa unor personalități publice de talie internațională. Putem totuși să facem un rezumat al principalelor puncte.

1. Fostul bancher Michele Sindona executa o pedeapsă cu închisoarea în Italia pentru fraude și alte acuzații de complicitate în asasinarea procurorului italian Giorgio Ambrosoli. (Sindona a murit în martie 1986, după ce a băut o ceașcă de cafea otrăvită.) După „Cornelius“, moartea lui Sindona fusese ordonată de un proeminent om politic italian, încă activ în politica țării sale. Persoana în cauză, susține „Cornelius“, este și membru de rang înalt în cadrul Prioriei din Sion, jucând un rol important în alegerea lui Pierre Plantard ca mare maestru. Printr-o aluzie, moartea este legată de scandalul în care a fost implicată Banco Ambrosiano, fosta bancă a Vaticanului, și de afacerea care a culminat cu misterioasa moarte a bancherului italian Roberto Calvi, găsit spânzurat sub Blackfriars Bridge în Londra, în 1982.

2. Michele Sindona însuși era implicat de „Cornelius“ în anumite tranzacții financiare dubioase care aveau legătură, direct sau indirect, cu Prioria din Sion. La fel se întâmpla și cu alți bancheri din Statele Unite.

3. În mai 1974, cardinalul Jean Danielou, la acea vreme purtător de cuvânt al Vaticanului pe tema celibatului clericilor, a fost descoperit mort în circumstanțe care au dat naștere la bîrfe răutăcioase și zvonuri. Era implicat și un stripper. Ca și o substanțială sumă de bani.¹ În tinerețe, cardinalul Danielou se aflase în apropierea lui Cocteau și se știe în cercurile culturale franceze că el este autorul traducerii în latină a *Oedipus rex* de Cocteau. Din pricina legăturii cu Cocteau, este posibil ca el să fi intrat în legătură și cu Pierre Plantard de Saint-Clair. După „Cornelius“, cardinalul Danielou fusese implicat în tranzacții secrete cu Prioria din Sion. Era acuzat și de a fi jucat un rol major în mașinațiunile lui Michele Sindona și ale altor bancheri. Iar moartea lui – pusă, oficial, pe seama unui atac de cord – era considerată de „Cornelius“ ca fiind mai mult decît întîmplătoare.

4. Mai departe, „Cornelius“ acuza Prioria din Sion de a fi în strînsă legătură cu Mafia italiană și cu loja masonică italiană cunoscută sub numele P2, care a provocat o adevărată senzație cînd, în

1981, i s-au descoperit și au fost făcute publice existența, activitățile și lista membrilor. Mai erau menționate în mod special asasinarea unui general italian – generalul Dalla Chiesa – de către Mafia și alte două scandaluri financiare din Italia.

5. În 19 ianuarie 1981 – la două zile după ce Pierre Plantard de Saint-Clair fusese ales ca mare maestru al Prioriei din Sion – un membru de rang înalt al ordinului este acuzat de „Cornelius“ că s-a întâlnit cu Licio Gelli, marele maestru al P2. Se spune că întâlnirea avusese loc în braseria „La Tipia“, din strada Roma, în Paris.

Trebuie să menționăm că, în ciuda unor cercetări susținute, nici una dintre acuzațiile lui „Cornelius“ nu s-a dovedit a fi fundamentată, manifestul său putînd fi privit doar ca o calomnie extremă și, așa cum am spus, putînd avea consecințe legale. Din cîte știm, a fost larg răspîndit. Acuzațiile sînt, fără nici o îndoială, cercetate de jurnaliști – sau au fost cercetate și respinse ca nefondate. Dar dacă oricare dintre acuzațiile lui „Cornelius“ se dovedește că are un sîmbure de adevăr, se deschide o adevărată cutie a Pandorei. În orice caz, numai ca urmare a acestui manifest, „Cornelius“ reușise să minjească Prioria din Sion cu lucruri precum Mafia și P2. Chiar dacă rămînea totul numai în mintea oamenilor, situa activitatea Prioriei din Sion în lumea întunecată a Europei – acolo unde Mafia se suprapune cu societățile secrete și serviciile de informații, unde marile afaceri își dau mîna cu Vaticanul, unde imense sume de bani sînt dirijate în scopuri clandestine, unde linia de demarcație între politică, religie, spionaj, înalta finanță și crima organizată este tot mai tulbure.

Și numai acest lucru singur l-ar fi putut obliga pe Plantard să demisioneze sau să se dea la fund și ar fi determinat Prioria din Sion să intre în clandestinitate.

Prioria dispare

După demisia lui Plantard, izvoarele cu informații despre Prioria din Sion au secat brusc. Plantard însuși a devenit mai ascuns ca oricînd și a devenit tot mai greu să dăm de el, fie și numai la telefon. Louis Vazart a devenit și mai reticent decît înainte, în timp ce alte persoane au dispărut cu totul. Iar în iulie 1985, ca toți ceilalți care îl

cunoșteau, am aflat cu tristețe de moartea lui Philippe, marchiz de Chérissey. Oricare ar fi fost adevărul despre Prioria din Sion și indiferent care ar fi fost rolul marchizului de Chérissey, fusese fără nici o îndoială cel mai sociabil, cel mai imaginativ, cel mai original și poate cel mai strălucitor individ întâlnit pe parcursul cercetărilor noastre. Fusese, de asemenea, un prozator cu har care, în plan literar, ar fi meritat o mai mare recunoaștere decît aceea de care beneficiase.

După demisia lui Plantard, Prioria din Sion a devenit practic invizibilă. Începînd din 1956, fusese mai mult sau mai puțin accesibilă celor suficient de insistenți în căutarea ei. După 1979, avusesem o legătură directă cu marele maestru și pentru o perioadă, după publicarea cărții precedente, Prioria părea să-și fi asumat un rol public. Pe urmă, aproape brusc, trecuse iar în umbră, trăsese vâlul peste activitățile sale și nu mai lăsa nici o urmă. Oricare ar fi fost obiectivele și prioritățile „ramurii anglo-americane” a ordinului, ca și toate celelalte interese externe implicate, ele păreau a-l fi compromis, dacă nu chiar și eliminat, pe Plantard – și, în timpul acestui proces, chiar Prioria însăși.

Dar cercetările noastre ne conduseseră într-o altă direcție, oarecum paralelă cu aceea indicată de „Cornelius”. Nu dăm crezare acuzațiilor care leagă Prioria de Mafie și P2. Nu există nici o dovadă în susținerea acestei acuzații. Nici nu putem spune dacă astfel de organizații, chiar dacă erau implicate, se aflau de partea Prioriei sau îi erau adversare. Manifestul lui „Cornelius” – a cărui carte nu a mai apărut pînă la urmă – putea să fie o încercare de a discredita Prioria mai degrabă printr-o poveste în întregime fictivă decît prin dezvăluirea unor secrete ale sale.

În același timp, este clar că Prioria din Sion are scopurile ei și chiar își *desfășoară* activitatea într-un spațiu obscur – un spațiu în care partidele creștin-democrate din Europa, diversele mișcări dedicate unificării Europei, clicile monarhice, ordinele neocavaleresti, sectele francmasonice, CIA, Cavalerii de Malta și Vaticanul se află toate la un loc, se implică temporar pînă la îndeplinirea unui scop anume, apoi se retrag iar pentru o vreme. Întrebarea fundamentală era unde se află exact locul Prioriei în rețeaua vagă a acestor organizații. Era una dintre numeroasele mici organizații manipulate de puternice forțe din umbră? Se pusese ea de bunăvoie în serviciul acestor forțe, împărțea cu acestea același sistem de valori sau făcuse alianțe ocazionale? Sau chiar era una dintre forțele care trag sforile?

Rezistența, spiritul cavaleresc și Statele Unite ale Europei

În cercetările noastre anterioare, ne-am străduit să urmărim și astfel să demonstrăm existența Prioriei din Sion de-a lungul ultimelor secole. Cu alte cuvinte, am încercat să verificăm exactitatea sau, cel puțin, credibilitatea argumentelor prin care ordinul contemporan își pretinde originea. În mod surprinzător am reușit, scepticismul inițial fiind imediat spulberat.

Prioria însăși susținea că a luat ființă ca Ordinul de Sion în anul 1090 – sau, conform altor declarații, în 1099. Noi am putut stabili, pe baza unor documente de prim rang, că a existat într-adevăr o mănăstire pe Muntele Sion din Ierusalim, fondată în 1099 și încredințată unui ordin „religieux”¹ vremelnic, dar distinct. Din 19 iulie 1116, denumirea Ordinul de Sion apare în bule și documente oficiale.² Astfel, am descoperit o cartă datată 1152, purtând sigiliul regelui Ludovic al VII-lea al Franței, prin care i se conferă ordinului dreptul de a-și stabili cea mai importantă reședință din Europa, la Orléans.³ Un alt document, o bulă datată 1178 și semnată de papa Alexandru al III-lea, confirmă deținerea unor vaste domenii de către ordin, nu numai în Țara Sfântă, dar și în Franța, Spania și de-a lungul peninsulei italiice – în Sicilia, în Napoli, în Calabria, în Lombardia.⁴ Am mai aflat că, pînă la cel de-al Doilea Război Mondial, în Arhivele Municipale din Orléans au existat douăzeci de

documente cu referiri directe la Ordinul de Sion; dar șaptesprezece dintre ele s-au pierdut în urma unui raid aerian.

Am atestat astfel argumentele Prioriei din zilele noastre, în ceea ce privește originile și chiar primul secol de existență. Deopotrivă, am putut confirma și celelalte declarații referitoare la istoria ulterioară a ordinului. În afară de date certe și de liste cu domeniile deținute, am mai probat și asocierea dintre Priorie și o rețea bine interconectată de familii nobile, toate cu descendență din dinastia merovingiană, care a condus Franța între secolele al cincisprezecelea și al optsprezecelea. Astfel, doar ca exemplu: familia provenită dintr-un oarecare cavaler, Jean de Gisors, a avut o activitate remarcabilă în cadrul ordinului – și s-a dovedit că este înrudită cu familia lui Hugues de Payen, primul mare maestru al Ordinului Cavalerilor Templieri. Într-un mod asemănător, de o importanță comparabilă în istoria ordinului este familia Saint-Clair, din care se trage actualul purtător de cuvânt al Prioriei, Pierre Plantard de Saint-Clair, mare maestru între 1981 și 1984. Desigur, rezultatele cercetărilor noastre stabilesc cu certitudine un adevăr care este doar vag sugerat în afirmațiile reprezentanților de astăzi ai ordinului – și anume că Prioria din Sion a fost, de-a lungul istoriei sale, în mare parte doar o afacere de familie, o organizație centrată pe reprezentanții anumitor case regale și familii aristocrate.

Prioria este citată în documente provenind din secolul al doisprezecelea și pînă pe la începutul secolului al șaptesprezecelea. Apoi, într-un document din 1619 se spune că ordinul a căzut în dizgrația regelui Ludovic al XIII-lea, care le-a retras dreptul de reședință în Orléans, favorizîndu-i astfel pe iezuiți.⁵ După acest eveniment, Prioria din Sion dispare, cel puțin sub acest nume, de pe scena istoriei pînă în anul 1956, cînd reapare în *Monitorul oficial* din Franța. Cu toate acestea, reprezentanții contemporani ai ordinului insistă să menționeze unele activități și acțiuni desfășurate între 1619 și mijlocul secolului douăzeci, cu ocazia unor evenimente istorice incontestabile unde existau interese financiare de netăgăduit. Cînd am studiat evenimentele în discuție, am avut surpriza să găsesc dovezi clare, sigure, care atestă implicarea coerentă a unor grupuri organizate acționînd împreună din culise, uneori chiar folosindu-se de alte instituții drept fațadă. Aceste grupuri nu sînt numite în clar, dar toate indiciile ne trimit către Prioria din Sion. În plus, dovezile ne indică aceeași rețea bine interconectată de familii nobile, care se

pretind descendente ale dinastiei merovingiene. Indiferent dacă vorbim despre intrigile și războaiele religioase din secolul al șaisprezecelea, despre Fronda din secolul al șaptesprezecelea sau despre conspirațiile masonice din secolul al optsprezecelea, au fost implicate generații succesive ale exact acelorași familii, acționând consecvent după același tipar.

Astfel am putut stabili o conexiune directă între Prioria din Sion de astăzi și ordinul care fusese evacuat din Orléans în 1619. E clar că, în intervalul de trei sute treizeci și ceva de ani, Prioria a supraviețuit și a continuat să funcționeze, chiar dacă în spatele unor diverse fațade sau prin intermediul altor organizații. Am putut face legături, de exemplu, cu Compagnie du Saint-Sacrement în Franța secolului al șaptesprezecelea, cu un conclav de clerici heterodocși, dacă nu chiar de-a dreptul eretici, din Saint-Sulpice în Paris, cu misterioșii rozicrucieni din Germania începutului de secol al șaptesprezecelea, cu diverse rituri francmasonice din secolul al optsprezecelea, cu conspirațiile politice și societățile secrete ezoterice din secolul al nouăsprezecelea. Prin astfel de organizații și prin asocierea acelorași familii s-a asigurat continuitatea ordinului din 1619 și până în zilele noastre.

Dar în prezent? Când l-am întâlnit prima oară, în 1979, domnul Plantard și-a precizat ferm poziția. Era deja pregătit, zicea el, să discute istoria ordinului. În realitate, era dispus să ofere doar aluzii voalate despre viitor și în nici un caz să facă vreo referire la prezent. Cu certitudine că în anii 1983 și 1984 și-a schimbat ușor poziția – oferindu-ne înscrisuri legalizate care, chipurile, aduceau pergamentele lui Saunière în Anglia și un „Avertisment“ având semnăturile domnilor Drick, Freeman și Abboud. Aceste documente ne-au condus la consiliul director al vechii Guardian Assurance Company și la First National Bank of Chicago. Dar nimic stabilit clar, nimic dovedit categoric. Ne-am trezit pur și simplu într-o ceață amăgitoare, iar cercetările noastre mai mult au ridicat alte întrebări decât să răspundă la cele inițiale. Căutând să aflăm cât mai multe despre Prioria din zilele noastre, ne trezeam câteodată în mijlocul unui adevărat miraj. Cu cât te apropiai mai mult, cu atât imaginea se îndepărta, se volatiliza, rămânând permanent intangibilă, ca să se materializeze apoi din nou la distanța de câțiva pași. Aveam dovezi, dar, la examinare, acestea ori deveneau puncte de

plecare pentru alte mistificări, ori ne abateau din drum, cum se întâmplă cu o rază de lumină cînd întilnește o prismă optică.

Nu doar noi aveam impresia aceasta. La mai puțin de un an de la demisia lui Plantard, am apelat la serviciile full-time ale unui cercetător profesionist. Doamna respectivă avea o experiență de peste treizeci și cinci de ani în cadrul proiectelor unor autori prestigioși. Împreună cu soțul ei, fost militar și luptător în Rezistență, avea numeroase legături bine plasate, dar și acces în sfere din care noi, ca străini, eram excluși. Oricum, se descurca mult mai bine decît noi cu birocrăția franceză, indiferent dacă aceasta se manifesta la biblioteci, la arhive sau în birourile guvernamentale. În plus, locuind în Franța, îi era mai la îndemînă decît ne era nouă să petreacă săptămîni întregi într-o locație, urmărind toate ițele încurcate ca într-un labirint. Dacă un anumit birou era închis sau o persoană lipsea la un moment dat, doamnei îi era simplu să revină a doua zi sau în săptămîna următoare, dacă mai era necesar.

Respectiva doamnă ne-a procurat o cantitate apreciabilă de informații deosebit de valoroase. A recuperat chiar unele fragmente de mare importanță din locuri unde ar fi fost foarte improbabil ca noi să reușim singuri, conducîndu-și cercetările cu o tenacitate uluitoare, de invidiat. Nu s-a lăsat impresionată, intimidată sau împiedicată în ceea ce avea de făcut, nici de izbucniri, nici de răspunsuri echivoce sau evazive. Mai tîrziu ne-a mărturisit că niciodată în întreaga sa experiență n-a mai întilnit atîtea uși închise, fundături, refuzuri ipocrite și contradicții misterioase. Aproape de fiecare dată cînd intervieuva pe cineva în numele nostru și ajungea în anumite zone relevante, amabilitatea și promptitudinea inițiale se transformau dintr-o dată în reticență, în secretomanie și, uneori, chiar în ostilitate. I-am întrebat pe ambii soți la ce concluzie au ajuns după încheierea tuturor investigațiilor. Răspunsul primit a fost categoric. Fără nici o îndoială, au răspuns ei, avem de-a face cu ceva foarte bine camuflat.

Jurnalul *Vaincre*

Cu toate acestea, s-a dovedit că este posibil să scoți la lumină cel puțin cîteva informații, nu numai de la Prioria din Sion însăși, dar și din surse independente. În ciuda caracterului cel puțin evaziv

al mărturisirilor domnului Plantard, în ciuda dezinformărilor și a reticenței oficiale, am putut afla câte ceva despre ordin și despre fostul său mare maestru. Datele obținute ne-au permis să monitorizăm o parte din activitatea acestora de la al Doilea Război Mondial încoace.

La puțină vreme de la prima noastră întâlnire, Plantard ne-a trimis o măturie datată 11 mai 1955 și scrisă la Paris de un oarecare Poirier Murat, care se autointitulează Cavaler al Legiunii de Onoare, deținător al Medaliei Militare (a Crucii de Război) și fost ofițer în Mișcarea Franceză de Rezistență. Conform declarației semnatarului, acesta îl cunoștea pe Plantard din anul 1941, iar între 1941 și 1943 Plantard a editat un jurnal al Rezistenței, intitulat *Vaincre*. Mai departe, în depoziție se declară și faptul că Plantard a fost ridicat de către Gestapo și ținut în custodia închisorii Fresnes din octombrie 1943 până în februarie 1944.

Am încercat să verificăm veridicitatea declarațiilor lui Poirier Murat. În acest scop, am scris la Ministerul Francez al Apărării, de unde am primit răspuns că ei nu dețin arhive relevante pentru cazul cercetat de noi și că ar trebui să-l contactăm pe directorul general al Arhivelor Franceze. La rîndul lor, aceștia au transmis scrisoarea noastră la prefectura poliției pariziene, care ne-a recomandat să scriem direct la închisoarea Fresnes. Răspunsul sosit de la Fresnes în urma solicitării noastre a fost autoritar, doreau să știe *de ce* sîntem interesați de acest subiect și ni se cereau detalii suplimentare despre cercetarea întreprinsă de noi. Le-am răspuns, incluzînd detalii relevante și chiar fotocopii ale documentelor, inclusiv mărturia lui Poirier Murat. N-am mai primit nici un răspuns.

Acesta a fost stilul „cooperant” al autorităților, des întâlnit în cursul cercetării noastre, dar și contextul în care cercetătoarea noastră locală a dovedit că se poate descurca. În urma insistențelor sale, în cele din urmă a primit un răspuns de la Fresnes. Dar nu era prea lămuritor: „... din cercetarea registrelor noastre nu a rezultat nici o dovadă a trecerii domnului Plantard prin închisoarea Fresnes între octombrie 1943 și februarie 1944”. Oare mințise Poirier Murat – acest Cavaler al Legiunii de Onoare, deținător al Medaliei Militare și fost ofițer în Mișcarea Franceză de Rezistență – în mărturia sa? Dacă da, de ce ar fi făcut-o? Dacă nu, de ce nu am găsit nici o urmă a trecerii lui Plantard prin închisoarea Fresnes? Au fost oare șterse

înregistrările? Sau, din motive necunoscute, aceste înregistrări nici nu au existat vreodată?

În schimb, încercările noastre de a porni pe urmele periodicului *Vaincre*, „jurnalul Rezistenței“, asociat – după cum am văzut mai sus – tot cu numele lui Plantard, s-au dovedit oarecum încununată de succes. Am găsit șase ediții *Vaincre*⁶ și se pare că acestea sînt toate, că nu au mai fost publicate și altele. Contrar tuturor așteptărilor noastre, nu avem de-a face cu manifeste tipărite clandestin, pe fugă. Nici vorbă de așa ceva. Au fost tipărite pe hirtie de cea mai bună calitate, greu de obținut în Franța pe vremea aceea, și includeau ilustrații și fotografii. În primul număr exista mențiunea că a fost tipărit de către firma lui Poirier Murat în 1 379 de exemplare. Pînă la numărul al șaselea, tirajul declarat ajunsese la 4 500 de exemplare. Una peste alta, *Vaincre* a fost o publicație care nu putea să apară fără măcar cunoștința, dacă nu și acordul autorităților. De asemenea, în spatele acestei întreprinderi trebuie să fi existat o finanțare consistentă.

Doar din cele șase exemplare pe care am reușit să le obținem este dificil să consideri *Vaincre* ca fiind un adevărat „jurnal al Rezistenței“. Articolele, toate semnate, unele dintre ele chiar de către nume binecunoscute, sînt un amestec de ezoterism, misticism și pură fantazie. De exemplu, se vorbește mult despre Atlantida. Se amintește cu prețiozitate de înțelepciunea celtică, în contextul temelor și al imaginilor mitice prin care aceasta a supraviețuit. De asemenea, cîteva elemente de teozofie neozoroastriană, cu inițiați tibetani și orașe ascunse din Himalaya. Oricum, *Vaincre* se declara a fi organul de presă al unei organizații, sau ordin, numit Alpha Galates.

Sub ocupația germană și în timpul regimului de la Vichy, funcționarea societăților secrete, inclusiv a francmasoneriei, fusese strict interzisă și apartenența la orice tip de organizație de acest fel era pedepsită cu severitate. În consecință, membrii Alpha Galates nu au descris-o niciodată ca fiind o societate secretă – deși este evident că exact așa ceva era. Au preferat s-o prezinte, în mod explicit, drept un ordin cavaleresc sau unul neocavaleresc. Principiile cavaleriești erau repetate în mod ostentativ și, în majoritatea articolelor din *Vaincre*, apăreau teme cavaleriești, se făceau referiri la Franța ca fiind sursa supremă de cavaleri, dar și la importanța cavalerismului în lumea modernă. După *Vaincre* și Alpha Galates, cavalerismul era instrumentul reînnoirii Franței: „... cavalerismul este

indispensabil în acest context, pentru că țara noastră poate renaște exclusiv prin cavalerii ei”.⁷

Cînd a apărut la începutul Evului Mediu întunecat, instituția cavaleriei se sprijinea exclusiv pe baze spirituale. Toate titlurile nobiliare convenționale – baron, conte, marchiz, duce – dovedeau un statut social și politic, deținerea de proprietăți, apartenența la un arbore genealogic. În schimb, cavalerul își câștiga pîntenii și spada prin virtute – iar uneori prin virtuozitate – și puritate morală. Ulterior, conceptul de cavalerism s-a demonetizat treptat, obținerea titlului fiind posibilă chiar și pentru servicii minore – lustruirea imaginii publice a unui prim-ministru, de pildă. Atît *Vaincre*, cît și Alpha Galates au insistat însă pentru păstrarea sensului original, tradițional, al cavalerilor: „Adevăratul cavaler nu poate trăi fără un ideal spiritual, care este izvorul său de forță morală, intelectuală și spirituală, pentru generațiile următoare”.⁸

Conform *Vaincre*, Alpha Galates a fost înregistrată în *Monitorul oficial* francez pe 27 decembrie 1937. În urma verificării tuturor edițiilor din *Monitorul oficial* apărute între iunie 1937 și aprilie 1938, nu a fost găsită nici o astfel de înregistrare. Cînd am scris Ministerului Apărării în acest sens, răspunsul a fost sec: „Nu am auzit niciodată de *Vaincre* sau de Alpha Galates și nu avem nici o înregistrare a acestor nume”. Prefectura poliției franceze a negat, de asemenea, deținerea oricăror informații, deși noi aflasem deja că serviciul francez omolog al Special Branch of Scotland Yard – secția specială a poliției metropolitane din Londra – chiar are un dosar despre Alpha Galates și liderii săi. Oricum, în ciuda tuturor dezmințirilor oficiale, este indiscutabil faptul că jurnalul *Vaincre* a existat, la fel autorii, abonații și finanțatorii lui, mulți fiind chiar membri ai ordinului Alpha Galates.

Unul dintre ei este Robert Amadou, astăzi scriitor renumit prin volumele sale cu subiecte ezoterice și masonice, membru al Ordinului Martinist și înalt oficial al Marii Loji Elvețiene Alpina.⁹ Un alt exemplu marcant este profesorul Louis Le Fur, binecunoscut publicist de dreapta înainte de război. Ulterior, el a fost evident discreditat pentru că a sprijinit regimul de la Vichy. În timpul ocupației naziste, avusese totuși reputația unui fin gînditor și comentator cultural, obținînd astfel numirea, de către Pétain, într-un important post educațional.¹⁰ În acel moment, Louis Le Fur era un nume care deschidea orice ușa. El nu s-ar fi asociat în mod direct, public, cu

jurnalul *Vaincre*, dacă nu l-ar fi considerat drept o inițiativă serioasă și lăudabilă. Într-unul dintre articolele sale, Le Fur se declară ca fiind membru al Alpha Galates de opt ani. Printre alți membri ai ordinului, el îi numește pe Jean Mermoz, aviator celebru, mort înainte de război, și pe Gabriel Trarieux d'Egmont, scriitor ezoteric și poet mistic ale cărui lucrări încă inspiră respect.

După *Vaincre*, membrii Alpha Galates aparțineau uneia dintre cele două grupări principale: Legiunea sau Falanga. Rolul Legiunii nu este specificat. Rolul Falangei era acela de a întreprinde studii și cercetări filozofice, dar și de instruire a viitorilor Cavaleri. Ca o curiozitate, conform statutelor din 1956, arhivate la Prefectura Franceză de Poliție din Annemasse, Prioria din Sion era compusă din aceleași două mari grupări: Legiunea și Falanga.

Într-o oarecare măsură și datorită acestor asemănări, inițial am considerat Alpha Galates ca fiind o altă fațadă a Prioriei din Sion. Deși aparent nu era. Plantard ne declarase că el personal nu a intrat în Priorie înainte de 10 iulie 1943. În scrisoarea care-i însoțește demisia a repetat această afirmație și a menționat că fusese introdus în Priorie de către abatele François Ducaud-Bourget. Pe de altă parte însă, asocierea numelui său cu jurnalul *Vaincre* și cu ordinul Alpha Galates datează cu cel puțin un an înainte. Din această scurtă cronologie pare să rezulte că Alpha Galates și Prioria din Sion erau două entități distincte – doar dacă, bineînțeles, prima nu era subordonată celei de-a doua, sau poate un serviciu de recrutare al acesteia. În orice caz, dacă ne putem încrede în spusele lui Plantard, Prioriei pare să îi fi convenit de minune acțiunile ordinului Alpha Galates. Chiar și orientările celor două ordine par, în multe privințe, să fie similare, dacă nu chiar identice. Această afirmație este susținută mai ales de importanța acordată cavaleriei. În plus, anumiți semnatari ai articolelor din *Vaincre* apar ulterior în diverse publicații asociate cu Prioria.

Chiar primul număr din *Vaincre* conține numele editorului și directorului, „Pierre de France“, și fotografia acestuia. Nu există nici un dubiu asupra faptului că în acea imagine este chiar tânărul domn Plantard, probabil în vîrstă de douăzeci și doi de ani la acea dată. Conform *Vaincre*, pe 21 septembrie, Pierre de France obține titlul de mare maestru al Alpha Galates. Pe 21 decembrie 1942, în cel de-al patrulea număr al *Vaincre*, Pierre de France apare sub

numele de Pierre de France-Plantard. Adresa lui – 10 rue Lebou-teux, Paris 17 – apare ca fiind sediul central al Alpha Galates.

În ciuda caracterului sau aparent mitic și strict cavaleresc, nu se poate spune despre *Vaincre* că a fost o publicație complet apolitică. După cum ne sugerează și implicarea profesorului Louis Le Fur, jurnalul era în mod explicit pro-Vichy, iar din cînd în cînd publica articole debordînd de simpatie la adresa lui Pétain. Primul număr conține un imn dedicat lui Pétain, iar Alpha Galates este descris ca fiind „un mare ordin cavaleresc“, „în serviciul Țării Mamă“ și „avînd un Mareșal“. De asemenea, în paginile jurnalului apar ocazional declarații antisemite foarte dure, de fapt ecouri ale elucubrațiilor și mai violente ale propagandei naziste. „Pentru a putea readuce țara la statutul inițial... este necesar să eradicăm... dogmele false... și principiile corupte ale fostei masonerii evreiești democratice.“¹¹

Pe de altă parte, trebuie să ne reamintim perioada și circumstanțele în care a fost scris și publicat jurnalul *Vaincre*. Cea mai mare parte din teritoriul Franței se afla sub ocupația trupelor germane, Gestapo-ul era pretutindeni și este puțin probabil să fi putut ieși ceva de sub tipar fără știrea autorităților germane sau a delatorilor francezi. Ar fi fost imposibil chiar și pentru Plantard să publice un jurnal de calitate precum *Vaincre* și apoi să-l sprijine pe de Gaulle. Tot ce apărea în paginile jurnalului trebuia cîntărit cu luare-aminte, deoarece era de așteptat să fie citit și de ochi germani. Pentru a putea scoate revista în continuare, editorii au fost nevoiți să facă unele declarații lingușitoare la adresa ocupanților și totodată să nu devieze prea mult de la linia oficial acceptată. Atunci cînd l-am confruntat cu declarații potențial compromițătoare publicate în *Vaincre*, stînjenit pe bună dreptate, Plantard s-a prevalat de acest aspect, al supraviețuirii jurnalului. El a mai subliniat faptul că, pe lîngă orientarea evidentă pro-Vichy și pro-Pétain, *Vaincre* conținea mesaje și instrucțiuni codificate care puteau fi descifrate numai de către cei din Rezistență.

Indiferent dacă acestea sînt sau nu reale, este încă dificil să descriem *Vaincre* ca fiind un adevărat „jurnal al Rezistenței“. Dar este la fel de dificil și să-l judecăm superficial, considerîndu-l doar o publicație ezoterică aiuristică cu certe simpatii pro-Vichy și pro-Pétain. Deși conservator convins, atît politic, cît și religios, abatele François Ducaud-Bourget a jucat un rol cu adevărat activ în Rezistența Franceză, primind chiar și o medalie în acest sens. Dacă

el l-a sponsorizat și recomandat inițial pe Plantard, introducându-l în Prioria din Sion, este greu de crezut că Plantard, Alpha Galates și *Vaincre* erau chiar atît de înclinați să colaboreze cu ocupanții germani după cum lăsau să se înțeleagă. În plus, *Vaincre* era tipărit de către firma lui Poirier Murat, cavaler în Legiunea de Onoare, deținător al Medaliei Militare și fost ofițer în Rezistența Franceză. Murat nu este genul de om care și-ar fi pus semnătura pe un jurnal de genul a ceea ce părea a fi *Vaincre*, doar dacă acesta nu funcționa și pe un alt plan, servind pe ascuns Rezistența. Un ultim argument aici, așa după cum vom vedea puțin mai tîrziu, este asocierea ulterioară a lui Plantard cu Charles de Gaulle. Ostilitatea de neclintit a lui de Gaulle față de foștii colaboraționiști este binecunoscută acum. Dacă Plantard chiar ar fi fost unul dintre ei, este sigur că nu s-ar fi bucurat de încrederea lui de Gaulle și de o relație specială cu acesta.

Avem încă o dovadă care cîntărește greu în favoarea onestității lui Plantard, dar și a credibilității ordinului Alpha Galates și a jurnalului *Vaincre*. Dintre gazetele abjecte care au apărut în timpul războiului în Franța ocupată, amintim aici doar pe *Au pilori*, pompos autointitulată magazin satiric. Această publicație era fâțiș pro-nazistă, iar conținutul era evident antisemit și antimasonic. „Sportul“ lor preferat era vînătoarea de evrei și de francmasoni, le publica numele și chiar adresele în paginile revistei pentru a da o mînă de ajutor Gestapo-ului și pentru a intra în grațiile acestuia. Astfel, nici unul dintre cei atacați de către *Au pilori* nu putea fi chiar „în întregime rău“. Pe 19 noiembrie 1942, *Au pilori* a publicat o satiră deosebit de acidă și evident rătăcioasă despre Plantard, Alpha Galates și *Vaincre*, dar fără a aduce acuzații precise, singura țintă fiind ridiculizarea celor trei: omul, ordinul și jurnalul. În articol este dezvăluit domiciliul lui Plantard, încurajînd astfel actele de hărțuire sau chiar de vandalism și expunîndu-l „vizitelor“ Gestapo-ului.

Al treilea număr din *Vaincre* este în întregime dedicat apărării împotriva atacului dezlănțuit în *Au pilori*. Un membru al Alpha Galates tocmai fusese exclus din ordin și se presupune că el ar fi fost „furnizorul“ de informații pentru *Au pilori*. Pentru a neutraliza atacul furibund din *Au Pilori*, în *Vaincre* au reapărut imediat obiectivele Alpha Galates, astfel:

1. unitatea Franței în interiorul granițelor și dispariția liniei de demarcație dintre zonele ocupate de germani și cele controlate de regimul de la Vichy;

2. mobilizarea tuturor resurselor și a întregii energii franceze pentru apărarea națiunii, precum și un apel către generația tânără pentru a se înrola benevol;

3. crearea unei „noi ordini occidentale“, a unei „noi și tinere cavalerii europene“, în care cuvântul cheie să fie „solidaritate“. În cadrul fiecărei țări europene, această organizație, Solidaritatea, va reprezenta un prim pas spre „Statele Unite Occidentale“.¹²

Judecând la rece, contraatacul din *Vaincre* nu este nici convingător și nici victorios. De fapt, după încă trei numere, *Vaincre* și-a încetat apariția, după toate aparențele, cedind unor presiuni uriașe. Odată cu dispariția jurnalului *Vaincre*, cariera domnului Plantard pare să fi alunecat într-un con de umbră. Dar multe dintre subiectele tratate de *Vaincre* vor apărea mai târziu, nu numai sub auspiciile Prioriei din Sion, dar și sub patronajul altor organizații.

Pentru scopurile noastre, cea mai importantă dintre aceste teme editoriale este aceea a Statelor Unite ale Europei. După cum am mai arătat, *Vaincre*, în tentativa sa de a se apăra împotriva atacurilor din *Au pilori*, a reiterat subiectul întemeierii unor State Unite Europene – sau State Unite Occidentale – ca fiind unul dintre obiectivele fundamentale afirmate de Alpha Galates și de fondatorii săi. De fapt, ideea Statelor Unite Europene apare în mod curent în paginile jurnalului *Vaincre*. O altă temă dominantă este aceea a unei noi nobilimi europene. De exemplu, în primul număr al *Vaincre* există o ilustrație reprezentând un cavaler călare care se îndreaptă încrezător spre un soare ce răsare la orizont. Pe drumul șerpuit este scris „Statele Unite Occidentale“. Începutul drumului este marcat cu anul 1937. Soarele care răsare la capătul drumului este inscripționat 1946. În stînga drumului scrie Britania iar în dreapta Bavaria.¹³

Cu mult timp înainte de începerea războiului, profesorul Louis Le Fur a fondat un mic grup intitulat Énergie. În cadrul acestui grup și printre cei mai apropiați asociați ai lui Le Fur era și Robert Schuman, care ulterior s-a afirmat pe scena politică franceză.¹⁴ Schuman visa la asocierea industriilor oțelului și cărbunelui în țările vest-europene, ca un pas preliminar către o entitate politică mult lărgită – o federație europeană sau un fel de State Unite ale Europei. În anii care au urmat, continuînd ideile exprimate de Le Fur și de alții în *Vaincre*, Schuman a devenit unul dintre cei mai entuziaști „arhitecți“ ai CEE.

Cercul de la Kreisau

În cel de-al cincilea număr din *Vaincre*, datat 21 ianuarie 1943, există un articol în care Louis Le Fur îl laudă pe noul mare maestru al Alpha Galates, Pierre de France-Plantard. În cadrul acestui text, Le Fur citează „un bun german, unul dintre măștrii ordinului nostru”. „Bunul german” citat, aflat în cel de-al cincizeci și optulea an de viață, face o declarație extraordinară în legătură cu Pierre de France, în vîrstă de douăzeci și trei de ani la acea dată:

Înainte de a pleca în Spania, mă bucur să spun că, în sfîrșit, ordinul nostru are un conducător demn de această poziție în persoana lui Pierre de France.

De aceea plec liniștit să-mi îndeplinesc misiunea din Spania; pentru această perioadă știu că nu mă înșel asumîndu-mi riscul de a mă achita de datorie și mai știu sigur că, pînă cînd voi închide ochii, lozinca mea de suflet va rămîne recunoașterea Alpha și fidelitatea față de conducătorul său.¹⁵

Această declarație îi este atribuită lui Hans Adolf von Moltke, diplomat de carieră, provenit din una dintre cele mai prestigioase și influente familii aristocrate din Germania. În 1934, fusese ambasadorul Germaniei în Polonia. În 1938 a fost rechemat, pentru a fi numit ambasador în Marea Britanie. La vremea declarației citate mai sus, tocmai fusese numit ambasador în Spania, unde de altfel a și murit în martie 1943.

Deși aparent în relații bune cu Hitler și cu Himmler, în realitate Moltke era un „bun german”. Era văr primar cu contele Helmuth James von Moltke, de asemenea văr cu Claus von Stauffenberg și era foarte apropiat de aceștia. Soția lui era sora unui alt văr, Peter Yorck von Wartenburg. Helmuth James von Moltke, împreună cu Peter Yorck von Wartenburg, a condus așa-numitul Kreisauer Kreis (Cerc de la Kreisau) – aripa civilă a rezistenței germane împotriva lui Hitler. Contele Claus von Stauffenberg a fost „arhitectul” și ideologul conspirației militare împotriva Reich-ului, care a culminat cu explozia unei bombe pe 20 iulie 1944 – o altă tentativă eșuată de asasinare a lui Hitler la reședința sa din Rastenburg.

Pe scurt, cel care în *Vaincre* a garantat pentru Plantard, declarîndu-se el însuși membru al Alpha Galates, se afla de fapt în prim-planul luptei de înlăturare a dictatorului și a regimului fascist.

În timpul misiunii din Spania, vărul său – Helmuth James von Moltke – ducea tratative de pace cu Aliații prin intermediul Suediei, solicitându-le sprijinul pentru înlăturarea de la putere a lui Hitler, dar solicitând și condiții favorabile de încheiere a păcii pentru noul guvern democratic care urma să vină la conducerea Germaniei. De la postul său diplomatic din Spania, Hans Adolf von Moltke s-a angajat foarte curînd în negocieri clandestine similare. Deși acest fapt nu a fost făcut public înainte de terminarea războiului, aceasta era „misiunea” de care dorea să se achite și pentru care își asuma riscul.¹⁶

Astăzi, Claus von Stauffenberg, Helmuth James von Moltke, Peter Yorck von Wartenburg și toți ceilalți conspiratori împotriva celui de-al Treilea Reich sînt priviți ca eroi, atît în Germania, cît și peste hotare. Aniversarea atentatului cu bombă de pe 20 iulie a devenit sărbătoare publică, numele oficial fiind de „Ziua Stauffenberg”. Totuși, pînă acum nu s-au găsit probe care să ateste existența unor legături între rezistența germană și alte mișcări de rezistență din Europa acelei perioade. Istoricii au remarcat totala independență a acesteia față de alte acțiuni clandestine desfășurate pe continent. Probabil că așa a și fost. Dar articolul lui Hans Adolf von Moltke din *Vaincre* indică apartenența sa la Alpha Galates, dar și supunerea față de marele maestru și față de ordin – un tip aparte de societate secretă, funcționînd sub masca publică a unui ordin neo-cavaleresc. Poate, oare, Alpha Galates să dovedească vreo legătură între rezistența germană împotriva lui Hitler și mișcările de rezistență din Franța, dacă nu și din alte țări?

Helmuth James von Moltke recunoaște într-o scrisoare faptul că nu a existat nici un contact între cercul său de conspiratori și vreo organizație franceză înainte de sfîrșitul anului 1942. După mari eforturi, spune el în scrisoare, am reușit să stabilim legături cu grupuri „... din diverse teritorii ocupate, cu excepția Franței unde, cel puțin din cîte ne putem da noi seama, nu există o opoziție bazată pe principii fundamentale”.¹⁷ La puțin timp după aceasta, el a început să vorbească despre „omul nostru din Paris” – identitatea acestuia rămînînd ascunsă pînă în zilele noastre. Poate este doar o coincidență, dar una semnificativă, faptul că primul număr din *Vaincre* a apărut spre sfîrșitul anului 1942, mai exact în octombrie.

Cu certitudine că obiectivele Alpha Galates, așa cum au fost ele descrise în *Vaincre*, au multe în comun cu cele ale lui Moltke și ale

Cercului de la Kreisau. Ambele organizații se bazau pe mișcări ale tinerei generații și urmăreau mobilizarea tineretului european. Amîndouă militau pentru respectarea unor ierarhii ale valorilor morale și spirituale, ca fiind singura posibilitate de a iniția renașterea Europei – „bazată pe principii fundamentale“, după cum spunea chiar Moltke. Ambele organizații erau în esență cavalierești în orientare, militînd pentru crearea unor State Unite ale Europei. Chiar și înainte de război, Cercul de la Kreisau a expus și promovat asemenea idei federative. Ulterior, această idee a devenit pentru Moltke și colegii săi fundamentul pentru orice politică de dezvoltare postbelică. După unii comentatori, țelul suprem, pe termen lung, al Cercului de la Kreisau era „o confederație europeană, formarea Statelor Unite ale Europei“.¹⁸

De aceea, Cercul de la Kreisau avea legături strînse cu Ministerul de Externe britanic prin misiunea diplomatică din Elveția, dar și cu un oficial american – Allen Dulles, șeful rezidenței OSS (Biroul de Servicii Strategice – precursorul CIA) în Elveția, viitor director CIA, din 1953.

CAPITOLUL 23

Revenirea lui de Gaulle

Odată cu încetarea apariției jurnalului *Vaincre* în primele luni ale anului 1943, au dispărut pentru vreo doisprezece ani și urmele lui Plantard. Apoi, în 1956, Prioria din Sion a fost înregistrată în *Monitorul oficial* din Franța. În aceeași perioadă, au fost depuse copii ale ceea ce se presupune a fi statutele Prioriei, la subprefectura din Saint-Julien-en-Genevois, lângă Annemasse, aproape de granița cu Elveția. În decursul cercetării noastre am putut obține copii ale acestor documente. Ulterior, ni s-a comunicat faptul că aceste statute erau false și ni s-au înmănat alte copii, ale unor documente despre care se presupunea că sînt cele reale. Fals sau nu, acel statut depus la subprefectură l-a readus pe domnul Plantard în atenția opiniei publice. El apare în statut cu titulatura de secretar general al Prioriei din Sion. Prioria însăși este divizată (conform aceluiași document), la fel ca și Alpha Galates, în Legiune și Falangă. Prima diviziune este descrisă ca fiind „însărcinată cu apostolatul“, iar cea de-a doua este „gardianul tradițiilor“. Conform acestui statut, ordinul are nouă grade, fiecare dintre ele purtînd titluri cavalierești. Organigrama, respectînd jargonul enigmatic și pompos în care a fost concepută, suna astfel:

Adunarea Generală este alcătuită din toți membrii asociației. Aceasta constă din 729 de provincii, 27 de comandamente și o cupolă, numită „Kyria“.

Din fiecare comandament, ca și din cupolă, trebuie să facă parte cîte patruzeci de membri, iar din fiecare provincie – cîte trei-sprezece.

Membrii sînt împărțiți în două grupuri de lucru:

a) Legiunea, a cărei sarcină este apostolatul.

b) Falanga, păstrătoarea Tradiției.

Membrii alcătuiesc o ierarhie de nouă grade.

Această ierarhie constă din:

a) în cele 729 de provincii

1) Novici: 6 561 membri

2) Cruciați: 2 187 membri

b) în cele 27 de comandamente

3) Oșteni: 729 membri

4) Scutieri: 243 membri

5) Cavaleri: 81 membri

6) Comandori: 27 membri

c) în Cupola „Kyria“

7) Conetabili: 9 membri

8) Seneșali: 3 membri

9) Cîrmuitor: 1 membru

Pîna acum, nici în *Vaincre*, dar nici în vreun alt document ori publicație nu se face referire la apartenența lui Plantard sau a Prioriei la catolicism. În *Vaincre*, orientarea lui Plantard părea să fie ezoterică, pagină și teozofică. În sursele mai recente, atît el, cît și Prioria par a se inspira dintr-un spectru larg de doctrine și tradiții, incluzînd chiar gnosticismul și diverse forme de creștinism heterodox, sau chiar eretic. Conform statutului din 1956, Prioria din Sion este totuși explicit declarată ca aparținînd cavaleriei catolice. Ordinul funcționează sub titulatura: „Chevalerie d’Institutions et Règles Catholiques, d’Union Indépendante et Traditionaliste“ („Cavaleria Legilor Catolice și a Instituțiilor Uniunii Independente și Tradiționaliste“). CIRCUIT este acronimul pentru denumirea în limba franceză, dar și numele unei publicații care, conform statutului, este tipărită de către ordin și circulă doar în interiorul acestuia.

Dacă statutul din 1956 este cel real sau nu, rămîne deocamdată un mister. Pentru scopul cercetării noastre, acest statut rămîne semnificativ din cel puțin două motive: primul, pentru emfaza cu care este descrisă cavaleria, al doilea, pentru asemănarea evidentă cu

statutul ordinului Alpha Galates, așa cum a fost publicat în *Vaincre*. În plus, cu această ocazie, numele lui Plantard a revenit în atenție pentru prima oară după mai bine de doisprezece ani. De acum înainte, atât numele lui, cât și cel al Prioriei din Sion vor fi asociate tot mai des cu enigmatică descoperire a preotului Bérenger Saunière din Rennes-le-Château. Curînd, de fapt, domnul Plantard va apărea într-un alt context, mult mai familiar și mai răsunător.

Comitetele Salvării Publice

Pe 7 mai 1954, armata franceză a suferit o dezastruoasă înfrîngere în Indochina în urma bătăliei de la Dien Bien Phu, ceea ce a condus la destrămarea imperiului francez din Asia de Sud-Est. La nici șase luni de la această pierdere, în Algeria a izbucnit o campanie brutal-teroristă sub auspiciile naționaliștilor algerieni. Hotărîtă să nu mai permită o altă înfrîngere umilitoare, Franța a trimis un contingent de 20 000 de soldați în colonia sa nord-africană. În cele din urmă, acest număr a crescut la 350 000. Cu toate acestea, situația din Algeria a continuat să se deterioreze, transformîndu-se într-un război de uzură prelungit pe o perioadă de opt ani.

Spre deosebire de Indochina, Algeria se afla aproape de Franța – doar dincolo de Mediterana. Populația franceză din Algeria forma o comunitate bine stabilită și adaptată, spre deosebire de mica enclavă de imigranți francezi din colonia asiatică. Orașele algeriene erau, din multe puncte de vedere, mai curînd franțuzești decît nord-africane. Algeria nu era privită ca o posesiune de peste mări, ci mai curînd ca parte integrantă a metropolei. Prin urmare, evenimentele din Algeria au avut și în țara mamă consecințe majore neașteptate.

Astfel, escaladarea situației din Algeria a condus, implicit, la tulburări serioase în Franța. Pînă la sfîrșitul anului 1957, Franța nu era numai într-o confuzie totală, dar și într-o stare de criză care deja se cronicizase. Guvernele se schimbau cu o viteză uluitoare. În două rînduri, Franța a stat fără guvern cîte patru săptămîni, timp în care partidele se certau și negociau coaliții. În țară începea să prindă contur un tot mai puternic sentiment de panică; iar spectrul războiului civil era tot mai evident și amenințător.

Pe fondul acestui haos omniprezent au apărut tot felul de conspirații. În special armata era implicată în multe dintre intrigile clandestine. În Algeria a început să funcționeze o adevărată rețea de societăți semisecrete, autointitulată *Comités de Salut Public* (Comitetele Salvării Publice). După modelul Comitetelor Salvării Publice din timpul Revoluției Franceze, rețeaua algeriană și-a propus să unească toate interesele franceze într-o singură forță unită: armata franceză și populația de origine franceză din nordul Africii să constituie împreună un adevărat bastion împotriva independenței Algeriei, pentru păstrarea statutului de colonie permanent atașată Franței. În același timp, Comitetele s-au implicat și în instalarea la conducerea Franței a unei „mîini de fier” care să simpatizeze cu cauza lor. Căutarea s-a oprit la singura persoană capabilă să conducă Franța cu fermitatea necesară – Charles de Gaulle. Astfel, Comitetele din Algeria au exercitat presiuni mari asupra lui de Gaulle ca să-și asume preluarea puterii în Franța, dacă este necesar, chiar printr-o lovitură de stat militară. Inițiativa lor a fost sprijinită de către un număr mare de ofițeri superiori, inclusiv de mareșalul Alphonse Juin – despre care se susține că era un membru marcant al Prioriei din Sion. Au mai fost ajutați de o coaliție pro-Gaulle din Franța, Partidul Social Republican, printre liderii căreia se afla și Michel Debré – care a devenit ministru de justiție în cabinetul propus de președintele de Gaulle și, curînd după aceea, prim-ministru al Franței între anii 1959 și 1962. Un alt personaj important în același context a fost Georges Bidault, fost erou al Rezistenței. Între 1945 și 1954, Bidault a lucrat cot la cot cu Robert Schuman – vechi prieten al profesorului Louis Le Fur – la fundamentarea CEE.

Dovedind o naivitate copilărească, Comitetele algeriene au considerat că, în mod firesc, de Gaulle va menține hegemonia franceză asupra Algeriei. Adevărul este că de Gaulle nu le-a spulberat nicio dată această speranță. După cum vor dovedi evenimentele ulterioare, el nici nu avea această intenție.

În aprilie 1958, noul guvern ales în Franța și-a anunțat intenția de a rezolva criza algeriană prin recunoașterea independenței acestei colonii. Drept urmare, reacția Comitetelor Salvării Publice a fost organizarea unei lovituri de stat în Alger pe data de 13 mai și formarea imediată a unui nou guvern. Concomitent, au lansat un apel către de Gaulle pentru a prelua puterea în Franța, pentru a reunifica țara și a păstra statutul de colonie pentru Algeria. Într-o declarație

datată 15 mai, de Gaulle afirmă că el este pregătit și așteaptă doar să fie solicitat. Franța rămânea în aceeași stare de haos.

Din data de 23 mai, știri și comunicate încep să apară din partea Comitetelor Salvării Publice – deja stabilite și în Franța. Pe 24 mai, un Comitet a preluat puterea în Corsica, în timp ce mass-media algeriană îndemna populația din Franța să „aleagă între steaua moscovită și Crucea de Lorena“. Opuându-se independenței Algeriei și, în același timp, sprijinindu-l pe de Gaulle, foști luptători în Rezistență și membri ai forțelor franceze libere s-au trezit aliați cu foști oficiali ai regimului de la Vichy, dar și cu reprezentanți ai altor forțe de extremă dreaptă.

La un moment dat, în aceeași săptămână, se pare că nu mai era un secret pentru nimeni faptul că se pregătea o lovitură de stat militară pentru data de 28 mai și că armata va prelua puterea în Franța. Conform zvonurilor, parașutarea unor trupe paramilitare în Paris era iminentă.¹ Drept urmare, pe 28 mai, guvernul a demisionat, lăsând locul liber pentru de Gaulle. Pe 29 mai, toate Comitetele Salvării Publice din Paris s-au mobilizat și mii de simpatizanți au ieșit în stradă. În după-amiaza aceleiași zile, de Gaulle a apărut în capitală, a acceptat președinția celei de-a Cincea Republici Franceze și a inițiat imediat formarea noului guvern, numindu-i pe Michel Debré și André Malraux în componența cabinetului. Este certă importanța rolului jucat de Comitetele Salvării Publice și a implicării lor în asimilarea noului președinte, dar și în netezirea drumului acestuia prin eliminarea oricărei opoziții. Pe 29 mai – când de Gaulle a preluat puterea – un purtător de cuvânt anunța mobilizarea a nu mai puțin de 120 Comitete în Franța metropolitană.²

În măsura în care această generalizare este posibilă, se pare că prioritățile Comitetelor Salvării Publice din Algeria erau diferite de cele ale Comitetelor din Franța. Pentru Comitetele algeriene, obiectivul fundamental era menținerea neschimbată a statutului de colonie pentru țara nord-africană, iar de Gaulle era privit ca singurul care putea realiza acest deziderat. Pe de altă parte, pentru cel puțin câteva dintre Comitetele franceze esențială era instalarea lui de Gaulle la președinție, iar soarta Algeriei era puțin relevantă. Este dificil de dovedit această afirmație, mai ales datorită faptului că, în Franța, activitatea Comitetelor nu era la vedere. Aceste Comitete erau, evident, foarte răspândite, dar și foarte bine organizate – o adevărată „armată secretă“, având multe conexiuni cu armata. Obținerea

de informații certe despre ei este aproape imposibil de realizat, iar documente demne de încredere practic nu există. Nimeni nu pune la îndoială faptul că aceste Comitete au funcționat și nici nu există vreun dubiu privind rolul istoric jucat de ele. Dar cam atât se știe cu certitudine. Este foarte posibil ca de Gaulle să fi fost în contact direct cu structurile de la vîrf, pentru că întotdeauna își păstra opțiunile deschise. Dar este la fel de probabil ca el să fi distrus orice urmă care ar fi dovedit aceste contacte. Într-adevăr, unul dintre biografi lui de Gaulle ne-a spus că astfel de contacte erau realizate prin diverși intermediari și că, de obicei, nimic nu era comunicat în scris.

În orice caz, odată instalat la putere, de Gaulle s-a aflat într-o poziție extrem de delicată față de Comitete. În mare parte le era îndatorat pentru tot sprijinul acordat pentru a ajunge șef al statului. Îi încurajase să spere că, sub auspiciile sale, Algeria va rămîne în posesia Franței. Acum era pe cale să-și renege obligațiile ce-i reveneau din această „afacere” și să înceapă negocieri cu naționaliștii algerieni pentru independența coloniei. Aceasta i-a atras, bineînțeles, acuzația de trădare.

De Gaulle anticipase, cu siguranță, reacția Comitetelor algeriene. Aceasta nu putea întîrzia prea mult. Și a apărut, sub forma OAS (Organizația Armată Secretă), care-și propusese ca unic scop să războie ceea ce ei numeau „trădarea lui de Gaulle”. În anii imediat următori, OAS – compusă din ofițeri necompromiși, din veterani ai conflictului algerian și din vechi coloniști și foști oficiali francezi din Algeria – a declanșat o serie de atentate la viața președintelui francez și a apropiaților săi. Chiar și astăzi mai există foști membri ai OAS care aruncă anatema asupra numelui lui de Gaulle.

În cele din urmă, de fapt, Comitetele algeriene nu au reprezentat o amenințare majoră pentru stabilitatea noului regim instaurat de către de Gaulle în Franța. Comitetele franceze erau cu totul altceva, aveau alte interese și obiective; dacă ele ar fi pornit o campanie serioasă împotriva regimului, ar fi putut constitui într-adevăr o problemă mult mai serioasă. În consecință, membrii Comitetelor franceze trebuiau supravegheați mai îndeaproape, atrași de partea puterii, demobilizați sau energia lor canalizată în alte direcții și, eventual, manipulați astfel încît să accepte schimbarea de atitudine a președintelui în problema Algeriei. Toate acestea au necesitat un efort substanțial în domeniul relațiilor publice. Pînă acum, după

cum rezultă din documentele pe care le avem, se pare că acest efort a fost orchestrat de către Pierre Plantard.

Cînd l-am întilnit prima oară, în 1979, domnul Plantard ne-a declarat că Charles de Gaulle l-a rugat personal să coordoneze acțiunile Comitetelor Salvării Publice – ale celor din Franța, evident – și, după îndeplinirea obiectivului de instalare la putere a Generalului, să supravegheze dizolvarea lor. Într-o broșură multiplicată la şapirograf, depusă la Biblioteca Națională în anul 1964, Anne Lea Hisler – prima soție a lui Plantard – scria:

Sub autoritatea mareșalului Alphonse Juin, Secretariatul General al Comitetelor Salvării Publice din Franța metropolitană își avea sediul în Aulnay-sous-Bois (suburbie a Parisului). Acest Comitet era condus de Michel Debré, de Pierre Plantard – cunoscut și sub numele de Way – și de André Malraux.³

Doamna Hisler mai citează și o scrisoare atribuită lui de Gaulle și adresată lui Plantard pe 3 august 1958, la aproximativ două luni de la formarea noului guvern:

Dragul meu Plantard,

În scrisoarea mea din 29 iulie 1958, v-am spus ce mult apreciez participarea Comitetelor Salvării Publice la munca de reînnoire pe care mi-am asumat-o. Acum, cînd noile instituții sînt stabile, ceea ce va permite țării noastre să-și recîştige statutul cuvenit, cred că membrii Comitetelor Salvării Publice pot considera că și-au îndeplinit obligațiile asumate pînă acum și pot fi demobilizați.⁴

Broșura Annei Lea Hisler nu a circulat prea mult. Într-adevăr, exemplarul aflat la Biblioteca Națională ar putea fi unicat. Ambele citate de mai sus – relatarea doamnei Hisler despre rolul jucat de Plantard în cadrul Comitetelor Salvării Publice și scrisoarea atribuită lui de Gaulle – de fapt au fost reluate ulterior și reproduse într-o carte a lui Louis Vazart, oferită spre vînzare timp de aproximativ zece ani. Din cîte știm noi, nimeni nu a contestat și nu a pus vreodata la îndoială autenticitatea ori veridicitatea acestor texte.⁵

De fapt, noi înșine nu am fost în întregime mulțumiți. De aceea, am încercat să obținem o confirmare suplimentară și, pe cît posibil, chiar alte informații. Am verificat toate compendiile publicate pînă acum, care conțin scrisorile, notițele și caietele lui de Gaulle. Fapt

deloc surprinzător pentru noi, nu am găsit nici o referire la Plantard, la pseudonimul „Way“, sau la vreo scrisoare datată 29 iulie sau 3 august. Nici cei de la Institutul Charles de Gaulle – depozitarul unei impresionante arhive – nu știau de vreun contact al Generalului cu o persoană numită Plantard sau Way. Când i-am consultat pe istoricii institutului, aceștia s-au dovedit a fi sceptici. Li s-a părut de-a dreptul incredibil că un astfel de subiect, suficient de important ca să necesite două scrisori de la de Gaulle în patru zile, să nu lase nici o urmă în arhivele oficiale. Directorul responsabil cu arhiva institutului ne-a declarat că, după știința lui, deține întreaga corespondență a lui de Gaulle, iar numele „Plantard“ sau „Way“ nu apar în nici una dintre scrisori.

Tocmai începuserăm să punem la îndoială credibilitatea doamnei Hisler, când am primit o scrisoare din partea directorului de la Institutul Charles de Gaulle. Deși în continuare nu dăduseră de urma scrisorii citate mai sus, ne anunțau faptul că au găsit, în sfârșit, referiri la numele de „Plantard“ și „Way“. Destul de stînjenit, a recunoscut că aceste referiri nu apar în documente aflate în arhiva institutului, ci în colecția *Le Monde* – privit în general ca fiind cel mai credibil ziar francez.

În ediția sa din 18–19 mai 1958, *Le Monde* publica un scurt articol cu titlul: „Un Comitet al Salvării Publice clandestin în Paris?“ Urma textul:

Agencia americană United Press a dat publicității textul unui apel pentru sprijinirea generalului de Gaulle, provenind de la un „Comitet al Salvării Publice din regiunea Paris“. Comunicatele acestui Comitet sînt adresate exclusiv agențiilor străine, cu mențiunea respectării confidențialității sursei. Apelul nu este semnat și nu are nici o adresă, sau vreun alt element de identificare.⁶

Pe 6 iunie, în același ziar a apărut un alt articol, mai lung de data aceasta, intitulat „Cîte Comitete ale Salvării Publice există în Franța?“ În text se relevă că unul dintre liderii loviturii de stat din Algeria a declarat jurnaliștilor că în Franța metropolitană există nu mai puțin de 320 Comitete ale Salvării Publice. În continuarea articolului este citat un comunicat al Comitetului Central al Salvării Publice din Paris:

Comitetele Salvării Publice trebuie să exprime dorințele populației și, în numele libertății, al unității și al solidarității, toți

cetățenii francezi trebuie să participe la obiectivul reconstrucției țării noastre. Toți voluntarii care au răspuns apelurilor noastre în ultimele cincisprezece zile trebuie să fie prezenți astăzi pentru sprijinirea generalului de Gaulle... Patrioți, la posturi! Și aveți încredere în omul care deja a salvat Franța...⁷

Comunicatul, scrie în articolul din *Le Monde*, este semnat de un oarecare „Căpitan Way“, cu siguranță un pseudonim.

Pe 8–9 iunie, *Le Monde* publică un al treilea articol, cu titlul „Comitetele Salvării Publice s-au instalat temeinic în Paris, în Regiunea Paris și în alte paisprezece departamente“. Articolul citează un comunicat care precizează clar faptul că în Paris exista deja un Comitet al Salvării Publice la momentul loviturii de stat din Algeria, pe 13 mai. Între 16 și 18 mai, acest Comitet a mai înființat alte șase Comitete în tot atâtea arondismente din Paris, douăzeci și două în comunele Senei și în alte paisprezece departamente metropolitane. Comunicatul subliniază că obiectivul fundamental al Comitetelor este „reabilitarea națiunii“ sub auspiciile generalului de Gaulle. Este menționat și faptul că aceste Comitete conlucrează cu „diferite asociații ale veteranilor de război“. După citarea acestui comunicat, articolul din *Le Monde* revine la cel citat în numărul din 18–19 mai și la semnătura aceluiași „Căpitan Way“:

După publicare, autorul ni s-a dezvăluit printr-o scrisoare, din care cităm:

„Comitetul central a fost creat pe 17 mai, iar misiunea lui era propaganda, dar și stabilirea unei legături puternice între toate Comitetele Salvării Publice din Paris.

Considerînd Franța ca fiind o țară a libertății, în care oricine are dreptul la propriile convingeri, acțiunea noastră se vrea a fi dincolo de orice politică, în întregime patriotică, cu scopul de a profita la maxim de resursele noastre pentru renovarea Franței.

După cum am declarat într-o scrisoare către generalul de Gaulle pe 29 mai, noi aderăm și ne limităm strict la directivele primite din partea autorităților statului.“⁸

Această scrisoare, spune articolul în continuare, este semnată de domnul Plantard. El poate fi contactat, aparent, pe telefonul său personal, formînd cuvintele „WAY“ și „PAIX“ („Pace“).

Pe 29 iulie – ziua în care, chipurile, de Gaulle i-a trimis scrisoarea de mulțumire lui Plantard – *Le Monde* a publicat un ultim

articol, în care era anunțată dizolvarea Comitetului Central al regiunii Paris:

Am primit la redacție următorul comunicat:

„... dizolvarea efectivă a Comitetului Central al Salvării Publice din regiunea Paris, care astfel atrage după sine, pentru Comitetul Salvării Publice din Paris și din alte localități, demobilizarea militanților care au răspuns apelului din 17 mai.

Responsabilii Comitetului Central au reușit înființarea unor federații pentru... o mișcare națională al cărei program asigură apărarea țării și a libertății.

Pentru biroul Comitetului,
Căpitanul Way“

„Căpitanul Way“, semnatarul acestui comunicat, ne-a mai transmis și în cursul lunii mai câteva declarații și comunicate în numele „Comitetului Central al Salvării Publice pentru regiunea Paris“. După cum am mai menționat, sub acest pseudonim se ascunde domnul Pierre Plantard... care, împreună cu câțiva prieteni, a avut inițiativa înființării acestui Comitet.

Noua „Mișcare“, care va succede Comitetului, este condusă de către domnul Bonerie-Clarus, jurnalist. Trezorier este domnul Robin; domnul Pierre Plantard este secretar și responsabil cu propaganda ...“⁹

Din toate acestea, începe să se contureze, treptat, o imagine. N-avem nici o îndoială asupra faptului că de Gaulle a mulțumit pentru sprijinul acordat de către Comitetele Salvării Publice, atât în Algeria, cât și în Franța metropolitană. În același timp, după cum am spus anterior, el era cu siguranță îngrijorat de perspectiva reacției violente a Comitetelelor, în clipa când poziția sa față de viitorul Algeriei s-ar fi limpezit. În plus, Revoluția Franceză, domnia Terorii și moartea violentă a lui Danton, Desmoulins și Robespierre au demonstrat încă o dată că aceste Comitete ale Salvării Publice puteau deveni extrem de periculoase, întorcându-se împotriva celor pe care, inițial, i-au susținut. În consecință, era imperios necesar să înființeze o formă de directorat care: 1) să unifice și să coordoneze toate comitetele din Franța; 2) să aducă toate comitetele din Franța pe lungimea de undă a programului guvernamental; 3) la nevoie să poată dizolva urgent comitetele franceze și, astfel, comitetele algeriene să rămână izolate. Așa s-ar putea explica motivele pentru care Pierre Plantard a înființat Comitetul Central din Paris, care s-a impus imediat ca o autoritate ad-hoc peste celelalte comitete, deja

existente, începînd să le deturneze de la obiectivele inițiale. Astfel, de Gaulle a reușit să-și mențină o aură senină, olimpică, cu măreția celui propulsat de către o mișcare populară – dar, în același timp, evitînd momentul foarte neplăcut cînd ar fi fost nevoit să demonteze personal aparatul organizațional al mișcării, înainte ca aceasta să se întoarcă împotriva lui.

Presupunînd că analiza noastră este cît de cît corectă, trebuie să recunoaștem ingeniozitatea acestei manevre – un exemplu de politică machiavelică, o culme a sofisticării. În nici un caz nu putea fi pusă în practică fără o colaborare strînsă, dar și bine camuflată, dintre de Gaulle și Pierre Plantard.

CIRCUIT

După cum am mai spus, conform statutelor din 1956 depuse la poliția franceză, Prioria din Sion se identifica prin acronimul CIRCUIT, care este și numele publicației ordinului, o revistă cu circuit închis. De fapt au existat două serii distincte ale revistei *Circuit*, prima datînd din anul 1956, iar cea de-a doua din 1959.¹⁰ Seria din 1956 a eșuat lamentabil, fiind lipsită de consistență. Aici am găsit un articol despre astrologie, care face apologia utilizării celui de-al treisprezecelea semn, contrazicînd astfel zodiacul convențional de douăsprezece semne. În afară de acest text, revista nu se diferențiază deloc, prin conținut, de o publicație clasică pentru gospodine: discuții interminabile despre cum să-ți întreții locuința cu costuri minime, cuvinte încrucișate, concursuri pentru copii pe teme gospodărești, reclame pentru creioane. Există o singură declarație care pare să iasă din contextul general al revistei, despre strînsa legătură care există între asociația de locatari căreia i se adresează și o rețea de alte asociații de locatari. Este cu certitudine rezonabil să suspectăm publicația, să considerăm că aceste asociații de locatari din *Circuit* funcționează ca fațade pentru altceva, că revista folosește anumite coduri secrete de genul celor presupuse că au fost folosite în *Vaincre*. Putem admite ipoteza că aceste „asociații de locatari” nu erau altceva decît elemente ale aparatului organizațional care, doi ani mai tîrziu, s-au transformat în Comitete

franceze ale Salvării Publice. Dar, deși aceste presupuneri nu pot fi demontate, în același timp, ele nu pot fi nici verificate. Pur și simplu, ele rămân la nivelul unor pure speculații.

Seria din 1959 a *Circuit*-ului are un conținut complet diferit; este cu totul altceva. Primul număr este datat 1 iulie 1959, iar ca director al publicației apare Pierre Plantard. Dar revista, cel puțin aparent, nu avea nici o legătură cu Prioria din Sion. Dimpotrivă, se autointitula „Organul de presă oficial” al unei organizații numite Federația Forțelor Franceze. Aveau chiar și o siglă și următoarele coordonate:

Publication périodique culturelle de la Fédération
des Forces Françaises
116 rue Pierre Jouhet, 116
Aulnay-sous-Bois – (Seine-et-Oise)
Tél: 929-72-49

La începutul anilor 1970, un cercetător elvețian a verificat adresa de mai sus. Din câte a reușit el să afle, la acea adresă nu s-a publicat niciodată vreo revistă, iar numărul de telefon s-a dovedit a fi fals.¹¹ Toate încercările de a porni pe urmele Federației Forțelor Franceze – ale elvețianului, ale noastre sau ale altor cercetători – au fost sortite eșecului. Nici pînă în ziua de astăzi nu a apărut vreo informație despre o organizație cu acest nume. În acest context, este greu să invoci coincidența atunci cînd adresa din Aulnay-sous-Bois este aceeași cu cea atribuită de către Anne Lea Hisler Secretariatului General al Comitetelor Salvării Publice din Franța metropolitană. Pe lângă aceasta, în cel de-al doilea număr al revistei se afirmă că domnul Plantard a primit încă o scrisoare de mulțumire din partea lui de Gaulle, datată 27 iunie 1959 – la o distanță de unsprezece luni față de scrisoarea amintită anterior. Pare evident, zicem noi, că Federația Forțelor Franceze era, într-un anumit fel, continuatoarea aparatului administrativ al Comitetelor, poate un mod discret de a-i ține pe foștii membri în legătură. Dacă este așa, aceasta ar dovedi faptul că Prioria din Sion își folosea propria publicație în alte scopuri, nu pentru a menține legăturile interne.

Seria din 1959 a *Circuit*-ului face mai multe referiri la *Vaincre*, relatări de genul: *Vaincre* încă este disponibilă și ușor de obținut. Într-adevăr, *Circuit* a reluat multe dintre subiectele și temele mari apărute în *Vaincre*. Astfel, ca și în *Vaincre*, cea mai mare parte din

spațiu este alocată ezoterismului, mitologiei și riturilor cavalierești. Există articole semnate de Anne Lea Hisler și de alții, inclusiv Pierre Plantard – care, uneori semna cu propriul nume, iar alteleori cu pseudonimul „Chyren“. Textul include fraze de genul: „Totul se prezintă în forme simbolice. Cel care știe cum să interpreteze mesajul ascuns va înțelege. Oamenii sînt mereu grăbiți, ei preferă să obțină soluții de-a gata, să li se ofere totul pe tavă...“¹²; „Locul care aparent este cel mai solid, probabil că este cel mai instabil. Avem tendința să uităm mereu că, de fapt, trăim pe un vulcan, la discreția unor forțe de mare putere...“¹³; „... totul se întîmplă după niște cicluri bine ticluite. Un *Timonier* conduce arca prin potop“.¹⁴ Și, în final:

Noi nu sîntem strategii și sîntem deasupra oricărei credințe religioase, oricărei perspective politice sau financiare. Noi le dăm celor care vin spre noi ajutor moral și indispensabila mană spirituală. Noi nu sîntem altceva decît simpli mesageri, ne adresăm la fel celor care cred, dar și celor care nu cred – cu un singur gînd, acela de a transmite fragmente din adevăr. Noi nu sîntem adepții nici unui sistem astrologic, fie el convențional sau eronat. Stelele însele nu exercită nici o influență; ele nu sînt altceva decît puncte de referință în spațiu.¹⁵

Urmează apoi încă o apologie făcută zodiacului cu treisprezece semne, folosit de către Plantard pentru a face cîteva preziceri referitoare la viitorul Franței. Este, poate, interesant de amintit aici că el a prevăzut, cu aproape un deceniu înainte, că anul 1968 va fi unul catastrofic.

De fapt, acesta nu este singurul tip de material apărut în *Circuit*. Există articole despre vinuri și viticultură – altoirea viței-de-vie – și un bogat comentariu pe tema comerțului cu vin. Mai putem citi cîteva declarații patriotarde, de genul celor din *Vaincre* sau din comunicatele Comitetelor Salvării Publice. De exemplu, într-una dintre aceste declarații, purtînd semnătura lui Adrian Sevette, autorul afirmă că nu s-au identificat soluții pentru problemele existente:

... cu o singură excepție, și anume, folosind noi metode și oameni noi, pentru că politicile sînt deja moarte. Ceea ce este curios însă e faptul că oamenii preferă să nu recunoască această certitudine. Mai amintim o singură chestiune: organizarea economică. Dar oare mai există bărbați capabili de sacrificiu pentru Franța, așa ca în timpul ocupației, cînd patrioții și luptătorii din Rezistență nu se interesau de opțiunile politice ale camarazilor de arme?¹⁶

Iar într-un alt articol:

Dorința noastră este ca acele 1 500 exemplare din *Circuit* să reprezinte tot atâtea contacte care să aprindă o lumină; dorim ca vocea patrioților să depășească orice obstacol cu ușurință, la fel ca în 1940, când au permis Franței invadate să vină și să bată la ușa „Conducătorului” Franței Libere. Astăzi este la fel. Înainte de toate, sîntem cu toții francezi. Noi sîntem acea forță care luptă pentru ca, într-un fel sau altul, să avem o Franță nouă și complet purificată. Această luptă trebuie dusă dintr-un puternic spirit patriotic, cu aceeași mare voință și solidaritate. De aceea vom reda aici ceea ce noi considerăm a fi o veche filozofie.¹⁷

În continuare este prezentat în detaliu un plan guvernamental menit să redea Franței splendoarea de odinioară. Se insistă, de pildă, pe desființarea departamentelor și pe reînființarea provinciilor:

Regiunea nu este decît un sistem arbitrar, creat în timpul Revoluției, dictat și stabilit pentru a fi compatibil cu mijloacele de locomoție ale epocii (acestea fiind caii). Astăzi, regiunea nu mai înseamnă nimic. Prin contrast, provincia este o parte însuflețită a Franței; este un adevărat vestigiu al trecutului nostru, este însăși baza pe care s-a conturat existența națiunii noastre. Are propriul folclor, propriile obiceiuri și propriile monumente și, adesea, propriul dialect, pe care dorim să-l refacem și să-l oficializăm. Provincia trebuie să aibă propriul său sistem de apărare și de administrare, adaptat la nevoile sale specifice și ținîndu-se cont de unitatea națională.¹⁸

Schema este structurată pe nouă subparagrafe:

Consiliul Provinciilor; Consiliul Statului; Consiliul Parlamentar; Taxele; Ocupațiile și Producția; Medicina; Educația Națională; Vîrsta Majoratului; Locuințele și Școlile

În ciuda acestor subiecte fierbinți, dar atît de specific franțuzești prin preocupări, domnul Plantard scrie într-un alt articol, în același număr din *Circuit*, reluînd o temă din *Vaincre*:

... Crearea unei confederații de teritorii, care să devină apoi o uriașă Confederație de State: Statele Unite ale Euro-Africii care, din punct de vedere economic, ar reprezenta: 1) o comunitate de schimburi comerciale între Africa și Europa, bazată pe ideea de piață comună; 2) circulația prosperității, care să asigure bunăstarea tuturor, aceasta fiind singura cale stabilă de a construi o pace durabilă.¹⁹

CAPITOLUL 24

Organizații secrete în spatele grupurilor misterioase

Este un truism faptul că în politică întâlnești alianțe cel puțin ciudate. O națiune sau o instituție aflată sub presiune și care luptă pentru obiectivele sale sau chiar pentru supraviețuire va face alianțe când și cu cine te aștepti mai puțin – deseori, dacă este avantajos, chiar cu națiuni sau instituții, cel puțin teoretic, inamice. Istoria este un uriaș compendiu de astfel de coaliții ciudate, combinații contra naturii, adevărate mariaje incompatibile. Timp de peste șaptezeci de ani, Uniunea Sovietică a fost percepută ca o amenințare și ca un adversar – potențial sau actual; și, cu toate acestea, a existat o perioadă, între 1941 și 1945, când Occidentul s-a coalizat cu Uniunea Sovietică împotriva unui inamic pe care ambii îl considerau ca fiind mult mai periculos. Există numeroase alte exemple similare, chiar dacă la o scară mult mai mică. În 1982, de pildă, violenta juntă militară din Argentina, complet antisovietică până în acel moment, și-a anunțat intenția de a achiziționa arme și echipamente militare din Uniunea Sovietică, pentru a continua războiul pentru Insulele Falkland împotriva Marii Britanii. În Războiul din Golf, Iranul tuna și fulgera împotriva Israelului, iar astăzi cumpără armament prin intermediul Israelului, acesta considerând amenințarea irakiană ca fiind mult mai mare. După întâlnirea sa din 1985 cu Mihail Gorbaciov, președintele Ronald Reagan, reducând în mod elocvent relațiile internaționale la nivelul unui Disneyland, a susținut

că împreună au conturat strategia prin care toate popoarele lumii, inclusiv cel american și cel sovietic, se vor alia în fața unei potențiale invazii extraterestre. Chiar și Ronald Reagan avea clipele lui de luciditate. Confrunțați cu canibalii vineții, coborâtori din Sirius, care-și carbonizează adversarii cu razele lor ucigăse, chiar și Ian Paisley și Gerry Adams ar putea fi convinși să-și unească forțele (deși noi înșine, puși în fața unei astfel de alianțe, am putea fi înclinați să fim de partea canibalilor).

Din toate probele culese de noi, dar și din informațiile „scăpate” de Pierre Plantard, reiese clar că Prioria din Sion aspira la ideea de State Unite ale Europei – văzute și ca un bastion împotriva imperiului sovietic, dar mai ales ca un bloc de putere separat, neutru, capabil să mențină echilibrul puterii între Uniunea Sovietică și Statele Unite. De aceea susținem că poziția Prioriei pare să se identifice cu Pan Europa, organizația pentru o Europă unită, condusă de dr. Otto von Habsburg, care, precum Cercul de la Kreisau și alte câteva organizații mai mici, are drept simbol crucea celtică închisă într-un cerc. În același timp, am identificat și alte organizații și instituții care doreau existența unei Europe unite, strâns legată de SUA, pentru a preveni extinderea abuzivă a imperiului sovietic. În ce măsură fiecare tabără și-ar sacrifica propriile interese, dacă va fi cazul, doar de dragul interesului comun? În ce măsură fiecare va face concesii doar pentru ideea de Europă unită, amânându-și prioritățile și credințele pentru mai târziu?

În măsura în care ideea unei mari confederații europene se contura tot mai clar, Prioria din Sion era obligată să stabilească noi contacte, poate chiar și înțelegeri, cu diverse alte organizații. Cineva hotărât să descopere izvoarele istorice care stau la baza ideii de Uniune Europeană va fi de-a dreptul șocat de incredibilul talmeș-balmeș de alianțe și „căsătorii” politice de conveniență. Așa cum criza algeriană a determinat alierea unor dușmani de moarte, aducând alături foști luptători din Rezistență și foști susținători ai Regimului de la Vichy, veterani ai Forțelor Libere Franceze și foști colaboraționiști, tot așa visul unei Europe unite i-a convins pe conservatorii moderați sau pe creștin-democrați să se alieze cu formațiuni de extremă dreapta, chiar cu sinistrii „neonaziști” la un moment dat. Astfel, nu ne mai surprinde faptul că cercetările noastre legate de Prioria din Sion ne-au condus la un moment dat în zona total neclară a tratatului semnat de „Cornelius” – zona în care „băieții

buni“, acționînd cu ceea ce ei numeau bune intenții, s-a dovedit pînă la urmă că, de fapt, lucrau mînă în mînă cu organizații de tipul lojii masonice ilegale P2 (Propaganda Due).

Mișcarea europeană

După cum am arătat anterior, cu ideea înființării unor State Unite Europene au cochetat, încă din timpul războiului, *Vaincre* în Franța și Cercul de la Kreisau al lui Helmuth James von Moltke în Germania. Bineînțeles că acestea nu au fost singurele și nici măcar cele mai influente surse de sprijin pentru acest concept. Rezistența franceză, de pildă, a îmbrățișat ideea Uniunii, mai ales în zonele de frontieră, cum ar fi în Ardeni, unde naționalismul local era mai nuanțat, fiind deseori orientat către Franța, pe de o parte, și Belgia, Luxemburg sau Germania, pe de altă parte. Noțiunea a fost adoptată cu entuziasm și de către André Malraux care, încă din 1941, susținea cu tărie un „Nou Acord european, o Europă federală fără URSS“. Un alt adept înfocat a fost mareșalul Alphonse Juin care, spre deosebire de Malraux, s-a certat crunt cu de Gaulle pe tema Algeriei. Ideea a mai fost susținută și de către Georges Bidault; acesta, în calitate sa de conducător al OAS, atunci cînd de Gaulle a trădat cauza algeriană, a ajuns să conspire pentru asasinarea generalului. Un alt entuziast a fost Winston Churchill care, într-un discurs din 19 septembrie 1946, la Universitatea din Zürich, a declarat că „trebuie să construim împreună Statele Unite ale Europei“. Pe la începutul lui octombrie 1942, Churchill scria Ministerului de Război: „Acum este dificil, dar am convingerea că familia europeană poate acționa unită sub conducerea unui Consiliu al Europei. Aștept cu nerăbdare înființarea Statelor Unite ale Europei“.¹

Imediat după terminarea celui de-al Doilea Război Mondial, Europa era epuizată, devastată și deziluzionată. În același timp, europenii, indiferent de credință, se simțeau strîns uniți tocmai datorită tragediei colective prin care trecuseră – o tragedie care imita un război civil, dar unul la scară planetară. Pentru Europa postbelică, prioritatea numărul unu era evitarea cu orice preț a repetării unui asemenea conflict, a unui alt război fratricid european. Probabil că

cele mai evidente mijloace de a obține acest deziderat erau oferite de către o Europă unită; și, astfel, apelul pentru unitatea Europei a pornit din toate colțurile continentului.

La sfârșitul anului 1947, diverse persoane și multe instituții interesate de formarea Europei unite au alcătuit un comitet de coordonare a acțiunilor. Prin luna mai 1948, acest comitet a organizat un Congres al Europei, similar cu propunerea susținută de către Churchill cu cinci ani și jumătate înainte. Congresul s-a desfășurat la Haga și au fost admiși reprezentanții a șaisprezece națiuni. Președinte de onoare a fost ales Winston Churchill. Din comunicatul sesiunii finale cităm: „Dorim o Europă unită, în interiorul căreia persoanele, ideile și mărfurile să poată circula liber”.²

La scurt timp după aceasta, a fost creată Mișcarea Europeană – o entitate neoficială, dar permanentă, avînd drept unic scop dezvoltarea și promovarea conceptului de Uniune Europeană. Din nou, Winston Churchill a fost unul dintre președinții de onoare.

În iulie 1948, Georges Bidault, devenit ulterior ministru de externe al Franței, a fost primul membru al guvernului care a propus, oficial, crearea unui Parlament al Europei. Bidault, împreună cu Jean Monnet – privit astăzi ca un veritabil „naș” al CEE – și cu Robert Schuman, fostul coleg al profesorului Louis Le Fur, și-au unit eforturile pentru a pune bazele a ceea ce ei denuceau „fede-rația Occidentală”.

O altă figură extrem de importantă în mișcarea pentru o Europă unită era un polonez, dr. Joseph Retinger. Încă din anii 1920, Retinger a susținut activ ideea unității europene, avînd contacte atît cu Helmuth James von Moltke, liderul Cercului de la Kreisau, cît și cu Hans Adolf von Moltke, cel care se prezenta ca fiind membru activ în Alpha Galates. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Retinger locuia în Anglia și a fost, inițial, consilier politic al generalului polonez Sikorski – care, la rîndul său, se pare că a fost asociat cu Hans Adolf von Moltke în perioada în care acesta din urmă era ambasadorul Germaniei în Polonia.³ În 1943, Retinger a fost admis în Serviciul de Operațiuni Speciale al armatei britanice (SOE) și, la vîrsta de cincizeci și șase de ani, a fost parașutat în Polonia ca membru operativ al SOE. Imediat după război, el și-a asumat din nou un rol activ în promovarea unității Europei fiind și unul dintre organizatorii Congresului Europei de la Haga, din mai 1948. În luna iulie a aceluiași an, i-a însoțit pe Winston Churchill, Duncan

Sandys și Paul-Henri Spaak, fost prim-ministru belgian, într-o vizită în SUA cu scopul de a solicita suport financiar pentru recent înființata Mișcare Europeană. În urma acestei vizite, pe 29 martie 1949 s-a înființat Comitetul American pentru o Europă Unită (ACUE). Odată cu ACUE a fost inaugurat un proces prin care organizațiile care lucrau pentru Europa erau efectiv infiltrate de către diverse agenții americane care reprezentau interese americane.

Astfel s-au pus bazele dezvoltării unei subculturi fără substanță în care societăți mai mult sau mai puțin secrete – religioase, politice și financiare – încep să înflorească. Aceste elemente de subcultură au exercitat o influență tot mai acută asupra afacerilor publice în ultimii ani ai celui de-al șaselea deceniu.

Mișcările CIA

Contele Richard Coudenhove-Kalergi a fost, probabil, cea mai implicată persoană responsabilă pentru inițierea intereselor americane în cadrul mișcărilor pentru unificarea Europei. El a înființat Pan-Europa în 1922, sub numele de Uniunea Pan Europeană. Chiar dacă Pan-Europa a realizat, practic, prea puțin, între cele două războaie era o organizație prestigioasă. Printre membrii săi de marcă apăreau și câteva figuri politice apreciate precum Léon Blum și Aristide Briand în Franța, Eduard Benes în Cehoslovacia, dar și Winston Churchill. În afară de politicieni, între membri se mai regăseau Albert Einstein și câteva personalități culturale precum Paul Valéry, Miguel de Unamuno, George Bernard Shaw și Thomas Mann.

Autoexilat în 1940 din Austria datorită *Anschluss*-ului (anexarea Austriei de către Hitler, martie 1938), Coudenhove-Kalergi s-a retras în Statele Unite. Aici a susținut un lobby neobosit pentru idealul său paneuropean, insistând ca formarea Uniunii Europene să devină, imediat după încetarea războiului, o prioritate a politicii americane. Eforturile sale au reușit să convingă o serie de politicieni americani dintre care îi amintim doar pe William Bullitt și pe senatorii Fulbright și Wheeler. Când America a intrat în război, s-a putut construi o adevărată strategie pe baza informațiilor deținute și

a ideilor lui Coudenhove-Kalergi, fiind adoptată imediat de către biroul OSS, precursor al CIA.

OSS (Biroul de Servicii Strategice) a fost creat din ambiția de a nu rămîne mai prejos de englezi, care deja aveau MI6 și SOE, dar și cu sprijinul acestora din urmă. Primul director al Biroului a fost generalul William Donovan, supranumit și „Wild Bill“ („Bill cel Aspru“). Dintre agenții lui Donovan, s-a format mai tîrziu nucleul postbelic al CIA. Unul dintre acești agenți, Allen Dulles, a devenit director al CIA în 1953 și a rezistat pînă în 1961, anul debarcării în Golful Porcilor, operațiune eșuată, în urma căreia a fost nevoit să demisioneze. În timpul războiului, Allen Dulles a fost șeful rezidenței OSS din Elveția, unde a avut primele contacte cu Helmuth James von Moltke și cu Cercul de la Kreisau.

Ca director al OSS, William Donovan a înțeles rapid ce potențial uriaș reprezenta Vaticanul pe acest front al serviciilor secrete. Mii de preoți catolici erau răspîndiți în toată Europa, în fiecare țară, în fiecare oraș, teoretic în fiecare sat sau cătun. Alte mii de preoți catolici serveau pe lîngă armatele naționale ale fiecărei țări. Această vastă rețea era deja implicată în acțiuni de culegere de informații pentru propriul departament de servicii secrete al Vaticanului, gîndit și organizat în patru secțiuni. Șeful uneia dintre aceste secțiuni a fost chiar monseniorul Giovanni Montini – devenit mai tîrziu papa Paul al VI-lea.⁴ De aceea insista Donovan pentru stabilirea unor legături foarte strînse cu Vaticanul.

La scurt timp după intrarea Americii în război, Donovan a forțat crearea unei alianțe cu părintele Felix Morlion, fondatorul unui serviciu secret al Bisericii Catolice din Europa, numit Pro Deo („Pentru Domnul“), cu sediul la Lisabona. La recomandarea lui Donovan, Pro Deo și-a mutat sediul la New York, iar OSS și-a asumat finanțarea activității acestuia. În 1944, după eliberarea Romei, Donovan și părintele Morlion au început instalarea Pro Deo la Vatican.⁵ Serviciul era deosebit de bine situat aici, în primul rînd pentru culegerea informațiilor direct de la preoții catolici care fuseseră sau încă mai erau în Germania sau în cadrul armatei germane. Iezuiții s-au dovedit a fi surse foarte valoroase de informații, poate și datorită sistemului lor sofisticat și complex de pregătire, datorită disciplinei respectate cu sfințenie sau datorită organizării lor impecabile.

Imediat după război, SUA s-au grăbit să exploateze aparatul creat de Donovan, în special la Roma. În 1948, an electoral în Italia,

recent înființata CIA a pornit o acțiune foarte complexă, dar complet clandestină, pentru a preveni o victorie a comunismului. Sub auspiciile lui James Angleton, fost șef de rezidență OSS la Roma, apoi șef al Departamentului de contrainformații al CIA, milioane de dolari au fost strecurate Creștin-Democraților, în timp ce alte fonduri erau direcționate spre ziare și alte mijloace de propagandă.⁶ Aceeași procedură a fost repetată cu succes în Franța.⁷

După cum am arătat anterior, vizita dr. Joseph Retinger în SUA, ca reprezentant al Mișcării Europene, a condus la formarea Comitetului American pentru o Europă Unită (ACUE), pe 29 martie 1949. Președintele acestui comitet era chiar William Donovan, avându-i ca vicepreședinte pe Allen Dulles, fost șef al rezidenței OSS în Elveția, iar ca secretar pe George S. Franklin, fost director al Consiliului pentru Relații Internaționale și, ulterior, devenit coordonator al Comisiei Trilaterale. Directorul executiv al ACUE era Thomas Braden, fost agent operativ și devenit mai târziu șef al Departamentului de organizații internaționale din cadrul CIA. Sub patronajul celor nominalizați mai sus, ACUE a decis să finanțeze Mișcarea Europeană a lui Joseph Retinger.⁸ Fonduri provenind din surse ale Departamentului de Stat American s-au scurs discret înspre sediul din Bruxelles al Mișcării. Între timp, Uniunea Sovietică își extindea influența în Europa de Răsărit și astfel a început Războiul Rece. Concepută inițial pentru sprijinirea ideii de „Uniune“, Mișcarea Europeană a început treptat să participe la construirea unui „bastion împotriva comunismului“ – iar acest bastion a creat o atmosferă propice pentru proliferarea unor organizații clandestine.

Fiind parțial subvenționați de către CIA, Joseph Retinger și alți câțiva membri ai Mișcării Europene s-au apropiat de prințul Bernhard al Olandei, de prim-ministrul italian și de Sir Colin Gubbins, fost director al SOE. Acest grup, împreună cu generalul Walter Bedell Smith, devenit ulterior director CIA, au format un adevărat *think-tank* (centru de cercetare și consultări) care s-a întrunit pentru prima oară în mai 1954 la Hotel de Bilderberg, în orașul olandez Oosterbeek. Așa au apărut Conferințele de la Bilderberg.

Între timp, CIA a început să aibă propriile inițiative, demarând programe pe scară largă de acțiuni sub acoperire întru sprijinirea oricărei instituții care putea să ajute la formarea „bastionului împotriva comunismului“. Lideri politici, partide politice și grupuri de presiune, syndicate, ziare și edituri, erau din belșug finanțați

dacă orientarea lor era suficient de prooccidentală și anticomunistă. Pe parcursul anilor 1950, este raportată cheltuirea în Italia a unei sume anuale între douăzeci și treizeci de milioane de dolari⁹ pentru a fi sprijinite activități culturale, programe pentru tineret, proiecte editoriale și grupuri catolice de un fel sau altul. Inițiativele sponsorizate de biserică, inclusiv cele misionare sau orfelinatele, erau adeseori cofinanțate de CIA. Banii CIA au ajuns la numeroși episcopi și cardinali, unul dintre aceștia fiind și cel care va deveni papa Paul al VI-lea. Și, nu mai este nevoie să o spunem, Partidul Creștin-Democrat din Italia a rămas și el în centrul atenției. De fapt, tatăl viitorului papă, Giorgio Montini, fusese în 1919 cofondator al partidului care va deveni cunoscut ca Partidul Creștin-Democrat, iar fratele său mai mare a fost senator creștin-democrat.

Mișcarea Europeană a dr. Joseph Retinger, finanțată de CIA, era și ea activă în Italia, contribuind la strângerea legăturilor între agențiile de informații americane și Vatican. Retinger l-a inclus pe lista de finanțare și pe vechiul său prieten, dr. Luigi Gedda, medicul papei Pius al XII-lea și, în același timp, conducător al Azione Cattolica (Acțiunea Catolică), adevărata putere aflată în spatele Partidului Creștin-Democrat. Prin Gedda, Retinger a putut să-l recruteze pe viitorul papă Paul al VI-lea, iar Azione Cattolica a devenit și ea o destinație a fondurilor CIA.¹⁰

Legăturile între CIA și Vatican au devenit și mai strânse în 1963, când papa Ioan al XXIII-lea a murit și Paul al VI-lea, fostul Giovanni Montini, arhiepiscop de Milano, i-a succedat. Așa cum am remarcat, Montini era deja legat de agenție și fusese deja finanțat de către ea. Chiar și în timpul războiului, el colaborase cu serviciile de informații americane, pe post de curier între Vatican și OSS. După război, în calitate de arhiepiscop de Milano, a căpătat acces la consistentele dosare CIA despre preoții activi politic. Și le-a utilizat pentru a influența alegerile din 1960, din Italia.

Legătura între Vatican și CIA continuă și astăzi. După Gordon Thomas și Max Gordon-Witts, în noiembrie 1978 a avut loc o întâlnire secretă între papa Ioan-Paul al II-lea și șeful CIA de la Roma. În urma acestei întâlniri a rezultat un acord prin care se stabilea că papa va primi săptăminal un raport din partea CIA.¹¹ Nu se specifica și ce primea CIA în schimb, dar este ușor de bănuț.

Un alt aliat influent al CIA în rândurile bisericii era cardinalul Francis Spellman din New York. În 1954, el acționase în mod direct în

numele CIA în Guatemala, ajutînd la declanșarea unei lovituri de stat regizate de agenție. Dar Spellman era adînc implicat și în problemele italiene. A jucat un rol crucial în obținerea unor sume mari din „banii negri“ ai guvernului american în folosul Bisericii Catolice. A fost prieten intim cu Bernardino Nogara, eminența cenușie a Băncii Vaticanului, și cu contele Enrico Galeazzi, cel care supraveghea împreună cu Michele Sindona investițiile și activitatea bancară a Vaticanului în anii 1960.¹² Și cardinalul Spellman este cel care, în 1963, i-a atras atenția papei asupra fratelui Paul Marcinkus din Chicago. Din 1971, Marcinkus, de acum arhiepiscop, s-a aflat la conducerea Băncii Vaticanului, i-a avut prieteni pe membrii P2 Michele Sindona și Roberto Calvi și se bănuiește că a fost el însuși membru al P2.

Originile lojii masonice P2 sînt obscure, dar se crede că a apărut pe la începutul anilor 1960.¹³ Oricare ar fi fost planurile ei inițiale, marele ei maestru de extremă dreapta, Licio Gelli, s-a implicat imediat în adunătura de grupuri și organizații care constituiau „basionul împotriva comunismului“. Unii dintre membri au fost generos finanțați de CIA. Iar prin intermediul indivizilor de teapa lui Calvi și Sindona, P2 a oferit o cale de finanțare a instituțiilor anti-comuniste din Europa și America Latină din partea Vaticanului și a CIA. Calvi susținea că aranjase personal transferul a 20 de milioane de dolari din banii Vaticanului către Solidaritatea poloneză, dar suma totală trimisă Solidarității se crede a fi de peste 100 de milioane de dolari. Înainte de a fi fost inculpat pentru omor, Michele Sindona nu era numai finanțistul P2, ci și consilierul pentru investiții al Vaticanului, ajutînd biserica să-și vîndă unele proprietăți din Italia și să investească banii în Statele Unite. Serviciile lui pentru CIA includeau și transferarea de fonduri către „prieteni“ din Iugoslavia, dar și către coloneii greci, înainte de preluarea puterii de către aceștia în 1967. De asemenea, el a dirijat milioane de dolari spre conturile creștin-democraților italieni.

În 1981, cînd existența lojii ilegale P2 a făcut primele valuri în presă, toți ochii erau inițial îndreptați spre Italia și spre scandalul iscat în jurul influenței negative și a controlului deținut asupra eșaloanelor superioare din guvern, poliție și finanțe. După David Yallop, de fapt:

... există filiale care încă funcționează în Argentina, Venezuela, Paraguay, Bolivia, Franța, Portugalia și Nicaragua. Mai există membri activi în Elveția și în SUA. P2 are legături cu Mafia în Italia, Cuba și SUA. Întreține legături strînse cu unele regimuri

militare din America Latină și chiar cu diverse grupări neofasciste. Colaborează îndeaproape și cu CIA. Ajunge pînă în inima Vaticanului. Motivațiile comune ale tuturor acestor elemente sînt, aparent, teama de comunism și antipatia față de acesta.¹⁴

Astăzi este general acceptată ideea conform căreia loja P2, oricît de influentă și puternică ar fi pârut, a fost (și probabil că încă este) controlată de către o autoritate superioară care, din umbră, își transmitea instrucțiunile prin intermediul lui Licio Gelli, mare maestru al lojii. Citînd din concluziile unei comisii parlamentare italiene, organizația aflată în spatele P2 funcționa „în afara granițelor Italiei”.¹⁵ S-au făcut numeroase speculații pe această temă, unele plauzibile, altele mai puțin. Unii au identificat această organizație ca fiind Mafia americană. Alții au sugerat KGB-ul sau alt serviciu secret din Europa de Est. S-a pomenit chiar și numele Prioriei din Sion în acest context. În 1979, Mino Pecorelli – jurnalist, fost membru P2 – a acuzat CIA că s-ar ascunde în spatele organizației. La nici două luni de la această acuzație, Pecorelli a fost asasinat.

În martie 1981, poliția italiană a percheziționat vila lui Licio Gelli. Aici au găsit liste complete cu membrii lojii. Ei au mai descoperit și un index de dosare – deși dosarele propriu-zise dispăruseră, fiind, se pare, mult mai relevante decît lista membrilor. O parte a conținutului respectivului index a apărut în presă: membri ai *Opus Dei*, chiar și numele lui Giulio Andreotti, ministru de externe la acea dată, despre care se susține, într-un document recent primit de noi, că ar fi fost membru și al Prioriei din Sion. Indexul făcea referire și la dosare ale organizației oficial cunoscute sub denumirea de Ordinul Suveran și Militar al Cavalerilor Templului din Ierusalim – organizație care își pretinde descendența direct din Cavalerii Templieri.

Ordinul Cavalerilor

Ordinul Suveran și Militar al Cavalerilor Templului din Ierusalim datează, în organizarea sa actuală, din 1804, an în care și-a anunțat public existența și, totodată, a fost recunoscut de către o serie de instituții oficiale. În orice caz, reprezentanții ordinului revendicau o genealogie mult mai veche. După propriile declarații,

ultimul mare maestru al templierilor a fost Jacques de Molay. În 1314, cu puțin timp înainte de a fi executat, acesta a emis o carte prin care-și desemna succesorul.¹⁶ Deși în mod oficial dizolvat de către papalitate, Ordinul Templierilor a continuat să funcționeze, după preceptele din acea carte, ducând tradiția peste secole. Autenticitatea acestei carte a rămas o sursă permanentă de discordie între istorici, cu toate că există dovezi certe în favoarea ei. Rezolvarea acestei dileme nu a fost niciodată o problemă urgentă, poate și pentru faptul că Ordinul Suveran și Militar nu a dorit niciodată puterea, nu și-a revendicat niciodată prerogativele, privilegiile sau proprietățile deținute pe vremea cavalerilor, predecesorii lor. Astăzi, ordinul este devotat lucrărilor de cercetare arheologică și operelor caritabile. Procedurile lor interne amintesc uneori de ritualuri francmasonice, altele de alte ordine heraldice precum Lîna de Aur, Mormîntul Sfînt sau Saint Maurice. În prezent, titlul de mare maestru e purtat de un portughez, contele Antonio de Fontes.

În 1982, a avut loc prima dintr-o serie de întâlniri stabilite cu unul dintre oficialii Ordinului Suveran și Militar al Cavalerilor Templieri. În decursul întrevederii noastre, el ne-a descris lupta crîncenă dintre diverse facțiuni, dar și dezbinarea care în ultimii zece ani a condus la slăbirea instituției. Una dintre facțiuni s-a despărțit de ordin ca să-și înregistreze propriul organ neotemplier în Elveția. La rîndul ei, aceasta a generat o nouă facțiune care, sub conducerea unui oarecare Anton Zapelli, a adoptat un program mult mai ambițios și mai agresiv. Sediul lui Zapelli este tot în Elveția – la Sion. Se spune că printre membrii înregimentați în organizația lui Zapelli există persoane asociate cu Marea Lojă Elvețiană Alpina, al cărei nume apare în multe documente ale Prioriei din Sion.

Poate că nici nu am fi amintit aici toate acestea, fără o relevanță deosebită pentru cercetarea noastră, dacă nu am fi întîlnit numele lui Zapelli și într-un alt context. În 1979, cînd încercam să stabilim un prim contact cu Prioria din Sion și cu Pierre Plantard, unul dintre informatorii noștri de la Paris ne-a dat drept cert numele lui Zapelli. El spunea cu acea ocazie că Zapelli se află în spatele Prioriei din Sion, deși această dezvăluire poate foarte bine să fie doar o gravă confuzie, deoarece organizația lui Zapelli se afla în Sion și se numea Marea Priorie Elvețiană.

Surprîși de reapariția numelui Zapelli în contextul Ordinului Suveran și Militar al Cavalerilor Templieri, am întrebant dacă el a

avut, într-adevăr, vreo legătură și cu Prioria din Sion. Reprezentantul ordinului nu era în temă cu acest aspect, dar a putut confirma faptul că Zapelli știa de existența Prioriei. În organizația lor se vehicula zvonul că Prioria din Sion a fost activă alături de Rezistența franceză în timpul războiului. Dar nu avea nici o idee dacă Zapelli a fost în vreun fel implicat în activitatea Prioriei sau nu. De altfel, chiar ne-a rugat că, dacă aflăm detalii referitoare la acest subiect, să-l informăm și pe el. Părerea noastră este că el se temea de o astfel de conexiune, de posibilitatea ca Prioria, prin intermediul lui Zapelli, să nu încerce să șantajeze ordinul.

Cînd l-am întrebat pe domnul Plantard dacă îl cunoaște pe Zapelli, singura sa reacție a fost un zîmbet misterios și răspunsul: „Eu îi cunosc pe toți“. Ulterior, am intrat în posesia unui document intern, emis în cadrul organizației lui Zapelli. Două dintre subiecte ne-au trezit interesul. Primul trata sistemul financiar-bancar. Se pare că, din 1982, organizația lui Zapelli și-a deschis propria bancă. Al doilea subiect se referea la Europa unită și la „rolul jucat de templierii moderni în unificarea Europei“. Primii templieri, argumenta documentul, au avut în vedere crearea unei Europe unite. Succesorii lor de astăzi trebuie să iasă din umbră, să se implice în mai mult decît în niște lucrări arheologice, să intre în politică, să lucreze pentru unitatea Europei și să promoveze „ideea europeană“. Structura susținută de Zapelli avea multe puncte comune cu aceea a Confederației elvețiene. Europa era definită ca întinzîndu-se de la Atlantic și Mediterană pînă la Urali.

Recunoaștem faptul că nu am găsit dovezi clare care să ateste existența unei legături certe între Zapelli și Prioria din Sion, dar nici existența unor conexiuni între Zapelli și Licio Gelli sau alți membri ai lojii P2. La fel cu aceștia, și el părea să activeze într-un fel de zonă crepusculară, unde societățile secrete aveau interese comune cu cercurile financiare și cu politicile paneuropene, acolo unde granițele naționale nu constituiau adevărate obstacole și nici nu aveau constrîngerii legale de nici un fel. Cert este faptul că indexul dosarelor lui Licio Gelli au trădat interesul cu care era privită loja P2 de către Ordinul Suveran și Militar al Cavalerilor Templieri.

Pe de altă parte, rămîn incerte rolul și puterea deținute de către templierii moderni. În schimb, există o altă organizație, apropiată din toate punctele de vedere – în special din cel istoric – de templieri, ale cărei rol și putere sînt mult mai atent documentate și mult

mai ușor de identificat. Această organizație, numită Ordinul Cavalerilor Ospitalieri ai Sfântului Ioan sau Ordinul Suveran și Militar de Malta, este rivala dintotdeauna a Ordinului Templierilor.

Ordinul Sfântului Ioan a fost înființat în jurul anului 1070, cu circa treizeci de ani înaintea primei cruciade, în cadrul spitalului Sfântul Ioan din Ierusalim, de către negustorii italieni preocupați de soarta pelerinilor bolnavi. Ordinul a fost înregistrat în mod oficial pe la 1100, imediat după prima cruciadă, când a fost numit și primul mare maestru. Astfel, Ospitalierii i-au precedat pe Templieri, dar trebuie reținut faptul că, inițial, ei se țineau departe de acțiunile militare, ocupându-se strict de munca din spital. Prin 1126, la circa opt ani de la apariția oficială a templierilor, cavaleri ai Sfântului Ioan au început să se implice tot mai mult în operațiuni militare care, foarte curînd, aveau să eclipseze, dacă nu chiar să înlocuiască definitiv acțiunile caritabile. În cîțiva ani au devenit, alături de Templieri și ulterior alături de Cavalerii Teutoni, una dintre marile puteri militare și financiare ale Țării Sfinte și chiar ale creștinătății în general. La fel ca și în cazul Cavalerilor Templieri, avuția Cavalerilor Sfântului Ioan era imposibil de estimat: ordinul și-a dezvoltat un imens edificiu militar, ecleziastic și administrativ format din sute de cavaleri, o armată permanentă, servicii auxiliare, o rețea impresionantă de castele și fortărețe și, nu în ultimul rînd, numeroase proprietăți – întinderi enorme de pămînt, nu numai în Palestina, ci și în întreaga lume creștină. În același timp, ordinul a rămas credincios originilor sale, menținînd în funcțiune spitale curate și bine dotate, avînd chiar și cadre medicale proprii.

Templierii au fost acuzați în 1307 de ofensă împotriva autorității catolice și, din 1314, au fost suspendați în mod oficial. Între 1309 și 1525, anul secularizării, Cavalerii Teutoni au fost supuși periodic unor acuzații similare – deși, aparent, Prusia și zona Mării Baltice, controlate de către ei, îi puneau oarecum la adăpost de influența oricărei autorități dușmănoase. Spre deosebire de aceste două ordine, Cavalerii Ospitalieri ai Sfântului Ioan nu au avut de suferit tratamente similare; dimpotrivă, au continuat să funcționeze și să beneficieze de favorurile papalității. În Anglia mai ales, dar și în alte teritorii controlate de la Vatican, le-au fost atribuite imense suprafețe de teren, toate foste proprietăți ale templierilor.

În 1291, după căderea Țării Sfinte, Cavalerii Sfântului Ioan s-au retras pentru scurt timp în Cipru. Apoi, în 1309, și-au mutat reșe-

dința și sediul central în insula Rodos, pe care o considerau drept principat privat și au guvernat-o ca atare, rămânând aici mai bine de două secole și rezistind la două puternice asedii turcești. Într-un final, în 1522, după un al treilea asediu turcesc, au părăsit insula, iar în 1530 s-au stabilit definitiv în Malta. La rîndul ei, Malta a fost asediată de turci în 1565, o ambițioasă operațiune militară, unică în istorie pînă la acea dată. Doar 541 cavaleri ospitalieri și sergenți, conducînd o armată de numai 9 000 de soldați, au ținut piept cu succes asalturilor repetate ale unui număr de circa 30 000–40 000 de otomani. Șase ani mai tîrziu, în 1571, flota ordinului, căreia i s-au alăturat nave de război austriece, italiene și spaniole, a cîștigat bătălia navală de la Lepanto, zdrobind definitiv supremația maritimă a Turciei în Mediterana.

Asediile din Rodos și Malta, alături de bătălia de la Lepanto, sînt cele mai reprezentative momente din istoria Ospitalierilor, întrecînd în importanță chiar și participările lor glorioase la cruciadele din Țara Sfîntă. La mijlocul secolului al șaisprezecelea, Malta încă era una dintre marile puteri militare și navale ale lumii creștine, avînd și resurse financiare comparabile cu ale vechilor regate. Cu toate acestea, spectrul declinului era tot mai pregnant. În țări ca Germania, Elveția, Olanda, Scoția și Anglia, reforma protestantă începuse deja să fractureze unitatea Europei catolice; iar fisurile creștinătății occidentale se regăseau, evident respectîndu-se proporțiile, și în interiorul Ordinului Sfîntului Ioan. În Anglia și Germania, de exemplu, mulți dintre confrăți au dezertat, formîndu-și propriile organizații rivale ordinului inițial. Încă de prin secolul al șaptesprezecelea, cavalerii care rămăseseră în Malta au fost depășiți de istorie, formînd o enclavă catolică de neclintit – fidelă încă unor credințe și rituri cavaleresti perimate – în timp ce Europa încerca să renască într-o nouă eră dominată de industrializare, mercantilism și hegemonie a clasei mijlocii.

Oricum, anul 1798 i-a găsit pe cavaleri tot în Malta, un grup bizar și anacronic condus de un mare maestru fără pic de vlagă și cu credința erodată de francmasonerie. În acest context, Napoleon, în drumul său spre campania dezastruoasă din Egipt, nu a întîmpinat o rezistență serioasă din partea urmașilor celor care timp de peste două secole se opuseseră cu succes asediilor turcești. Așa încît a fost floare la ureche pentru Napoleon să anexeze Malta Franței; doar pentru o scurtă perioadă, deoarece a fost nevoit s-o cedeze

curind flotei britanice, aflată sub comanda amiralului Nelson. Astfel, pentru Ordinul Sfintului Ioan a urmat o perioadă de confuzie totală. În 1834 au reușit să-și stabilească un nou sediu, de data aceasta la Roma, iar aici să pună bazele unei noi renașteri. În ciuda faptului că pierduseră controlul asupra insulei, fiind la Roma și-au luat numele de Ordinul de Malta, pentru a se evita orice confuzie cu ordinele protestante ale Sfintului Ioan – recent înființate în Anglia și Germania. S-au devotat din nou activității inițiale, muncii în spitale care, în decursul unui secol și jumătate care a urmat, le-a adus numai beneficii și le-a sporit prestigiul. Imediat după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, înaintea creării statului Israel, se discuta intens despre posibilitatea oferirii Cavalerilor de Malta suveranitatea asupra Ierusalimului.

În 1979, ordinul număra 9 562 cavaleri plini, dintre care cel puțin o mie erau americani și peste peste trei mii italieni.¹⁷ Astăzi, din sediul lor de la Palazzo Malta situat pe Via Condotti din Roma, Cavalerii de Malta administrează o rețea spitalicească internațională, inclusiv o secțiune specială pentru intervenție în caz de calamități naturale. Multe țări au spitale și leprozerii finanțate și monitorizate de către ordin. De asemenea, copiind ordinele protestante ale Sfintului Ioan din Marea Britanie, Germania, Olanda și Suedia, Cavalerii de Malta au propriul serviciu de ambulanță. În Irlanda de Nord, de exemplu, ambele servicii de ambulanță (unul având însemnele Ordinului Englez Sfintul Ioan, iar celălalt pe cele ale Cavalerilor de Malta) sînt la datorie simultan, fiecare acordînd asistență comunităților de care aparțin.

Conform legilor internaționale, statutul actual al Cavalerilor de Malta este acela de principat independent suveran.¹⁸ Marele maestru este recunoscut ca șef de stat, avînd un rang laic echivalent cu al unui prinț și un rang ecleziastic echivalent cu al unui cardinal. Ordinul menține relații diplomatice formale cu un număr de țări, în special din Africa și America Latină, unde ambasadorii săi beneficiază de privilegii diplomatice standard. Gradele superioare ale ordinului pot fi ocupate exclusiv de către aristocrați. Cavalerii de rang înalt trebuie să dovedească posesia unui blazon vechi de cel puțin trei secole, cu succesiune neîntreruptă din tată în fiu.

Ordinul de Malta este – în secolul douăzeci – bine plasat și organizat, astfel încît să poată desfășura, oriunde în lume, un spectru larg de acțiuni specifice serviciilor secrete. Spitalele și serviciile medicale

oferite sînt de cele mai multe ori strategic plasate în puncte de criză – ca de pildă în Irlanda de Nord. Nu sînt puțini aceia dintre membrii ordinului care au ajuns, din rîndul personalului medical sau chiar al șoferilor de ambulanță, în poziții (politice, financiare sau din mediul de afaceri) importante, avînd astfel acces la sfere de influență în care simplii preoți nu au ce căuta. Drept urmare, Cavalerii de Malta au devenit în scurt timp apropiați serviciilor secrete de la Vatican. Se pare că ordinului îi convine de minune asocierea, văzînd în aceasta o bună oportunitate de a-și continua (într-un mod clandestin de această dată) rolul asumat în secolul al doisprezecelea, acela de a fi în fruntea unei cruciade.

Despre Ordinul de Malta se spune astăzi că ar fi unul dintre principalele canale de comunicare dintre Vatican și CIA. Există numeroase dovezi care susțin o astfel de afirmație. De pildă, în 1946, James Angleton – fost șef al rezidenței OSS, apoi CIA, din Roma – omul care a intermediat finanțarea creștin-democraților italieni, a fost decorat de către Ordinul Cavalerilor de Malta pentru excelență în activitatea de contraspionaj.¹⁹ Aceeași distincție a primit-o și dr. Luigi Gedda, șeful unui grup autointitulat Acțiunea Catolică, organizație care făcea legătura între interesele CIA, Mișcarea Europeană a lui Joseph Retinger și viitorul papă Paul al VI-lea.²⁰ În 1948, cavalerii au atribuit Marea Cruce de Merit generalului Reinhard Gehlen – șeful serviciului de informații vest-german care, cel puțin în acel moment, era nici mai mult nici mai puțin decît un departament al CIA.²¹ Anterior, Gehlen fusese desemnat de către serviciile secrete ale lui Hitler ca șef al Abwehr-ului pentru spațiul sovietic. Astfel, încă de la începutul anilor 1940, Ordinul de Malta a început să se implice în războiul secret împotriva comunismului care se desfășura în întreaga Europă.

Activitatea de informații desfășurată de către Cavalerii de Malta a fost mult facilitată de prezența oficialilor americani în cele mai înalte structuri ale ordinului. Pe măsură ce Războiul Rece lua amploare, contingentul american de cavaleri se mărea corespunzător. În acest context, unul dintre cele mai influente personaje era cardinalul Francis Spellman din New York – care lucrase pentru CIA în Guatemala și ale cărui legături personale conduceau direct spre loja P2. În timp, Spellman a devenit „protector și consilier spiritual” al cavalerilor americani, dar și conducătorul de facto al acestora. În această calitate el era îndreptățit să manevreze fonduri

imense, ținând cont de faptul că taxa de înscriere era de ordinul miilor de dolari pentru fiecare nou cavaler. Se poate presupune cu ușurință că doar o mică parte din aceste sume fabuloase ajungea în conturile din Roma ale ordinului; cu atât mai mult cu cât Spellman se asociase la un moment dat cu un alt cardinal care, prin anii 1950, a încercat să deturneze fonduri în scopuri pur personale, vândind certe interese politice.

Deja nu mai miră pe nimeni faptul că mulți dintre directorii CIA sînt și cavaleri de Malta. John McCone a fost cavaler; directorul actual, William Casey, este cavaler. Fostului director, William Colby, i s-a oferit de mai multe ori posibilitatea de a se înrola, dar, de fiecare dată a refuzat cu cuvintele: „Eu sînt doar un pion, mult prea nesemnificativ”.²² Astăzi, ordinul îi include și pe William Wilson (ambasadorul SUA la Vatican), Clare Boothe Luce (fost ambasador american la Roma), George Rocca (fost șef adjunct de contraspionaj la CIA) și generalul Alexander Haig (secretar de stat al SUA în 1981–1982).

În activitatea lor de recrutare, Cavalerii de Malta nu se limitează la înalte sfere americane deja citate; numele lui Licio Gelli – mare maestru al lojii P2 – este de asemenea asociat cu ordinul, deși este imposibil de dovedit acest lucru. Umberto Ortolani – apropiat al lui Gelli și membru confirmat al P2 – este cavaler de Malta, fost ambasador al ordinului în Uruguay, țară în care deținea o bancă. Alți cavaleri confirmați sînt: Alexandre de Marenches (fost șef al serviciului francez de informații), generalii De Lorenzo și Allavena (foști directori ai serviciilor secrete italiene), generalul Giuseppe Santovito (fost șef al serviciului italian de informații militare) și amiralul Giovanni Torrisi (șef de stat major al armatei italiene). Ultimii trei erau în același timp și membri ai lojii P2.²³

Ar fi nedrept să reducem activitatea Ordinului de Malta doar la colaborarea sa cu CIA. În ciuda dovezilor certe de participare la acțiuni coordonate de către serviciile secrete, ordinul rămîne o instituție autonomă, implicată activ în activități caritabile și diplomatice de sine stătătoare, multe dintre ele laudabile; cu atât mai mult cu cât politica oficială a ordinului permite o conduită relativ lejeră în desfășurarea acestor activități. Să luăm exemplul unui cardinal sau chiar al unui ofițer de informații, ambii cavaleri, unul din ei ajuns într-o poziție înaltă în ierarhia ordinului. Acesta îl poate recomanda pe celălalt unui bancher influent sau unui înalt politician,

doar recomandarea fiind suficientă pentru demararea și implementarea unui nou proiect, fără a mai fi necesare directive oficiale, instrucțiuni scrise sau alte proceduri formale care, în cele din urmă, necesită o atenție sporită pentru ștergerea urmelor. Astfel se elimină circuitul hîrtilor, dar și riscul de a fi descoperite ulterior și compromise acțiunea sau chiar ordinul. La fel ca și în cazul lojilor francmasonice, prin natura sa, Ordinul de Malta încurajează astfel de proceduri discrete funcționînd, de fapt, aproape perfect. Iar libertatea lor de mișcare este favorizată și de prestigiul diplomatic de care se bucură, de vasta rețea internațională și de eforturile pe care le fac în atîtea direcții umanitare.

Numeroși comentatori califică situația actuală din America Centrală drept etalon al activității Ordinului de Malta – elocventă pentru felul cum o organizație de acest tip se poate implica pentru sprijinirea oricărei ideologii politice, dacă aceast fapt o avantajează. Astăzi, în Statele Unite, la conducerea ordinului se află J. Peter Grace – un remarcabil om de afaceri, care pînă în 1971 a fost implicat în funcționarea posturilor de radio *Libertatea* și *Europa Liberă*, ambele înființate de Reinhard Gehlen și finanțate de către CIA. Împreună cu William Simon (și el Cavaler de Malta, fost secretar al Trezoreriei SUA), Grace conduce astăzi organizația Americares, în calitate de președinte. Obiectivul principal al Americares este obținerea de fonduri pentru ajutorarea Americii Centrale. Agenția desemnată să administreze și să distribuie aceste ajutoare e chiar Ordinul de Malta, prin organizațiile sale locale din Salvador, Guatemala și Honduras.

În același timp, Americares pare să aibă oarecare interese comune cu Liga Mondială Anticomunistă (WACL), la conducerea căreia se află generalul John Singlaub – cel care a fost obligat să demisioneze în 1978, după ce l-a sfidat pe președinte. Cînd Congresul a refuzat inițiativa Casei Albe de a sprijini financiar forțele „Contras” din Nicaragua, Ronald Reagan a apelat la ajutorul unor organizații, printre care și la WACL. Liga lui Singlaub și-a asumat imediat rolul de finanțator pentru „Contras”. Pe bună dreptate însă, jurnaliștii americani s-au întrebatoare proveniența acestor bani și materiale, bănuind că o mare parte din aceste ajutoare provin de la Americares și sînt distribuite prin intermediul Cavalerilor de Malta. Nu vom ști niciodată care este adevărul, dar rămîne totuși deschisă

întrebarea: „Oare Grace și Americares doar exploatează bunăvoința Cavalerilor de Malta, sau ordinul însuși este implicat activ?”

Factorul necunoscut

La întâlnirea noastră cu Pierre Plantard din octombrie 1984 – cînd, deși nu știam la acea vreme, el nu mai vorbea în calitate de mare maestru al Prioriei din Sion – a fost amintit și Ordinul de Malta. După cum ne-a declarat chiar domnul Plantard, parcă puțin dezgustat, Prioria din Sion includea și cîțiva cavaleri de Malta. Lucru care nu ne mai surprinde, descoperind între timp cavaleri de Malta aproape pretutindeni. De ce nu și în Prioria din Sion? De fapt chiar și abatele François Ducaud-Bourget, mare maestru al ordinului – care, după cum declara însuși Plantard, l-a sponsorizat și recomandat pe acesta ca să poată fi admis în Priorie – a fost magistrul capelan al Cavalerilor de Malta, între 20 septembrie 1947 și 18 noiembrie 1961. Avînd în vedere legătura strînsă dintre Cavaleri și OSS în timpul războiului, se poate astfel explica activitatea desfășurată de abate la Paris în sprijinul Rezistenței Franceze. După încetarea războiului, el a primit chiar o medalie din partea Rezistenței.

Într-un articol despre alegerea lui Plantard ca mare maestru în 1981, un jurnalist francez scria: „... cei 121 de demnitari ai Prioriei din Sion sînt cu toții niște eminente cenușii ale cercurilor financiare sau ale unor binecunoscute organizații politice și filozofice internaționale“. Această descriere se potrivește de minune și Cavalerilor de Malta. Datorită apropierii și a motivației originare intrinseci, de fapt ambele ordine funcționau cam în aceleași sfere – în zona crepusculară a lumii interlope, acolo unde se întîlnesc interesele financiare cu cele politice, religioase și cu cele ale diverselor servicii de informații. Nu avem nici o îndoială atunci cînd afirmăm că Ordinul Cavalerilor de Malta și Prioria din Sion aveau multe interese și obiective comune, deși uneori din motive diferite sau avînd priorități diferite. De pildă, este un fapt dovedit că ambele ordine doreau crearea unor State Unite ale Europei. Chiar și istoria ambelor organizații, dacă e să acceptăm varianta Prioriei ca fiind autentică, a avut multe zone de interferență de-a lungul secolelor trecute: moștenirea

comună datînd din vremea cruciadelor, structura instituțională neo-cavalierească, menționarea celui alt ordin în arhive, documentarea serioasă – relevînd uneori cele mai ascunse secrete ale celui alt. Toate acestea ne conduc la concluzia că a existat întotdeauna, de-a lungul istoriei comune, o legătură foarte puternică între ele.

În același timp au existat și puncte de vedere controversate și total divergente. Astfel, Cavalerii de Malta au fost întotdeauna și constant loiali papalității și Bisericii Romano-Catolice, neabătîndu-se de la acest drum. Dimpotrivă, Prioria din Sion și-a declarat de la bun început, fățiș, ostilitatea față de Vatican, încercînd chiar să-și constituie propria sa papalitate clandestină. Fiind adepta descendenței de sînge a lui Isus din casa lui David, Prioria a fost, în mod evident, percepută ca dușman al Bisericii. De aceea, pozițiile lor diferite față de Roma au condus la concluzia pripită că Prioria și Cavalerii de Malta sînt pe poziții opuse.

Un alt motiv de dispută între cele două ordine ar putea fi modul de stabilire a priorităților, dar și a teatrelor de operațiuni. Dacă în cazul Prioriei este evident interesul principal pentru sferele europene, Cavalerii de Malta erau de-a dreptul rezervați pe vechiul continent, concentrîndu-și energiile cu precădere – cum, de altfel, au făcut și CIA, loja P2 sau prelatura *Opus Dei* – în direcția Americii Latine. Avînd în vedere apartenența multor cavaleri de Malta la structuri ale CIA, dar și prezența unui număr relativ mare de cavaleri în cadrul Prioriei, pe bună dreptate apar cîteva semne de întrebare (ca să nu folosim termenul *suspiciuni*): oare aceștia din urmă nu au încercat să deturneze Prioria de la obiectivele sale, îndepărtînd-o de Europa în favoarea Americii Latine? Oare nu acesta a fost motivul real al retragerii lui Pierre Plantard? Oare nu aceste elemente (așa-numita „ramură anglo-americană”) au stat la baza disensiunilor, despre care vorbea domnul Plantard, apărute între diverse grade ale Prioriei?

Indiferent care sînt răspunsurile la întrebările de mai sus, a mai existat un diferend major între Prioria din Sion și Cavalerii de Malta: controversatele pergamente descoperite de preotul Bérenger Saunière la Rennes-le-Château în 1891 și care au fost folosite de către Prioria din Sion în lupta sa de compromitere a ideii de papalitate. Oficiali ai Prioriei au afirmat inclusiv faptul că acele pergamente au fost însușite și aduse în mod fraudulos în Anglia, în prezent aflîndu-se în arhivele Cavalerilor de Malta.²⁴

Cînd am încercat să luăm urma pergamentelor lui Saunière, ne-am trezit într-un adevărat labirint de minciuni, escrocherii, diversiuni, documente falsificate, dezinformări. Concluzia inevitabilă la care am ajuns este că am nimerit, nepoștiți de nimeni, într-un conflict mocnit, aproape invizibil, dintre Prioria din Sion și o altă organizație. Inițial am fost tentați să suspectăm implicarea unui serviciu de informații. Dar dacă era vorba despre Cavalerii de Malta? Sau chiar un serviciu secret operînd prin intermediul Cavalerilor de Malta? Nu vom ști niciodată; această necunoscută va rămîne veșnic în ecuația noastră: este implicat Ordinul de Malta sau altcineva acționînd în numele ordinului ori pe cont propriu.

Epilog

Am încercat să aflăm mai multe despre Prioria din Sion din zilele noastre. Am încercat să avem un punct de vedere final despre componența, puterea și resursele, obiectivele ei. La un moment dat am sperat să ajungem în centrul labirintului, nu neapărat ca să ucidem minotaurul, dar ca să-l înfruntăm măcar. În tot acest timp am fost obligați să recunoaștem că am fost adeseori manevrați de persoane care au reușit, cu multă îndeminare și subtilitate, să se afle mereu cu un pas înaintea noastră.

Este sigur că Prioria din Sion există. Activitățile ei, ca și cele ale fostului ei mare maestru, sînt documentate istoric. *Vaincre* a apărut în timpul războiului și probabil că a uimit autoritățile germane în aceeași măsură în care ne uimește și pe noi, azi. Alpha Galates pare să fi existat și pare să fi avut în rîndurile sale personalități de talia lui Hans Adolf von Moltke. Oricît de secretos și enigmatic ar fi fost, Plantard chiar a avut o influență reală și a fost alături de personalități precum Cocteau, Malraux, Juin și de Gaulle. Și dovezile fac imposibilă negarea rolului său în Comitetele Salvării Publice sau negarea rolului acestor Comitete în revenirea la putere a lui de Gaulle în 1958. Într-adevăr, revenirea la putere a lui de Gaulle este o dovadă a activității unui aparat extrem de sofisticat, plin de resurse, bine organizat și disciplinat, înzestrat cu abilitatea manipulării politice.

În ceea ce ne privește, sîntem nesiguri nu referitor la existența Prioriei și a statutului acesteia, ci referitor la activitățile ei contemporane și la ceea ce încearcă să ascundă. Nu este oare malefică măcar o parte a acestei organizații? Nu a devenit oare Prioria, în ciuda obiectivelor sale înălțătoare, pragmatică și tentată de putere?

Cum își poate păstra integritatea morală o organizație care are contacte cu lucruri precum P2? Și cum mai poate ea acum să-și păstreze imaginea exaltată pe care încearcă să și-o promoveze?

Dar poate că noi am fost naivi când ne-am așteptat la altceva. O astfel de alianță nu este unică în istoria Prioriei. Din câte am putut să descoperim, nici Prioria, nici marii ei maestri nu s-au abținut de la tentația puterii politice. Dimpotrivă, atît ordinul, cît și structura lui ierarhică, au fost implicați de-a lungul secolelor în mașinațiuni politice. Pe parcursul războaielor religioase din secolul al șaisprezecelea, de exemplu, și pe parcursul insurecției cunoscute ca Fronda din secolul al șaptesprezecelea, Prioria s-a folosit de toate resursele și obiceiurile epocii. A fost, pe scurt, „realistă“. Pentru a supraviețui, a recurs la aceleași acțiuni și metode ca și toate celelalte organizații care acționau în „lumea reală“ – inclusiv Biserica Catolică.

Dacă Prioria modernă acționează într-o lume subterană, încheie alianțe compromițătoare, sacrifică idealismul pentru pragmatism, asta nu înseamnă că a fost coruptă de abia în ultima vreme. Înseamnă că ordinul există pur și simplu, nici mai mult, nici mai puțin corupt decît în trecut. Supraviețuirea înseamnă pentru organizații precum Prioria din Sion să se mînjească dînd mîna cu puterea politică. Legătura cu puterea politică însemnînd un oarecare grad de corupție, rezultă că Prioria a fost întotdeauna coruptă. Din același motiv, organizațiile care nu au cedat și și-au păstrat puritatea au dispărut din istorie. Așa cum am văzut, Cavalerii de Malta sînt acuzați de aceleași lucruri ca și Prioria, tot așa cum este și Vaticanul, pentru prezent și pentru trecut. Papa Ioan-Paul al II-lea, în ciuda intransigenței sale dogmatice, poate că se află deasupra acestor lucruri. Dar acuzațiile plutesc deasupra Vaticanului. Cele destăinuite în legătură cu P2, scandalul legat de Banco Ambrosiano și misterioasa moarte a lui Roberto Calvi – „bancherul Domnului“ – demonstrează toate că administrația și conducerea Vaticanului acționează în același mediu subteran întunecat, clandestin, așa cum fac și Cavalerii de Malta și, așa cum se pare, și Prioria din Sion. Dacă Prioria este mînjită, la fel este și Vaticanul.

Dacă ar fi fost săvîrșite de guvernul unei democrații occidentale, activitățile Vaticanului din ultimul sfert de secol ar fi dus la declanșarea unei anchete și ar fi dus la demisia acelui guvern. În cazul Romei, toate astea n-au provocat decît valuri la suprafață, dar biserica în sine a rămas imperturbabilă. Și nu numai asta. Ea continuă

să-și îndeplinească rolul pastoral tradițional. Alină și consolează. În anumite regiuni ale lumii – America Latină, Polonia și Cehoslovacia, Filipine – servește chiar drept far al libertății și al speranței. Și chiar dacă parohiile locale își pierd din importanță, mai ales în Occident, ea încă oferă credincioșilor un sens al existenței și se bucură de încrederea acordată de aceștia.

Adevărul este că, dincolo de înțelegerile sordide ale conducerii bisericii dintr-o anumită epocă, ea rămîne ceea ce am putea numi „biserica arhetipală“, structura concepută ca „receptacul“, ca „arcă înfruntînd marea timpului“. Dincolo de vicisitudinile temporare rămîne un ideal, o structură de principii evlavioase, o „comuniune de suflete“, care prin natura lor sînt dovezi anticorupție. Conceptul psihologic de biserică rămîne nealterat, oricare ar fi acțiunile Vaticanului și ale papalității. Un papă precum Alexandru al VI-lea, de exemplu, este posibil să se fi făcut vinovat de toate, de la simonie (comerț ilicit cu moaște) la incest și crimă. Se spune că ar fi afirmat: „Ne-a servit bine acest mit al lui Hristos“. Dar el rămîne „unsul lui Dumnezeu pe pămînt“.

Același principiu funcționează și în cazul Prioriei din Sion. Ca și papalitatea, Prioria și-a minjît mîinile de mai multe secole și s-a acoperit cu un strat gros de jeg. Dar așa cum biserica arhetipală stă în spatele papalității, tot așa stă în spatele Prioriei un concept mareț – cel al cabalei cavaleresti arhetipale. Oricare ar fi acțiunile ei la un moment dat, Prioria idealizată, precum biserica idealizată, rămîne imună deasupra acestor lucruri. La acest nivel superior, Prioria nu mai este o societate secretă care uneltește în spatele scenei împreună cu alte societăți secrete. Ea este mai degrabă custodele autonom al unei tradiții slăvite la care mulți oameni sînt gata să subscrie. Ea este, prin accentul pus pe cavalerism, întruparea unui cod de comportament care permite o legătură directă cu divinul.

Doctrina comportamentului cavaleresc este arhetipală, așa cum este promovată de Priorie. Nu se limitează la cavalerii Europei creștine din Evul Mediu. Poate fi întîlnită și la casta patriciană a Spartei antice, la cavalerii irlandezi precreștini, la frațiile războinicilor indieni americani, la samurarii japonezi și la sicarii sau zeloții din epoca lui Isus. Toate aceste instituții erau organizate și conduse după un cod care avea intenția de a pune activitatea umană în acord cu cosmosul. Acest lucru implica nu numai disciplina socială și

militară, ci și o disciplină spirituală. În virtutea acestei discipline, membrii activau în concordanță cu legea divină.

Așa cum am afirmat în partea a doua a prezentei lucrări, politica de azi este o problemă de ambalaj. Dacă este frumos ambalat – asta este, ambalat, pentru a liniști spaimile și a câștiga încrederea – codul cavalerilor poate stîrni interesul minții contemporanilor. Poate oferi culoare, ritual și spectacol pentru o lume tot mai golită de astfel de lucruri și din ce în ce mai bîntuită de absența lor. Poate oferi sentimentul continuității unei lumi care se simte ruptă de trecut și de rădăcini. Poate oferi demnitate și grandoare unor oameni oprimați de convingerea micimii și a lipsei lor de semnificație. Persoanelor care înfruntă fără nici un ajutor singurătatea și izolarea le poate oferi perspectiva apartenenței, a comunității, a participării la o întreprindere măreață alături de frați de suflet. Poate alimenta dorința secretă a fiecărui om de a face parte dintr-o elită, oricît de puțin elegant ar fi acest termen. Poate oferi o ierarhie a valorilor și un cod de comportament care nu sînt arbitrare și hazardate, ci care se bazează pe un fundament sfînt – un fundament menit să reflecte accesul la planul divin. Poate oferi o modalitate de exprimare emoțională rituală ca atare. Astfel cavalerismul poate fi utilizat ca principiu menit să dea coerență și ca receptacul al încrederii și al sensului existenței. În aceste circumstanțe, i se poate acorda încrederea în schimbul sensului existențial. Forța codului cavaleresc reînviat a fost ilustrată în Japonia în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, unde codul Bushido al samurailor a oferit un principiu guvernant întregii culturi, culminînd cu ceea ce, în ochii occidentalilor, a fost îngrozitorul fanatism kamikaze.

Evident mai puțin războinică și militaristă, Prioria din Sion este extrem de bine echipată pentru a deveni motorul idealurilor cavaleresti. Chiar este bine echipată pentru a deveni ceva mai mult decît atît. Spre deosebire de alte instituții sociale, politice sau religioase, Prioria, așa cum am demonstrat în a doua parte a cărții, este extrem de sofisticată în plan psihologic. Ea a înțeles adîncimea și dimensiunea nevoilor interne ale omului. A înțeles cum să manipuleze arhetipurile – imaginile și temele arhetipale – într-un mod în care să fie investite cu efect maxim.

Unul dintre cele mai sonore simboluri arhetipale, de exemplu, este cel al „regelui pierdut” – monarhul sprijinit supranatural care, după ce și-a îndeplinit misiunea pe pămînt, nu moare pur și simplu,

ci se retrage într-o altă dimensiune unde își petrece timpul pînă cînd poporul său îi va cere să se întoarcă. Cititorilor anglo-saxoni le este familiar acest arhetip prin intermediul regelui Arthur. În Țara Galilor, Owen Glendover corespunde aceluiași model, așa cum se întîmplă și cu Friedrich Barbarossa în Germania. „Regele pierdut“ care apare proeminent în mitologia Prioriei din Sion este Dagobert al II-lea, ultimul monarh merovingian propriu-zis. Dagobert este prezentat de Prioria din Sion în așa fel încît imaginea lui fuzionează în mintea oamenilor cu imaginea regelui pierdut suprem, Isus însuși. La nivelul simbolisticii psihologice, independent de problema descendenței de singe, Dagobert devine o prelungire a lui Isus. Odată stabilită această asociere psihologică, fie și inconștient, ideea unei descendențe efective și istorice devine mult mai ușor de răsbindit. Prin această tehnică a fost investit misterul legat de Rennes-le-Châteaux cu această atracție magnetică, nu numai pentru noi în calitate de autori, ci și pentru cititorii noștri.

Prioria a mai înțeles și relația intimă între încredere și putere. A înțeles puterea impulsului religios și știe că acest impuls, dacă este activat și canalizat, are o forță potențială egală, să spunem, cu aceea a banilor – o forță atît de mare încît poate că reprezintă un principiu de putere alternativ. În fine, Prioria din Sion știe cum să se vîndă, știe cum să-și creeze o imagine corespunzătoare scopurilor sale. Și așa cum am mai spus, este capabilă să orchestreze și să administreze percepția celorlalți despre sine ca fiind o adevărată cabală arhetipală, dacă nu chiar suprema cabală. Indiferent de autenticitatea profilului și a originii sale, ea lasă impresia că este ceea ce oamenii doresc să creadă despre ea, deoarece înțelege dinamica exprimării unor astfel de convingeri și păreri.

Dar psihologia sofisticată și abilitatea de a-și vinde „imaginea“ nu sînt singurele puncte tari ale Prioriei din Sion. În 1979, Plantard ne-a spus pe un ton categoric că Prioria se afla în posesia comorii Templului din Ierusalim, jefuită de romani în timpul revoltei din anul 66 d.Hr. și ajunsă ulterior în sudul Franței, în apropiere de Rennes-le-Château. Comoara, spunea Plantard, va fi retrocedată Israelului „la timpul potrivit“. Dacă Prioria chiar posedă comoara Templului și o poate arăta astăzi, implicațiile sînt covîrșitoare. Nu numai că ar fi o senzație la nivel arheologic, eclipsînd descoperiri precum ruinele Troiei și mormîntul lui Tutankhamon. Ar avea și colosale repercusiuni asupra religiei și politicii contemporane. Care

ar fi oare implicațiile pentru Israelul modern, pentru iudaism, dar și pentru creștinism, dacă – pe baza dovezilor venite direct din Templul din Ierusalim – s-ar dovedi că Isus a fost Mesia? Nu acel Mesia din tradiția creștină tîrzie, ci Mesia așteptat de poporul Palestinei cu două mii de ani în urmă – omul, asta este, care era regele de drept al poporului său, care fusese înșurat, avusese copii și poate că nici nu murise pe cruce. Nu ar zgudui asta fundamentele celor două religii majore ale lumii, ba chiar și fundamentul islamismului? Nu ar eradica oare, dintr-o singură lovitură, diferențele teologice dintre iudaism și creștinism și o parte din ura față de islam?

În orice caz, dincolo de comoara Templului, Prioria din Sion poate lansa o revendicare care se va bucura de susținerea unei bune părți a lumii de azi. În numele familiilor pe care le reprezintă, poate stabili o succesiune dinastică extinsă pînă la casa lui David din Vechiul Testament. Poate stabili, definitiv și măgulind cele mai fastuoase pretenții genealogice, că dinastia merovingiană este descendenta liniei lui David – și că a fost recunoscută ca atare de carolingienii uzurpatori, de ceilalți monarhi și de Biserica Catolică din acea epocă. Ajutată de tehnicile moderne ale relațiilor publice, de publicitatea în stil modern și de „ambalajul” politic, Prioria din Sion ar putea prezenta lumii o persoană care, în sensul strict biblic al definiției termenului, poate susține că este Mesia. Poate părea absurd. Dar nu este mai absurdă decît convingerea zecilor de mii de americani care sînt pregătiți sufletește să fie „răpiți” la ceruri din mașinile lor în timp ce se află pe autostrada între Pasadena și Los Angeles.

Asta nu înseamnă că așteptăm o iminentă conferință de presă și tot circuitul mediatic care va urma. Pe moment, probabil că nu se va face nici un anunț public. Descendența directă din casa lui David – sau, dacă se poate dovedi, din familia lui Isus – nu poate fi utilizată în sine ca piatră de fundație pentru o putere seculară. Prioria din Sion și/sau linia de sînge merovingiană nu pot pur și simplu să se demaște, să-și divulge identitatea și să lase entuziasmul popular să se ocupe de rest. Ar fi prea mulți sceptici. Ar fi prea mulți oameni care pur și simplu nu ar fi interesați. Chiar și printre cei gata să accepte legitimitatea descendenței merovingiene ar fi prea mulți oponenți – prea mulți oameni care, indiferent de credințele lor religioase, nu și-ar dori mai mult să fie conduși de un Mesia decît de altcineva. Și ar fi prea mulți oameni aflați acum la putere sau care se luptă pentru ea care nu ar privi cu ochi buni apariția unui nou

candidat. În 679, biserica romană a trădat pactul încheiat cu un secol mai înainte cu Clovis și s-a ajuns la asasinarea lui Dagobert al II-lea. Este de crezut că toți cei care vor să dețină azi puterea vor avea mai multe scrupule? Încă o dată ne vine în minte parabola lui Dostoievski cu Marele Inchizitor.

Mai mult, este greu de crezut că Prioria însăși își dorește o revoluție. Dacă este adevărat ce bănuim noi, ea încearcă să fondeze regatul sau imperiul Statelor Unite ale Europei, nu un haos în care instituțiile existente ar fi compromise, subminate și răsturnate. Din câte înțelegem noi, Prioria nu ar avea nimic de câștigat dintr-o revoluție, politică sau de alt fel. Ar fi mult mai interesată să „moștenească” sau să jefuiască o ordine stabilită transformînd-o treptat și din interior această orînduire – într-un mod care ar presupune cît mai puțină zarvă, dezorientare și tulburare. Asta presupune o infiltrare discretă și nu o înfruntare directă – o politică de tipul celei caracteristice pentru organizații precum P2 și Opus Dei.

Din toate aceste motive, simplul drept dinastic nu poate sta la temelia puterii. Este un atu care poate fi jucat pentru consolidarea puterii obținute deja. Un om nu poate spune „Uitați-vă cine sînt eu!” și să se aștepte ca pe această bază să fie ales sau numit papă, președinte, rege sau împărat. Dar dacă el este deja papă, președinte, rege sau împărat și este mai mult sau mai puțin sigur pe poziția sa poate spune atunci „Uitați-vă cine sînt eu!” și nu numai că-și va consolida poziția, ci o va și investi cu o nouă aură, o nouă credibilitate, o nouă și răsunătoare semnificație.

Ca urmare, în ceea ce privește viitorul imediat, Prioria nu va face nimic neașteptat, surprinzător sau dramatic. Este mult mai probabil că va utiliza metodele care i-au servit atît de eficient ei și familiilor asociate – dinastia de Lorena, de exemplu. Aceste tehnici includ un program de infiltrare treptată, metodică și discretă în instituțiile deja existente. Includ o rețea de căsătorii dinastice la cel mai înalt nivel și aducerea unor familii influente – nu numai a celor aristocratice și regale, ci și a celor implicate în politică, finanțe, media – „în cadrul turmei”. Includ manipularea arhetipurilor într-un mod care să permită apariția unui climat favorabil unor obiective pe termen lung. Astfel, ca să dăm un exemplu extrem, o neașteptată lovitură de stat care să reinstaureze monarhia în Portugalia sau în Grecia ar fi contraproductivă. Chiar dacă ar reuși, mulți ar fi refractari, multora nu le-ar păsa, privind-o ca pe oricare altă schimbare

de regim, care poate fi acceptată cu mai multă sau mai puțină simpatie sau cinism. Dacă, pe de altă parte, un personaj regal carismatic ajunge la putere pe creasta valului popular, mandatul său ar fi cu totul diferit.

De la Primul Război Mondial și prăbușirea majorității dinastiilor regale europene, democrațiile republicane au devenit regula în societatea occidentală. Așa cum am văzut, monarhia nu și-a pierdut totuși sensul arhetipal și funcționalitatea. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Churchill, ca și mulți alții, a văzut în prăbușirea sistemului monarhic principala cauză a dezvoltării totalitarismului, în special a nazismului. Într-o discuție secretă, se spune că el și Roosevelt au ajuns la concluzia că restaurația era cea mai bună soluție pentru a ține la un loc Europa zguduită de război și de a înfrîna resurgența tendințelor care au culminat cu apariția celui de al Treilea Reich. Ei au vorbit despre restaurarea habsburgilor pe tronul Austriei și chiar al Ungariei, cu Otto von Habsburg conducînd un fel de confederație imperială a Dunării. Din spusele lui Otto von Habsburg însuși, s-a discutat și posibilitatea instalării lordului Louis Mountbatten ca împărat al unei noi confederații germane.

Dar visul acestei restaurații nu a devenit realitate nici pînă în ziua de astăzi. În Spania, regele Juan Carlos se află în cel de-al doilea deceniu al domniei sale, conducînd prima democrație pe care o cunoaște țara sa în ultimii treizeci și cinci de ani, iar situația pare să fie un succes, cel puțin pînă acum. În Franța, mișcarea regalistă este mai viguroasă ca oricînd, în timp ce președintele capătă un aer din ce în ce mai regal. Ori de cîte ori vizitează Viena, mama lui Otto von Habsburg, fosta împărăteasă Zita, o femeie de nouăzeci de ani, adună mulțimile în modul în care sîntem obișnuiți să mai vedem doar la vizita papei. În 1984 și în 1985, unele ziare au început să facă speculații pe marginea posibilei restaurații a habsburgilor în Austria.

Dacă monarhia mai poate exercita o astfel de atracție, cum ar crește oare atracția exercitată de un anumit monarh sau candidat dacă el ar putea susține, în conformitate cu sensul inițial al termenului, că este Mesia?

Noi, în calitate de autori, nu dorim să fim priviți drept prozeliti sau propagandiști ai Prioriei din Sion. Sîntem extrem de precauți în legătură cu Prioria din Sion. Dacă sîntem solidari cu unele dintre

obiectivele ei teoretice, sîntem în întregime sceptici și avem mari dubii în legătură cu altele. Și dincolo de orice considerație teoretică, rămîne faptul că orice concentrare a puterii în mîinile unui mic grup de oameni – mai ales a unui grup care acționează în secret – este potențial periculoasă. Este un truism că majoritatea atrocităților și a încălcării legilor din istorie au fost îndeplinite de persoane care acționau cu cele mai bune intenții. Am prefera ca oamenii să descopere ei înșiși un sens al existenței decît să accepte unul venit dinafară, oricît de înalt și de laudabil ar fi acesta.

Dar astăzi epoca noastră este împinsă să accepte unul sau altul dintre miturile mesianice pentru a căpăta un sens al existenței. Dacă trebuie să facem asta, atunci preferăm să vedem un Mesia muritor care să conducă Europa unită decît un Mesia supranatural care să ne conducă la Armagedon. Prioria din Sion nu poate furniza un Mesia de tipul celui pe care lumea a ajuns să-l lege în mod eronat de fundamentalismul american. Ne întrebăm cine alții în afară de cei din departamentul de efecte speciale de la Hollywood ar mai putea furniza așa ceva. Dar dacă avem dreptate în evaluarea făcută de noi, pare probabil ca Prioria din Sion să ne poată oferi un Mesia în genul celui care a fost Isus însuși, un personaj istoric, așa cum a și fost.

Note și referințe

Nota

Pentru detalii bibliografice complete, în cazul în care nu se regăsesc mai jos, se va consulta bibliografia.

CAPITOLUL 1

Erudiții și înțelegerea publică

¹ Roger Martin du Gard, *Jean Barois* (Paris, 1912), p. 51 (trad. rom. Iulia Soare, EPLU, 1966).

² *Ibid.* p. 52.

³ Bultmann, *Jesus and the Word*, p. 8.

⁴ Toate citatele biblice, cu excepția locurilor expres indicate, sînt preluate din *The Jerusalem Bible*, editată de părintele Roland de Vaux. Ediția în limba engleză editată de Alexander Jones (Londra, 1966). (Pentru versiunea în limba română a fost utilizată Biblia editată în 1977 de către Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.)

⁵ Wilson, *Jesus: The Evidence*.

CAPITOLUL 2

Isus ca Rege al Israelului

¹ Maccoby, *Revolution in Judaea*, p. 75.

² Iuda din Galileea și fiul său, Manase. Josephus, *Războaiele*, II:xvii.

³ Articol de dr. H.L. Ginsberg în *Encyclopaedia judaica*, vol. xi, p. 1407.

⁴ Vezi *Mihei* 5:1-2:

Și tu, Betleeme Efrata,
deși ești mic între miile lui Iuda,
din tine va ieși Stăpînitor peste Israel,
iar obîrșia Lui este dintru început...

⁵ Povestea timplărilor lui Isus s-a dezvoltat pornind de la *Marcu* 6:3. Oricum, Geza Vermes de la Oxford University, în *Jesus the Jew*, subliniază utilizarea metaforii a termenilor „timplărilor” și „fiu al timplărilor” în literatura evreiască antică, pp. 21-22.

⁶ Baigent, Leigh, Lincoln, *Holy Blood...*, pp. 292-293.

⁷ *Matei* 26:7, *Marcu* 14:3-5. Sensul este ca uleiul foarte scump, vândut în Templu împreună cu tămâia, a fost turnat în creștetul lui Isus. Așa cum este precizat în *Encyclopaedia judaica*: „La ungerea regelui, capul acestuia era acoperit întregime cu ulei...”, vol. iii, p. 31.

⁸ *Ioan* 12:3-5. El încearcă să îndepărteze semnificația mirungerii specifice că numai picioarele lui Isus au fost unse. Asta în ciuda celor menționate în Evangheliile lui Matei și Luca.

CAPITOLUL 3

Constantin drept Mesia

¹ Baigent, Leigh, Lincoln, *Holy Blood...*, pp. 325-328. Multe dintre paginile următoare sînt preluate din acea lucrare.

² Chadwick, *The Early Church*, p. 125.

³ Goodenough, *Jewish Symbols*, vol. vii, pp. 178 sq.

⁴ Kee, *Constantine versus Christ*, pp. 117-118.

⁵ *Ibid.*, p. 120.

⁶ *Ibid.*, p. 136 (citîndu-l pe Eusebius).

⁷ *Ibid.*

⁸ *Ibid.*, p. 41 (citîndu-l pe Eusebius).

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Ibid.*, p. 42.

¹¹ *Ibid.*, p. 47.

CAPITOLUL 4

Isus ca luptător pentru dreptate

¹ Josephus, *Antiquities*, XVIII:i.

² Brandon, *Jesus and the Zealots*, p. 204, nota 1. El mai amintește și că unele manuscrise latine numele este trecut ca Iuda Zelotul.

³ Crucificarea în general și aceea din Evanghelii în particular sînt discutate larg în *Holy Blood...*, pp. 312-317. În lumina noilor cercetări efectuate de Joseph Zias și Departamentul Israelian pentru Antichități și de Eliezer Sekeles, de la Hebrew University Medical School, trebuie să schimbăm unele mici detalii. Vezi Zias și Sekeles, „The Crucified Man from Giv'at ha-Mivtar: A Reappraisal”, *Israel Exploration Journal*, vol. xxxv (1985), pp. 22-27.

⁴ Tacitus, *Analele: Nero*, p. 365.

⁵ Neusner, în *Judaism in the Beginning of Christianity (Iudaismul la începuturile creștinismului)*, p. 30, afirmă că după 6 d.Hr., cînd Iudeea a devenit parte

provinciei romane Siria, Sinedriul își pierduse autoritatea de a impune condamnarea la moarte. Trebuie spus totuși că alți experți în domeniu, Haim Cohn și Paul Winter, nu sînt de acord cu Neusner asupra acestui aspect. Mary Smallwood, în *The Jews under Roman Rule*, p. 150, ajunge la concluzia că Sinedriul putea să condamne la moarte în cazul sentințelor religioase, dar că, este adevărat, sentințele erau executate numai prin lapidare.

⁶ Cînd Isus intră în Templu, el acuză transformarea acestuia într-o „peșteră pentru tilhari” (*Marcu* 11:18). Ceea ce trimite la *Ieremia* 7:11, „Templul acesta, asupra căruia s-a chemat numele Meu, n-a ajuns el oare în ochii voștri peșteră de tilhari?” Precedentul pentru acțiunea lui Isus se află în *Neemia* 13:8. Întors de la curtea persană, el îl descoperă pe Tobie locuind în Templu și-i aruncă acestuia toate lucrurile afară.

⁷ Vezi *Marcu* 15:16 și *Ioan* 18:12. La al doilea apare foarte clar că erau trupe în plus, peste o cohortă: „Deci ostașii și comandantul și slujitorii iudeilor au prins pe Isus și L-au legat...”.

⁸ Vezi Smallwood, *The Jews under Roman Rule*, p. 146.

CAPITOLUL 5

Mișcarea zadokită de la Qumran

¹ Neusner scrie despre acea perioadă că „... nu existau astfel de lucruri precum «iudaismul reglementat», din care ar fi putut apărea curente «eretice». Nu numai în Ierusalim existau grupuri rivale, dar de-a lungul și de-a latul țării și peste hotare tradiția se afla într-o continuă preschimbare”, *Judaism in the Beginning of Christianity*, p. 29.

² Josephus, *Războaiele*, II:viii.

³ Cross, *The Ancient Library of Qumran*, p. 198.

⁴ Josephus, *ibid.*

⁵ Baigent, Leigh, Lincoln, *Holy Blood...*, pp. 336-337. Textul discursului lui Eliazar se găsește în Josephus, *Războaiele*, VII:viii.

⁶ Cross, *op.cit.*, p. 69.

⁷ Vermes, *The Dead Sea Scrolls in English*, p. 119.

⁸ Eisenman, *Maccabees...*, pp. 4-6.

⁹ Schonfield, *The Pentecost Revolution*, p. 190.

¹⁰ Eisenman, *Maccabees...*, pp. 19 sq.; vezi și p. 45, nota 36.

¹¹ *Faptele* 21:20; vezi Marshall, *The Interlinear Greek-English New Testament*.

¹² Eisenman, *op.cit.*, p. 96, nota 180.

Întreaga problematică a relațiilor între aceste familii „mesianice” rămîne să fie cercetată. Evoluțiile similare ale lui Iuda (din Galileea) și ale familiei lui Isus... ca și crucificarea aproape contemporană a lui „Iacov și Simon” (numele a doi frați ai lui Isus – despre al doilea Eusebius insistind că „a cîștigat un sfîrșit asemănător cu acela al Domnului”) și *lapidarea* lui Menachem, un eveniment asemănător și petrecut în același timp cu lapidarea fratelui lui Isus, Iacov... trebuie să-i pună pe gînduri pe istorici.

¹³ Eisenman, *James the Just (Iacov cel Drept)*, p. 3. Iacov, după Epifanius și Ieremia, avea dreptul de a intra în zona numită Sfânta Sfințelor din Templu, privilegiu de care se mai bucura doar marele preot. Acest fapt, împreună cu informația existentă atât în *Fapte* cât și în textele de la Qumran, dovedește că Iacov era alternativă la marele preot, cap al comunității din Ierusalim și, probabil, căpetenia mișcării zadokite. Și tot ceea ce era Iacov, fratele lui, Isus, fusese mai înainte.

CAPITOLUL 6

Formarea creștinismului

¹ Experții nu au cazut de acord asupra datării Evangheliilor și a *Faptelor*: subiectul rămâne deschis. Propunem următoarele argumente și datări:

– presupunem că toate cărțile au fost scrise după căderea Ierusalimului, când distrugerea bisericii „creștine” și a autorității sale a făcut necesară păstrarea în scris a tradiției orale;

– Matei și Marcu ascund că Simon era zelot. Tragem concluzia că Evangheliile lor au fost scrise într-o perioadă în care subiectul încă era sensibil pentru cititorii neevrei. Sugerăm 70 d.Hr. pentru Marcu și 75 d.Hr. pentru Matei;

– Luca și lucrarea mult mai tirzie a *Faptelor* își asumă precizarea că Simon era zelot, ceea ce indică faptul că problema nu mai era fierbinte. Așa ceva se putea întâmpla după anul 90 d.Hr, atunci când scria și Josephus, acuzându-i pe zeloți că sînt de vină pentru distrugerea Ierusalimului. Propunem 80 d.Hr. pentru Luca și 85 d.Hr. pentru *Fapte*;

– în 95 d.Hr. a început persecuția domițiană, ceea ce pune punct perioadei. Este probabil ca Ioan să fi scris în această perioadă, moment în care a apărut și Apocalipsa.

² *Faptele* se încheie cu întâlnirea lui Pavel cu Agripa al II-lea la Cezareea, în 60 d.Hr. și cu descrierea făcută în grabă a călătoriei la Roma, apoi cronica se încheie brusc. *Faptele* poartă amprenta mediului „irodian” de la Roma la ceva timp după revoltă. Par să aibă ca punct de plecare un jurnal din biblioteca lui Agripa adus la Roma în 68 d.Hr., în timpul exilului acestuia.

³ Datarea Răstignirii este și ea nesigură: se pot aduce argumente solide pentru trei date, 30, 33 și 36 d.Hr. Noul Testament spune doar că a avut loc după execuția lui Ioan Botezătorul, de Paște, pe cînd Pilat din Pont era guvernator al Iudeei și Caiafa era mare preot. Atît Pilat cît și Caiafa și-au pierdut pozițiile în 36 d.Hr., așadar aceasta este o limită în timp. Execuția lui Ioan Botezătorul nu poate fi datată cu exactitate, dar considerăm că este rezultatul criticilor aduse căsătoriei lui Irod cu Irodiada (vezi *Matei* și *Marcu*). Această căsătorie a avut loc, așa cum este acceptat, în 35 d.Hr., an în care este probabil și că Ioan a fost executat. De aici rezultă că Isus trebuie să fi fost crucificat de Paște, în 36 d.Hr. Vezi Schonfield, *The Pentecost Revolution*, pp. 45-55. (Cronologia lui Schonfield care ține cont de anii sabbatici și de recensămînt nu este general acceptată de specialiști; vezi Vermes, *The Times Literary Supplement*, 17 ianuarie 1975, p. 65. Vezi, de asemenea, replica dată de Schonfield în aceeași publicație, 14 februarie 1975, pp. 168-169, unde aduce în sprijinul său și cronologia dată de Yigael Yadin.)

⁴ Eisenman, *Maccabees...*, p. 5, referindu-se la Eusebius, *Istoria* 2:23. Să notăm că în arabă Iacov este transcris *Saddiq Ja'aqob* (Eisler, *Messiah Jesus*, p. 449). În versiunea

ebraică, Isus primește titlul de „zadokit“ în *Fapte* 3:14, 7:52 și 22:15. Important este în acest context discursul lui Ștefan din *Fapte* 7:51-53, acolo unde spune „Și au ucis pe cei ce au vestit mai dinainte sosirea Celui Drept (=zadokit)“.

⁵ Eusebius, *Istoria*, 3:11.

⁶ Eisenman, *Maccabees...*, p. 89, nota 163, sugerează că fuga nu a fost la Pella, ci la Sela – o locație neidentificată în regiunea Mării Moarte. El precizează că poate fi vorba de Qumran sau Masada. Cu alte cuvinte, sugerează că apărătorii Qumran-ului și Masadei au avut printre ei membri ai bisericii din Ierusalim a lui Isus și a fratelui său Iacov.

⁷ Josephus, *Razboaiele*, II:xx.

⁸ Este posibil ca Pavel să nu se fi îndreptat către Damasc, ci către minăstirea de la Qumran, deoarece comunitatea de acolo se referea la acel loc ca la „pământul Damascului“ (Eisenman, *Maccabees...*, p. 27; vezi și p. 69, nota 122).

Într-o conferință, „Pavel ca irodian“, susținută în 1982 la Society of Biblical Literature, profesorul Eisenman dezvolta tema lui Pavel ca agent al saducheilor „irodieni“, care se opuneau la tot ceea ce reprezenta Isus și zadokiții. Calătoria sa, atunci, în comunitățile nazarineene, poate și în aceea de la Qumran, ar fi aceea a unui spion sau a unui agent provocator.

⁹ Isus nu se consideră pe sine însuși de origine divină – sau, cel puțin, nu mai mult decât toți ceilalți. Când Isus a fost acuzat că afirmă că este Dumnezeu el a precizat că Legea iudaică spune că toți cei care au auzit cuvântul Domnului sînt și ei dumnezei. Vezi *Ioan* 10:33-35.

¹⁰ Distrugerea Ierusalimului și a centrului de comandă al comunității nazarineene este un moment important, deoarece succesul ulterior al variantei lui Pavel de creștinism se bazează pe absența unei opoziții centralizate la afirmațiile făcute de el la adresa lui Isus.

¹¹ Vermaseren, *Mithras*, p. 104.

¹² Wynn-Tyson, *Mithras*, p. 73.

¹³ Este posibil ca Simon Petru să fi fost fratele lui Isus: acel frate amintit ca Simon (*Matei* 13:55, *Marcu* 6:3). Eisenman, *Maccabees...*, p. 67, nota 118, spune că este vorba de Simeon bar Cleophas. În timp, pornind de la Simeon Kephas, tradiția bisericii din Ierusalim a deformat pînă cînd s-a ajuns la Simon Petru (remarcă făcută de profesorul Eisenman în cadrul unei discuții particulare).

¹⁴ Zaharia 11:12, vezi și Zaharia 12:10, 13:7 și 14:21.

¹⁵ *Matei* 27:9.

¹⁶ Kazantzakis, trad. Bien, *The Last Temptation*, pp. 430-431.

¹⁷ *Ioan* 17:12.

¹⁸ *Matei* 13:55 și *Marcu* 6:3. Eisenman, *op.cit.* p. 77, nota 46.

Capitolul 7 Frații lui Isus

¹ Vermes, *The Dead Sea Scrolls in English*, pp. 47-51.

² Eusebius, *Istoria*, 3:1.

³ „Faptele lui Toma“ în *New Testament Apocrypha*, de Hennecke, vol. ii, pp. 442-531. Vezi Rendel Harris, *The Twelve Apostles*, în special pp. 23-57.

p. 448.

⁵ Koester, „Apocryphal and Canonical Gospels“, p. 130.

⁶ Hennecke, *New Testament Apocrypha*, vol. ii, p. 464.

⁷ *Ibid.*, p. 470.

⁸ Vezi Revillout, *Évangile de Saint-Barthélemy*, al doilea fragment, p. 197. Textul copt este întrerupt în mijlocul unui cuvânt relevant, pe care Revillout îl traduce în greacă *krestos* – „credinciosul“. Traducerea lui este totuși arbitrară deoarece traducerea poate fi la fel de bine și *kristos* – „hristosul“. Un expert în limba coptă pe care l-am consultat consideră că a doua variantă este mai aproape de original.

În plus, în ciuda afirmațiilor lui Revillout, este limpede că acest fragment nu aparține „Evangheliei după Bartolomeu“. Vezi Hennecke, *New Testament Apocrypha*, vol. ii, p. 507. Pare a fi mai degrabă un fragment din variantă coptă a „Faptelor lui Toma“.

⁹ În *Cina cea de Taină*, al doilea personaj din stînga, în profil, este geamanul lui Isus. Este îmbrăcat la fel, singura diferență este aceea că Hristos poartă mantia peste umăr și brațul stîng.

Pentru o dezbatere asupra subiectului gemenilor, vezi Gettings, *The Hidden Art*, pp. 33 sq. El afirmă (p. 55) „... sursa acestei tradiții renascentiste este necunoscută. Poate că Leonardo însuși era un inițiat, un adept secret...“

¹⁰ Eusebius, *Istoria*, 1:7.

¹¹ 1 *Corinteni* 7:8. Subiectul este ascuns prin traducerea grecescului „văduv“ cu „bărbat necăsătorit“. Vezi Phipps, „Did Jesus or Paul Marry?“, p. 743.

¹² Vezi Hort și Mayor, *Clement of Alexandria, Stromateis*, vol. iii, 6:52.

¹³ Eusebius, *Istoria*, 3:19.

¹⁴ Martin, *Decline and Fall of the Roman Church*, p. 42.

CAPITOLUL 8

Supraviețuirea învățaturii nazarineene

¹ Iustin Martirul, *Dialogue with Trypho (Dialog cu Trypho)*, 49 (pp. 127-129).

² Irineu, *Adversus haereses*, I:26 (vezi și V:1).

³ Eusebius, *Istoria*, 3:27.

⁴ Epiphanius, *Contra octoaginta haereses*, XXX (p. 45).

⁵ Schonfield, *Those Incredible Christians*, p. 158 (citind clementinele *Omilii*, IV:34-35).

⁶ Pines, „The Jewish Christians... according to a new source“, p. 276.

⁷ Kidd, *History of the Church*, vol. iii, p. 201.

⁸ Marea școală teologică din Antiohia și „erezia“ adopțianismului au avut o mare importanță asupra istoriei nestorianismului și supraviețuirii învățaturii nazarineene. Adopțianismul consideră că Isus a fost un om devenit zeu, nu un zeu devenit

om. El era „fiul lui Dumnezeu“ nu prin natura lui ci prin grația divină. Mai mult, ca o consecință, Maria nu mai trebuia să fie o virgină și nici mama Domnului. Mai mult, ea era în întregime umană, iar nașterea lui Isus a fost o naștere ca oricare alta. Un episcop timpuriu al Antiohiei, Pavel din Samosata (cca. 260 d.Hr.), era adoptianist și a avut o mare influență asupra lui Arie și Nestorie.

Școala din Antiohia continuă tradiția lui Pavel din Samosata și, sub conducerea unor mari învățători precum Diodor și Teodor din Mopsuestia, influențează creștinismul din Siria și Mesopotamia – cel puțin. Teodor a fost, de fapt, magistrul lui Nestorie – după numele căruia a fost botezată o întreagă ramură a creștinismului.

Unii supraviețuitori nazarineeni au căzut ușor la pace cu gândirea nestoriană și pare de înțeles că au făcut un mic compromis și devenind nestorienii. Alții, dovezile sugerează, s-au alăturat numai formal bisericii nestoriene, rămânând în sinea lor nazarineeni (sau, așa cum insistă exegeții, „iudeo-creștini“). Pines spune despre sursele textelor iudeo-creștine pe care le-a studiat că este posibil să fi fost „conservate de nestorienii. Într-adevăr, unii dintre aceștia este posibil să fi devenit ulterior cripto-iudeo-creștini“ (Pines, *The Jewish Christians...*, p. 273.) El încheie citind un alt text care „pare să coroboreze ipotezele conform cărora biserica nestoriană a înglobat iudeo-creștinii sau cripto-iudeo-creștinii“. (*Ibid.*, p. 279.)

⁹ Schonfield, *Secrets of the Dead Sea Scrolls*, pp. 1-7.

¹⁰ Schonfield, *Essene Odyssey*, pp. 162-165.

¹¹ Iosefus (*Războaiele*, VII:x) amintește că numeroși zeloți au fugit în Egipt. Circa 600 au fost înhățați pe drum, dar mulți alții au scăpat peste Nil.

Profesorul Brandon, în *The Fall of Jerusalem*, pp. 169-178, aduce argumente conform cărora biserica nazareeană nu s-a refugiat la Pella, ci în Egipt. El precizează (p. 222) că tăcerea tradiției creștine timpurii față de creștinii din Alexandria este curioasă. Concluzia pe care o trage este că, după căderea Ierusalimului, în 70 d.Hr., biserica din Alexandria rămâne singurul centru al creștinismului primar (p. 225).

¹² Trebuie să menționăm că în Egipt exista o divizare între biserica urbană, centrul teologic din Alexandria și centrele monastice populate de creștini care refuzau doctrina și intoleranța bisericii urbane. Minăstirile utilizau atât texte creștine cât și texte ale filozofilor păgini, așa cum s-a văzut în lista lucrărilor descoperite la Nag Hammadi. Nu mai este nevoie să spunem că aceste lucrări fuseseră condamnate de biserica urbană.

¹³ Este util să reamintim că unele lucrări ale lui Platon și Asclepius au fost descoperite la Nag Hammadi alături de textele gnostice pentru care situl arheologic a devenit faimos.

¹⁴ Chadwick, *Priscillian of Avila*, pp. 166-167.

¹⁵ Eisler, *The Messiah Jesus...*, p.449.

¹⁶ Chadwick, *Priscillian of Avila*, p. 233.

¹⁷ Datorăm această informație scriitorului și cercetătorului spaniol Juan G. Atienza, specializat în istoria ereziei și a misticismului spaniol. El este o prețioasă și rafinată sursă de informații despre prezența templierilor în Peninsula Iberică și în Insulele Baleare.

¹⁸ Hughes, *The Church in Early Irish Society*, p. 34.

¹⁹ Hardinge, *The Celtic Church in Britain*, p. 55.

²⁰ Vezi: Dumville, *Biblical Apocrypha and the Early Irish*, p. 322; Hillgarth, *Visigothic Spain and Early Christian Ireland*, pp. 167 sq.

²¹ Inițial, în acest loc s-a aflat minăstirea celtă Maximi, cunoscută mai târziu ca Santa Maria de Bretoña. Este menționată pentru prima dată în 569 la conciliul de la Lugo. Trei ani mai târziu, un episcop celt, Mailloc, era unul dintre semnatari la al doilea conciliu de la Braga. Iar în 633, al patrulea conciliu de la Toledo a spus clar că se practica tonsura celtă. Așezământul inițial a fost distrus de către mauri în 830, dar episcopia a continuat să-și păstreze existența independentă până la sfârșitul secolului al zecelea. Vezi Bernier, *Les Chrétientés Bretonnes...*, pp. 115-121, și Bowen, *Saints, Seaways and Settlements*, p. 76.

²² Albergh, *The Occident and the Orient...*, p. 35.

²³ Pentru inventarul corespondenței, vezi King, *Liturgies of the Past*, pp. 228 sq.; Kiewe, *Sacred History of Knitting*, pp. 70-80.

²⁴ *Salthair na Rann* este o enormă operă poetică: primul poem descrie crearea universului și mișcările cosmice. Informațiile deriva din lucrări pseudoepigrafice precum 2 Enoh, 3 Baruh, care fuseseră utilizate de nazareeni (2 Enoh este publicată de Charles, *Pseudoepigrapha*, p. 425, sub titlul *Cartea secretelor lui Enoh*). Poemele XI și XII descriu pocăința lui Adam și a Evei și moartea lui Adam. Ele deriva din *Cartea lui Adam și a Evei*, cunoscută numai în Egipt.

²⁵ Vezi nota 23.

²⁶ Ramsay, *Theodore of Mopsuestia...*, p. 430.

²⁷ *Ibid.*, p. 450.

²⁸ McNeill, *The Celtic Churches*, p. 109.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ Hardinge, *The Celtic Church...*, p. 37, citîndu-l pe Boniface.

³¹ Anderson, *Early Sources of Scottish History*, vol. i, p. 341.

³² Preluat din *Pasiunea lui Petru și Pavel*, la rîndul ei derivată din *Faptele lui Petru*, aflată în corpusul documentelor de la Nag Hammadi.

³³ „Apar mereu la lumină noi manuscrise și sînt realizate noi studii“, scrie McNamara în *The Apocrypha in the Irish Church*, p. 6. Lucrarea lui rămîne inventarul de bază al tuturor lucrărilor apocrife care fuseseră descoperite pînă la acea dată în manuscrisele bisericii celte. Dintr-un total de nouăzeci și șapte de opere citate, treizeci și patru deriva din apocrife și pseudoepigrafe ale Vechiului Testament, cincisprezece sînt povestiri ale copilăriei și douăzeci și patru sînt lucrări apostolice apocrife. Pe acest subiect, vezi Dumville, *Biblical Apocrypha...*

CAPITOLUL 11

Pierderea credinței

¹ Hitler, *Table Talk*, p. 251 (seara zilei de 25 ianuarie 1942).

CAPITOLUL 12

Substitutele credinței: Rusia și Germania Nazistă

¹ Mendel, *Michael Bakunin*, p. 372.

² *Ibid.*, p. 430.

³ Webb, *The Harmonious Circle*, p. 45. S-a petrecut cîndva între 1894 și 1899. Fiica lui Stalin a fugit în SUA și s-a alăturat grupului lui Gurdiaev de acolo (Webb, p. 425).

⁴ Payne, *The Life and Death of Lenin*, pp. 609-610.

⁵ Langer, *The Mind of Adolf Hitler*, pp. 55-56.

⁶ *Ibid.*, p. 56.

⁷ *Ibid.*

⁸ Rauschning, *Hitler Speaks*, p. 209.

⁹ *Ibid.*, pp. 209-210.

¹⁰ Hitler, *Mein Kampf*, p. 395.

¹¹ Rauschning, *Hitler Speaks*, p. 236.

¹² *Ibid.*, p. 237.

¹³ Pentru o explorare exhaustivă a influențelor oculte asupra lui Hitler, vezi Goodrick-Clarke, *The Occult Roots of Nazism*. Concepțiile lui Hitler despre rasă, politică, exterminarea nonarienilor și mileniul dominat de germani derivă în principal din publicația *Ostara* a lui Lanz von Liebenfels, fondator al Ordinului Neotemplier în 1907, pe al cărui steag se afla zvastica; vezi pp. 194-195. Vezi și Phelps, „Before Hitler Came...”

¹⁴ Frey, *Cross and Swastika*, p. 5.

¹⁵ *Ibid.*, p. 79.

¹⁶ *Ibid.*, p. 78.

¹⁷ Declarație dată de Baldur von Schirach în cadrul procesului său de la Nürnberg, în 1946. Vezi *Trial of the Major War Criminals...*, vol. xiv (mai 1946), p. 481.

¹⁸ Rauschning, *Hitler Speaks*, p. 58.

¹⁹ Frey, *Cross and Swastika*, pp. 85-86.

²⁰ Tournier, trad. Bray, *The Erl-King*, pp. 261-262.

²¹ Frey, *Cross and Swastika*, pp. 92-93.

²² Wykes, *Himmler*, pp. 121-122.

²³ Opera fundamentală pe tema Wewelsburg este Hüser, *Wewelsburg 1933 bis 1945*.

²⁴ Comunicată lui Michael Bentine și repetată și nouă. Vezi Bentine, *The Door Marked Summer*, p. 291.

CAPITOLUL 16

Către Armagedon

¹ Vezi Krause, *Guyana Massacre*.

² Vezi Sanders, *The Family*, și Bugliosi, *Helter Skelter*.

³ Mehta, *Karma Cola*, p. 7.

⁴ *Ibid.*, p. 5.

⁵ Wilson, *Our Israelitish Origin*, p. 97.

⁶ *Ibid.*, p. 100.

⁷ Glover, *England, the Remnant of Judah and the Israel of Ephraim*, p. 167.

⁸ Hine, *Forty-seven Identifications...*, p. 12. Prin 1910, susținea că se vinduseră 405 000 exemplare. Hine, în lucrarea sa mai timpurie, *Twenty-seven Identifications...*, trăgea unele concluzii interesante: „Dacă sîntem din neamul lui Israel, spunea el, atunci am putea să reducem considerabil cheltuielile de război“ (vol. ii, p. 68). Și, în continuare: „Este practic imposibil ca Anglia să fie înfrîntă vreodată...“ (vol. ii, p. 71).

⁹ Hine, *Twenty-seven Identifications...*, p. v.

¹⁰ Dincolo de bisericile fundamentaliste, principala descendentă din lucrările lui Wilson, Glover, Hine și ceilalți este British Israel World Federation, cu sediul în Londra, dar cu filiale peste tot în Commonwealth. Cîndva cu o componentă respectabilă, acum a devenit o mică organizație la granița între bisericile fundamentaliste și partidele de extremă dreapta. Al 50-lea congres a avut loc în 1969 la Royal Pavilion, în Brighton, iar citatul este preluat din mesajul transmis de secretarul organizației; vezi *A Jubilee of Witness*, BIWF (Londra), p. 10.

¹¹ *Ibid.*, p. 11.

¹² Armstrong, *The United States and Britain in Prophecy*, p. 174; Lindsay, *Countdown to Armageddon*, pp. 104, 108-110, 131.

¹³ Armstrong, *The United States...*, p. 174. Organizația lui Armstrong editează publicația *The Plain Truth* în condiții tipografice de excepție, aceasta fiind expediată gratuit tuturor celor care o solicită. Predicțiile apocaliptice sînt expuse mult mai discret aici. Pentru a avea acces la ansamblul gândirii sale, trebuie să ceri informația de nivelul doi, un set de broșuri care vor fi trimise și ele gratuit. Vorbind despre tendința de realizare a unității europene, de exemplu, *The Plain Truth* afirmă: „Nu va fi o veste bună pentru Statele Unite, decuplate atît de Europa cit și de Marea Britanie“. (*The Plain Truth*, iulie-august, 1981, p. 24). Broșura *The United States and Britain in Prophecy* nu mai este la fel de diplomată, declarînd: „Națiunile unite ale Europei vor pune JUGUL SCLAVIEI pe Statele Unite și Marea Britanie!“ Un politician foarte cunoscut care a fost intervievat pentru *The Plain Truth* ne-a informat că el consideră organizația ca proeuropeană, aparent neștiind nimic despre poziția antieuropeană a organizației. Poziția lui nu este o excepție. I-am trimis un dosar amplu despre poziția antieuropeană a organizației. În mai puțin de o săptămînă, organizația încerca să ne contacteze pentru a afla mai multe despre poziția noastră.

¹⁴ Armstrong, *The United States...*, p. 183.

¹⁵ Ca exemplu, vezi Lindsay, *Countdown to Armageddon*, pp. 170-171.

¹⁶ *Guardian*, 21 aprilie 1984, p. 19.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ *Ibid.*

²¹ *Ibid.*

²² *Observer*, 25 august 1985, p. 6.

²³ *The Humanist*, iulie-august 1981, p. 15.

²⁴ *Guardian*, op. cit.

²⁵ *Ibid.*

²⁶ *The Globe and the Mail*, 8 octombrie 1984, p. 7.

²⁷ *Sunday Times*, 5 decembrie 1982, p. 15.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ *Evening Standard*, 4 septembrie 1985, p. 7.

CAPITOLUL 17

Fragmente prin poștă

¹ Chérissey, *L'Énigme de Rennes*, p. 8.

² *Newsweek*, 22 februarie 1982, p. 55.

CAPITOLUL 18

Filiera britanică

¹ Pentru povestea acestor coduri, vezi *The Holy Blood...*, pp. 5 sq.

² Descadeillas, *Rennes et ses derniers seigneurs*, pp. 7-8.

³ Informație primită direct de la domnul Ernest Bigland, fost vicepreședinte al consiliului de administrație al Guardian Royal Exchange Assurance, în data de 21 februarie 1984.

⁴ Sir William Stephenson s-a aflat pe parcursul războiului la comanda BSC (British Security Coordination), organizație secretă cu sediul la New York și care reprezenta MI6 și SOE în Statele Unite. Stephenson a fost mult timp prieten și partener cu viconte Leathers. Un alt prieten al lui Leathers, Sir Connop Guthrie, și el armator, a condus departamentul de securitate al BSC din New York. Vezi Hyde, *The Quiet Canadian*, pp. 29-30, 66.

⁵ Stephenson, *A Man Called Intrepid*, p. 64.

⁶ *Ibid.*, p. 131 (citându-l pe Sir Colin Gibbins).

⁷ *Journal officiel (Monitorul oficial)*, 20 iulie 1956 (nr. 167), p. 6731. A fost înregistrată la subprefectura din Saint-Julien-en-Genevois, care a avut bunăvoința de a ne oferi fotocopii ale „statutului” Prioriei și ale cererii de înregistrare. Ambele

sînt date Annemasse, 7 mai 1956 și sînt semnate de Pierre Plantard în calitate de secretar general și de André Bonhomme în calitate de președinte.

⁸ Este evident că am cercetat toate înregistrările existente pentru toate numele care ne veneau ușor în minte. Nu fusese închiriată nici o casetă de valori sub acele nume.

⁹ Fostul vicepreședinte al Guardian Assurance, Stanley Adams, care fusese și președinte la Cooks, după spusele lui Ernest Bigland, fusese lăsat la vatră după al Doilea Război Mondial de la British Intelligence. Șeful filialei din Paris a Guardian Assurance, Robert Sprinks, care reușise să fugă din Franța cu ultimul vapor, fusese înrolat în SOE de cum ajunsese în Regatul Unit. În plus, căpitanul Nutting se afla și el pe același vas. În 1940 fusese aghiotant al generalului Dill, comandantul BEF, la Paris. După întoarcerea la Londra, Dill a devenit CIGS (Chief of the Imperial General Staff) și l-a păstrat pe Nutting ca aghiotant. Nutting era bun prieten cu Stanley Adams și generalul Alexander.

¹⁰ A fost descoperită o eroare în textul acestui document, dar ea nu este dovada unei falsificări, putînd fi o simplă greșeală. Pe verso este menționată Londra ca loc al nașterii căpitanului Nutting, cînd, de fapt, era Dublin.

¹¹ Consulatul ne-a informat că toate aceste certificate de naștere autentificate au fost trimise Ministerului Francez al Economiei, la Paris. Am vizitat departamentul arhivelor și am vorbit în mai multe rînduri cu directorul, dar nu am ajuns la nici un rezultat. Principala noastră întrebare fusese: „Dacă am avut în mîinile noastre acele documente trimise dumneavoastră în 1955 și 1956, înseamnă că ele au fost retrase din arhivă dacă nu mai există. Aveți un proces-verbal al distrugerii lor sau a altor documente din acel an sau sperați totuși ca ele să mai existe prin dosare? Dacă nu au fost distruse, ați fi atît de bun încît să verificați dosarele și să ne spuneți și nouă rezultatul?” După ce am înfruntat zidul tăcerii și am fost întrebați de ce ne interesează această problemă, am reușit să-l tragem de limbă pe un funcționar și să aflăm că sînt niște probleme cu documentele din 1956 legate de compania de asigurări pe care o menționasem și că dosarele se află depuse la Ministerul Justiției. Și nu am mai putut să aflăm nimic altceva legat de ancheta noastră. Am continuat cercetările, fiind priviți ca o pacoste căzută pe capul lor, pînă cînd drumul ne-a fost blocat. Oficialii arhivei ne-au spus că „nu înțeleg de ce să fi primit ei documentele”. Din acel moment, toate eforturile păreau să fie sortite eșecului, așa că am renunțat.

CAPITOLUL 19

Manifestele anonime

¹ Louis Vazart fondase „Cercle Saint Dagobert” în scopul de a perpetua memoria acestui rege merovingian și de a sprijini lucrările arheologice în siturile merovingiene. Una dintre primele acțiuni a fost aceea de a recupera și readuce la Stenay pîrțile din moaștele Sfîntului Dagobert, ceremonia ocazionată de acest eveniment fiind organizată în septembrie 1984, chiar în locul asasinării Sfîntului Dagobert. Vazart colaborează cu mai multe grupuri arheologice de pe lîngă Muzeul din Stenay, al cărui director este Philippe Voluer.

² În 1961, Pierre Plantard a scris *Gisors et son secret*, o broșură șapirografiată de treizeci și două de pagini și cu câteva hărți ca anexe. În 1962, scriitorul Gérard de Sède a scris *Les Templiers sont parmi nous*, în care vorbește pe larg de Gisors și care include la sfârșit un lung interviu pe această temă cu Plantard. Interviul conține unele referințe la Prioria din Sion. În același an și André Malraux s-a arătat interesat de problema și, mai tirziu în același an, guvernul francez a întreprins săpături la castelul Gisors.

În prima pagină din documentele lui Plantard se menționează că au fost trimise copii bibliotecii din Caen, primarului din Gisors și lui Gérard de Sède în 23 martie 1961.

³ La începutul lui 1985, am verificat la Înalta Curte cum evoluează acțiunea. Am aflat că dosarul se afla acolo de ceva vreme, dar purta rezoluția „fără acțiuni ulterioare“.

⁴ *Nostra*, 28 octombrie – 4 noiembrie 1982 (nr. 542), p. 6.

CAPITOLUL 20

Discreta „ramură americană“

¹ *International Herald Tribune*, 20 iunie 1984, p. 9.

² Textul apare în statut ca fiind semnat de Jean Cocteau. Este nedatat, dar susține că include și „modificările făcute la conventul din 5 iunie 1956“. Statutul trimis nouă de la subprefectura din Saint-Julien-en-Genevois și datat 7 mai 1956 este diferit și nu are 22 de articole. Acesta este semnat de Pierre Plantard și André Bonhomme. Marchizul Philippe de Chérisey ne-a trimis statutul lui Cocteau.

³ Apartamentul din St. Lazare nr. 37, Paris, aparținuse lui Philippe de Chérisey.

⁴ Problema certificatului de naștere este foarte curioasă. Originalul este scris de mână și legat între coperte cartonate. Mai apar adăugiri în care este menționată prima căsătorie a lui Plantard, cu Anne Lea Hisler, în 6 decembrie 1945, ca și a doua, cu France Germaine Cavaille, în 18 martie 1972. Poate fi găsit la primăria celui de-al 7-lea arondisment din Paris. În acesta, numele este trecut Plantard și profesiunea tatălui este aceea de „valet“.

Există și un „extras de stare civilă“ de la aceeași primărie, datat 22 august 1972, cu seria și numărul C 658785. Acesta este dactilografiat și urmărește exact textul original scris de mână, cu excepția adăugirii „conte de Saint-Clair și conte de Rhédae, arhitect“ după numele tatălui (și el purtând prenumele de Pierre). Și de asemenea sînt menționate cele două căsătorii. Semnat și ștampilat. O copie a fost depusă la Biblioteca Națională din Paris.

Deținem și o copie a unui al treilea document eliberat de primăria din Garenne-Colombes și datat 14 mai 1977 și în care sînt trecute nașterile celor doi copii ai lui Plantard. Și în acesta numele este Plantard de Saint-Clair. Nume care apare pe toate cecurile și în pașaport. Totul pare perfect legal.

⁵ Poate că este relevant faptul că pagina referitoare la nașterea lui Plantard s-a rupt și s-a pierdut din dosarul legat.

⁶ Am mai văzut relatari similare la cercetătorii care se ocupă de istorii legate de Vatican.

CAPITOLUL 21

O viziune amplă

¹ Vezi *New York Times*, 25 iunie 1974, p. 2. Cardinalul Danielou a decedat la ora 16. în ziua de 20 mai 1974 în apartamentul de la etajul cinci al domnișoarei Mimi Santini, o stripteuză de douăzeci și patru de ani. Se spune că avea asupra lui o mare sumă de bani. Decesul a fost provocat de un atac de cord. Biserica a păstrat tăcerea timp de trei săptămâni (timp în care, probabil, a făcut propriile cercetări), apoi a ieșit cu o declarație violentă la adresa a ceea ce a numit „grave insinuări”.

Într-un interviu, Mimi Santini a confirmat că Danielou a murit în apartamentul ei, dar a spus că atacul de cord s-a datorat efortului de a urca pe scări până la etajul al cincilea. A mai adăugat că nu știa că Danielou era cardinal, deoarece nu purta haine preoțești când apela la ea (*Sunday Times*, 9 iunie 1974, p. 3). Cardinalul Danielou era membru al Academiei Franceze, autor a paisprezece cărți și decan al Facultății de Teologie de la Universitatea din Paris. Domeniul său de specializare era biserica creștină primitivă și doctrina iudeo-creștină („nazarineană”), și scrisese o lucrare importantă pe acest subiect. Tot el condusese contraatacul împotriva episcopilor (în special a celor danezi) care aduceau argumente conform cărora în biserică ar putea să existe atât preoți celibatari, cât și preoți căsătoriți. Danielou considera că starea de celibat este impusă mai degrabă de disciplină și tradiția bisericii decât de doctrina teologică.

CAPITOLUL 22

Rezistența, spiritul cavaleresc și Statele Unite ale Europei

¹ Așa apare în carta din 1178, care poartă sigiliul papei Alexandru al III-lea.

² Röhricht, *Regesta regni Hierosolymitani*, nr. 83 (p.19). Starețul Arnaud apare menționat până în 1136.

³ Arhivele din Loiret, D.357, fila 2.

⁴ *Ibid.*, fila 5. O analiză a acestui document împreună cu versiunea lui în latină modernă apare în Rey, „Chartes de l'abbaye du Mont-Sion”.

⁵ Le Maire, *Histoire et antiquitez de la ville... d'Orléans*, partea a 2-a, pp. 96-99; Cottineau, *Répertoire topo-bibliographique...*, p. 2138; Soyer, *Annales prioratvs sancti sansonis...*, pp. 222 sq.

⁶ În Biblioteca Națională, Paris: nr. L2c 7335 (Quarto).

⁷ *Vaincre*, 21 septembrie 1942 (nr. 1), p. 1.

⁸ *Ibid.*, 21 octombrie 1942 (nr. 2), p. 3.

⁹ L-am contactat pe Robert Amadou pentru a ne face o idee despre mediul în care apărea revista. Ne-a povestit că, în 1942, pe când avea optsprezece ani și era un student la filozofie preocupat de ezoterism, nu pierduse nici o ocazie să intre în contact cu grupările din acest domeniu. Acela a fost anul în care l-a cunoscut pe Plantard și a fost primit în Alpha Galates, fără să fi avut loc vreo ceremonie, fără ca evenimentul să fi avut alte urmări. A scris un articol pentru *Vaincre* și l-a întâlnit pe Plantard de trei sau patru ori, dar ulterior nu a mai avut nici un contact cu acesta.

Amadou este francmason, prieten cu dr. Pierre Simon, marele maestru al francmasoneriei franceze. Amadou este, de asemenea, și martinist, editorul publicației

martiniste franceze și membru al lojii pariziene Memphis și Misraim. În ciuda cunoștințelor sale evidente despre grupurile ezoterice din Franța, a refuzat să se aplece asupra subiectului Prioriei din Sion. Ne-a spus totuși că: „Din punctul meu de vedere, nu am fost implicat în activități politice, nici înainte și nici acum... Interesul meu este legat de ordinele filozofice și religioase“.

¹⁰ În calitate de guvernator al Institute d'Études Corporatives, Le Fur a contribuit din primăvara lui 1941 la publicația colaboraționistă *Je suis partou*. Un alt membru al dreptei era Henry Coston, menționat pe prima pagină a primului număr din *Vaincre*. Era un jurnalist de extremă dreapta, colaboraționist, antisemit și șef al Centre d'Action Masonique, care deținea toate arhivele masonice jefuite. Ca o ironie, era și un autor obișnuit în *Au pilori*.

¹¹ *Vaincre*, 21 septembrie 1942 (nr. 1), p. 2.

¹² *Ibid.*, 21 noiembrie 1942 (nr. 3), p. 1.

¹³ *Ibid.*, 21 septembrie 1942 (nr. 1), p. 3.

¹⁴ Weber, *Action française*, p. 153, nota d, și p. 444.

¹⁵ *Vaincre*, 21 ianuarie 1943 (nr. 5), p. 2.

¹⁶ Van Roon, *German Resistance to Hitler*, p. 183. Pe cînd se afla la Madrid, Adolf von Moltke căuta o punte către Aliați, fie prin ambasadorul britanic, fie printr-un canal legat de generalul Sikorski. În 3 ianuarie 1943, generalul Sikorski l-a vizitat pe lordul Halifax și i-a spus că se așteaptă ca Hans Adolf von Moltke să intre în legătură cu ambasadorul britanic de la Madrid, din moment ce el sau colegii săi încercasera deja să întindă antene către pace. Vezi și raportul lui Halifax către Foreign Office, FO 371 34559, fila c205, aflat la Public Record Office, Kew.

¹⁷ Van Roon, *German Resistance...*, p. 210.

¹⁸ *Ibid.*, p. 201. De asemenea (p. 256): „Documentul precizează foarte limpede că propunerea de politică externă venită de la Kreisau Circle pornea de la credința fundamentală într-o Europă integrată ca stat federal“.

CAPITOLUL 23

Revenirea lui de Gaulle

¹ Vezi Crawley, *De Gaulle*, p. 349. Comandantul unei grupe de parașutiști avea ordinul de a se parașuta împreună cu oamenii săi la Colombey și de a-l escorta pe de Gaulle la Paris.

² Purtător de cuvînt era domnul Delbecque, unul dintre liderii algerieni. Vezi *The Times*, 2 iunie 1958, p. 8.

³ Hisler, *Les Gouvernants et rois de France*, p. 103.

⁴ *Ibid.*, p. 103, nota 2.

⁵ L-am contactat pe Debré și i-am spus despre aceste acuzații. A fost surprins și ne-a spus că nu-și amintește să-l fi întîlnit vreodată pe Plantard, cu atît mai puțin să fi fost implicat în Comitetele Salvării Publice.

⁶ *Le Monde*, 18–19 mai 1958, p. 3.

⁷ *Ibid.*, 6 iunie 1958, p. 1.

⁸ *Ibid.*, 8–9 iunie 1958, p. 2.

⁹ *Ibid.*, 29 iulie 1958, p. 7.

¹⁰ Pastrat la Versailles într-o anexă a Bibliotecii Naționale din Paris: *Circuit* (1956) este înregistrat în arhivă sub nr. Jo 12078 (Quarto); *Circuit* (1959) este înregistrat în arhivă sub nr. Jo 14140 (Quarto). Nu toate numerele sînt disponibile. Cînd am căutat, numai numerele 2, 3, 5 și 6 se aflau acolo. Oricum, sîntem în posesia numerelor 8 și 9 și am avut cîndva și numerele 1 și 4, care ne-au fost furate.

¹¹ Cercetătorul elvețian Mathieu Paoli și-a prezentat descoperirile în *Les Dessous d'une ambition politique*.

¹² *Circuit*, noiembrie 1959 (nr. 5), p. 1.

¹³ *Ibid.*

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ Paoli, *Les Dessous d'une ambition politique*, p. 94.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Ibid.*, pp. 94 sq.

¹⁹ *Circuit*, septembrie 1959 (nr. 3), p. 8.

CAPITOLUL 24

Organizații secrete în spatele grupurilor misterioase

¹ *Manualul Consiliului Europei*, p. 3.

² *Ibid.*, p. 4.

³ Vezi capitolul 22, nota 16.

⁴ Flamini, *Pope, Premier, President*, p. 22.

⁵ *Ibid.*, p. 56; Lee, „Their Will Be Done“, p. 21.

⁶ Marchetti și Marks, *The CIA and the Cult of Intelligence*, p. 25; Freemantle, *CIA: The Honourable Company*, pp. 29-30; Gurwin, *The Calvi Affair*, p. 185; Agee și Wolf, editori, *Dirty Work: The CIA in Western Europe*, pp. 167-173.

⁷ Turner, *Secrecy and Democracy*, p. 76.

⁸ Agee și Wolf, *Dirty Work...*, pp. 202-203.

⁹ CIA nu oferă finanțare directă acestor grupuri, ci folosește intermediari. Procedura uzuală este aceea prin care fundațiile „particulare“ finanțate de CIA transmit fondurile către grupurile alese. Lista contribuabililor la Radio Europa Liberă, de exemplu, poate să dea o idee despre numele diferitelor canale prin care trec astfel de finanțări.

¹⁰ Pomian, *Joseph Retinger*, p. 236; Lee, „Their Will Be Done“, p. 23. Dr. Luigi Gedda, lider al Catholic Action, a fost decorat de Cavalerii de Malta.

¹¹ Thomas și Morgan-Witts, *The Year of Armageddon*, pp. 17-18, 71.

¹² Huntington, *Visions of the Kingdom*, p. 21.

Spellman era un vechi prieten al lui „Wil Bill“ Donovan, fost comandant al OSS, iar Donovan i-a cerut ajutorul în campania electorală italiană din 1947–1948.

Detalii despre acțiunile sale din America Centrală și de Sud, mai ales în Guatemala, pot fi găsite în Cooney, *The American Pope...*, pp. 231-236. Pentru rolul său în obținerea de finanțare din partea guvernului american, vezi Cooney, *ibid.*, pp. 42, 275 și 278.

¹³ Unii autori au afirmat că loja fusese înființată cu mult timp înainte ca Gelli să fi preluat conducerea. Chiar dacă acesta este adevărul, povestea oficială este aceea că Gelli a devenit francmason în 1963, a intrat în P2, a devenit maestru în 1971 și mare maestru în mai 1975. Loja P2 a fost suspendată de Marele Orient al Italiei cu puțin timp înainte (după surse francmasonice italiene) de pretinsa dată la care Gelli a preluat conducerea. Conform legislației italiene, lojele masonice trebuie să raporteze anual la poliție lista membrilor. Loja P2 a refuzat acest lucru și a fost suspendată pe durata investigațiilor.

Unii cercetători din domeniu au susținut că loja londoneză 901 (City of London Lodge no. 901) este implicată în scandalul P2, Roberto Calvi fiind cel puțin membru și al acesteia. Povestea a fost publicată în presa britanică. Marea Loja Unită a Angliei declară, după cercetarea arhivelor lojii pe perioada 1940-1986, că nici Calvi, nici Gelli nu au fost membri ai acestei loji. Cum de a ajuns această lojă la o asemenea notorietate este neclar – din componența ei actuală fac parte florari, ingineri, circiumari, șoferi și constructori. Cu siguranță nu este legată de înalta finanță.

¹⁴ Yallop, *In God's Name*, pp. 117-118.

¹⁵ Comisia a raportat că în spatele lojii P2 se afla o organizație străină. Au descris acest lucru utilizând imaginea a două piramide. Una, în poziție normală, este loja P2 cu Gelli în vârful ei. Răsturnată și deasupra acesteia se afla o altă piramidă, cele două fiind în contact prin apex. Piramida superioară reprezintă organizația care acționează prin intermediul lui Gelli, aflat în punctul de legătură între cele două. Vezi *The Guardian*, 11 mai 1984, p. 6, și 7 iunie 1984, p. 8.

¹⁶ *Carta Transmiterii sau Carta lui Larmenius*.

¹⁷ *Le Monde*, 25 septembrie 1979, p. 12.

¹⁸ Regatul Unit nu recunoaște Ordinul de Malta și pașapoartele eliberate de ordin nu sînt valabile. De fapt, purtarea oricărei decorații sau insigne a ordinului este interzisă de regină pe teritoriul Regatului Unit. Vezi *Foreign and Commonwealth Regulations*, A:7, B:1, 5.

¹⁹ Lee, „Their Will Be Done“, p. 23.

²⁰ *Ibid.*; vezi și Hervet, „Knights of Darkness“, p. 31.

²¹ Lee, „Their Will Be Done“, p. 23; Hervet, „Knights of Darkness“, p. 33.

²² Lee, „Their Will Be Done“, p. 24.

²³ Hervet, „Knights of Darkness“, pp. 34-35.

²⁴ Articol semnat de Edmond Albe și aflat în *Dossiers secrets d'Henri Lobineau*, 1967 (Biblioteca Națională, Paris, cota nr. Lm¹ 249 (Quarto)). Nu există nici o indicație că arhivele cu pricina ar aparține ramurii britanice a Ordinului de Malta. O întrebare pusă istoricilor și arhiviștilor ramurii britanice a primit răspunsul că nu există astfel de documente în arhivele ordinului din Anglia.

Indice

- Abboud, A. Robert, 256, 257, 261, 262, 263, 265, 266, 271, 272, 279, 286
- Aberg, Nils, 117
- ACUE (Comitetul American pentru o Europă Unită), 317, 319
- Adversus haereses, 106
- Advertising: utilizarea încrederii, 165-167
- Aikman, Sir Alexander, 219, 230, 233, 244
- Al Doilea Război Mondial, 159, 292-293, 319, 320, 345
- Al Treilea Război Mondial, 203-206
- Alexandru al III-lea, papa, 284
- Alexandria, Egipt: și învățăturile nazarineene, 110, 111, 112
- Algeria: și Comitetele Salvării Publice, 300-305
- Allende, Salvador președinte, 183
- Alpha Galates, 289-294, 295, 296-297, 298, 316, 335
- Amadou, Robert, 290
- Ambrosoli, Giorgio, 281
- America Latină: literatura, 184-185
- Americares, 330
- Andreotti, Giulio, 322
- Andrei (discipolul), 96
- Angleton, James, 319
- Antihrist, 197, 200, 201, 202, 204, 215
- Anton, Sf., 111
- Apocalipsa, 133, 200, 209
- Apostolii, *vezi Faptele Apostolilor*
- Archer, Jeffrey, 183
- Arhetipuri: cabala, 174-177; Isus, 179; sfârșitul veacurilor, 173-174; societățile secrete, 174-177; și puterea, 170-173; și biserica catolică, 336-337
- Armagedon, 202, 203, 204, 205
- Artele: și pierderea credinței, 138-139; ca depozitare ale încrederii, 182-185
- Artistul: ca preot, 182-185
- Aspen Institute of Humanistic Studies, 266
- Atbash, cifrul, 110-111
- Au pilori*, revista, 297-298
- Bakunin, Mihail, 145-146, 178
- Baraba, 43
- Bernhardt, prinț al Olandei, 323
- Biblia: și fundamentalismul, 200-201
- Biblia, exegeții, 15-34; și conceptul de Mesia, 39; eșecul, 19-23
- Bidault, Georges, 305, 319, 320
- Bigland, Ernest, 246, 247-248, 252
- Bilderberg, conferințele, 323
- Binyon, Michael, 188
- Biserica Anglicană, 161
- Biserica celtă a Irlandei, 116-124
- Biserica din Ierusalim, *vezi* Nazarineenii
- Biserica persană, 110
- Biserica romano-catolică, 165, 339-340; cabale interne, 177; și biserica celtă, 121, 123-125; și Ordinul de Malta, 336; în contemporaneitate, 162-163; și Prioria din Sion, 336; și miturile tribale, 174-175
- Biserica timpurie, 77, 106; *vezi* și Nazareni
- Blackford, Glyn Mason baron, 225, 237, 239, 248, 250-251
- Braden, Thomas, 323
- Brandon, S.G.F., 60
- Bretigny, Jacques, 227
- Britania: apariția creștinismului, 118; și Apocalipsa, 202; și documentele de la Rennes-le-Château, 230-253; și

- fundamentalismul religios, 199-200
 Brocklebank, Sir John Montague, 223, 235, 237, 238
Brook Kerith (Moore), 17, 20
 Budism, 176, 197
 Bultmann, Rudolf, 16
 Buonarroti, Filippo, 178
 Burgess, Anthony, 32
- Cabala: ca arhetip, 176-179
 Calvi, Roberto, 285, 325, 329
 Cana, nunta de la, 41
 Cartea de la Cerne, 125
 Cavalerii de Malta, 232, 253, 287, 329-335
 Cavalerii Templieri, 110, 116, 156, 177, 220, 289, 326-330
 Cavalerii Teutoni, 156
 Cavalerism, restaurarea: în Franța, 340
 Casătorie: dinastică, 192-193; regala, 189, 193
 CEE/EEC (European Economic Community), 202, 203, 279, 298, 320
 Cehoslovacia: biserica în, 148
 Cenzura: Statele Unite, 206
 Chadwick, Henry profesor, 115
 Chaumeil, Jean-Luc, 226, 227, 255-259, 262, 279, 283
 Chérisey, Philippe marchiz de, 217, 222-224, 226, 232-234, 237, 243, 250, 256, 259, 264, 287
 Chicago, First National Bank of, 266, 267-271, 274, 275, 280
 Chiesa, general Dalla, 286
 Chirac, Jacques, 256
 Christian, rege al Danemarcei, 191
 Churchill, Winston, 319-321, 345
 CIA: și mișcările europene, 321-326; și Ordinul de Malta, 332-335
 Cina cea de Taină: rolul lui Iuda Iscarioteanul, 91
Cina cea de Taină (Da Vinci), 100
Circuit, revista, 312-316
 Claudel, Paul, 183
 Clement al Alexandriei, 103, 112
 Clowes, H.M., 223, 235-238, 245, 247, 248, 251, 264, 269, 273
 Cocteau, Jean, 224-225, 250, 259, 263, 285, 338
 Columban, Sf., 121
 Comitetul Salvării Publice, 304-312
 Comunism, 208, 323-324
 Comunist, partidul, 145, 146
 Constantin, împărat roman, 103; ca Mesia, 45, 52; salvatorul bisericii, 48-49
Constantine versus Christ (Kee), 52-53
 „Cornelius“, 284-285, 318
 Cortez, Hernando, 24-26
 Coudenhove-Kalergi, Richard conte, 321
 Credința, pierderea ei, 137, 143
 Creștin-democrat, partidul (Italia), 324
 Creștinism, 194; aspecte arhetipale, 171-172; apariția noțiunii de „creștin“, 78; apariția, 76-94; fundamenta-lismul, 198-208; și Germania nazistă, 154; nestorienii, 109-110; originile, 16; puterea bisericii medievale, 46-47; sub Constantin, 46-47; *vezi și* creștinism paulinic
 Creștinism paulinic, 105, 106, 108, 115-116; în Egipt, 113-114; și sfârșitul veacurilor, 130
 Criza postconflict, 159-163
 Cross, Frank, 68
 Cultele, proliferarea lor: în timpurile moderne, 194-195
 Cultul Soarelui, *vezi* Sol Invictus
 Cupitt, Don, 33, 182
- Da Vinci, Leonardo, 100
 Dagobert al II-lea, regele, 117, 231, 235, 254, 342
 Danemarca, 191
 Danielou, cardinal Jean, 285
 Darwin, Charles, 138
 Debré, Michel, 305, 306, 308
 De Gaulle, Charles, *vezi* Gaulle, Charles de
 Desposyni, 102, 103, 108
 Donația lui Constantin, 47, 48
 Donovan, William („Wild Bill“), 322
 Dostoievski, F., 182
Dreamer of the Vine (Greene), 31
 Dreptul divin, doctrina, 46
 Drick, John, 260, 261, 265, 266, 267-269, 274, 276, 283

- Ducaud-Bourget, abatele François, 224, 281, 295, 296, 335
- Du Gard, Roger Martin, 15
- Dugger, Ronnie, 204
- Dulles, Allen, 301, 322, 323
- Durham, David Jenkins, episcop de, 21, 110
- Ebioniții, 72, 107, 108
- Eckhart, Dietrich, 153
- Egeria (discipol al lui Priscillian), 115
- Egmont, Gabriel Trarieux d', 295
- Egipt: biserica din, 99; învățăturile nazarineene, 110, 111-114; contacte irlandeze, 120
- Einstein, Albert, 142, 180, 321
- Eisenman, dr. Robert, 71-74, 105
- Eleazar, 57
- „Énergie“, 298
- Epiphanius, 108-109
- Epoca medievală: puterea bisericii de a unge regii, 46-47
- Essene Odyssey, The* (Schonfield), 33
- Esenienii, 57, 67-70, 72, 74, 108, 112
- Erezia ariană, 116
- Eusebius, episcop de Cezareea, 53, 98, 103, 108
- Evangelia lui Toma*, 99, 112, 114
- Evangelii: botezul lui Isus, 42, 96; frații lui Isus, 95-97; Răstignirea, 43, 77; datarea, 16; Isus ca luptător pentru dreptate, 56-58; Isus ca Mesia, 43; originea socială a lui Isus, 40-41; Cina cea de Taină, 91-93; învățăturile nazarineene, 109; rolul lui Toma, 97-99; statutul regal al lui Isus, 39-40; autenticitatea, 27-29; *vezi și* Isus Hristos
- Evans, Ann, 255, 256
- Evreii: în Egipt, 112; și ierarhia nazarieneană, 106; revolta împotriva romanilor, 43-44; și mișcarea zadokită de la Qumran, 65-75; *vezi și* Judaism
- Ezoterism, 196
- Falwell, Jerry, 205
- Familia regală britanică, 188-189, 190, 192
- Faptele Apostolilor*, 58
- Faptele lui Toma*, 97, 100, 113
- Fascism: în Italia, 149; în Germania Nazistă, 149-158; în Spania, 149
- Federația Forțelor Franceze, 313
- Fii lui Zadok (zadokiții), 70-75
- Filip (discipolul), 103
- First Christian, The* (Armstrong), 33
- Flaubert, Gustav, 139, 182, 184
- Franța: aspecte arhetipale ale monarhiei, 185-187; Comitetele Salvării Publice, 304-312; documentele descoperite la Rennes-le-Château, 230-232; Rezistența, 240, 319, 335; revenirea generalului De Gaulle, 302-312
- Franco, Francisco general, 149
- Franklin, George S., 323
- Frazer, Sir Thomas, 223, 232, 237, 238, 240
- Freeman, Gaylord, 224, 225, 260, 264, 266-272, 276, 278, 280
- Freeman, Patrick J., 234-237, 243, 244-246, 247, 249, 250
- Francmasoni, 176-179, 187
- Freud, Sigmund, 138
- Frey, dr. Arthur, 154-155
- Fuentes, Carlos, 31, 185
- Fundamentalism, 134, 198-208
- Galeazzi, Enrico conte, 325
- Garcia Márquez, Gabriel, 184
- Gaulle, Charles de, 240, 242, 262, 263, 272, 278, 297; revenirea, 302-312
- Gedda, dr. Luigi, 324, 332
- Gehlen, general R., 332, 334
- Geldof, Bob, 212
- Gelli, Licio, 286, 325, 326, 328, 333
- George, Stefan, 153, 183
- Gemenii, cultul, 100-102
- Generația pierdută, 141
- Germania: Cercul Kreisau, 299-301, 318, 319, 320; nazismul în calitate de credință religioasă, 149-158; mișcări de rezistență, 299; și al Doilea Război Mondial, 159-160
- Germania nazistă, 149-158; în al Doilea Război Mondial, 159-160

Ghetsimani: prinderea lui Isus, 61-63
 Ghandi, M., 166
 Gildas, 117
 Giuliul de la Torino, 219
 Gîndirea orientală, 183, 197
 Glover, reverend, 200
Gnostic Gospels, The (Pagels), 18, 31, 33
 Gorbaciov, Mihail, 206, 211, 316
 Grace, J. Peter, 334
 Graves, Robert, 17, 20, 32
 Greene, Liz, 31
 Grupări oculte, 153, 156-158
 Guardian Assurance (acum Guardian Royal Exchange Assurance), 240-241, 246-247, 269, 283, 290
 Gubbins, Sir Colin, 239, 242, 323
 Gurdiaev, 146, 184

 Habsburg, dr. Otto von, 318, 345
 Hess, Rudolph, 153
 Hillel, 67
 Himmler, Heinrich, 156-157, 228, 299
 Hinduism, 197
 Hine, Edward, 200, 201
 Hisler, Anne Lea, 308, 309, 313, 314
 Hitler, Adolf, 139, 159, 165, 299
Holy Blood, Holy Grail, 15, 24, 29, 31, 33, 102, 110, 217, 220, 230, 250, 253, 255, 256, 274
Holy Grail Revealed, The, 220
 Hypatia, 113

 Iacov, fratele lui Isus (mai tirziu Sfîntul Iacov), 79, 82, 83, 87, 89, 94, 99, 103, 105, 109, 115, 116
 Ierusalim: intrarea lui Isus, 41, 61, 91; căderea, 43-44; comorile Templului din, 230
 Iezuiți, 176, 322
Illusionist, The (Mason), 32, 87
 Imperiul Roman, 177
 Ioan (discipolul), 79
 Ioan Botezătorul, 42, 74, 77, 128; rege împreună cu Isus, 95-97
Ioan, Evangelia după, 39, 59, 91, 97, 231
 Ioan Paul al II-lea, papa, 163, 324, 339
 Ioana (soția lui Huza, iconomul lui

Irod), 41
 Iosephus, 56, 57, 68, 69, 70, 72
 Iosif din Arimatea, 17, 41, 65
 Imperiul roman: și creștinismul, 52-53, 84-86, 113-114; și revolta evreilor, 43-44, 57, 85-86, 103, 105, 113, 130; și gruparea nazarineană, 78-79, 105
 Inchiziția (Sfîntul Oficiu), 176, 177
 Irineu, episcop de Lyon, 106, 109
 Irlanta: biserica celtă, 116-124
 Irod, regele 37-38, 72; uciderea pruncilor, 40
 Irod Antipa, 77, 97
 Israel: conceptul de națiune, 82-83; poporul ales, 134-136; Isus ca rege, 35-44; ca mare preot, 149-158; fundamentalismul, 198-202
 Isus Hristos, 137, 183; fundamentalismul american, 208-210; ungerea, 181; ca arhetip, 181; originea socială, 40-41; botezul, 42, 96; în viziunea exegeților Bibliei, 15-16; data nașterii, 50; frații, 95-97; și Constantin, 52-55; descendenții familiei, 102-104; intrarea în Ierusalim, 41, 61, 91; esenienii, 71; luptătorul pentru libertate, 56-64; și Iuda Iscarioteanul, 90-93; regele Israelului, 35-44; sfîrșitul veacurilor, 128-130; Mesia, 43; gîndirea nazarineană, 106-107; și Pavel, 84-85; purificarea Templului, 61; statutul regal, 39-40; Mintuitorul, 208-209; a doua venire, 199-200, 202
 Italia: acțiunile CIA, 321-324; Partidul Creștin-Democrat, 324; fascismul, 149
 Iuda (fratele lui Isus), 93-94, 102, 103
 Iuda din Galileea (Iuda din Gamala), 56, 57, 74, 80, 105
 Iuda Iscarioteanul, 60, 89-93
 Iuda Macabeul, 74-83
 Iuda Toma (fratele geamăn al lui Isus), 97-99, 100, 111
 Iudaism: și biserica celtă, 123-124; *vezi și* Evreii
 Iulius Africanul, 102
 Iustin, martirul, 108

- Împărtașania: și sacrificiul ritual al regelui, 46
- Încredere și putere, 164-179; rolul ritualului, 168-171; mit și arhetip, 171-175; și Prioria din Sion, 341-342
- Jean Barois* (du Gard), 15
- Jesus Scroll, The* (Joyce), 31
- Jesus: the Evidence*, 20, 33, 99
- Jesus the Jew* (Geza), 31
- Jesus the Magician* (Smith), 18, 20, 31
- Jonestown, masacrul de la, 196
- Joyce, Donovan, 35
- Joyce, James, 139, 182
- Juan Carlos, regele Spaniei, 191, 345
- Juin, mareșalul, 259, 263, 264, 272, 273, 305, 308, 319, 338
- Jung, C.G., 137, 171, 180-182, 194
- Kazantzakis, Nikos, 17, 19, 92, 183
- Kee, Alistair, 52, 53
- „Kemp, Samuel“, 268-273
- Kennedy, John, 174
- Kennedy, Robert, 162
- Khomeini, ayatollahul, 165
- King, Martin Luther, 162, 166
- Kingdom of the Wicked* (Burgess), 32
- King Jesus* (Graves), 17, 20, 32
- Koester, dr. Herman, 107
- Koester, profesor Helmut, 99
- Kreisau, Cercul de la, 299-301, 318, 319, 322
- Last Temptation, The* (Kazantzakis), 17, 19, 92, 183
- Lawrence, D.H., 33, 183
- Lazăr, 42, 97
- Leathers, Frederick viconte, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 242, 245, 247, 251, 265, 273
- Leedy, Ruth, 221
- Le Fur, Louis, 294, 295, 296, 298, 299, 305
- Legea mozaică, 108; în biserica celtă, 123
- Lenin, 126, 145-146, 152
- Lenoncourt, Henri conte de, 222, 223
- Leon al X-lea, papa, 16
- Lestai, 56; *vezi și zeloți*
- Liberty Federation (fosta Moral Majority), 207
- Life of Jesus, The* (Renan), 16
- Literatura: ca depozitară a sensului vieții, 183-184
- Live-Aid, 212
- Llosa, Mario Vargas, 185
- Luca (autorul *Faptelor*), 77
- Luca, Evanghelia după*, 39, 58, 61, 91, 94, 96
- Ludovic Napoleon (Napoleon al III-lea), 187
- Ludovic al VII-lea, regele Franței, 288
- Ludovic al XIII-lea, regele Franței, 289
- Macabei, dinastia, 72-74, 95, 97
- Maccoby, Haim, 31
- Macgillivray, Jania, 223, 232, 250, 260, 264, 268, 269
- Maestrii secreți, în budism, 176
- Mafia italiană, 285, 286, 326
- Magdalene* (Slaughter), 31
- Maica Tereza, 209
- Malraux, André, 240, 242, 256, 257, 259, 263, 272, 306, 308, 319
- Man Who Died, The* (Lawrence), 33
- Mann, Thomas, 139, 182, 321
- Manuscrisele de la Marea Moartă, 18, 22, 68, 69, 71, 111, 125
- Manson, Charles, 196
- Marcinkus, Paul, 325
- Marcu, Evanghelia după*, 42, 58, 76, 91, 94, 231
- Maria din Betania, 42
- Maria Magdalena, 17, 31, 32, 78
- Martin, reverendul, 262-263, 265
- Marx, Karl, 107, 126, 138, 145
- Marxism-leninism, doctrina, 145-149
- Masada, asediul, 33, 57, 69, 80, 105
- Mason, Anita, 32, 87, 88
- Mass-media: utilizarea încrederii și a puterii, 167-168
- Matei, Evanghelia după*, 29, 39, 40, 42, 58, 82, 91, 92, 94, 108, 231
- Mattathias, 74
- McCarthy, Joseph, 161
- McNeill, John, 123

- Mehta, Gita, 197
- Mein Kampf* (Hitler), 152, 153, 155
- Mermoz, Jean, 295
- Merovingian, dinastia: descendenții lui
Isus, 220, 228; și Prioria din Sion,
190, 218, 223, 342; restaurația, 234,
237, 241, 279; și regalitatea sacră, 46
- Merzagora, Antonio, 224, 225, 260, 264
- Mesia: Constantin în calitate de, 45-52;
definiția, 35-39; Hitler văzut ca, 151;
și Isus, 43; și sfârșitul veacurilor,
129-130; și creștinismul paulinic,
105; și Prioria din Sion, 346; și
mitul dublului Mesia, 95-96
- Mesia războinic: Constantin, 46-47
- Millenium, The* (Wilson), 199
- Mills, James, 204
- Misticism, 134
- Mișcarea de rezistență: în Franța, 251,
296, 297, 319, 328; în Germania,
300-301
- Mișcări europene, 319-321; și CIA,
321-326; *vezi* și Statele Unite ale
Europei
- Mithraism, 50, 85, 90
- Mituri: în creștinism, 209; cîștigarea
încrăderii, 171-173
- Mituri arhetipale, 169-173; și crești-
nismul, 179
- Mituri tribale, 174-175, 198-199; și
creștinismul, 208-209
- Mînăstiri: în Irlanda, 117; în Egipt,
112-113
- Modernității, 15-16
- Mohamed, profetul, 79-80
- Molay, Jacques de, 327
- Moltke, contele Helmuth James von,
299-301, 319, 320, 322
- Moltke, Hans Adolf von, 299, 320,
338
- Monarhie, 194; aspecte arhetipale,
185-193; constituțională, 190-193
- Monnet, Jean, 320
- Montini Giovanni (papa Paul al
VI-lea), 322, 324
- Moore, George, 17, 20
- Moral Majority, *vezi* Liberty
Federation
- Morlion, Felix, 322
- Murat, Poirier, 292, 293, 297
- Musil, Robert, 143
- Mussolini, Benito, 149
- Myth of God Incarnate, The*, 31
- Nag Hammadi, manuscrisele, 18, 22,
31, 32, 112, 114, 125
- Nașterea din fecioară, 118, 123
- Nazareana, învățătura, 105-125; în
Egipt, 111-114; în Irlanda, 116-124;
în Spania, 114-116
- Nazarineenii, 72, 74, 75, 77, 78, 79,
81, 86, 87, 94; și Pavel, 80-84
- Nazaret, 40
- Neave, Airey, 158
- Neruda, Pablo, 185
- Nestorian, creștinism, 109-111, 115,
121, 124
- Nestorie, 113, 121
- Noul Testament, 55
- Newton, Isaac, 126, 138
- Niceea, conciliul de la, 31, 48
- Nicodim, 41, 65
- Nietzsche, Friedrich, 153
- Nodier, Charles, 178
- Nogara, Bernardino, 325
- Nürnberg: mitinguri, 150, 155, 169;
procesul de la, 157
- Nutting, R.S., 234, 235, 236, 237, 238,
239, 242, 245, 247, 251, 265, 273
- OAS (Organisation de l'Armée
Secrète), 307, 319
- Opus Dei, 177, 326, 336, 344
- Ordinul de Malta, *vezi* Cavalerii de
Malta
- Ordinul Sfîntului Ioan, 329-331; *vezi*
și Cavalerii de Malta
- Ordinul Noilor Templieri, 153
- OSS (Office of Strategic Services),
239, 253, 301, 322, 323, 332, 335
- Our Israelitish Origin* (Wilson), 199
- P2, 285, 286, 287, 319, 325-326, 328,
333, 339, 344
- Pahomie, 113
- Pagels, Elaine, 18, 31, 33

- Palladius, 118
 Pan Europa, 318, 321
Passover Plot, The (Schonfield), 18, 19, 20, 32, 110
 Patrick, Sf., 118, 120, 121, 123
 Paul al VI-lea, papa, 322, 324, 332
 Pavel, Sf., 32, 54; credința lui, 84-86; ereticul, 80-84; și Luca, 77; și statutul social al lui Isus, 103; și Simon Petru, 87
 Pecorelli, Mino, 326
 Petru, *vezi* Simon Petru
 Pilat, 63-64; și înscrisul de pe cruce, 28, 39
 Pines, profesor Schlomo, 109
 Pius al X-lea, papa, 17
 Plantard de Saint-Clair, 218, 223, 224, 225-229, 289, 303, 304; și „ramura americană”, 266-274; și Alpha Galates, 293-297; manifestele anonime, 254-257; certificatul de naștere, 274, 278; conexiuni britanice, 231, 232-237, 240-241, 251; *Circuit*, 312-316; Comitetele Salvării Publice, 306-311; Ordinul de Malta, 335-337; ca Pierre de France-Plantard, 299-300, demisia, 280-287; *Vaincre*, 291-293
 Polonia: biserica în, 148, 198, 340; Solidaritatea, 325
 Politică: utilizarea încrederii și a puterii, 168-169
 Pons Milvius, lupta de la, 47, 49
 Preoțimea: văzută ca o cabală, 177
 Prioria din Sion: și „ramura americană”, 266-274; și Alpha Galates, 293-297; manifestele anonime, 254-257; conexiuni britanice, 231, 232-237, 240-241, 251; cavalerismul, 340-341; *Circuit*, 312-316; istoria, 188-291; Ordinul de Malta, 335-337; P2, 285-286; demisia lui Plantard, 280-287; Statele Unite ale Europei, 318-319
 Primul Razboi Mondial, 139-143, 159-160, 345
 Priscillian din Avila, 114-116
 Pro Deo, 322
 Proust, Marcel, 182, 183
 Psihologia: și pierderea credinței, 140, 141, 142; și religia, 180-182, 194
 Puterea: secte și culte, 196; acordarea încrederii, 164-179
 Qumran: comunitatea eseniana, 18, 65, 66, 69, 70, 113
 Ramirez, Sergio, 185
 Rauschnig, Herman, 151
 Răstignirea, 61; datarea, 77; în Evangheliile, 43-44; înscrisul pe cruce, 28
 Razboiul Rece, 323, 332
 Reagan, Ronald, 185, 202, 204, 206, 211, 317, 334
Rebirth of a Plante (Leedy), 221
 Reed, Christopher, 206
 Reimarus, Hermann, 16
 Regalitatea: ca arhetip, 185-193; și conceptul de Mesia, 36-37; *vezi și* monarhie
 Regii: sacrificarea lor rituală, 46
 Regulamentul anahoretului, 121
 Religia: și activarea simbolurilor, 133-136; Jung, 180-182; Lenin și Stalin, 145-149; pierderea credinței, 137-143; în societatea occidentală contemporană, 161-163; psihologia, 194; încrederea și puterea, 164-179; *vezi și* creștinism
 Renan, Ernest, 16
 Rennes-le-Château, documentele de la, 230-253
Rennes-le-Château: capitale secrète de l'histoire de France, 220, 227, 256
 Retinger, dr. Joseph, 320, 323, 324, 332
Revolution in Judaea (Maccoby), 31
 Revoluția Franceză, 134, 135, 311
 Revoluția rusa, 145
Der Ring des Nibelungen (Wagner), 139
 Ritual și conștiință: în religie, 168-171
 Roberts, Michele, 32
 Rolfe, David, 19, 33, 220
 Rosenberg, Alfred, 153
 Rozicrucieni, 171, 177, 290
 RPF (Rassemblement du Peuple Français), 242

- Sabbatai Zevi, 134
 Sacru, depozitar al, 182-185
 Saduchei, 66-67, 72, 74, 78, 79, 86, 106
 Salthair na Rann, 120
 Samaria, răscoală din, 77
 Sandys, Duncan, 321
 Santiago de Compostela, 115, 116, 120, 147
 Saul din Tars (cel care va deveni Sfântul Pavel), 80-81
 Saunière Béranger, 100, 222, 230-231, 233, 234, 304
 Schirach, Baldur von, 154
 Schonfield, dr. Hugh, 18, 19, 20, 31, 32, 33, 71, 110-111
 Schuman, Robert, 298, 305, 320
 Schweitzer, Albert, 17
 Science-fiction, 221
Sea of Faith, The, 33
Secret Gospel, The (Smith), 31
Secrets of the Dead Sea Scrolls (Schonfield), 111
 Secte, proliferarea: în epoca modernă, 194-195
 Selborne, Roundell Cecil Palmer, 235-237, 239, 240, 242, 243, 245, 251, 264, 273
 Servicii de informații, 177; și Mișcarea Europeană, 319-326; și Ordinul de Malta, 332; și Vaticanul, 325; *vezi și* CIA
 Sevrette, Adrian, 314
Shadow of the Templars, The, 223
 Sfârșitul veacurilor (sfârșitul vremurilor), 37, 68, 89, 128-130; ca arhetip, 133-136, 175-176
 Sicarii, 56, 69; *vezi și* zeloții
Sign of the Dove, The (van Buren), 220
 Sikorski, general, 230
Silent Witness, The, 220
 Simbol, activarea lui, 133-136; arhetipul, 172-173; regele pierdut, 172, 179, 342
 Simeon (vărul lui Isus), 79
 Simon bar Kokhba, 105-106
 Simon bar Iona, 59
 Simon Petru, 60, 61, 64, 88, 89, 91, 93, 98
 Simon Zelotul, 58, 60, 87
 Simon, William, 334
 Sindona, Michele, 285, 325
 Singlaub, general J., 334
 Sinodul de la Whitby, 120, 122, 123, 124
 Siria: învățături nazareene în, 74, 77, 98, 99
 Slaughter, Carolyn, 31
 Smith, dr. Morton, 18, 31, 33
 Smith, general W.B., 323
 Socialism: ca religie, 145-149
 Societatea de consum, 160-161, 195-196
 Societatea secretă: arhetipul, 176-179; *vezi și* Prioria din Sion
 Societatea occidentală: literatura, 184-185; tradițiile, 184
 Societatea Thule (Thulegesellschaft), 153
 Sociologia: și pierderea credinței, 138, 140, 142
 SOE (Special Operations Executive), 239-240, 242, 248, 320
 Sol Invictus, cultul lui, 49-51, 156
 Spaak, Paul-Henri, 321
 Spania: și biserica celtă, 117; și fascismul, 149; și învățăturile nazareene, 114-115; rolul monarhiei, 191-193, 345
 Spellman, cardinal Francis, 325, 333
 SS (Schutzstaffel), 156-157, 228
 Stalin, Iosif, 146-147, 166
 Statele Unite ale Americii: și Apocalipsa, 201-203; aspectul arhetipal al monarhiei, 186-188; cenzura, 207-208; fundamentalismul, 204, 206; religia vindută prin publicitate, 168-169; și Statele Unite ale Europei, 318
 Statele Unite ale Europei, 298, 301, 319-321, 323
 Statul și religia, 137-138
 Stauffenberg, conte Claus von, 153, 299, 300
 Steaguri (ceremonialul nazist), 154-155
 Steiner, Rudolf, 184
 Stephenson, Sir William, 239
 Suffert, Robert, 224

Ștefan (primul martir creștin), 77, 79, 81
 Știința: și pierderea credinței, 138-139, 140-141

Tacitus, 61

Tammuz, 84

Taoism, 183, 197

Temple, arhiepiscop, 21

Templul din Ierusalim, Ordinul

Suveran și Militar al, 326

Teodor din Mopsuestia, 121

Terra Nostra (Fuentes), 31

Tertulian, 85, 118

Thomas, Gordon, 324

Tolstoi, Lev, 182-183

Toma (discipolul), *vezi* Iuda Toma

Tournier, Michel, 100, 135, 154

Tradiția înțelepciunii, 184-185

Uciderea pruncilor, 40

Un veac de singurătate (Marquez), 184

Uniunea Sovietică: văzută ca Antihrist,

202; și Razboiul Rece, 161, 323,

332; marxism-leninismul ca religie,

145-149; și Statele Unite ale

Europei, 317-319

Vaincre, revista, 291-298, 299, 300,

302, 303, 312, 313, 314, 319, 338

Van Buren, Elizabeth, 220

Vaticanul și serviciile secrete, 322-325
 Vazart, Louis, 226, 227, 254, 256, 258, 264, 265, 273, 282, 308

Vermes, Geza, 31

Verne, Jules, 140

Vessey, John general, 206

Wagner, Richard, 139, 151, 153, 182

Wartenburg, Peter Yorck von, 299-300

Washington, George, 187-188

Watkins, James amiral, 206

Watt, James, 206

Weinberger, Caspar, 206

Wells, H.G., 140

White, Patrick, 183

Wild Girl, The (Roberts), 32

Wilson, John, 199, 200

Winchester, Simon, 206

Wood, David, 221

Yallop, David, 325

Yates, Frances, 177

Zadok, linia preoților, 128

Zadokiți, 70-75, 106-107, 112

Zaharia, 42, 61, 90, 91

Zapelli, Anton, 327

Zeloți, 56-60, 69-70, 74, 105

Bibliografie

- ABERG, N., *The Occident and the Orient in the Art of the Seventh Century*, Part I, *The British Isles* (Stockholm, 1943-1947)
- AGEE, P. și WOLF, L., *Dirty Work: The CIA in Western Europe* (Londra, 1978)
- ALLEGRO, J. M., *The Dead Sea Scrolls*, ediția a II-a (Harmondsworth, 1975)
- ANDERSON, A. O., *Early Sources of Scottish History*, 2 vol. (Londra, 1922)
- ARMSTRONG, H. W., *The United States and Britain in Prophecy* (Pasadena, 1980)
- ATIYAH, A. S., *History of Eastern Christianity* (Londra, 1968)
- ATTWATER, D., *The Christian Churches of the East*, 2 vol. (Londra, 1961)
- BAIGENT, M., LEIGH, R. și LINCOLN, H., *The Holy Blood and the Holy Grail* (Londra, 1982)
- BAUER, W., *Orthodoxy and Heresy in Earliest Christianity* (Londra, 1972)
- BENTINE, M., *The Door Marked Summer* (Londra, 1981)
- BERNIER, G., *Les Chrétientés bretonnes continentales depuis les origines jusqu'au IXème siècle* (Université de Rennes, 1982)
- BILLIG, M., *Psychology, Racism and Fascism* (Birmingham, 1979)
- BOWEN, E. G., *Saints, Seaways and Settlements in the Celtic Lands* (Cardiff, 1977)
- BRANDON, S. G. F., *Jesus and the Zealots* (Manchester, 1967)
- *The Fall of Jerusalem and the Christian Church*, ediția a II-a (Londra, 1974)
- *Britain's Triumphant Destiny* (publicat de British Israel World Federation, Londra, 1942)
- BUGLIOSI, V. și GENTRY, C., *Helter Skelter* (New York, 1982)
- BULL, G., *Inside the Vatican* (Londra, 1982)
- BULTMANN, R., *Jesus and the Word*, ediția a II-a, trad. Louise Pettibone Smith și Erminie Huntress (New York, 1934)
- BUTLER, A. J., *The Ancient Coptic Churches of Egypt*, 2 vol. (Oxford, 1884)

- CHADWICK, N., *The Age of the Saints in the Early Celtic Church* (Londra, 1961)
- CHADWICK, H., *The Early Church* (Harmondsworth, 1978)
- *The Circle and the Ellipse* (Oxford, 1959)
- *Priscillian of Avila* (Oxford, 1976)
- CHADWICK, H., și OULTON, J. E. L., *Alexandrian Christianity* (Londra, 1954)
- CHAMBERLAIN, H. S., *The Foundations of the Nineteenth Century*, trad. John Lees, 2 vol. (Londra, 1911)
- CHAUMEIL, J.-L., *Du premier au dernier templier* (Paris, 1985)
- CHÉRISEY, P. de, *L'Or de Rennes pour un Napoleon* (Liège, 1975)
- *L'Énigme de Rennes* (Paris, 1978)
- CHITTY, D. J., *The Desert a City* (Londra, 1977)
- Circuit*, Bulletin d'information et defense des droits... H.L.M. (Annemasse, 1956)
- Circuit*, Publication périodique culturelle de la Fédération des Forces Françaises (Aulnay-sous-Bois, 1959)
- CONWAY, M., „Burgundian Buckles and Coptic Influences“, *Proceedings of the Society of Antiquaries of London*, seria a II-a, vol. xxx (Londra, 1917-1918), pp. 63 sq.
- COONEY, J., *The American Pope* (New York, 1984)
- COTTINEAU, L. H., *Répertoire topo-bibliographique des abbayes et prieurés*, 3 vol. (Macon, 1935-1970)
- COUDENHOVE-KALERGI, R. N., *Europe Must Unite* (Plymouth, 1940)
- *From War to Peace* (Londra, 1959)
- *An Idea Conquers the World* (Londra, 1953)
- CRAWLEY, A., *De Gaulle* (Londra, 1969)
- CROSS, F. M., *The Ancient Library of Qumran* (New York, 1961)
- CUPITT, D., *The Sea of Faith* (Londra, 1984)
- DANK, M., *The French against the French* (Londra, 1974)
- DEANESLY, M., *The Pre-Conquest Church in England* (Londra, 1961)
- DE CLERCQ, V. C., *Ossius of Cordova* (Washington, 1954)
- „Ossius of Cordova and the Origins of Priscillianism“, *Studia patristica*, vol. i, part 1 (Berlin, 1957)
- DELARUE, J., *L'OAS contre De Gaulle* (Paris, 1981)
- DESCADEILLAS, R., *Rennes et ses derniers seigneurs* (Toulouse, 1964)
- DESCHNER, G., *Heydrich: The Pursuit of Total Power*, trad., Bance, Woods și Ball (Londra, 1981)
- DI FONZO, L., *St Peter's Banker* (Edinburgh, 1983)
- DROWER, E. S., *The Mandaeans of Iraq and Iran* (Leiden, 1962)
- DULLES, A. W., *The Craft of Intelligence* (Londra, 1963)
- *Germany's Underground* (New York, 1947)
- DUMVILLE, D. N., „Biblical Apocrypha and the Early Irish: A Preliminary Investigation“, *Proceedings of the Royal Irish Academy*, vol. lxxii, secțiunea C, nr. 8 (Dublin, 1973), pp. 299 sq.
- EISENMAN, R. H., *Maccabees, Zadokites, Christians and Qumran* (Leiden, 1983)
- *James the Just in the Habakkuk Peshar* (Leiden, 1986)
- EISLER, R., *The Messiah Jesus and John the Baptist*, trad. Alexander Haggerty Krappe (Londra, 1931)

- *Encyclopaedia judaica*, ed. Cecil Roth, 16 vol (Ierusalim, 1974)
- EPIPHANIUS, *D. epiphani episcopi Constantiae Cypri, contra octoaginta haereses opus*, editor Iano Cornario, (Basileae, 1578)
- ERINGER, R., *The Global Manipulators* (Bristol, 1980)
- EUSEBIUS, *The History of the Church from Christ to Constantine*, trad. G. A. Williamson (Harmondsworth, 1981)
- FLAMINI, R., *Pope, Premier, President* (New York, 1980)
- FOLZ, R., *The Concept of Empire in Western Europe*, trad. Sheila Ann Ogilvie (Londra, 1969)
- FOOT, M. R. D., *SOE in France* (Londra, 1966)
- *Resistance* (St Albans, 1978)
- FOOTE, A., *Handbook for Spies*, ediția a II-a (Londra, 1964)
- FORD, C., *Donovan of O.S.S.* (Londra, 1971)
- FREEMANTLE, B., *CIA: The Honourable Company* (Londra, 1983)
- FREND, W. H. C., „Early Christianity and Society: A Jewish Legacy in the pre-Constantinian Era“, *Harvard Theological Review*, vol. lxxvi, 1 (ian. 1983)
- FREY, A., *Cross and Swastika*, trad. J. Strathearn McNabb (Londra, 1938)
- GALVIN, J., *The History of the Order of Malta* (Dublin, 1977)
- GAMBLE, W., *Irish Antiquities and Archeology* (Redhills, 1946)
- GASTER, T. H., *The Dead Sea Scriptures* (New York, 1956)
- GETTINGS, F., *The Hidden Art* (Londra, 1978)
- GLADWYN, Lord, *The European Idea* (Londra, 1967)
- GLOVER, F. R. A., *England, the Remnant of Judah and the Israel of Ephraim* (Londra, 1861)
- GOODENOUGH, E. R., *Jewish Symbols in the Greco-Roman Period*, 12 vol (New York, 1953)
- GOODRICK-CLARKE, N., *The Occult Roots of Nazism* (Wellingborough, 1985)
- GURWIN, L., *The Calvi Affair* (Londra, 1984)
- GUTMAN, R. W., *Richard Wagner* (Harmondsworth, 1971)
- GWYNN, A., și HADCOCK, R. N., *Medieval Religious Houses: Ireland* (Londra, 1970)
- HAMMER, R., *The Vatican Connection* (Harmondsworth, 1983)
- HARDINGE, L., *The Celtic Church in Britain* (Londra, 1972)
- HARRIS, R., *The Twelve Apostles* (Cambridge, 1927)
- HEDIN, S., *German Diary*, trad. Joan Bulman (Dublin, 1951)
- HENNECKE, E., *New Testament Apocrypha*, editor W. Schneemelcher, trad. și ed. R. McL. Wilson, 2 vol. (Londra, 1963-1965)
- HERRIOT, É., *The United States of Europe*, trad. Reginald J. Dingle (Londra, 1930)
- HERVET, F. (pseud.), „Knights of Darkness“, *Covert Action Bulletin*, nr. 25 (Winter, 1986), pp. 27 sq.
- HILLGARTH, J. N., „Visigothic Spain and Early Christian Ireland“, *Proceeding of the Royal Irish Academy*, vol. lxii, secțiunea C, nr. 6 (1962), pp. 167 sq.
- HINE, E., *The English Nation Identified with the Lost House of Israel by Twenty-seven Identifications* (Manchester, 1870)
- *Forty-seven Identifications of the British Nation with the Lost Ten Tribes of Israel* (Londra, 1874)
- HISLER, A.-L., *Rois et gouvernants de la France* (Paris, 1964)

- HITLER, A., *The Speeches of Adolf Hitler* (1922-1939), ed. și trad. Norman H. Baynes, 2 vol. (Londra, 1942)
 – *Mein Kampf* (Londra, 1939)
 – *Hitler's Table Talk*, trad. Norman Cameron și R. H. Stevens (Londra, 1953)
- HÖHNE, H., *The Order of the Death's Head*, trad. Richard Barry (Londra, 1981)
- HOPKINS, J., *The Armstrong Empire* (Grand Rapids, 1974)
- HORT, F.J.A., și Mayor, J.B., ed., *Clement of Alexandria, Stromateis* (Londra, 1903)
- HOWARTH, P., *Undercover* (Londra, 1980)
- HUGHES, K., *The Church in Early Irish Society* (Londra, 1966)
- HUGHES, P., *The Church in Crisis* (Londra, 1961)
- HUNTINGTON, D., „Visions of the Kingdom. The Latin American Church in Conflict: Cross Currents“, *NACLA Report on the Americas*, vol. xix, nr. 5 (sept./oct. 1985), pp. 14 sq.
- HÜSER, K., *Wewelsburg 1933 bis 1945* (Paderborn, 1982)
- HYDE, H. Montgomery, *The Quiet Canadian* (Londra, 1962)
- IRENAEUS, *Adversus omnes haereses* (selecție de texte în *Documents Illustrative of the History of the Church*, vol. i, ed. B. J. Kidd, Londra, 1928)
- JOYCE, P. W., *A Social History of Ancient Ireland* (Londra, 1920)
- JUSTIN MARTYR, *Dialogue with Trypho the Jew* (în *The Works now Extant of S. Justin the Martyr*, trad. E. B. Pusey, Oxford, 1861)
- KAZANTZAKIS, N., *The Last Temptation*, trad. P. A. Bien (Londra, 1975)
- KEE, A., *Constantine versus Christ* (Londra, 1982)
- KERSTEN, F., *The Kersten Memoirs*, trad. Fitzgibbon și Oliver (Londra, 1956)
- KIDD, B. J., *A History of the Church*, 3 vol. (Oxford, 1922)
- KIEWE, H. E., *The Sacred History of Knitting*, ediția a II-a (Oxford, 1971)
- KING, A. A., *Liturgies of the Past* (Londra, 1959)
- KING, E., și LUKE, H., *The Knights of St John in the British Realm* (Londra, 1967)
- KOESTER, H., „Apocryphal and Canonical Gospels“, *Harvard Theological Review*, vol. lxxiii, 1-2 (ian.-apr. 1980), pp. 105 sq.
- KRAUSE, C. A., *Guyana Massacre* (Londra, 1979)
- KRAUT, O., *Jesus was Married*, ediția a II-a, revizuită (în regia autorului, 1970)
- LACOUTURE, J., *André Malraux* (Londra, 1975)
- LANGER, W., *The Mind of Adolf Hitler* (Londra, 1973)
- LANIGAN, J., *An Ecclesiastical History of Ireland*, ediția a II-a, 4 vol. (Dublin, 1829)
- LEE, M. A., „Their Will Be Done“, *Mother Jones* (iulie, 1983), pp. 21 sq.
- LE MAIRE, F., *Histoire et antiquitez de la ville et duché d'Orléans*, ediția a II-a, (Orleans, 1648)
- LINDSAY, H., *The 1980s: Countdown to Armageddon* (Basingstoke, 1983)
- MACCOBY, H., *Revolution in Judaea* (New York, 1980)
- MCNAMARA, M., *The Apocrypha in the Irish Church* (Dublin, 1975)

- MCNEILL, J. T., *The Celtic Churches* (Londra, 1974)
- Manual of the Council of Europe* (Londra, 1970)
- MARCHETTI, V., și MARKS, J. D., *The CIA and the Cult of Intelligence* (Londra, 1974)
- MARSHALL, A., *The Interlinear Greek-English New Testament* (Londra, 1967)
- MARTIN, M., *The Decline and Fall of the Roman Church* (Londra, 1982)
- MASON, A. J., *The Persecution of Diocletian* (Cambridge, 1876)
- MASSE, D., *L'Énigme de Jésus-Christ* (Paris, 1926)
- MEHTA, G., *Karma Cola* (Londra, 1981)
- MENDEL, A. P., *Michael Bakunin: Roots of Apocalypse* (New York, 1981)
- MOMIGLIANO, A., ed., *The Conflict between Paganism and Christianity in the Fourth Century* (Londra, 1970)
- MOORE, G., *The Lost Tribes* (Londra, 1861)
- MONNET, J., *L'Europe unite* (Lausanne, 1972)
- MOULY, R. W., „Israel: Darling of the Religious Right“, *The Humanist* (mai-iunie, 1982) pp. 5 sq.
- MCCORMICK, W. J. McK., *Do Herbert W. Armstrong and Garner Ted Armstrong speak the Plain Truth?* ediția a II-a (Belfast, 1968)
- NEGRI, M., „The Well-Planned Conspiracy“, *The Humanist* (mai-iunie, 1982), pp. 40 sq.
- NEMOY, L., „Al-Qirqisani's Account of the Jewish Sects“, *Hebrew Union College Annual* vol. vii (1930), pp. 317 sq.
- NEUSNER, J., *Judaism in the Beginning of Christianity* (Londra, 1984)
- ORIGEN, *Origen against Celsus*, trad. James Bellamy (Londra, 1660)
- PAOLI, M., *Les Dessous d'une ambition politique* (Nyon, 1973)
- PATRICK, J., *The Apology of Origen in Reply to Celsus* (Londra, 1978)
- PAYNE, R., *The Life and Death of Lenin* (Londra, 1967)
- PAYREFITTE, R., *The Knights of Malta* (Londra, 1960)
- PHELPS, R. H., „Before Hitler Came: Thule Society and Germanen Orden“, *Journal of Modern History*, vol. xxxv, nr. 3 (sept. 1963), pp. 245 sq.
- PHILO JUDAEUS, *A Treatise on the Virtues and on the Office of Ambassadors addressed to Caius*, trad. C. D. Yonge (Londra, 1855)
- PHIPPS, W. E., „Did Jesus or Paul Marry?“, *Journal of Ecumenical Studies*, vol. v, nr. 1 (primăvara, 1968), pp. 741 sq.
- PIEPKORN, A. C., *Profiles in Belief*, 4 vol. (San Francisco, 1979)
- PINES, S., „The Jewish Christians of the Early Centuries of Christianity According to a New Source“, *Proceedings of the Israeli Academy of Sciences and Humanities*, vol. ii (1968), pp. 237 sq.
- PLANTARD, P., *Gisors et son secret* (Parts, 1961)
- POMIAN, J., *Joseph Retinger* (Brighton, 1972)
- POWERS, T., *The Man Who Kept the Secrets* (Londra, 1979)
- PRITTIE, T., *Germans Against Hitler* (Londra, 1964)
- RADER, S. R., *Against the Gates of Hell* (New York, 1980)
- RAMSAY, R. L., „Theodore of Mopsuestia and St Columban on the Psalms“, *Zeitschrift für celtische Philologie*, vol. viii (1912), pp. 421 sq.
- RAMSAY, R. L., „Theodore of Mopsuestia in England and Ireland“, *Zeitschrift für celtische Philologie*, vol. viii (1912), pp. 452 sq.
- RAUSCHNING, H., *Hitler Speaks* (Londra, 1939)

- RETTLINGER, G., *The SS: Alibi of a Nation 1922-45* (Londra, 1981)
- REVILLOUT, E., „Évangile de Saint-Barthélemy“, *Patrologia orientalis*, tom 2 (Paris, 1907), pp. 185 sq.
- REY, E-G., „Chartres de l'abbaye du Mon-Sion“, *Mémoires de la Société Nationale des Antiquaires de France*, seria a V-a, vol. viii (1887), pp. 31 sq.
- RÖHRICHT, R., *Regesta regni Hierosolymitani* (Oeniponti, 1893)
- ROON, G. van, *German Resistance to Hitler: Count von Moltke and the Kreisau Circle*, trad. Peter Ludlow (Londra, 1971)
- Salthair na Rann, ed. Witley Stokes, in *Anecdota oxoniensa*, Medieval and Modern series, I:III (Oxford, 1883), vezi și *The Poem-Book of the Gael*, ed. Eleanor Hull (Londra, 1912)
- SANDERS, E., *The Family* (St Albans, 1977)
- SANDERS, E. P., *Jesus and Judaism* (Londra, 1985)
- SCHONFIELD, H. J., *Secrets of the Dead Sea Scrolls* (Londra, 1956)
- *The Authentic New Testament* (New York, 1958)
- *Those Incredible Christians* (Londra, 1968)
- *The Pentecost Revolution* (Londra, 1974)
- *The Passover Plot* (Londra, 1977)
- *The Essene Odyssey* (Longmead, 1984)
- SERBANESCO, G., *Histoire de l'ordre des Templiers et les croisades*, 2 vol. (Paris, 1970)
- SEWARD, D., *The Monks of War* (St Albans, 1974)
- SMALLWOOD, E. M., *The Jews under Roman Rule* (Leiden, 1976)
- SOYER, I., „Annales prioratvs sancti sansonis avrelianensis ad monasterium beatae Mariae de Monte Sion in Hiervsalem pertinentis“, *Bulletin de la Société Archéologique et Historique de l'Orléanais*, tom xvii, nr. 206 (1914), pp. 222 sq.
- STEINSCHNEIDER, M., *Die arabische Literatur der Juden* (Frankfurt, 1902)
- STEPHENSON, W., *A Man Called Intrepid* (Londra 1982)
- STOKES, G. T., *Ireland and the Celtic Church*, ediția a VII-a, revizuită de Hugh Jackson Lawlor (Londra, 1928)
- TACITUS, *The Annals of Imperial Rome*, ediție revizuită, trad. Michael Grant (Harmondsworth, 1979)
- TEICHER, J. L., „The Dead Sea Scrolls—Documents of the Jewish Christian Sect of Ebionites?“, *The Journal of Jewish Studies*, vol. ii, nr. 2 (1951), pp. 67 sq.
- THOMAS, G., și MORGAN-WITTS, M., *The Year of Armageddon* (Londra, 1984)
- Trial of the Major War Criminals before the International Military Tribunal*, 42 vol. (Nürnberg, 1947-1949)
- TOURNIER, M., *The Erl King*, trad. Barbara Bray (Londra, 1972)
- TURNER, Sharon, *The History of the Anglo-Saxons*, 4 vol (Londra, 1799-1805)
- *The History of the Anglo-Saxons*, 2 vol, ediția a II-a (Londra, 1807)
- TURNER, Stansfield, *Secrecy and Democracy* (Londra, 1986)
- Vaincre, „Pour une jeune chevalerie“ (Paris, 1942-1943)
- VERMASEREN, M. J., *Mithras, the Secret God* (Londra, 1963)
- VERMES, G., *Jesus the Jew* (Londra, 1977)
- *Jesus and the World of Judaism* (Londra, 1983)

- *The Dead Sea Scrolls in English*, ediția a II-a (Harmondsworth, 1977)
- *The Dead Sea Scrolls* (Londra, 1977)
- WAECHTER, M., *How to Abolish War: The United States of Europe*, ediție revizuită (Londra, 1924)
- WARREN, F. E., *The Liturgy and Ritual of the Celtic Church* (Oxford, 1881)
- WEBB, J., *The Harmonious Circle* (Londra, 1980)
- WEBER, E., *Action Française* (Stanford, 1962)
- WIESENTHAL, S., *The Murderers Among Us*, ed. Joseph Wechsberg, (Londra, 1967)
- WILSON, E., *The Dead Sea Scrolls 1947-1969* (Londra, 1977)
- WILSON, I., *Jesus: The Evidence* (Londra, 1984)
- WILSON, J., *Our Israelitish Origin*, ediția a III-a (Londra, 1844)
- *The Millenium or World to Come* (Cheltenham, 1842)
- *The Book of Inheritance* (Londra, 1846)
- WINTERBOTHAM, F. W., *The Nazi Connection* (Londra, 1978)
- WYKES, A., *Himmler* (Londra, 1972)
- WYNN-TYSON, E., *Mithras* (Londra, 1958)
- ZURCHER, A. J., *The Struggle to United Europe 1940-1958* (New York, 1958)
- YADIN, Y., *The Temple Scroll* (Londra, 1985)
- YALLOP, D., *In God's Name* (Londra, 1984)

Cuprins

Introducere	9
-------------------	---

Partea întâi: Mesia

1. Erudiții și înțelegerea publică	15
2. Isus ca rege al Israelului	35
3. Constantin drept Mesia	45
4. Isus ca luptător pentru libertate	56
5. Mișcarea zadokită de la Qumran	65
6. Formarea creștinismului	76
7. Frații lui Isus	95
8. Supraviețuirea învățaturii nazarineene	105
9. Ultimele zile	126

Partea a doua: Cautarea înțelesurilor

10. Activarea simbolului	133
11. Pierderea credinței	137
12. Substitudele credinței: Rusia și Germania Nazistă	144
13. Criza care a urmat războiului și disperarea socială.	159
14. Încredere și putere	164
15. Artistul ca preot, regele ca simbol	180
16. Către Armagedon	194

Partea a treia: Cabala

17. Fragmente prin poștă	217
18. Filiera britanică	230
19. Manifestele anonime	254
20. Discreta „ramură americană“	266
21. O viziune mai amplă	280

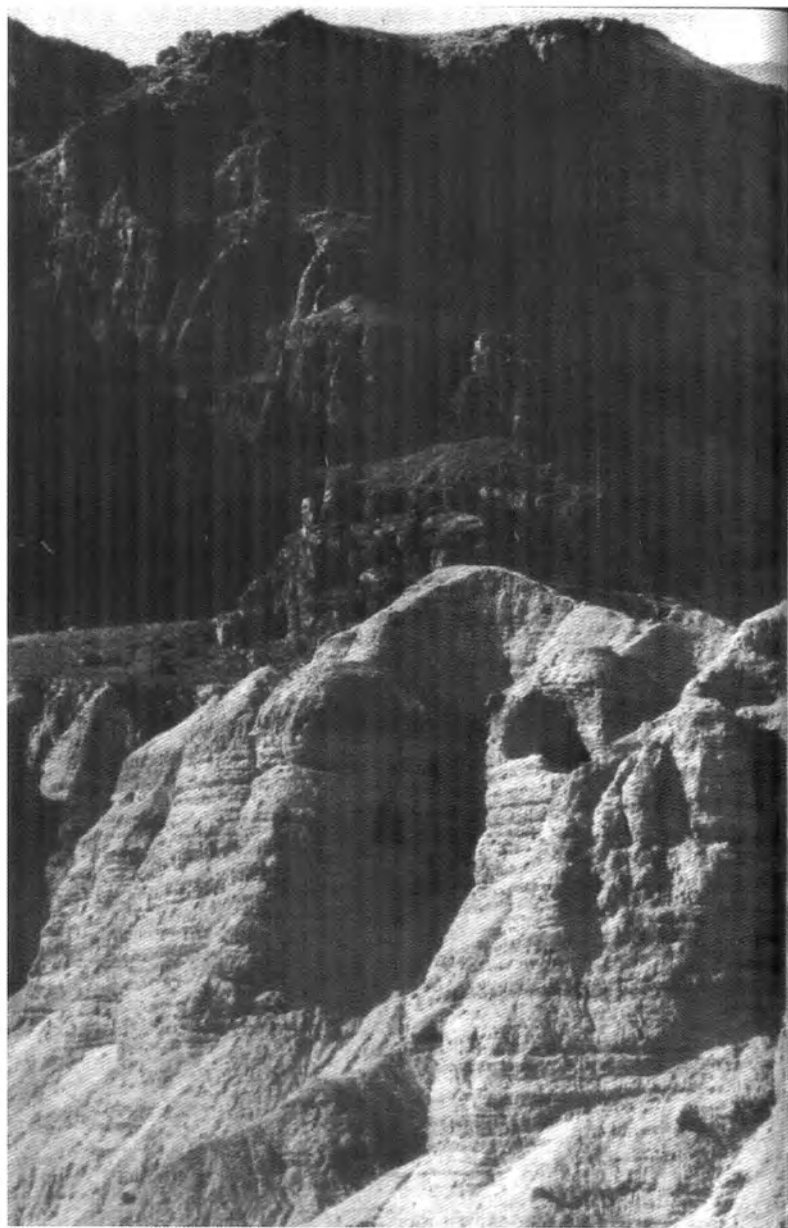
22. Rezistența, spiritul cavaleresc și Statele Unite ale Europei	288
23. Revenirea lui de Gaulle	302
24. Organizații secrete în spatele grupurilor misterioase ..	316
 Epilog	 337
 Note și referințe.	 346
Indice.	363
Bibliografie	372

1. Grădina Ghetsimani, Ierusalim, locul arestării lui Isus de către o întreaga cohortă.

2. Dovada arheologică a existenței lui Pilat din Pont: o inscripție descoperită la Cezarea, în 1961. Este numit „prefect“, nu „procurator“.

3. *Stînga*. Povirnișul de lângă cladirile comunității de la Qumran, lângă Marea Moartă. În centrul imaginii se observă grota 4, în care au fost descoperite manuscrisele.

4. *Dreapta sus*. Ruinele de la Qumran cu Marea Moartă pe fundal.

5. *Dreapta jos*. Qumran, vedere către dealurile Iudeei și Ierusalim. În dreapta se afla ruinele turnului.

6-7. Catedrala de la Santiago de Compostela (nord-vestul Spaniei) și un vechi mormint creștin. Se susține că mormintele din secolul al patrulea și al cincilea aflate sub podeaua catedralei sunt amplasate în apropiere de mormintul lui Priscillian din Avila, martirizat pentru învățăturile sale eretice în 386 d.Hr.

8. Santa Maria de Bretoña (nord-vestul Spaniei), centru al unui episcopat al bisericii celte, începînd din 569 d.Hr. și pînă aproximativ în secolul al zecelea.

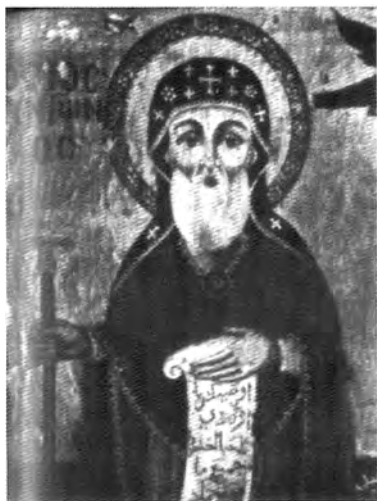

9. Valea Kidron, Ierusalim. Mormîntul din stînga, cu doua coloane, este probabil cel al lui Iacov, fratele și succesorul lui Isus.

10. Cuvaca Kildinova a comitatului Călugăra, datând din secolul al doilea și al treilea. Figura din stînga ține o crîja episcopală obișnuită, în timp ce aceea din dreapta, una în formă de T, tradițională pentru episcopii bisericii egiptene.

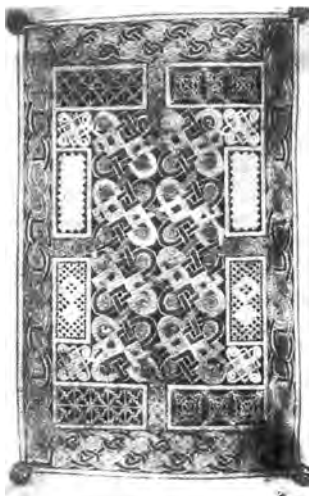
11-12. *Sus stînga*. Detaliu dintr-o icoană cu sfinții Anton și Pavel, de la Mînăstirea Sfintului Anton din Egipt, în care apare cîrja episcopală în formă de T.

Sus dreapta. Sculptură înfățișîndu-l pe Sfîntul Iacov la Santiago de Compostela. Are aceeași cîrja episcopală egipteană.

13. *Jos stînga*. Minerul crucii de la Tighlagheany, Inishmore, Insulele Aran. Rozeta este caracteristică modelelor din Orientul Mijlociu.

14. *Jos dreapta*. Lăpșe de mormînt din secolul al șaptelea sau al optulea, avînd aceeași rozetă.

15-16. *Sus*. Pagina din lucrarea celta datind din secolul al șaptelea „Cartea de la Durrow“.

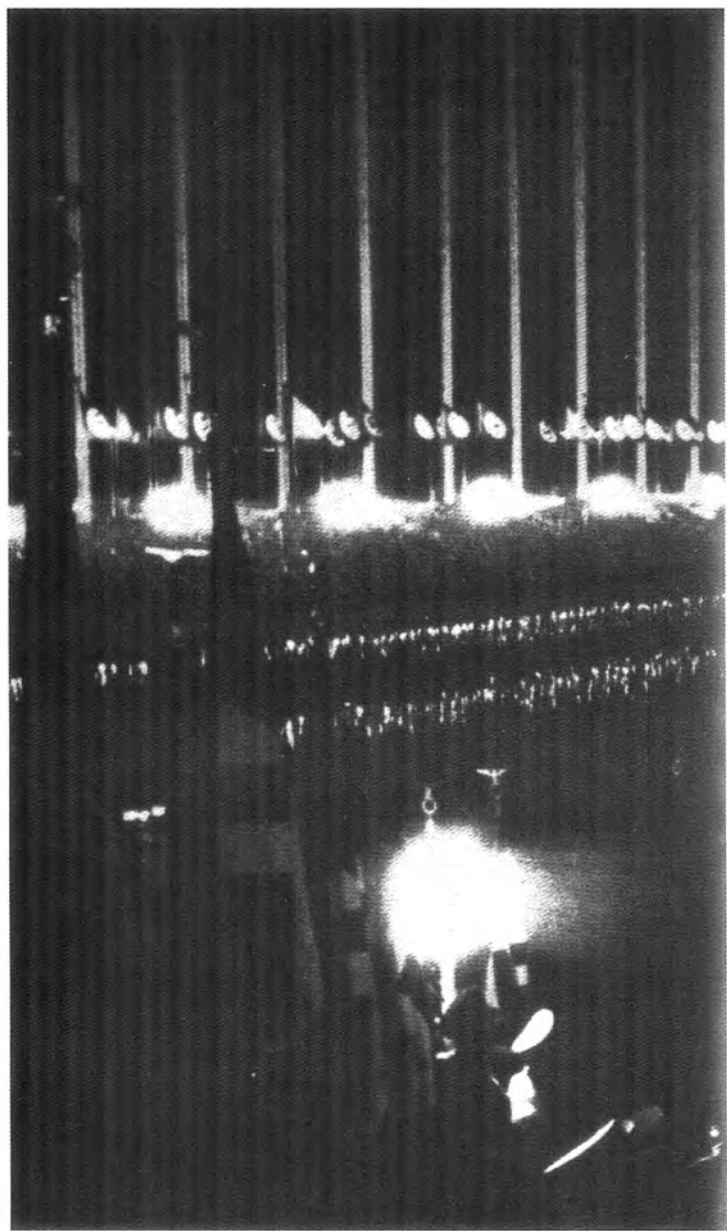
Jos stînga. Crucea din secolul al șaptelea de la Ahenny, comitatul Tipperary. În ambele se poate observa utilizarea modelelor în stil egiptean.

17. *Jos dreapta*. Ilustrație dintr-o Evanghelie a bisericii egiptene, avînd aceleași modele întreșute.

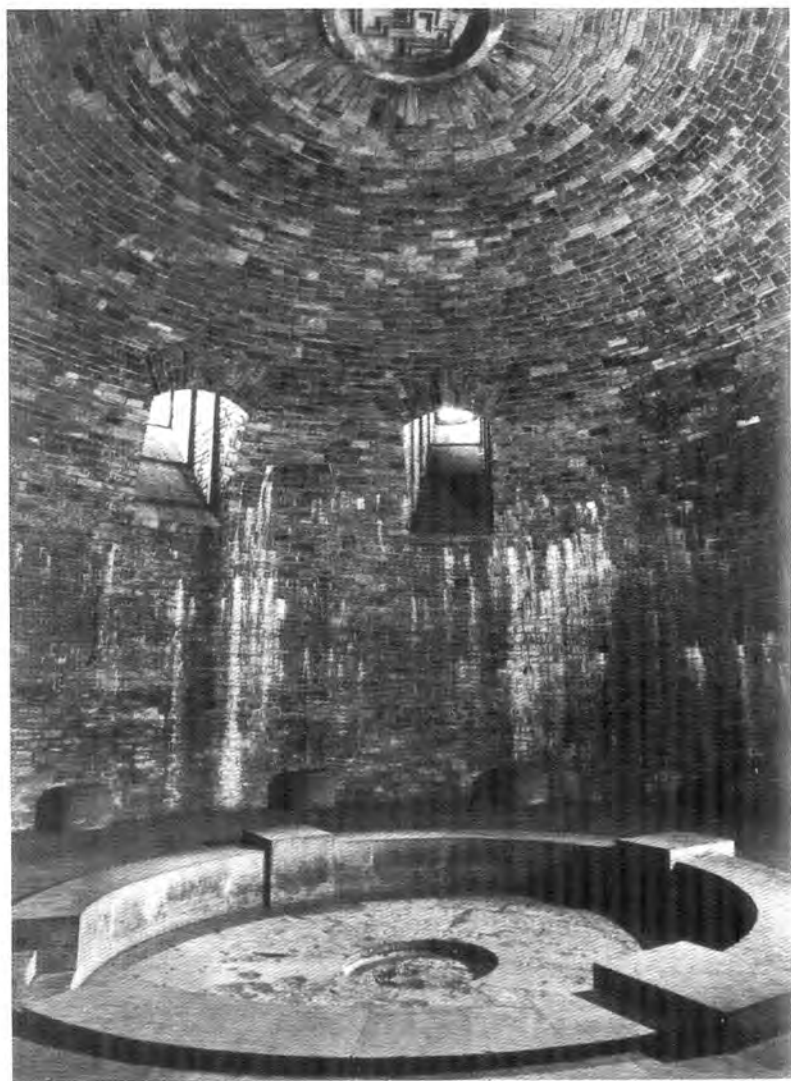
18. Ruinele anticei fortificații de la Megiddo, aflată la circa 30 de kilometri sud-est de Haifa, Israel. Conform fundamentaliştilor creștini, aici va avea loc bătălia finală împotriva Antihristului – Armagedonul.

19. *Stînga*. „Catedrala de lumină“ proiectată de Albert Speer pentru festivalul nazist de la Nürnberg.

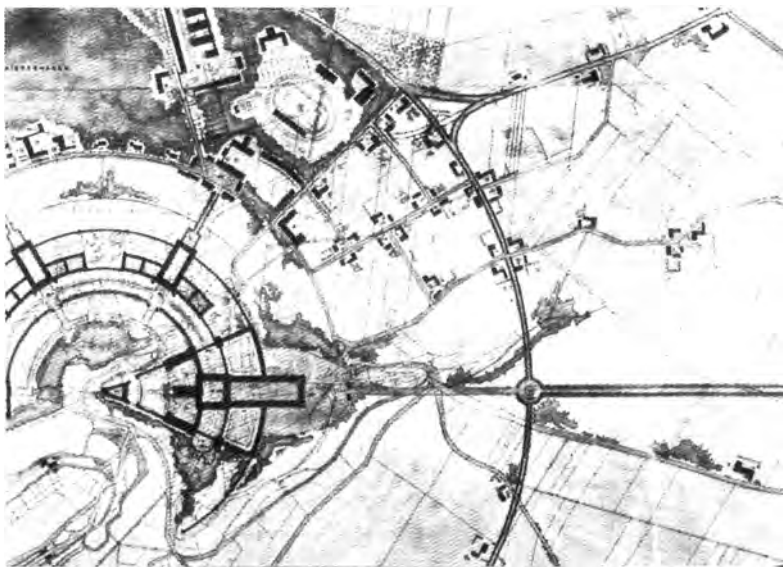
20. *Sus*. Hitler înfățișat ca un cavaler al Sfîmțului Graal. Aceste afișe au fost realizate în toamna anului 1936 și au fost retrase la scurt timp.

21. Căptăria de la subsolul noii cabale este în iluzii. Într-unul din proiectele de arhitectură, centrul "culturii SS", la Weiskburg. Trei trepte conduc în centrul podelei, acolo unde un foc sacru marchează centrul întregului complex. Castelul urma să reprezinte „centrul pământului”.

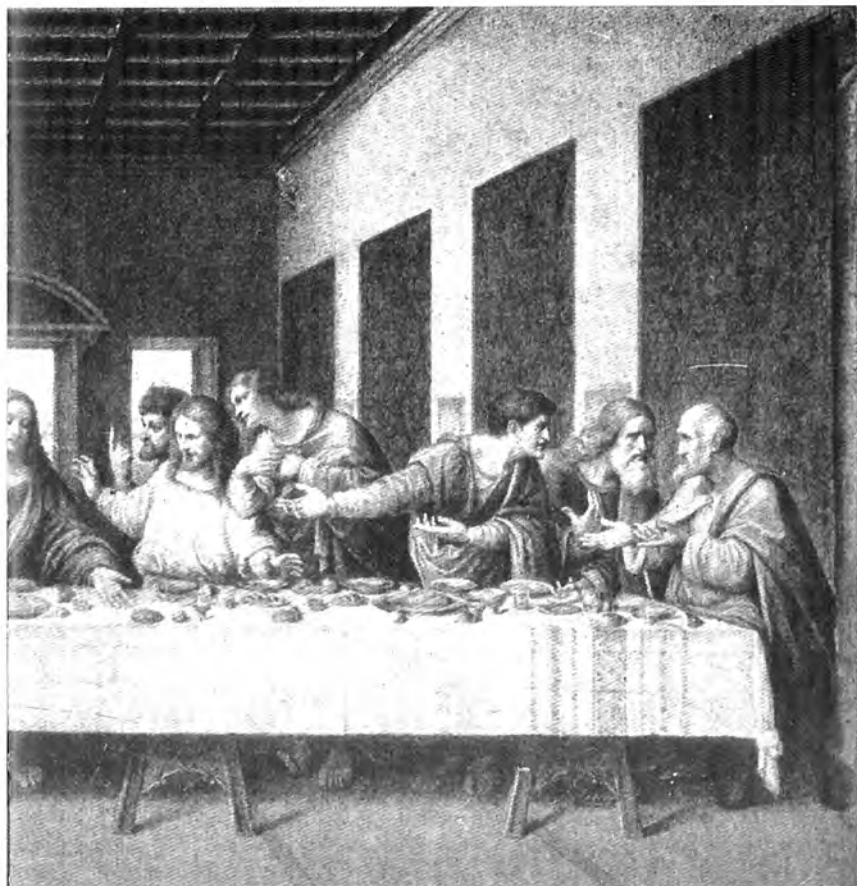

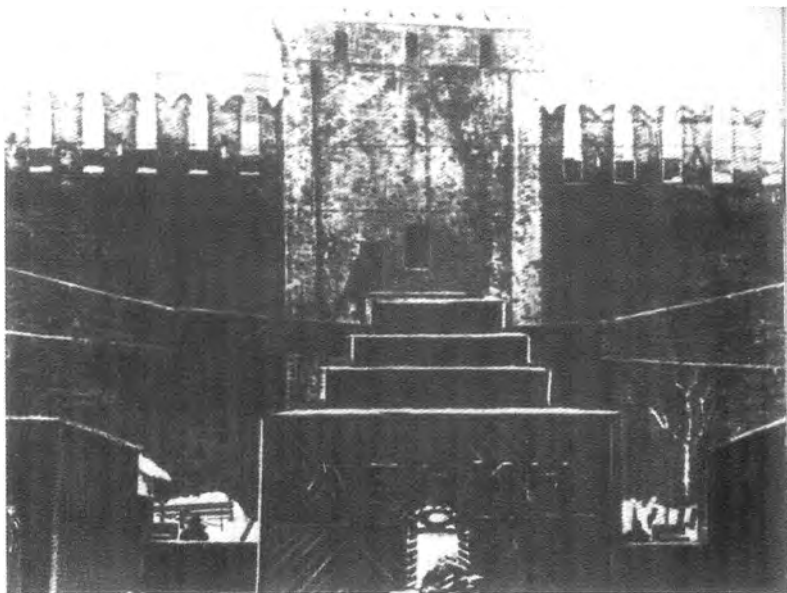
22-23. Planul construcțiilor de la Wewelsburg. *Sus*, în 1941. *Jos*, în 1944. În ambele proiecte orașul radiază din centrul turnului nordic. Drumurile formează minierul sulitei al cărei capăt ascuțit este chiar castelul.

24. *Cina cea de Taină*, frescă de Leonardo da Vinci. Trebuie remarcată ciudata asemănare între imaginea lui Isus, din centru, și al doilea personaj de la stînga, aflat în profil. Poate fi explicat acest lucru prin argumentul că Leonardo a aderat la o versiune renascentistă a vechii credințe conform căreia Isus a avut un frate geamăn, Toma?

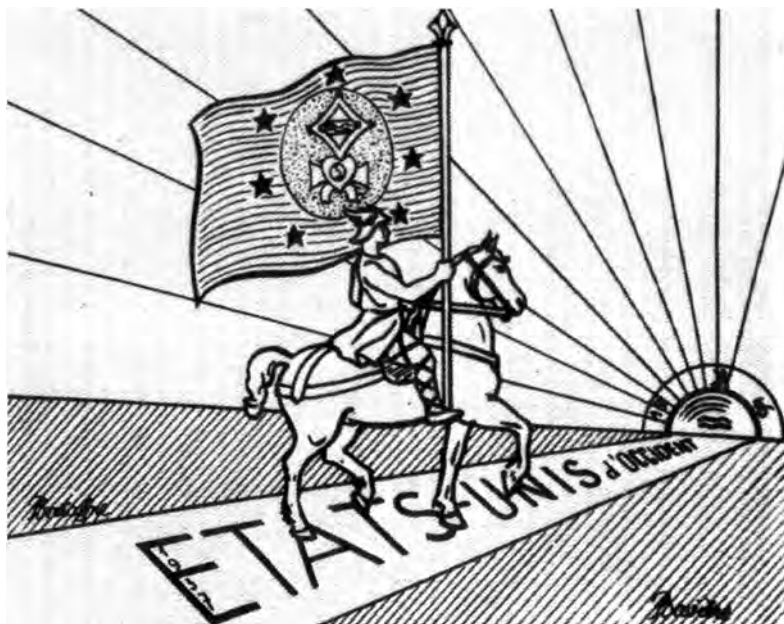

25-26. Mormîntul lui Lenin din Piața Roșie, Moscova. *Sus*, prima construcție temporară, utilizată din ianuarie pînă în iunie 1924. *Jos*, a treia și ultima construcție, mausoleul din 1930. Forma piramidală se păstrează, evocînd în mod deliberat arhitectura religioasă antică.

27. Mormântul lui Jean Cocteau, Milly la Forêt, capela Saint-Blaise des Simples. Cocteau însuși a decorat interiorul și a desenat vitraliile.

28-29. Ilustrații din primul număr *Vaincre*, 21 septembrie 1942.

Stînga. Prima pagina, în care este inclusă și fotografia editorului, „Pierre de France“, pseudonimul lui Pierre Plantard de Saint-Clair.

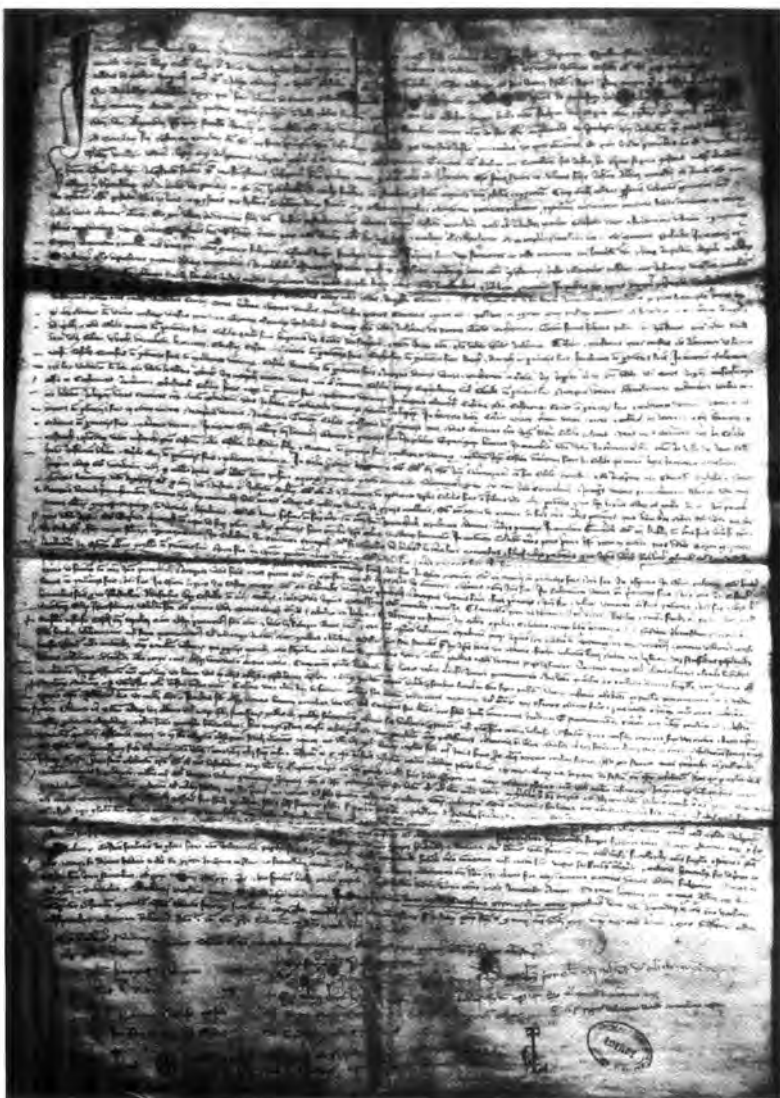
Sus. Calea către „Statele Unite ale Occidentului – 1937–1946“ care trece între Britania și Bavaria.

30. *Dreapta.* Pierre Plantard de Saint-Clair, mare maestru al Prioriei din Sion din 17 ianuarie 1981 și pînă în 10 iulie 1984, fotografiat la Paris în 1982.

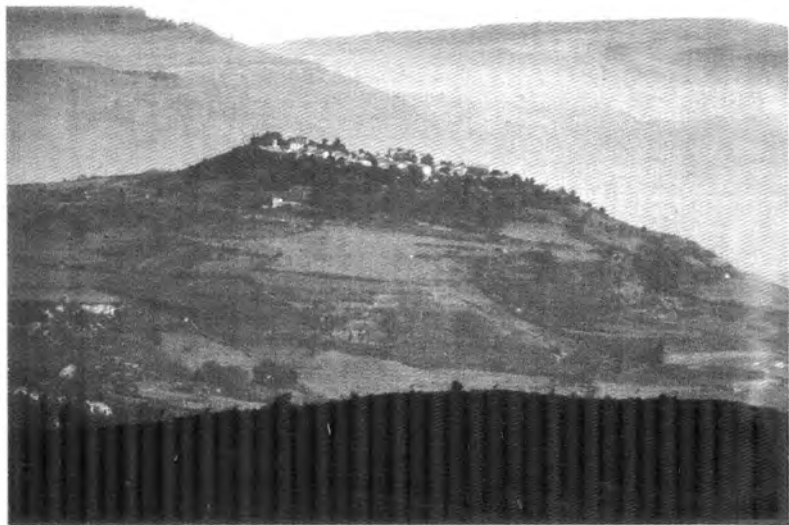

31. Cartă în care se menționează donarea Abației Sfântului Samson făcută de regele Ludovic al VII-lea către Ordinul din Sion.

32. Cartă prin care papa Alexandru al III-lea confirmă posesiunile Ordinului din Sion aflate în Palestina, Sicilia, Neapole, Calabria, Lombardia, Spania și Franța. Este o copie oficială din 1337 a originalului datat 1178.

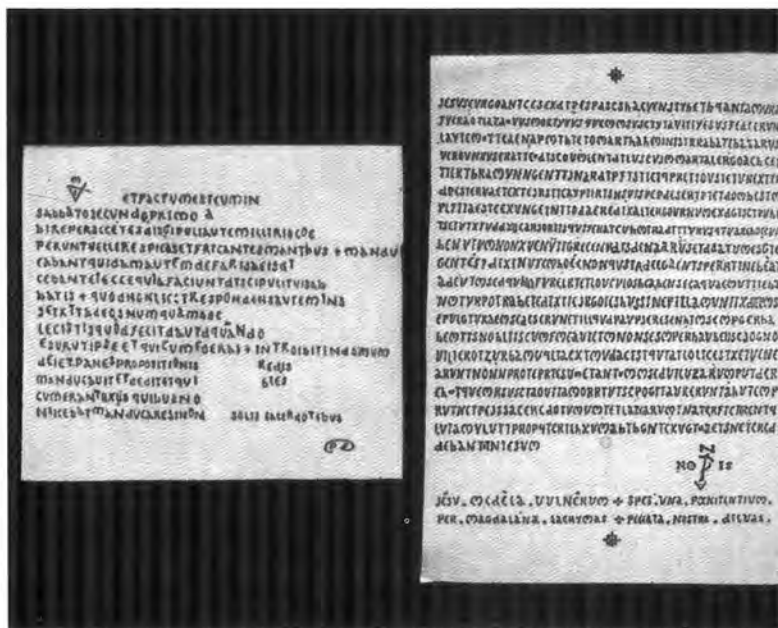

33-34. *Stînga sus*. Rennes-le-Château, văzut dinspre Le Bêzu.

Stînga jos. Valea Sal, privind dinspre Rogue Nègre către Rennes-le-Bains.

35. *Dreapta*. O porțiune a drumului roman pietruit între Rennes-le-Château și Rennes-le-Bains. Extinderea rețelei de drumuri din acea epocă dovedește prezența unei populații numeroase.

36-37. *Jos*. Primul și al doilea document descoperit de abatele Saunière în 1891 în biserica din Rennes-le-Château. Primul este o combinație de fragmente din *Evangelhiile după Luca*, 6:1-5, *Matei*, 12:1-8 și *Marcu*, 2:23-28. Al doilea este un fragment din *Evangelhia după Ioan*, 12:1-11. Ambele conțin un mesaj cifrat.

38. Arcul lui Titus, Roma. Este ilustrată aducerea la Roma a comorilor Templului din Ierusalim.

Înfricoșătoarea continuare a lucrării SÎNGELE SFÎNT ȘI SFÎNTUL GRAAL

După dezvăluirile șocante din *Sîngele sfînt și Sfîntul Graal*, în dorința de a lămuri discrepanțele dintre gîndirea creștină timpurie și cea modernă, autorii sînt nevoiți să-și pună diverse întrebări:

- ◆ A fost Isus fondatorul creștinismului?
- ◆ Cine au fost cu adevărat discipolii lui Isus?
- ◆ Cine deține acum tezaurul străvechi al Templului din Ierusalim?
- ◆ Ce legături există între Vatican, CIA, KGB, Mafia, Francmasonerie, Opus Dei și Cavalerii Templieri?
- ◆ În ce cruciadă modernă misterioasă au fost implicați Churchill, de Gaulle, Uniunea Europeană, Solidaritatea și industria britanică?

Amenințătoarea conspirație globală a dezinformării dezvăluită de cei trei face din *Moștenirea mesianică* un thriller de actualitate, în consonanță cu celălalt fenomen editorial mondial numit *Codul lui da Vinci*.

rao
international
publishing
company

ISBN 973-576-945-X

9 789735 769451

www.rao.ro
www.raobooks.com